

การวิจัยประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน
ระหว่างภาครัฐและเอกชน: กรณีศึกษา

นางสาวกมลทิพย์ ศรีหาเศษ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-2274-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EVALUATION RESEARCH OF EDUCATIONAL PROVISION PROJECT BASED ON THE
GOVERNMENT AND PRIVATE SECTOR PARTNERSHIP APPROACH: A CASE STUDY

Miss Kamontip Srihaset

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Educational Research

Department of Research Education Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-53-2274-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิจัยประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็น
หุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน: กรณีศึกษา

โดย

นางสาวกมลทิพย์ ศรีหาเศษ

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศรีบริวรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุขีวะ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวาณิช)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กมลทิพย์ ศรีหาเศษ: การวิจัยประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่าง ภาครัฐและเอกชน : กรณีศึกษา (EVALUATION RESEARCH OF EDUCATIONAL PROVISION PROJECT BASED ON THE GOVERNMENT AND PRIVATE SECTOR PARTNERSHIP APPROACH: A CASE STUDY) อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 240 หน้า ISBN 974-53-2274-1

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการประเมินผล แบ่งการพิจารณาเป็น 3 ระยะ คือ 1) การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ประเมินจาก ด้านสภาวะแวดล้อม และด้านปัจจัยนำเข้า 2) การประเมินในระหว่างการทำงาน ประเมินจาก ด้านการดำเนินงาน และ 3) การประเมินหลังการทำงาน ประเมินจาก ด้านผลผลิตและผลลัพธ์ โดยยึดแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาซึ่งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) มีเป้าหมายเดียวกัน 2) ยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค มีความเคารพ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน 3) มีขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาอยู่ในสนาม 4 เดือนในการสังเกต แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยและการจำแนกข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

ผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน มีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินก่อนเริ่มโครงการ

1.1 ด้านสภาวะแวดล้อม: ความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ แนวทางการดำเนินงานและการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายมีลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วน โดยมีเป้าหมายเดียวกัน การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค และมีขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า: ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกันในด้านการพิจารณาความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม บุคลากร รูปแบบหลักสูตร รูปแบบกฎระเบียบควบคุมความประพฤติ ตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วน ยกเว้นด้านงบประมาณซึ่งภาคเอกชนเป็นฝ่ายเดียวที่มีอำนาจการตัดสินใจในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณดำเนินการ

2. การประเมินในระหว่างดำเนินงาน

ในด้านการดำเนินงานนั้นพบว่า ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกัน ในด้านกระบวนการและขั้นตอนการทำงาน การจัดกิจกรรม และการควบคุมการดำเนินงานและติดตามผลตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วน

3. การประเมินผลหลังการทำงาน

3.1 ด้านผลผลิต: ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกันตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนเฉพาะลักษณะการมีเป้าหมายเดียวกัน และการมีขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบเท่านั้น แต่ในลักษณะการยึดหลักการทำงานที่เสมอภาคนั้น พบว่า ฝ่ายภาครัฐมีอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนมากกว่าฝ่ายภาคเอกชน และฝ่ายภาคเอกชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานของนักเรียนมากกว่าฝ่ายภาครัฐ

3.2 ด้านผลลัพธ์: ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกันตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วนในกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่ด้านปัญหาหรืออุปสรรคการดำเนินงานนั้น ภาครัฐและเอกชนดำเนินงานแก้ไขปัญหาร่วมกันเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนทุน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงานของสถานประกอบการอยู่นอกเหนืออำนาจในการตัดสินใจร่วมกันของทั้งสองฝ่าย

ภาควิชา...วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา.....

ลายมือชื่อผู้พิมพ์.....

สาขาวิชา...วิจัยการศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา...2547.....

4683651927: MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORD: EVALUATION RESEARCH / PARTNERSHIP / A CASE STUDY

KAMONTIP SEIHASET: EVALUATION RESEARCH OF EDUCATIONAL PROVISION PROJECT BASED ON THE GOVERNMENT AND PRIVATE SECTOR PARTNERSHIP APPROACH: A CASE STUDY: THESIS
ADVISOR: ASSOC. PROF. DUANGKAMOL TRIWICHITKHUN 240 pp. ISBN 974-53-2274-1

This research aims to evaluate the educational provision projects based on the government and private sector partnership approach by using the qualitative methodology. We can separate the evaluation into 3 timeframes: 1) Pre-Project Evaluation - in the field of environment and input 2) In-Process Project Evaluation - in the field of an operation 3) Post-Project Evaluation - in the field of products and outcomes. The evaluation is based on the educational partnership approach which includes 3 main characteristics: 1) collective purpose 2) impartially work, trust, and mutual responsibility in the outcomes 3) systematic procedure. The researcher spent 4 months in participant and non- participant observation, formal and informal interview, and focus group interview. Also, the researcher applies the methods of a conclusion making, an induction analysis, and a classification of information.

From the research, we can conclude that:

The outcomes of a co-working based on the governmental and private sector partnership approach are as followed:

1. Pre-Project Evaluation

1.1 Environment: Project background, objectives, methodology, and the target group selection have all the elements of partnership approach: the collective purpose, the impartially work, and the systematic procedure.

1.2 Input: The government and private sector cooperate in considering the environmental, staff, curriculum format, behavioral ordinance format. This precisely follows the partnership approach except in the field of budget decision to which only the private sector has a power.

2. In-Process Project Evaluation

In the operation process, the government and private sector are able to cooperate based on the partnership approach. This includes working procedure, arranging the activities, controlling the operation, and following the outcomes.

3. Post-Project Evaluation

3.1 Product: The government and private sector cooperate only in the concepts of collective purpose and systematic procedure. They cannot reach the concept of impartially work because the government has more power on studies of the students, whereas the private sector has more power on works of the students.

3.2 Outcome: The government and private sector are able to cooperate based on the partnership approach in the process of making changes in result. However, in the field of solving problem, they cooperate only in solving the scholarship students' behavioral problems. The problems occurring inside each own organization are not in control of their mutual decision.

Department...Educational Research and Psychology...
Field of study...Educational Research.....
Academic year...2004.....

Student's signature.....
Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาและกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยให้คำแนะนำ และ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีคุณค่ายิ่ง ผู้วิจัยซาบซึ้งในความเอ็นดูและเอาใจใส่ของท่านอาจารย์ที่มี ต่อผู้วิจัยเสมอมา และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ภาควิชาวิจัยการศึกษาทุกท่าน ที่ได้กรุณาถ่ายทอด ความรู้ทางด้านวิชาการและอบรมสั่งสอน ตลอดระยะเวลาที่เข้ามาศึกษาจนกระทั่งสำเร็จ การศึกษา

ขอขอบคุณคณะผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ คณะอาจารย์ นักเรียน และ บุคลากรของกรณีศึกษาที่เป็นสนามวิจัยทุกท่าน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เทอดพงษ์ ใจกว้าง และอาจารย์วิพร เหลืองวิริยะแสง ที่ให้ความกรุณาผู้วิจัย ยอมเสียสละเวลา และให้ความร่วมมือ ในการทำวิจัยครั้งนี้อย่างเต็มที่

ขอกราบขอบพระคุณรุ่นพี่ภาควิจัยทุก ๆ ท่านที่ได้กรุณาให้ความรู้ ความช่วยเหลือในการแนะนำเอกสาร ข้อมูล ข้อเสนอแนะตลอดจนแง่คิดและประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา และขอขอบคุณเพื่อน ๆ และน้อง ๆ อันเป็นที่รักยิ่งของข้าพเจ้าซึ่งได้แก่ คุณลีลาวดีและ คุณจุฬาลักษณ์ ชนะมาร คุณรัชชา นามนนท์ คุณเทียบเทียบ เขียววิวัฒน์ คุณวรางคณา ศรีหาเศษ คุณกนกวรรณ โพธิสาข และคุณชนาภา พรรณวงษ์ ที่คอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาและคอย ช่วยเหลือเสมอ

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลอันเป็นที่รักยิ่งและเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในชีวิตของข้าพเจ้าคือ คุณพ่อนันต์ ศรีหาเศษ คุณแม่วารินทร์ ศรีหาเศษ และสมาชิกทุกคนในครอบครัว ที่เป็นผู้มอบทุกสิ่งทุกอย่างและเป็นกำลังใจที่ดีที่สุดแก่ผู้วิจัยเสมอมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับการประเมินโครงการ.....	9
ความหมายของการประเมินโครงการ.....	9
ความสำคัญของการประเมิน.....	10
คุณลักษณะที่สำคัญและกระบวนการประเมินโครงการ.....	12
ประเภทของการประเมิน.....	12
มโนทัศน์เกี่ยวกับการประเมินผลสำเร็จของโครงการ.....	14
ประสิทธิภาพ (efficiency).....	15
ประสิทธิผล (effectiveness).....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ.....	33
ตอนที่ 2 หลักการและแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา.....	37
แนวคิดทางการศึกษา.....	37
การจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน.....	39
แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วน.....	40

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา.....	49
ตอนที่ 3 กรณีศึกษา.....	51
ความเป็นมาของโครงการประสานสัมพันธ์ภาครัฐและเอกชน.....	51
มาตรฐานการพัฒนาทรัพยากรร่วมโครงการสำหรับโรงเรียนเครือข่าย.....	52
แผนการจัดการศึกษา.....	53
แผนพัฒนาคุณภาพ.....	55
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	58
ระยะที่ 1 การศึกษาก่อนลงสนาม.....	59
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกกรณีศึกษา.....	60
ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมตัวในการศึกษาในภาคสนาม.....	60
ระยะที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม.....	62
ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์.....	62
ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	63
ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
ขั้นตอนที่ 4 การจัดกระทำข้อมูล.....	73
ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
ตอนที่ 1 โครงการนักเรียนทุนทำงาน.....	76
ข้อมูลพื้นฐานโครงการ.....	76
บริบทและสภาพแวดล้อมโครงการนักเรียนทุนทำงาน.....	77
โครงสร้างการบริหารโครงการนักเรียนทุนทำงาน.....	86
การจัดระบบการศึกษา.....	90
จำนวนนักเรียนและบุคลากร.....	91
ตอนที่ 2 การประเมินผลโครงการ.....	95
การประเมินก่อนเริ่มโครงการ.....	96
การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน.....	148
การประเมินผลหลังการดำเนินงาน.....	176

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	194
สรุปผลการวิจัย.....	194
ตอนที่ 1 การประเมินก่อนเริ่มโครงการ.....	195
ตอนที่ 2 การประเมินในระหว่างการทำงาน.....	197
ตอนที่ 3 การประเมินผลหลังการทำงาน.....	197
อภิปรายผลการวิจัย.....	200
การมีเป้าหมายเดียวกัน.....	200
การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค.....	200
การมีขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ.....	201
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	203
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	203
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	204
รายการอ้างอิง.....	205
ภาคผนวก.....	212
ภาคผนวก ก.....	213
ใบสมัครสอบเข้าร่วมโครงการทุนนักเรียนทำงาน.....	214
แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพผู้สมัครเข้าร่วมโครงการนักเรียนทุนทำงาน.....	223
ภาคผนวก ข หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการให้ทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของ โครงการนักเรียนทุนทำงาน.....	224
ภาคผนวก ค.....	229
ตัวอย่างเครื่องมือ.....	230
ภาคผนวก ง กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุน.....	235
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	240

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่	
2.1	อัตราส่วนต้นทุนส่วนเพิ่มต่อผลผลิตส่วนเพิ่ม..... 23
2.2	เกณฑ์การพิจารณาประสิทธิผลของโครงการหรือองค์กร..... 31
2.3	เปรียบเทียบรูปแบบความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐและ เอกชนในสถานประกอบการทั่วไปกับกรณีศึกษา..... 48
3.1	การเข้าร่วมโครงการและจบการศึกษาของนักเรียนแต่ละรุ่น..... 61
3.2	รายละเอียดในการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ..... 70
4.1	อัตราการรับนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการจำแนกตามระบบการจัดการศึกษา..... 92
4.2	จำนวนนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการแต่ละรุ่น..... 92
4.3	จำนวนนักเรียนทุนทำงานในปีการศึกษา 2547..... 93
4.4	จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการจำแนกตามจังหวัด ในปีการศึกษา 2547..... 94
4.5	ข้อมูลพื้นฐานผู้สอนนักเรียนทุนทำงานระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)..... 131
4.6	ตารางการลงทะเบียนเรียนและจบของนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6..... 136
4.7	ตารางเวลาเรียนนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6..... 138
4.8	ตารางการสอนนักเรียนทุนของผู้สอนประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547..... 138
4.9	ตารางการสอนนักเรียนทุนของผู้สอนประจำภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547..... 139
4.10	การเข้าร่วมโครงการนักเรียนทุนแต่ละปีการศึกษาของนักเรียนทุนรุ่น 1-4..... 142
4.11	อัตราการรับนักเรียน จำนวนนักเรียนทุนที่ผ่านการสอบคัดเลือกและจบการศึกษา.... 143
4.12	ระดับผลการเรียนของนักเรียนทุนรุ่นที่ 1-4 ที่จบการศึกษา..... 144
4.13	สรุปค่าใช้จ่ายของนักเรียนทุนรุ่นที่ 1 – 4..... 145
4.14	ประสิทธิภาพกระบวนการดำเนินงานด้านค่าใช้จ่ายโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ ต้นทุนกับประสิทธิผลโดยหลักเปรียบเทียบหน่วยสุดท้าย..... 145
4.15	ค่าใช้จ่ายต่อคน..... 146
4.16	ตารางการเข้าแถวประชุมตอนเช้านักเรียน-นักศึกษา ปีการศึกษา 2547..... 157
4.17	ผลการเรียนเฉลี่ยรวม 2 ภาคเรียนของนักเรียนทุนรุ่นที่ 5..... 177
4.18	ผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน... 192

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่	
2.1 ความสัมพันธ์ของการศึกษาผลสำเร็จโครงการ.....	15
2.2 แสดงความหมายของประสิทธิภาพ.....	15
2.3 วัตถุประสงค์และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการด้านการศึกษา.....	38
2.4 กรอบแนวคิดของการวิจัยประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็น หุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน.....	57
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	59
4.1 แสดงที่ตั้งโครงการนักเรียนทุนทำงาน.....	79
4.2 แผนผังแสดงอาคารต่าง ๆ ภายในโรงงาน.....	81
4.3 แผนผังของโรงงาน 1.....	82
4.4 แผนผังของโรงงาน 3.....	83
4.5 แผนผังของหอพัก.....	84
4.6 โครงสร้างคณะกรรมการโครงการนักเรียนทุนทำงาน.....	87
4.7 โครงสร้างคณะกรรมการกำกับดูแลนักเรียนทุนทำงาน.....	89
4.8 โครงสร้างคณะกรรมการประสานงานการศึกษานักเรียนทุนทำงาน.....	91

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาชาติ ดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุไว้ในมาตรา 43 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษา และแม้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จะได้บัญญัติไว้ในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 ว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2542) หากแต่สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ส่งผลให้เยาวชนส่วนหนึ่งต้องละทิ้งโอกาสที่จะได้รับการศึกษาออกมาประกอบอาชีพเพื่อนำรายได้ไปจุนเจือครอบครัว

นอกจากนี้ จากการศึกษาความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาซึ่งเป็นปัญหาในปัจจุบัน พบว่า อัตราการกระจายโอกาสทางการศึกษาของไทยยังคงกระจุกอยู่ในกลุ่มประชากรเพียงบางกลุ่ม และอยู่ในระดับต่ำมาก กล่าวคือ คนไทยได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 7.1 เท่านั้น ส่วนประชากรซึ่งอยู่ในกลุ่มอายุ 13-24 ปี ซึ่งถือเป็นประชากรในวัยเรียนนั้น ยังคงอยู่นอกระบบการศึกษามากถึง 7.1 ล้านคน และกลุ่มที่ได้รับโอกาสทางการศึกษานั้น เป็นกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองเสียเป็นส่วนใหญ่ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544)

ดังนั้น การพัฒนาประเทศไทยให้มีความพร้อมในการแข่งขันในเวทีโลกได้ จะต้องเพิ่มคุณภาพของคนให้มีศักยภาพในการผลิตเพื่อการแข่งขันให้ได้ ซึ่งการลงทุนทางการศึกษาเท่านั้นที่จะช่วยพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน แต่กระบวนการลงทุนทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ใช้ทุนจำนวนมากและรูปแบบหลากหลาย ภาครัฐเองซึ่งเป็นองค์กรหลักที่มารับภาระในการลงทุนการศึกษาก็มีข้อจำกัดด้านงบประมาณการจัดการศึกษา และไม่มีหน่วยงานใดที่สามารถแบกรับภารกิจทั้งหมด และตอบสนองความต้องการด้านการเรียนรู้อันหลากหลายของชุมชนได้ ภาระในการลงทุนการศึกษาจึงควรเป็นหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันจากทั้งภาครัฐและเอกชนหรือองค์กรอื่น ๆ ดังนั้น การแสวงหาผู้ร่วมดำเนินงานจึงไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดการใช้จ่ายทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดเท่านั้น แต่ยังเป็นวิธีการที่ช่วยตอบสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งอีกด้วย โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมรับผิดชอบจัดการศึกษาร่วมกัน เพื่อให้การศึกษาทันตามกระแสเศรษฐกิจและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์

ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาที่ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในหลายหมวด คือ หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 29 ระบุว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรา 43 ระบุว่า การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และหมวด 8 ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุน การศึกษานั้น ระบุในมาตรา 58 ว่าให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2542)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงเกิดแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา (educational partnerships) ซึ่งเป็นแนวคิดของการมีส่วนร่วมในรูปแบบความร่วมมือในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน และจากการศึกษารูปแบบความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า เป็นความร่วมมือกันในลักษณะของการให้ทุนหรือแหล่งสถานที่ฝึกงานเสริมทักษะให้แก่ นักเรียน นักศึกษา เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน นักศึกษา และมีทุนการศึกษาต่อเนื่องให้สำหรับผู้มีผลการเรียนและผลการฝึกงานดีเด่น หรือเป็นการยกระดับการศึกษาของคนงานหรือแรงงานในสถานประกอบการ ซึ่งเป็นเพียงการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนเท่านั้น (เทอดพงษ์ ใจกว้าง, 2547; พิมพ์ใจ เขี้ยวเพชร, 2547; อมรวิทย์ นาครทรรพ และสังวร อดกระโทก, 2541; Saltman, 2004; Wallace, 2002; Pelham, 2001; Baber and John; 2000; Holdsworth; 2000) และจากงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาในประเทศไทยและความร่วมมือทางการศึกษาที่ผ่านมา พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ เป็นการศึกษาคำคิดเห็นของผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครองที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ และมีเพียงส่วนน้อยที่เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษาร่วมกัน (แสงทอง ภูศรี, 2545; เจตนา มีแสงเพชร, 2542; ธีรภัทร์ เจริญดี, 2542; ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2540; อุณาโลม ธิติสุทธิ, 2538; ศิริกาญจน์ วีระพันธ์, 2536) นอกจากงานวิจัยเชิงปริมาณแล้วยังมีงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน (แสงทอง ภูศรี, 2545; ศิริกาญจน์ โกสุม, 2542; ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2540) ซึ่งในจำนวนนี้มีเพียงงานวิจัยของ

แสงทอง ภูศรี (2545) เหนือที่ศึกษาเรื่องความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน ผลการศึกษาของแสงทอง ภูศรี (2545) ชี้ให้เห็นว่า ระดับแนวคิดด้านความเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียนอยู่ในระดับสูง ซึ่งแนวคิดด้านความเป็นหุ้นส่วน ประกอบด้วย เป้าหมาย หลักการทำงาน และวิธีการทำงาน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวคิดด้านความเป็นหุ้นส่วน มี 3 ตัว ได้แก่ เจตคติต่อความเป็นหุ้นส่วน การกำหนดนโยบาย และการให้การสนับสนุน ส่วนระดับคะแนนการปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วน คือการให้การสนับสนุน นอกจากการให้การสนับสนุนแล้วการกำหนดนโยบายก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ายังไม่มีการศึกษาความเป็นหุ้นส่วนด้านการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนด้านการศึกษายังไม่ปรากฏรูปธรรมให้เห็นอย่างเด่นชัดนัก

เนื่องจากการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษา ในลักษณะที่เป็นการส่งต่อทางการศึกษาระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ คือการให้โอกาสเด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิงที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและฝึกทักษะด้านอาชีพในสถานประกอบการในรูปแบบของนักเรียนทุนทำงาน ซึ่งมีชื่อเต็มของโครงการ คือ โครงการประสานสัมพันธ์ภาครัฐและเอกชนร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยเป็นความร่วมมือกันระหว่าง 4 หน่วยงาน คือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา สถานศึกษา และสถานประกอบการ ในด้านการจัดการศึกษา (เทอดพงษ์ ใจกว้าง, 2547; ศูนย์การศึกษาไคสตาร์, 2546) โครงการนี้เป็นโครงการใหม่ ซึ่งในระยะแรกเริ่มเป็นความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนวัดราชโอรสกับบริษัทห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ซึ่งได้รับอนุมัติโครงการจากกรมสามัญศึกษา ให้ดำเนินการมาตั้งแต่ ปีการศึกษา 2539 ต่อมาในปีการศึกษา 2542 บริษัทไคสตาร์ อิเล็กทรอนิกส์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้เข้าร่วมโครงการโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ การจัดการศึกษามุ่งสู่งานอาชีพสำหรับเยาวชนผู้ด้อยโอกาส จนเกิดศูนย์การศึกษาไคสตาร์หรือโครงการนักเรียนทุนทำงานขึ้น ซึ่งจัดดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการ และจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2559) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และโครงการนี้ได้ดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และศูนย์การศึกษาไคสตาร์ จังหวัดระยอง เป็นโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน ที่ทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรการจัดการศึกษาร่วมกัน และสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษา โดยมุ่งส่งเสริมให้เยาวชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างสิ้นเชิง ได้มีโอกาสพร้อมทั้งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี และได้รับ

การศึกษาชั้นสูงในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือในระดับอุดมศึกษา ซึ่งโครงการนี้เกิดขึ้นเป็นแห่งแรกและมีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย (เทอดพงษ์ ใจกว้าง, 2547; พิมพ์ใจ เขียวเพ็ชร, 2547; กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2546; ศูนย์การศึกษาไคสตาร์, 2546) แต่ผลการดำเนินโครงการที่เกิดจากความร่วมมือตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง และมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะผลผลิตทางการศึกษาคือมนุษย์ผู้เป็นทรัพยากรอันมีค่าของประเทศ และศูนย์การศึกษาไคสตาร์ จังหวัดระยองยังไม่เคยมีการประเมินผลโครงการมาก่อน

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า การประเมินผลโครงการเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น การศึกษาโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนควรศึกษาผลการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนตลอดโครงการ ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนนั้น เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ที่ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ คือ มีเป้าหมายเดียวกันและยึดหลักการดำเนินงานที่เสมอภาค มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน และมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ (ศิริกุล กสิวิวัฒน์, 2547; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544; ลักษณะ เต็มศิริกุลชัย และสุชาติ ตังทางธรรม, 2541; Wright and Stegelin, 2003) และเนื่องจากความสำเร็จของโครงการในการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนให้ ลุล่วงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในการประเมินผลโครงการนั้นสามารถแบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน เป็นการประเมินก่อนเริ่มโครงการ การประเมินในระหว่างการดำเนินและการประเมินผล หลังการดำเนินงาน (เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546; สมคิด พรหมจ้อย, 2544; สุวิมล ตีรกานันท์, 2543; เยาวเรศ ทับพันธุ์, 2541) ซึ่งการศึกษาในเชิงของการประเมินโครงการนั้น ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาผลสำเร็จของโครงการซึ่งมีตัวชี้วัดที่สำคัญคือ ตัวชี้วัดกระบวนการดำเนินงานซึ่งเป็นดัชนีวัดด้านประสิทธิภาพของโครงการ และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานซึ่งเป็นดัชนีวัดด้านประสิทธิผลของโครงการ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545) ซึ่งการศึกษาโดยเน้นประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลเพียงด้านเดียว ผลการศึกษาที่ได้อาจไม่ครอบคลุมสารสนเทศที่จำเป็น และการศึกษาเชิงประเมินในปัจจุบันพบว่า ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาเพียงด้านเดียว คือเน้นการศึกษาประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษา ประสิทธิภาพการสอนประสิทธิภาพการบริหาร และประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิต (สุขุมาล ต่อทิษะ, 2544; พรทิพย์ มีสัตย์, 2536; วิชุดา ไชยศิริวงมงคล, 2535; รัตนา ตั้งศิริชัยพงษ์, 2532; สมบุญ เตมียวณิชย์, 2532; จงณี ชันธิกุล, 2531) หรือเน้นการศึกษาประสิทธิผลของโครงการ (ภัทรพล มหาจันทร์, 2545; พัชรภรณ์ บางเขียว, 2542; บุญเลิศ กลางใจ, 2537; พรทิพย์ มีสัตย์, 2536) เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งเท่านั้น ซึ่งในจำนวนนี้มีเพียงงานวิจัยของพรทิพย์ มีสัตย์ (2536) เท่านั้นที่ศึกษาเรื่องประสิทธิผลและประสิทธิภาพการฝึกอาชีพระยะสั้น เฉพาะกรณีวิทยาลัยสารพัดช่าง ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงประเมินทางเศรษฐศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าวิทยาลัยสารพัดช่างส่วนใหญ่จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ อัตราการว่างงานของ

ผู้สำเร็จการฝึกที่ติดตามได้อยู่ในระดับที่ไม่สูงเกินไปและมีแนวโน้มลดลง ในการประเมินประสิทธิภาพ พบว่า โดยภาพรวมทั้งหมดในช่วงระยะปี 2532-2534 วิทยาลัยสารพัดช่างมีประสิทธิภาพทางด้านค่าใช้จ่ายในการจัดฝึกอาชีพในระดับที่ยังไม่ดีนัก อัตราประสิทธิภาพเฉลี่ยในแต่ละสาขาวิชาและในวิทยาลัยสารพัดช่างส่วนใหญ่ ไม่เกินร้อยละ 60

ในการศึกษาค้างนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินผลโครงการที่ดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยยึดแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนในการพิจารณาว่าประสพผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร โดยเลือกศึกษาศูนย์การศึกษาไคสตาร์ จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งดำเนินโครงการมาตั้งแต่ พ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบัน เป็นโครงการที่มีแนวความคิดและวัตถุประสงค์โครงการที่ดี ประกอบกับศูนย์การศึกษาไคสตาร์ จังหวัดระยอง ที่ดำเนินการในบริษัทไคสตาร์ อีเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ยังไม่มีการประเมินผลโครงการที่ดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชน มาก่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและเป็นแนวทางการประสานสัมพันธ์ความร่วมมือทางการศึกษาต่อไป

คำถามวิจัย

โครงการที่ดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนประสพผลสำเร็จตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนมากน้อยเพียงไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยการประเมิน ประกอบด้วย

1) การประเมินก่อนเริ่มโครงการ (pre-evaluation) ประเมินจาก ด้านสภาวะแวดล้อมและด้านปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของโครงการ

2) การประเมินในระหว่างการทำงาน (implementation evaluation or process evaluation) ประเมินจาก ด้านการทำงาน เพื่อดูถึงการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด จุดเด่น จุดด้อย มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง

3) การประเมินผลหลังการทำงาน (post-evaluation) ประเมินจาก ด้านผลผลิต และผลลัพธ์ เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่า โครงการประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลจากโครงการจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่

ทั้งนี้ในการประเมินผลทั้ง 3 ระยะนี้ยึดหลักการตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน ซึ่งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) มีเป้าหมายเดียวกัน 2) ยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน 3) มีขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ

2. ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการประเมินผลศูนย์การศึกษาไคสตาร์ จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยเป็นความร่วมมือระหว่างโรงเรียนวัดราชโอรสและบริษัทไคสตาร์ อีเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการประเมินโครงการที่เป็นกรณีศึกษาครั้งนี้

3. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการประเมินผลโครงการเฉพาะการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในระบบสายสามัญ (กศน.) ปีการศึกษา 2547 ไม่รวมการจัดการศึกษาในระบบทวิภาคี (ปวช.) ทั้งนี้เนื่องจากระบบการจัดการศึกษาในระบบสายสามัญ (กศน.) กับระบบทวิภาคี (ปวช.) มีระบบการจัดการศึกษาและวัตถุประสงค์เฉพาะที่ต่างกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การประเมินผลโครงการ หมายถึง การตัดสินคุณค่าของการประเมิน หรือการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร

ความเป็นหุ้นส่วน หมายถึง การทำงานที่เกิดจากการประสานความร่วมมือข้ามหน่วยงานระหว่างบุคคล กลุ่ม และองค์กร

ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน หมายถึง การร่วมกันทำงานระหว่างฝ่ายภาครัฐ คือ โรงเรียนวัดราชโอรสและฝ่ายเอกชนคือผู้ประกอบการบริษัทไคสตาร์ อีเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) มีเป้าหมายเดียวกัน 2) ยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน 3) มีขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ

การมีเป้าหมายเดียวกัน หมายถึง การกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการหรือความคาดหวังที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานร่วมกัน

การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค หมายถึง ความเท่าเทียมกันในการบริหารจัดการ มีอำนาจการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกันในการดำเนินงานร่วมกัน มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบผลงานร่วมกัน

การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ หมายถึง การกำหนดข้อตกลงร่วมกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน มีการจัดการกระบวนการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีกระบวนการติดตามและป้อนกลับผลการดำเนินงาน

การประเมินก่อนเริ่มโครงการ หมายถึง การตัดสินใจคุณค่าโครงการ ตรวจสอบความเหมาะสม ความสมเหตุสมผลของการวางแผนดำเนินโครงการในการนำโครงการไปปฏิบัติ

การประเมินในระหว่างการทำงาน หมายถึง การศึกษาการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ จุดเด่น จุดด้อย ปัญหาและอุปสรรคการทำงาน

การประเมินผลหลังการทำงาน หมายถึง การตัดสินใจผลสำเร็จของโครงการตามแผนที่วางไว้ และผลการดำเนินงานจากโครงการ

ภาครัฐ หมายถึง โรงเรียนหรือสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในที่นี้หมายถึงโรงเรียนวัดราชโอรส

ภาคเอกชน หมายถึง บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนซึ่งเป็นสถานประกอบการด้านอุตสาหกรรม ในที่นี้หมายถึงบริษัทไดสตาร์ อีเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

กรณีศึกษา หมายถึง ศูนย์การศึกษาไดสตาร์ จังหวัดระยองซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนวัดราชโอรสและบริษัทไดสตาร์ อีเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชน
2. ได้สารสนเทศในการวางแผน และใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้ประกอบการภาคเอกชนเพื่อร่วมมือจัดการศึกษากับภาครัฐต่อไป
3. เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลโครงการและนำผลที่ได้ไปใช้ในการตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการเพื่อดำเนินการปรับปรุงหรือพัฒนาโครงการให้ดีขึ้นต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาระสำคัญของผลการศึกษาดูเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับการประเมินโครงการ

- 1.1 ความหมายของการประเมินโครงการ
- 1.2 ความสำคัญของการประเมิน
- 1.3 คุณลักษณะที่สำคัญและกระบวนการประเมินโครงการ
- 1.4 ประเภทของการประเมิน
- 1.5 มโนทัศน์เกี่ยวกับการประเมินผลสำเร็จของโครงการ
  - 1.5.1 ประสิทธิภาพ (efficiency)
  - 1.5.2 ประสิทธิผล (effectiveness)
- 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

ตอนที่ 2 หลักการและแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา

- 2.1 แนวคิดทางการศึกษา
- 2.2 การจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน
- 2.3 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วน
  - 2.3.1 ความหมายของความเป็นหุ้นส่วน
  - 2.3.2 รูปแบบและขั้นตอนของความเป็นหุ้นส่วน
  - 2.3.3 ความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชน
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา

ตอนที่ 3 กรณีศึกษา

- 3.1 ความเป็นมาของโครงการประสานสัมพันธ์ภาครัฐและเอกชน
- 3.2 มาตรฐานการพัฒนาทรัพยากรร่วมโครงการสำหรับโรงเรียนเครือข่าย
- 3.3 แผนจัดการศึกษา
- 3.4 แผนพัฒนาคุณภาพ

ตอนที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับการประเมินโครงการ

1.1 ความหมายของการประเมินโครงการ

ความหมายของการประเมินโครงการมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน เช่น

ไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2546) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติงานว่า สามารถบรรลุตามเป้าหมายได้มากน้อยเพียงไร และเป็นการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานแล้วดำเนินการแก้ไขได้ทันการ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) ให้ความหมายว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยเป็นกระบวนการในการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลจากการวัดผล และการประเมินผลนั้นเป็นกระบวนการจำกัดข้อมูลที่ต้องการ และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอันเป็นข่าวสารที่ให้ประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกต่าง ๆ ที่ให้ผลดีสำหรับการตัดสินใจ

สมคิด พรหมจ้อย (2544) กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศเพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพสูง

สุวิมล ตีรกานันท์ (2543) สรุปความหมายการประเมินโครงการว่า เป็นการสร้างสารสนเทศที่ถูกต้องชัดเจนและเพียงพอแก่ผู้ใช้เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ เป็นการดำเนินงานที่ต้องทำควบคู่ไปกับการดำเนินแผนงานหรือโครงการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ทันเวลาต่อการแก้ไขปรับปรุงโครงการ อีกทั้งเป็นการกำกับให้มีการดำเนินโครงการตามแผน หรือโครงการที่วางไว้

เยาวเรศ ทับพันธุ์ (2541) กล่าวว่า ก่อนการตัดสินใจเลือกต้องมีกระบวนการในการพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ เปรียบเทียบกันเพื่อให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด และได้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

ดิเรก ศรีสุโข (2540) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการเป็นงานที่มีหน้าที่ปรับปรุงแผนโครงการในส่วนตัวส่วนหนึ่งหรือทั้งหมด และเป็นงานที่ประเมินความสำเร็จของโครงการนั้น ๆ ด้วย

จากความหมายของการประเมินโครงการที่กล่าวมา สามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทางตามกลุ่มนักประเมิน โดยกลุ่มแรกเป็นนักประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า และกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มนักประเมินที่เน้นการตัดสินใจ ดังนั้นความหมายของการประเมินสามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทางคือ เป็นกระบวนการในการตัดสินคุณค่าของการประเมิน และอีกแนวทางคือเป็นกระบวนการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร

1.2 ความสำคัญของการประเมิน

การประเมินเป็นกิจกรรมที่สำคัญในวงจรการวางแผนและบริหารโครงการ เพราะการประเมินเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผน และบริหารโครงการ ซึ่งเยาวดี ราชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการประเมินว่า

1) เป็นเรื่องของการรับรองคุณภาพในการให้บริการ ถึงแม้จะไม่สามารถประกันผลสัมฤทธิ์ขั้นสูงสุดของโครงการได้ แต่ก็สามารถจะรับรองคุณภาพของการให้บริการได้ในระดับหนึ่ง

2) ช่วยให้ผู้สนับสนุนด้านเงินทุน ได้รับทราบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินโครงการ โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง

3) ช่วยให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) ช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของแต่ละโครงการตามลำดับก่อนหลัง โดยสามารถจะทราบได้ว่าโครงการใดมีความจำเป็นเร่งด่วนกว่ากัน ทั้งนี้เพื่อช่วยแก้ปัญหาในการคัดเลือกโครงการ

5) ช่วยให้ได้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้รับบริการ ข้อมูลประเภทนี้ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดและปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการ ตลอดจนเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ

6) ช่วยให้ทราบถึงผลผลิตของโครงการทั้งในด้านที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ควบคู่กันไป

ศิริชัย กาญจนวาสี (2545) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินโครงการ โดยแบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ

ด้านการบริหาร สามารถใช้ผลการประเมินเป็นเครื่องมือของผู้บริหารสำหรับการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

ด้านจิตวิทยา สามารถใช้การประเมินกลยุทธ์สำหรับกระตุ้นเร้าความสนใจและสร้างความตื่นตัวในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน

ด้านรัฐศาสตร์ สามารถใช้การประเมินเป็นเครื่องมือตรวจสอบความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติ (accountability) ตลอดจนสามารถใช้เป็นกลไกในการสร้างแรงสนับสนุนจากสาธารณะ

สมคิด พรหมจ้อย (2544) ได้สรุปความสำคัญของการประเมิน ดังนี้

1) ช่วยให้ข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงานและโครงการ ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ตลอดจนตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2) ช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้มีความชัดเจน

3) ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ

4) ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือขยายการดำเนินโครงการต่อไป

5) ช่วยให้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการว่าเป็นอย่างไร คุ่มค่ากับการลงทุนหรือไม่

6) เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเอง จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในทางการศึกษา Worthen and Sander (1987 อ้างถึงใน ไพพรรณ เกียรติโชติชัย, 2546) ได้กล่าวถึงบทบาทความสำคัญของการประเมินผลที่เป็นทางการ (formal evaluation) ต่อการจัดการศึกษาดังนี้

- 1) เป็นสารสนเทศในการตัดสินใจและการกำหนดนโยบาย
- 2) ใช้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
- 3) ใช้ประเมินหลักสูตร
- 4) ใช้ในการรับรองวิทยฐานะของสถานศึกษา
- 5) ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาอุปกรณ์ทางการศึกษาและโปรแกรมการศึกษา

ส่วนสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) ได้กล่าวถึงบทบาทของการประเมินผลที่มีต่อการจัดการศึกษาว่ามี 4 ประการดังนี้

- 1) การประเมินความก้าวหน้าเพื่อปรับปรุงพัฒนา
- 2) การประเมินรวมสรุปเพื่อประเมินผล ความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อตัดสินใจในการดำเนินอนาคต
- 3) การประเมินในเชิงจิตวิทยาและสังคม เป็นการประเมินเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการดำเนินงาน
- 4) การประเมินเพื่อการตัดสินใจในการบริหารในด้านต่าง ๆ

จะเห็นว่าการประเมินโครงการมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงาน เพราะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนรู้สภาพปัญหา จุดเด่น จุดด้อยของโครงการ ตลอดจนทราบจุดมุ่งหมายและ

แนวทางที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน รวมทั้งสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลสำเร็จของโครงการ ทั้งสามารถนำสารสนเทศที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการต่อไป

1.3 คุณลักษณะที่สำคัญและกระบวนการประเมินโครงการ

การประเมินหรือตัดสินคุณค่าของโครงการนั้น ต้องคำนึงถึงคุณลักษณะที่สำคัญและกระบวนการประเมินโครงการด้วย ซึ่งประเด็นของคุณลักษณะที่สำคัญและกระบวนการประเมินโครงการมีดังนี้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541)

คุณลักษณะที่สำคัญของการประเมินโครงการ

- 1) มุ่งปัญหาเฉพาะ
- 2) เน้นเสนอทางเลือกเพื่อการตัดสินใจ
- 3) มุ่งสนองตอบความต้องการของผู้ใช้ผลประโยชน์ จึงทำให้มีอิสระในการสืบค้นน้อย
- 4) เน้นการประเมินอรรถประโยชน์ทางสังคม (social utility) โดยตรง
- 5) ผลประเมินมีลักษณะเฉพาะสูง มีความเป็นสากลน้อย
- 6) เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่า (value) โดยตรง
- 7) การตรงต่อเวลาในการประเมิน
- 8) การเป็นที่เชื่อถือในผลที่ประเมินได้

กระบวนการประเมินโครงการ

- 1) หลักการเหตุผลและความสำคัญของการประเมินโครงการ
- 2) ประเมินโครงการเพื่ออะไร: การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
- 3) ประเมินอะไร: การวิเคราะห์โครงการ
- 4) ประเมินได้อย่างไร: การออกแบบการประเมิน
- 5) ข้อมูลที่ต้องการมีอะไรบ้าง จะได้ข้อมูลเหล่านั้นด้วยวิธีใด: การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) จะแปลงและย่อสรุปข้อมูลเพื่อให้ความหมายได้อย่างไร: การวิเคราะห์ข้อมูล
- 7) ผลประเมินเป็นอย่างไร จะให้ผู้มีหน้าที่ตัดสินใจทราบได้อย่างไร: การเขียนรายงานและการรายงานผลการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

1.4 ประเภทของการประเมิน

การประเมินแบ่งได้หลายประเภท ตามแต่จะใช้เกณฑ์ใดเป็นหลักในการแบ่ง (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546; สมคิด พรหมจ้อย, 2544; สุวิมล ทิรกานันท์, 2543; เยาวเรศ ทับพันธุ์, 2541)

แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) การประเมินเพื่อปรับปรุง บางครั้งเรียกว่า การประเมินความก้าวหน้า (formative evaluation)

2) การประเมินเพื่อสรุปผล เรียกว่า การประเมินรวมสรุป (summative evaluation)

แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1) การประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (goal-based evaluation) เป็นการประเมินที่ว่าทำได้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ โดยทราบก่อนประเมินว่า โครงการนี้มีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

2) การประเมินที่อิสระไม่ยึดวัตถุประสงค์ของโครงการ (goal-free evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งหมด โดยไม่ทราบว่าวัตถุประสงค์ของโครงการนี้มีอะไรบ้าง

แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน แบ่งเป็นการประเมินก่อนเริ่มโครงการ ขณะดำเนินโครงการและหลังจากสิ้นสุดโครงการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ประเมินก่อนเริ่มโครงการ (pre-evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการ ตรวจสอบความเหมาะสม ความสมเหตุสมผลของการวางแผนดำเนินโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการในการนำโครงการไปปฏิบัติ คุณภาพโครงการ รวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่โครงการนั้นจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การประเมินก่อนเริ่มโครงการมีความเชื่อบนพื้นฐานที่ว่า ถ้าตัวโครงการนั้นได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสม สมเหตุสมผล มีความจำเป็น คุณภาพดี ความเป็นไปได้ โอกาสที่โครงการจะประสบความสำเร็จก็ย่อมสูง เสมือนว่าโครงการนั้นได้บรรลุผลสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง

2) การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน (implementation evaluation or process evaluation) เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด จุดเด่น จุดด้อย มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ ถ้าเกิดปัญหาจะได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่ การประเมินขณะดำเนินโครงการจึงมีบทบาทในการปรับปรุงการดำเนินโครงการโดยตรง

3) การประเมินผลหลังการดำเนินงาน (post-evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่า โครงการประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลจากโครงการจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ผลการดำเนินงานคุ้มค่าหรือไม่ การประเมินในลักษณะนี้เป็น การประเมินผลที่เกิดขึ้นโดยเทียบกับวัตถุประสงค์เพื่อเป้าหมายที่กำหนดโดยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.1) ประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ

3.2) การติดตามผลต่อมา โดยเฉพาะการประเมินผลกระทบของโครงการโดยอาศัย การทิ้งช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น 1-2 ปี ขึ้นไป

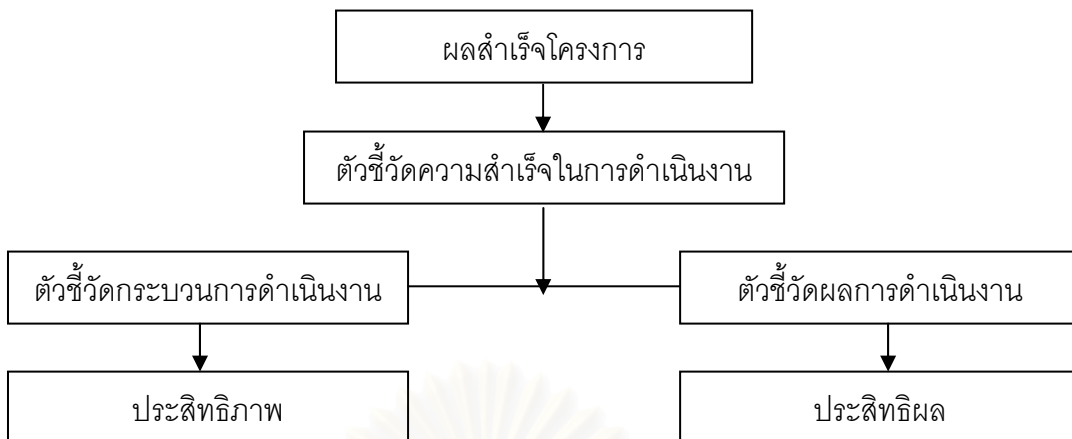
ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ประเมินไว้ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ บางท่านอาจเรียกการประเมินลักษณะนี้ว่า การประเมินผลสรุป (summative evaluation)

เนื่องจาก การประเมินมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีจุดมุ่งหมาย และข้อดี ข้อเสีย แตกต่างกันไป จึงเป็นหน้าที่ของผู้ประเมิน ในการเลือกรูปแบบในการประเมินที่เหมาะสมกับโครงการ เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีคุณค่าเชื่อถือได้ต่อไป และเพื่อให้เห็นสภาพการดำเนินงานตลอดโครงการ ผู้วิจัยจึงเลือกการประเมินผลโครงการโดยใช้การแบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน คือ การประเมินก่อนเริ่มโครงการ การประเมินในระหว่างการทำงาน และการประเมินผลหลังการทำงาน

1.5 มโนทัศน์เกี่ยวกับการประเมินผลสำเร็จของโครงการ

ในการศึกษาผลสำเร็จของโครงการนั้น ศิริชัย กาญจนวาสี (2545) กล่าวว่า การวัดผลสำเร็จรวมสรุปของโครงการนั้นตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า โครงการเป็นกิจกรรมที่มีระบบแบบแผน ซึ่งมุ่งที่จะบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ โดยมีเป้าหมายในการนำผลการประเมินไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อระบบการบริหารโครงการและสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งสัมพันธ์กับระบบโครงการที่ประสบความสำเร็จ จึงต้องมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกันระหว่างบริบท ปัจจัยเบื้องต้น การดำเนินงานและผลที่ได้รับ ความเหมาะสมของผลที่ได้รับอยู่บนพื้นฐานความเหมาะสมของบริบท ปัจจัยเบื้องต้น และการดำเนินงาน ตามลำดับ ความเหมาะสมของผลที่ได้นั้นสามารถวัดได้จากตัวบ่งชี้ที่สำคัญ คือ ประสิทธิภาพ (effectiveness) และประสิทธิภาพ (efficiency) ซึ่ง ประสิทธิภาพเน้นการพิจารณาผลผลิต (output) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ส่วนประสิทธิภาพ เน้นการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายโดยตรงต่อการสร้างผลผลิต 1 หน่วย ซึ่ง ทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิภาพมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดแต่ ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน

ในการดำเนินงาน มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และ ผลการดำเนินงาน ตัวชี้วัดสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินงาน จึงควรประกอบด้วยอย่างน้อย 2 ส่วน เช่นกัน คือ ตัวชี้วัดกระบวนการดำเนินงาน และตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ซึ่งสรุปได้ดังแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ของการศึกษาผลสำเร็จโครงการ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545)

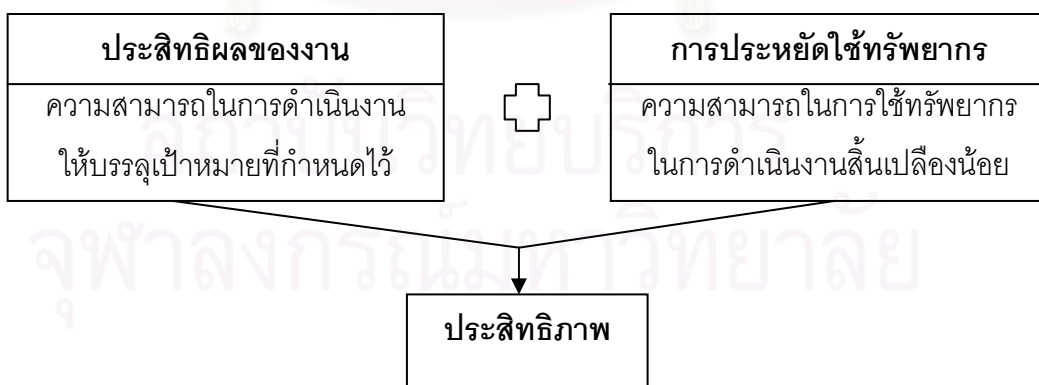
1.5.1 ประสิทธิภาพ (efficiency)

เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจความหมายของประสิทธิภาพให้เข้าใจถ่องแท้ก่อนดำเนินการศึกษาต่อไป

ความหมายของประสิทธิภาพ (efficiency)

ความหมายของประสิทธิภาพนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2546) ได้สรุปความหมายของ ประสิทธิภาพว่า หมายถึง ความสามารถที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยการประหยัดใช้เวลาและความพยายามซึ่งสัมพันธ์กับปริมาณงานที่ได้กระทำ (Carter, 1987 อ้างถึงใน ไพพรรณ เกียรติโชติชัย, 2546) และได้สรุปความหมายของประสิทธิภาพ ดังแผนภาพที่ 2.2

แผนภาพที่ 2.2 แสดงความหมายของประสิทธิภาพ (ไพพรรณ เกียรติโชติชัย, 2546)

วรรณารถ แสงมณี (2544) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลที่ได้จากการทำงานว่าดีขึ้นอย่างไร แค่นั้น ในขณะที่กำลังทำงานตามเป้าหมายขององค์กร

Gibson and others (1988 อ้างถึงใน สมใจ ลักษณะ, 2543) ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพ (efficiency) ว่าโดยทั่ว ๆ ไป เมื่อพูดถึงประสิทธิภาพก็จะหมายถึงอัตราส่วนของ ผลผลิตต่อปัจจัย (ratio of outputs to inputs)

สมภพ ตติยาภรณ์ (2541) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้ ความสามารถ และความอุทิศสละในการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการที่ตนรับผิดชอบได้ทันกำหนดเวลา

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง สภาพการดำเนินงานที่ได้ผลตามวัตถุประสงค์ โดยใช้เวลาและการลงทุนน้อยที่สุด

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2540) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพ ว่าหมายถึงการทำให้ เป้าหมายบรรลุผลโดยการลงทุนที่เหมาะสมของเวลา พลังงาน และค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพจะบรรลุผลเมื่อนำวิธีการหนึ่งมาเปรียบเทียบกับวิธีอื่น ผลลัพธ์ที่ออกมาคือ เป้าหมายที่มีคุณภาพบรรลุผล

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2538) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ มี 2 ความหมายดังนี้

1. ความสามารถในการผลิตผลลัพธ์ที่ต้องการ ด้วยการใช้จ่ายพลังงาน เวลา เงิน วัสดุ หรือใช้ปัจจัยอื่น ๆ ต่ำสุด
2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่นำเข้า และผลลัพธ์ที่ออกมาเพื่อให้เกิดต้นทุนสำหรับทรัพยากรต่ำสุด

เกณฑ์การพิจารณาประสิทธิภาพ

เนื่องจากประสิทธิภาพในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายหรือประโยชน์สูงสุดโดยเสียต้นทุนน้อยที่สุด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้น เกณฑ์การพิจารณาความมีประสิทธิภาพจึงเน้นความประหยัดของการใช้จ่าย หรือการใช้ทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรม แต่ไม่ได้เจาะลึกไปในประเด็นที่ว่าผลลัพธ์ที่ได้นั้นเป็นผลลัพธ์ที่พึงต้องการจริง ๆ ซึ่งประเด็นหลังนี้เป็นจุดเน้นของเกณฑ์ความมีประสิทธิภาพผล ดังนั้นเกณฑ์การพิจารณาประสิทธิภาพจึงอาจใช้เกณฑ์ขั้นต่ำของผลลัพธ์ที่ต้องการหรือใช้ผลผลิตที่ได้รับเทียบกับผลผลิตในปีก่อน ๆ ของโครงการเพื่อใช้ระบุประสิทธิภาพของโครงการ (ไกรยุทธ ธีรตยา คีนันท์, 2533; เมธีครองแก้ว, 2533 อ้างถึงในพรทิพย์ มีสตัย, 2536)

เทคนิคการวัดประสิทธิภาพ

Hammond (1969 อ้างถึงใน ศิริชัย กาญจนวาสิ, 2545) เสนอการวัดประสิทธิภาพของโครงการโดยทำการเปรียบเทียบผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของโครงการ โดยใช้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารโครงการทำหน้าที่ในการวัดหรือประเมิน

วิธีการวัดประสิทธิภาพโครงการ

ประสิทธิภาพ เป็นเรื่องของการใช้ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงานโดยมีผลผลิตที่ได้รับเป็นตัวกำกับกับการแสดงประสิทธิภาพของการดำเนินงานใด ๆ อาจแสดงค่าของประสิทธิภาพในลักษณะการเปรียบเทียบระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับ ซึ่งถ้าผลกำไรมีสูงกว่าต้นทุนเท่าไรก็ยิ่งแสดงถึงประสิทธิภาพมากขึ้น ประสิทธิภาพอาจไม่แสดงเป็นค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลข แต่แสดงด้วยการบันทึกถึงลักษณะการใช้เงิน วัสดุ คน และเวลาในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า ประหยัด ไม่มีการสูญเปล่าเกินความจำเป็น รวมถึงการใช้กลยุทธ์หรือเทคนิควิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็ว ตรงและมีคุณภาพ

การวัดประสิทธิภาพโครงการที่นิยมนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน มี 2 รูปแบบ คือ (เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546; รัฐวิทย์ จิวสวัสดิ์, 2545; เยาวเรศ ทับพันธุ์, 2541)

1. การวิเคราะห์ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis: C/B) เป็นรูปแบบที่นิยมใช้ในวงการอุตสาหกรรมเพื่อคำนวณรายจ่ายเมื่อเปรียบเทียบกับรายรับ เช่น ผลผลิตซึ่งเป็นตัวเงินที่ทำให้ทราบว่า บริษัทหรือหน่วยงานนั้น ๆ มีกำไรหรือขาดทุนจากการดำเนินกิจการได้อย่างชัดเจน ซึ่งการวิเคราะห์ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ สามารถวิเคราะห์จาก 3 ลักษณะ คือ

1.1 อัตราส่วนระหว่างผลตอบแทนกับค่าใช้จ่าย (Benefit-Cost Ratio หรือ B/C ratio) อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนเป็นดัชนีที่แสดงถึงอัตราส่วนระหว่างมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนกับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนตลอดอายุของโครงการ โดยการคาดหวังว่าค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินต้องสูงกว่าค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนที่เป็นตัวเงิน ดังสมการต่อไปนี้

$$\text{อัตราส่วนของผลตอบแทนต่อค่าใช้จ่าย} = \frac{B \text{ (ในรูปตัวเงิน)}}{C \text{ (ในรูปตัวเงิน)}}$$

$$\text{หรือ} \quad B/C = \frac{\sum_{t=0}^n \frac{B_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=0}^n \frac{B_t}{(1+r)^t}}$$

1.2 ผลตอบแทนสุทธิหรือมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Benefit: NB หรือ Net Present Value: NPV) หมายถึง ผลต่างระหว่างผลตอบแทน (B) กับค่าใช้จ่าย (C) ที่เกิดจากการลงทุนในโครงการต่าง ๆ ดังสมการต่อไปนี้

$$NB = B - C \quad \text{หรือ} \quad NPV = \sum_{t=0}^n \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t}$$

ซึ่งการคำนวณผลตอบแทนของโครงการที่เกิดขึ้นในแต่ละปี ตลอดอายุของโครงการคำนวณได้ดังนี้

$$PVB = PVB_0 + PVB_1 + PVB_2 + \dots + PVB_n$$

หรือ

$$PVB = \frac{B_0}{(1+r)^0} + \frac{B_1}{(1+r)^1} + \frac{B_2}{(1+r)^2} + \dots + \frac{B_n}{(1+r)^n}$$

หรือ

$$PVB = \sum_{t=0}^n \frac{B_t}{(1+r)^t}$$

โดยที่ PVB คือ มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนทั้งหมดจากการลงทุน

B_t คือ ผลตอบแทนในปีที่ t

t คือ ปีที่ 0, 1, 2, ..., n

r คือ อัตราส่วนลดหรือค่าเสียโอกาสของทุน

สำหรับการคำนวณมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนทั้งหมดตลอดอายุของโครงการ คำนวณได้ดังนี้

$$PVC = PVC_0 + PVC_1 + PVC_2 + \dots + PVC_n$$

หรือ

$$PVC = \frac{C_0}{(1+r)^0} + \frac{C_1}{(1+r)^1} + \frac{C_2}{(1+r)^2} + \dots + \frac{C_n}{(1+r)^n}$$

หรือ

$$PVC = \sum_{t=0}^n \frac{C_t}{(1+r)^t}$$

โดยที่ PVC คือ มูลค่าปัจจุบันของต้นทุนทั้งหมด

C_t คือ ต้นทุนที่เกิดขึ้นในปีที่ t

t คือ ปีที่ 0, 1, 2, ..., n

r คือ อัตราส่วนลดหรือค่าเสียโอกาสของทุน

ถ้า NPV คือ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ

ดังนั้น

$$NPV = PVB - PVC$$

หรือ

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{B_t}{(1+r)^t} - \sum_{t=0}^n \frac{C_t}{(1+r)^t}$$

หรือ

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t}$$

1.3 ผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return หรือ IRR) หมายถึง อัตรา

ผลตอบแทนภายในของโครงการ ซึ่งเป็นอัตราผลตอบแทนที่ได้คำนวณส่วนลดแล้ว ทำให้มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของต้นทุน หรือหมายถึง อัตราส่วนลดซึ่งทำให้มูลค่าปัจจุบันของผลได้สุทธิหรือ NPV เท่ากับศูนย์พอดี (ไกรยุทธ ธีรตยา คีนันท์, 2527 อ้างถึงใน เยาวดี ราชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2546) ดังสมการต่อไปนี้

$$PVC = PVB$$

$$\sum_{t=0}^m \frac{C_t}{(1+r)^t} = \sum_{t=m+1}^n \frac{B_t}{(1+r)^t}$$

หมายเหตุ: สัญลักษณ์ที่ใช้ในสมการ มีความหมายดังนี้

PVC	=	มูลค่าปัจจุบันของต้นทุน
PVB	=	มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทน
C_t	=	ค่าใช้จ่ายในปีที่ t
B_t	=	ผลตอบแทนในปีที่ t
r	=	อัตราผลตอบแทนภายใน
n	=	ระยะเวลาของโครงการ

นั่นคือ อัตราผลตอบแทนภายในหรือ IRR ก็คืออัตราส่วนลด (r) ที่ทำให้

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{B_t - C_t}{(1+r)^t} = 0$$

ในทางปฏิบัติจะใช้วิธีทดลองหาอัตราส่วนลดแล้วดูว่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าใกล้เคียงศูนย์ในทางบวกหรือทางลบหรือไม่ ถ้าอัตราส่วนลดตัวที่มีค่าต่ำกว่าให้ค่า NPV เป็นบวก และอัตราส่วนลดตัวที่มีค่าสูงกว่า ให้ค่า NPV เป็นลบแล้ว สามารถนำไปแทนค่าของ IRR ตามสูตร ดังนี้

$$IRR = r_L + (r_U - r_L) \left[\frac{NPV_L}{NPV_L - NPV_U} \right]$$

เมื่อ	IRR	คือ	อัตราส่วนลดที่ต้องการ
	r_L	คือ	อัตราส่วนลดที่ต่ำกว่า (lower discount rate)
	r_U	คือ	อัตราส่วนลดตัวที่สูงกว่า (upper discount rate)
	NPV_L	คือ	มูลค่าปัจจุบันสุทธิที่คำนวณจากอัตราส่วนลดตัวต่ำกว่า
	NPV_U	คือ	มูลค่าปัจจุบันสุทธิที่คำนวณจากอัตราส่วนลดตัวสูงกว่า

การใช้อัตราส่วนลดตัวต่ำกว่าและตัวสูงกว่าเพื่อคำนวณ NPV ควรใช้ค่าที่ห่างกันไม่เกิน 5%

ข้อดีของการวิเคราะห์ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทนหรือผลประโยชน์

ข้อดีของการวัดประสิทธิภาพของโครงการด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ (C/B) มีดังนี้ (Delp and others, 1988; Levin, 1983 อ้างถึงใน สุขุมาล ต่อที่ชะ, 2544)

- 1) ทำให้ได้สารสนเทศสำหรับการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม
- 2) การวัดด้วยเทคนิค (C/B) สนใจผลกระทบจากโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อม (direct and indirect impacts)
- 3) ในกระบวนการวิเคราะห์และวัดผลอาจจะค้นพบตัวแปรอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพของโครงการนอกเหนือจากตัวแปรต้นทุน

4) ในกระบวนการวัดจะทำให้รู้ถึงผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ (unintended side effects) ต้นทุนทางอ้อม (indirect costs) และการได้รับผลประโยชน์อย่างไม่ทั่วถึงในกลุ่มเป้าหมาย

5) วัตถุประสงค์ทางสังคม (socially objectives) สามารถนำมากำหนดเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมิน

6) การใช้มิติวัดเดียวกัน (รูปตัวเงิน) ทำให้สามารถนำโครงการหลาย ๆ โครงการมาเปรียบเทียบกันได้

7) กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลและสารสนเทศที่ได้รับจากการวิเคราะห์สามารถตรวจสอบซ้ำด้วยนักประเมินคนอื่นได้ เนื่องจากเทคนิค C/B กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นและวิธีการวัดต้นทุนกับผลประโยชน์ไว้อย่างชัดเจน

ข้อจำกัดของการวิเคราะห์ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทนหรือผลประโยชน์

ในการวัดประสิทธิภาพของโครงการด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทนหรือผลประโยชน์นั้น มีข้อจำกัดของเทคนิคการวิเคราะห์ด้วยวิธีนี้ ดังนี้ (เยาวดี วิบูลย์ศรี, 2538; นิศา ชูโต, 2536; Delp and others, 1988; Levin, 1983 อ้างถึงใน สุขุมาล ต่อที่ชะ, 2544)

1) การวัดค่าของผลตอบแทนหรือผลประโยชน์กับต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย ผู้วิเคราะห์จะต้องแยกแยะให้ชัดเจนเพื่อป้องกันการคิดซ้ำซ้อน (doubling accounting) ในการจัดทำบัญชีรายการการวิเคราะห์โครงการบริการทางสังคม อาจพิจารณาตามกลุ่มที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ 3 กลุ่ม คือ 1) บุคคล 2) ผู้ลงทุนหรือผู้อุดหนุนโครงการ และ 3) สังคม นอกจากนี้ Delp and others (1988) ได้สรุปว่าต้นทุนกับผลประโยชน์ทางสังคม (social costs and benefits) บางอย่างไม่สามารถวัดในเชิงปริมาณได้ เช่น ผลประโยชน์ของโครงการทางการศึกษาผลประโยชน์ที่เกิดจากการมีสุขภาพที่ดีขึ้น

2) การตีค่าของผลตอบแทนหรือผลประโยชน์กับต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายให้อยู่ในรูปตัวเงิน เนื่องจากผลตอบแทนหรือผลประโยชน์จากโครงการบางอย่างตีค่าออกมาในรูปตัวเงินไม่ได้ในราคาตลาด (market prices) เช่น ค่าของการอ่านออกเขียนได้ ผลของการคุมกำเนิด ในกรณีนี้ การตีราคาต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ในรูปของตัวเงินจะต้องคิดราคาในระบบเศรษฐกิจโดยรวม เมื่อราคาเป็นราคาที่มีการผูกขาดหรือถูกกำหนดโดยระบบราชการ เช่น ค่าเล่าเรียน จะไม่สามารถนำราคาตลาดมาใช้ตีค่าได้ จำเป็นต้องมีการคำนวณหาราคาที่แท้จริงออกมา เรียกว่า “ราคาเงา” (shadow prices, accounting prices) โดยราคาเงาเป็นราคาในเชิงทฤษฎี (hypothetical value) เป็นราคาที่สะท้อนค่าเสียโอกาสที่แท้จริงของการใช้ทรัพยากรในการลงทุน

3) ความเป็นธรรมในสังคมและความเสมอภาคของการกระจายบริการ โครงการบริการทางสังคมจะต้องนำแนวคิดนี้มาประกอบและให้น้ำหนักแตกต่างกันในแต่ละโครงการ พร้อมกับคิดค่าชดเชยด้วยหลักการที่แตกต่างกัน

4) ผลกระทบหรือผลที่เกิดโดยไม่ตั้งใจ (unintended effect) หรือผลภายนอก (external, spill over, multiplier effects) ควรที่จะนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์ต้นทุนกับผลที่ตามมาทั้งในส่วนที่เป็นผลดีและผลเสีย เช่น ผลภาวะที่เกิดขึ้นจากการทำอุตสาหกรรม ผลดีของการศึกษาที่มีไปถึงญาติของผู้เข้าร่วมโครงการ ปัจจัยเหล่านี้ถ้าตีราคาได้ควรนำมารวมคิดคำนวณ แต่ถ้าตีราคาไม่ได้ก็ควรนำเสนอทั้งผลดีและผลเสีย

5) การเลือกใช้ “อัตราส่วนลด” ในการปรับค่าผลประโยชน์กับต้นทุนให้อยู่ในช่วงเวลาเดียวกันหรือการปรับเพื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าปัจจุบัน การปรับค่าของเวลาดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ 1) ระยะเวลาระหว่างปัจจุบันและอนาคต 2) อัตราดอกเบี้ยหรืออัตราส่วนลด ถ้าดอกเบี้ยสูงหรือระยะเวลาของผลตอบแทนนานแล้ว มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนจะต่ำ การเลือกใช้อัตราส่วนในการปรับค่าของโครงการจึงเป็นเรื่องอ่อนไหว ดังนั้น ในทางปฏิบัติต้องเลือกใช้ค่าอัตราส่วนลดหลายค่าเพื่อนำมาเปรียบเทียบกันหรือคำนวณหาผลตอบแทนภายในโครงการ (internal rate of return) ซึ่งเป็นการหาค่าอัตราส่วนลดควรจะเป็นเท่าไร ถ้าผลตอบแทนโครงการเท่ากับต้นทุน

6) การไม่คำนึงถึงประสิทธิผลของโครงการ การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ โดยพิจารณาจากอัตราส่วนของผลประโยชน์ต่อหน่วยต้นทุน (benefit-cost ratio, BDR) หรืออัตราผลตอบแทนภายใน (internal rate of return, IRR) เป็นการสันนิษฐานว่าประสิทธิภาพของโครงการไม่จำเป็นต้องพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนั้น โครงการที่มีประสิทธิภาพ อาจจะเป็นโครงการที่ไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการก็ได้

7) ระยะเวลาและทรัพยากรที่ใช้ ในการประเมินโครงการด้วยเทคนิค C/B การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องใช้ระยะเวลานานและใช้ทรัพยากรในการประเมินมาก

2. การวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล (Cost-Effectiveness Analysis: C/E) ใช้สำหรับโครงการที่ไม่สามารถวัดผลกำไรหรือดีค่าของผลประโยชน์ออกมาเป็นตัวเงินได้ ซึ่งจะช่วยลดความยุ่งยากในการประมาณค่าผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการให้เป็นค่าเงินตรา จัดว่าเป็นการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการบริการสังคมอีกทางหนึ่ง เพราะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง ด้วยการคำนวณผลหารระหว่างค่าใช้จ่ายที่มีหน่วยเป็นค่าเงินกับผลลัพธ์ที่ไม่มีหน่วยเป็นค่าเงิน ดังรูปสมการต่อไปนี้

$$C/E = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายสุทธิเป็นค่าเงิน}}{\text{ผลลัพธ์สุทธิที่ไม่มีหน่วยเป็นค่าเงิน}}$$

ซึ่งการวัดประสิทธิภาพโครงการโดยใช้หลักต้นทุนและประสิทธิผลมีวิธีการวิเคราะห์ได้หลายวิธี ดังนี้ (รัฐวิชัย จิวสวัสดิ์, 2545)

2.1 การวิเคราะห์โครงการโดยหลักประสิทธิผลคงที่ การวิเคราะห์โครงการโดยหลักประสิทธิผลคงที่ จะกำหนดเป้าหมายหรือผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ มีค่าคงที่ที่ระดับใดระดับหนึ่ง ผลตอบแทนนี้อาจจะวัดออกมาเป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้ แล้วเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายของแต่ละโครงการ ดังนั้น วิธีการวิเคราะห์นี้จึงพิจารณาทั้งต้นทุนและผลตอบแทนเหมือนกับหลักต้นทุนและผลตอบแทน เพียงกำหนดให้ผลตอบแทนของโครงการคงที่ การกำหนดให้ผลตอบแทนคงที่และมีค่ามากน้อยเพียงเท่าใด ขึ้นอยู่กับการกำหนดของโครงการนั้น ๆ

2.2 การวิเคราะห์โครงการโดยหลักต้นทุนคงที่ การวิเคราะห์โครงการโดยหลักต้นทุนคงที่ จะทำการวัดผลตอบแทนและต้นทุนออกมาเป็นมูลค่าของตัวเงิน และจะกำหนดให้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายมีค่าคงที่ที่ระดับใดระดับหนึ่ง แล้วเปรียบเทียบผลตอบแทนของโครงการ ค่าอัตราส่วนของผลตอบแทนต่อต้นทุนสูงสุด คือค่าที่บ่งบอกว่าโครงการนั้นมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3 การวิเคราะห์โครงการโดยหลักเปรียบเทียบหน่วยสุดท้าย การวิเคราะห์โครงการโดยหลักการเปรียบเทียบหน่วยสุดท้าย เป็นการพิจารณาเปรียบเทียบอัตราส่วนทางด้านต้นทุนส่วนเพิ่มต่อผลผลิตส่วนเพิ่ม ณ ระดับผลผลิตต่าง ๆ โดยที่การบอกค่าประสิทธิภาพโครงการขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการดำเนินโครงการที่กำหนดไว้เป็นที่ยอมรับได้ในระดับต่ำสุด และ/หรือ ณ อัตราส่วนของต้นทุนส่วนเพิ่มต่อผลผลิตส่วนเพิ่มที่เท่ากัน ในระดับที่ให้ผลผลิตส่วนเพิ่มสูงสุด

ถ้าให้ ปริมาณผลิตหรือผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ = E

ต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินโครงการ = C

ปริมาณผลผลิตตามโครงการ ระดับต่าง ๆ ตั้งแต่เทอมที่ 1 ถึง n = $E_1, E_2, \dots, E_n$

ต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินการ ระดับต่าง ๆ ตั้งแต่เทอมที่ 1 ถึง n = $C_1, C_2, \dots, C_n$

สามารถคำนวณค่าประสิทธิภาพโครงการ โดยหลักการเปรียบเทียบหน่วยสุดท้ายได้ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 อัตราส่วนต้นทุนส่วนเพิ่มต่อผลผลิตส่วนเพิ่ม

ปริมาณผลผลิต	ต้นทุน	ผลผลิตส่วนเพิ่ม	ต้นทุนส่วนเพิ่ม	ต้นทุนส่วนเพิ่ม/ผลผลิตส่วนเพิ่ม
E_1	C_1	E_1-E_0	C_1-C_0	$(C_1-C_0)/(E_1-E_0)$
E_2	C_2	E_2-E_1	C_2-C_1	$(C_2-C_1)/(E_2-E_1)$
E_3	C_3	E_3-E_2	C_3-C_2	$(C_3-C_2)/(E_3-E_2)$
$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$
E_n	C_n	E_n-E_{n-1}	C_n-C_{n-1}	$(C_n-C_{n-1})/(E_n-E_{n-1})$

อัตราส่วนต้นทุนส่วนเพิ่มต่อผลผลิตส่วนเพิ่มก็คือ ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นต่อหน่วย ดังนั้น ณะระดับปริมาณผลผลิตที่ยอมรับได้ขั้นต่ำ ปริมาณผลผลิตระดับใดที่ใช้ต้นทุนเพิ่มขึ้นต่อหน่วยต่ำสุดหรือต้นทุนเพิ่มขึ้นต่อหน่วยที่เท่ากัน แต่ให้ผลผลิตส่วนเพิ่มสูงสุดก็ควรผลิต ณ ปริมาณผลผลิตระดับนั้น

นอกจากที่กล่าวมาแล้วแล้ว เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) ได้ลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผลไว้ว่าต้องแยกแยะผลตอบแทนหรือประสิทธิผลกับค่าใช้จ่าย แล้วตีค่าเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินตราแล้วนำมาเปรียบเทียบกับค่า C/E ที่ได้ จะเป็นผลลัพธ์หรือผลกระทบของโครงการที่ให้บริการ ซึ่งจะบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพของโครงการว่า ได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด ส่วนประชุม รอดประเสริฐ (2542) กล่าวว่า การวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผลนั้น โครงการที่มีต้นทุนในการดำเนินงานต่ำกว่าประสิทธิผลที่คาดไว้มากที่สุดเป็นโครงการที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับนิศา ชูโต (2536) ที่กล่าวว่า ในการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผลโครงการที่ดีที่สุดคือโครงการที่มีต้นทุนรวมต่อประสิทธิผล 1 หน่วยค่าต่ำที่สุด โดยสามารถวิเคราะห์ได้จากสูตรการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผลข้างต้น

ข้อดีของการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล

ข้อดีของการวัดประสิทธิภาพของโครงการด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล (C/E) มีดังนี้ (Delp and others, 1988; Levin, 1983 อ้างถึงใน สุขุมาล ต่อที่ชมะ, 2544)

1) การวัดประสิทธิภาพโครงการด้วยเทคนิค C/E จะจัดลำดับความสำคัญของโครงการด้วยกระบวนการที่มีการตรวจสอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งแตกต่างจากการตัดสินใจในลักษณะของคณะกรรมการและการใช้การหยั่งรู้ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำให้ได้กรอบแนวคิดสำหรับการตัดสินใจอย่างเป็นระบบและการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ในกรณีที่ผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการไม่สามารถวัดค่าได้ (โดยเฉพาะในรูปตัวเงิน) ตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของโครงการสามารถกำหนดได้จากวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น

4) เทคนิค C/E จะเปรียบเทียบประสิทธิภาพของโครงการโดยพิจารณาจากการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดแทนอัตราส่วนของผลประโยชน์ต่อหน่วยต้นทุน (Benefit Cost Ratio, BCR) และอัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return, IRR)

5) เนื่องจากการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผลเป็นกระบวนการที่มีโครงสร้างในการตรวจสอบผลการวัดที่ละเอียดถี่ถ้วน ดังนั้น กระบวนการที่จะนำไปสู่การตัดสินใจจึงมีการตรวจสอบซ้ำหลายรอบ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากกระบวนการประเมินและการตัดสินใจเชิงอัตวิสัย (subjective judgments) ที่หลากหลายจะเป็นสารสนเทศที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนความคิดเห็นหรือการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ

6) ในการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผลจะใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลน้อยกว่าการวิเคราะห์ต้นทุนกับผลประโยชน์ เนื่องจากการวิเคราะห์ต้นทุนกับผลประโยชน์จะต้องใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของรายได้ ซึ่งจะต้องศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในระยะยาวถึงจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน

7) กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลและสารสนเทศที่ได้รับจากการวิเคราะห์สามารถตรวจสอบซ้ำด้วยนักประเมินคนอื่นได้ เนื่องจากเทคนิค C/E กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นและวิธีการวัดต้นทุนกับประสิทธิผลไว้อย่างชัดเจน

ข้อจำกัดของการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล

ในการวัดประสิทธิภาพของโครงการด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผลนั้น มีข้อจำกัด ดังนี้ (สุขุมาล ต่อทีชะ, 2544)

1) โครงการที่มีวัตถุประสงค์ต่างกันไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันด้วย C/E ได้ เนื่องจากหน่วยของประสิทธิผลแตกต่างกัน

2) การจัดลำดับความสำคัญของโครงการไม่สามารถลงข้อสรุปได้ ถ้าหากหน่วยของการวัดประสิทธิผลมีหลายหน่วย

3) การวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผลจะสนใจศึกษาเฉพาะระบบและกิจกรรมของโครงการทำให้สารสนเทศที่ได้รับอาจจะมีขอบเขตจำกัด ไม่ครอบคลุมองค์ประกอบทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

4) การเก็บรวบรวมต้องใช้ระยะเวลานานและใช้ทรัพยากรในการประเมินมาก

สำหรับในทางการศึกษานั้น การศึกษาประสิทธิภาพทางการศึกษาโดยทั่วไปแล้วใช้วิธีการเปรียบเทียบงานจากผลผลิตกับปัจจัยที่ใช้ โดยคำนึงถึงความพอใจของผู้ร่วมงานและองค์กร ถ้าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามหลักการดังกล่าว ก็ถือว่าการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ

(ไพพรรณ เกียรติโชติชัย, 2546; เยาวดี ราชย์กุล วิบูลย์ศรี, 2546; ศิริชัย กาญจนवासี, 2545) การวัดประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานี้สามารถทำได้ 2 วิธี ดังนี้

1. การวัดประสิทธิภาพเชิงปริมาณ ในการวัดประสิทธิภาพเชิงปริมาณนี้สามารถแบ่งพิจารณาได้ใน 2 ด้าน คือ

ก. ด้านค่าใช้จ่าย เป็นการวัดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาในเชิงปริมาณหาได้โดยใช้ “ค่าใช้จ่าย” เป็นเกณฑ์ในการวัด

ข. ด้านเวลา การวัดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาในเชิงปริมาณโดยใช้ “เวลา” เป็นเกณฑ์การวัด สามารถทำได้โดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{ระยะเวลารวม} = \text{ระยะเวลาตามหลักสูตร} \times \text{จำนวนคน}$$

ซึ่งการวัดประสิทธิภาพเชิงปริมาณนี้อาจเรียกว่าประสิทธิภาพภายใน เป็นผลของโครงการจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้นกับผลผลิตภายในบริบทของโครงการหรือสิ่งแวดล้อมของโครงการโดยตรง

2. การวัดประสิทธิภาพเชิงคุณภาพ คุณภาพของการศึกษาเป็นเรื่องที่พิจารณายาก ดังนั้น อาจพิจารณาจากการศึกษาด้านประสิทธิผลโครงการ 3 ด้าน ซึ่งดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ปรากฏในส่วนของเนื้อหาเรื่องเทคนิคการวัดประสิทธิผล

- ประกอบด้วย
- 1) การบริหารจัดการโครงการ
  - 2) ผลผลิตของโครงการ
  - 3) การจัดสิ่งแวดล้อม

การวัดประสิทธิภาพเชิงคุณภาพ ประเภทนี้ อาจเรียกว่าประสิทธิภาพภายนอก เป็นการศึกษาคูณค่าของผลผลิต (output) ที่สนองต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกของโครงการหรือสังคมภายนอกซึ่งอาจวัดได้จากความสำเร็จของโครงการในการตอบสนองความต้องการจากภายนอก เช่น ความพึงพอใจของผู้รับบริการ เป็นต้น

นอกจากนี้ การวัดประสิทธิภาพของการจัดการศึกษายังสามารถวัดได้จากการหาค่าทางคณิตศาสตร์โดยใช้สูตรดังนี้ (ไพพรรณ เกียรติโชติชัย, 2546)

$$E = (O - I) + S$$

E	=	Efficiency	คือประสิทธิภาพของงาน
O	=	Output	คือผลงานที่ได้รับออกมา
I	=	Input	คือบรรดาทรัพยากรในทางการบริหาร
S	=	Satisfaction	คือความพอใจในผลงานที่ได้รับ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การวัดประสิทธิภาพเป็นประเภทของการศึกษาที่จำเป็นสำหรับโครงการ เพราะจะช่วยเสริมให้โครงการเหล่านั้นสามารถดำเนินการอย่างสอดคล้องกับ

สภาวะการณ์ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท้องถิ่น และ เนื่องจากการศึกษาประสิทธิภาพทางการศึกษานั้น ใช้หลักการศึกษาประสิทธิภาพทาง เศรษฐศาสตร์ในการศึกษาอัตราส่วนผลตอบแทนการลงทุนทางการศึกษาและความสูญเปล่าทาง การศึกษา โดยพิจารณาอัตราส่วนด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนส่วนหนึ่งเป็นค่าใช้จ่าย ทางการศึกษาที่นักเรียนหรือผู้ปกครองเป็นผู้ลงทุน และอัตราส่วนด้านเวลากรณีที่นักเรียนไม่ สามารถเรียนจบได้ในระยะเวลาที่กำหนด แต่กรณีศึกษาที่ใช้ในการศึกษาค้างคั้งนี้นั้น กรณีศึกษาเป็น ผู้รับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของนักเรียนตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการ ดังนั้น นักเรียน ผู้เข้าร่วมโครงการจึงไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาแต่อย่างใด และนักเรียนทุกคนที่ศึกษาใน ระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) สายสามัญมีกำหนดระยะเวลาในการสำเร็จการศึกษา ภายใน 2 ปี เท่านั้น ลักษณะของกรณีศึกษาจึงไม่สอดคล้องกับวิธีการศึกษาประสิทธิภาพทาง การศึกษาในการศึกษาอัตราส่วนผลตอบแทนการลงทุนทางการศึกษาและความสูญเปล่าทาง การศึกษา และอัตราส่วนด้านเวลากรณีที่นักเรียนไม่สามารถเรียนจบได้ในระยะเวลาที่กำหนด

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นและการศึกษาประสิทธิภาพโครงการทางการศึกษาที่ไม่ สามารถตีค่าผลผลิตออกมาในรูปตัวเงินนั้น การวัดประสิทธิภาพด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุน กับประสิทธิผลจึงเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ที่เหมาะสมว่าการวิเคราะห์ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายกับ ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ อีกทั้งการวัดประสิทธิภาพทางการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของ การวัด ประสิทธิภาพขององค์กรซึ่งครอบคลุมสารสนเทศที่จำเป็นกว่า ดังนั้น การศึกษาในส่วนของ ประสิทธิภาพด้านค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินก่อนเริ่มโครงการด้านปัจจัยนำเข้าไป ใน ส่วนของงบประมาณนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้การวัดประสิทธิภาพด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนกับ ประสิทธิภาพโดยหลักการเปรียบเทียบหน่วยสุดท้าย

1.5.2 ประสิทธิภาพ (effectiveness)

ประสิทธิภาพเป็นสิ่งสะท้อนคุณภาพของการบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย อันได้แก่ ประสิทธิภาพของผลการดำเนินงาน โดยผลการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นผลผลิต ผลกระทบ หรือ ผลลัพธ์ ได้ผลตรงตามผลที่คาดหวัง และเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ ผู้บริโภค และผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจความหมายของประสิทธิภาพให้เข้าใจถ่องแท้ก่อนดำเนิน การศึกษาต่อไป

ความหมายของประสิทธิภาพ (effectiveness)

ประสิทธิภาพขององค์กร ตามความหมายทางเศรษฐศาสตร์หมายถึง ผลผลิตหรือปริมาณ ของผลผลิตหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กรต่อหนึ่งหน่วยการลงทุน องค์กรที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง องค์กรที่สามารถปฏิบัติงานตามเป้าหมายบรรลุตามวัตถุประสงค์

ขององค์กร (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพ ดังนี้

Gibson and others (1988 อ้างถึงใน สมใจ ลักษณะ, 2543) นิยามประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิภาพ (effectiveness) เป็นเรื่องราวของการกระทำใด ๆ หรือความพยายามใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายที่จะได้รับผลอะไรสักอย่างให้เกิดขึ้น การกระทำหรือความพยายามจะมีประสิทธิผล สูงต่ำเพียงใดขึ้นกับว่าผลที่ได้รับนั้น ตรง ครบถ้วน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และใช้พลังงาน น้อยเพียงใด

Gordon and others (1990) ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับ ความสามารถในการผลิตที่ก่อให้เกิดผลผลิตตามที่กำหนดไว้

Ford and others (1988) ให้ความหมายของประสิทธิผลว่า เป็นการดำเนินงานที่ได้ ผลผลิตตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องกับ Northcraft and Neal (1990)

ดังนั้นสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการเพื่อให้ บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ได้กำหนดไว้ โดยการแสวงหาและใช้ทรัพยากรรวมทั้งเทคโนโลยีอย่าง คุ่มค่าและประหยัด

เกณฑ์การพิจารณาประสิทธิผลของโครงการ

ทิพาวดี เมฆสุวรรณ (2539) กล่าวว่า การพิจารณาประสิทธิผลของโครงการนั้นคือ การเปรียบเทียบระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ของโครงการซึ่งหมายถึงระดับของการบรรลุ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ล่วงหน้าของโครงการนั้น ๆ ว่า ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพียงไร ความมีประสิทธิภาพมีความเกี่ยวข้องกับผลผลิต และผลลัพธ์

เทียนฉาย กีระนันท์ (2533 อ้างถึงใน พรทิพย์ มีสัตย์, 2536) กล่าวว่า การพิจารณา ประสิทธิภาพของโครงการมีดัชนีที่ใช้วัด 2 ดัชนี คือ

1. วัดจากความสำเร็จของการบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ ดัชนีนี้ให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. วัดจากผลผลิตของโครงการ โดยเฉพาะผลผลิตภายนอกเมื่อออกจากระบบ การศึกษาแล้ว

นอกจากนี้ การพิจารณาประสิทธิผลของโครงการอาจแบ่งตามผลที่ต้องการทราบ โดย แบ่งเป็นการวัดในแง่ผลผลิต (output) หรือผลลัพธ์ (outcome) แต่ทั้งนี้รูปแบบการพิจารณา ประสิทธิภาพอาจยึดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก หรือความสมเหตุสมผลของแนวคิดใน การศึกษาก็ได้ (Bank, 1980; Tyler, 1930 อ้างถึงใน พัชรินทร์ บางเขียว, 2536)

เทคนิคการวัดประสิทธิผล

ในการวัดประสิทธิผลนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวทางการพิจารณาไว้ ดังนี้

ทิพาวดี เมฆสวรรค์ (2539) แบ่งการพิจารณาประสิทธิภาพองค์กรออกเป็น 5 ด้าน คือ

วัตถุประสงค์ (objectives) คือเป้าหมายของผลสัมฤทธิ์ของงานที่ต้องการทั้งในระยะสั้น กลาง หรือระยะยาว

ปัจจัยนำเข้า (inputs) คือทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต การให้บริการ หรือการปฏิบัติงาน เช่น เงินทุน คน อาคาร เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี ทรัพยากรสินทางปัญญา กฎ ระเบียบ และการรักษาชื่อเสียงขององค์กร เป็นต้น

กิจกรรม (processes) คือกระบวนการทำงาน ได้แก่ การนำปัจจัยนำเข้าทั้งหลายมาผ่านกระบวนการเพื่อทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ตามมาตรฐานคุณภาพที่ได้กำหนดไว้

ผลผลิต (outputs) คือผลงานหรือบริการที่องค์กรนั้นจัดทำขึ้น โดยกิจกรรมที่ทำให้เกิดผลงานนั้นจะอยู่ภายใต้การควบคุมขององค์กร

ผลลัพธ์ (outcomes) คือผลกระทบที่เกิดจากการผลิตหรือผลงานที่ได้ทำขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้รับบริการอันเนื่องจากการดำเนินการ

วัฒนา ล่วงลือ (2539) กล่าวว่าการศึกษาประสิทธิภาพนั้นควรพิจารณาทั้งระบบ คือพิจารณาความสามารถในการจัดหาทรัพยากร กระบวนการดำเนินงานหรือการผลิต ผลผลิตหรือผลงาน และการมีปฏิสัมพันธ์อย่างประสพผลสำเร็จกับสภาพแวดล้อมภายนอก

ในทรรคนะของรัตนะ บัณฑิต (2540) กล่าวว่าการศึกษาประสิทธิภาพของโครงการควรพิจารณาด้าน สภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ด้านสภาวะแวดล้อม (context) คือ การศึกษาความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทางของสังคมและการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน เป็นต้น

ด้านปัจจัยนำเข้า (input) คือ ทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคนหรือจำนวนบุคคลที่ต้องใช้งบประมาณและแหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือและครุภัณฑ์ต่าง ๆ

ด้านกระบวนการ (process) คือ วิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยเข้ามามีเหมาะสมมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือมีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้น

ด้านผลผลิต (product) คือ การศึกษาผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการว่าได้ผลมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่

ไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2546) กล่าวว่า การวัดประสิทธิภาพสามารถพิจารณาจาก

1) **การบริหารจัดการโครงการ** โดยพิจารณาจาก การปฏิบัติงานตามนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่ มีอุปสรรคใดบ้าง

2) **ผลผลิตของโครงการ** เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด เช่น ในการผลิตนักเรียนจะวัดจากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการทำงานหรือการสอบคัดเลือกเพื่อเข้าการศึกษาต่อภายหลังสำเร็จการศึกษาระดับพื้นฐาน

3) **การจัดสิ่งแวดล้อม** เป็นการประเมินความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม เช่น พื้นที่ตั้งของโครงการ ห้องเรียน ห้องสมุด เป็นต้น ตลอดจนแหล่งค้นคว้าที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และความพึงพอใจของผู้เรียน

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) กล่าวว่า วิธีหนึ่งในการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมินหรือศึกษา เช่น คุณค่าของโครงการ เป็นต้น สามารถกระทำได้โดยการเปรียบเทียบผลที่ได้จากโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้อย่างครอบคลุมตัวแปรที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการอย่างแท้จริง โครงการจะถือว่ามีประสิทธิผลก็ต่อเมื่อผลของโครงการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความสำเร็จของผลที่ได้ย่อมอยู่บนพื้นฐานความเหมาะสมของบริบทการวางแผน และการดำเนินงาน ตามลำดับ

ความเหมาะสมของบริบทในการดำเนินโครงการ ควรประกอบด้วย ความต้องการจำเป็น (needs) ของการพัฒนาโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชากร เป้าหมาย สถานการณ์และแนวโน้มของสถานการณ์เอื้ออำนวยต่อการดำเนินโครงการและผลสำเร็จของโครงการ

ในด้านการวางแผนควรประกอบด้วย ความสมเหตุสมผลของแนวคิดหรือทฤษฎี ที่ใช้เป็นหลักในการบริหารและจัดดำเนินงาน ทรัพยากร เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือ และงบประมาณ มีความเป็นไปได้ (feasibility) แผนการดำเนินงานมีความเป็นไปได้ภายใน (ความเพียงพอและเหมาะสมของทรัพยากร) และมีความเป็นไปได้ภายนอก (แนวโน้มของการเกิดผลตามที่คาดหวัง)

สำหรับความเหมาะสมของการดำเนินงาน ควรประกอบด้วยการบริหารบุคคลและงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ และมีการติดตามกำกับการทำงานตามแผนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับศิริชัย กาญจนวาสี (2545) และสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544)

Gibson and others (1988 อ้างถึงใน สมใจ ลักษณะ, 2543) กล่าวว่าประสิทธิผลขององค์กรเน้นไปที่ผลรวมขององค์กร ซึ่งอธิบายเกณฑ์ของความมีประสิทธิภาพขององค์กรว่าประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ตัวคือ

1. การผลิต (production)

องค์กรมีประสิทธิภาพถ้าองค์กรสามารถดำเนินการผลิตให้ได้ผลผลิตทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ตรงกับความต้องการขององค์กร

2. ประสิทธิภาพ (efficiency)

องค์กรมีประสิทธิภาพถ้าอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทรัพยากร (inputs) ที่ใช้กับผลผลิต (outputs) มีความเหมาะสมในลักษณะที่ใช้ปัจจัยทรัพยากรได้คุ้มค่า

3. ความพึงพอใจ (satisfaction)

องค์กรมีประสิทธิภาพถ้าผลการดำเนินงานขององค์กรนำมาซึ่งความสำเร็จสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสมาชิกในองค์กร

4. การปรับเปลี่ยน (adaptiveness)

องค์กรมีประสิทธิภาพถ้าองค์กรมีกลไกที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร

5. การพัฒนา (development)

องค์กรมีประสิทธิภาพถ้าองค์กรสามารถเพิ่มพูนศักยภาพ (potential) และวิสัยความสามารถ (capacity) ขององค์กรให้เจริญก้าวหน้าตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

จากเกณฑ์การพิจารณาประสิทธิภาพของทีนักรวิชาการแต่ละคนกล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 การพิจารณาประสิทธิผลของโครงการหรือองค์กร

นักวิชาการ เกณฑ์การพิจารณา	ทิพชาติ เมฆสุวรรณ (2539)	วัฒนา ล่วงสี (2539)	รัตนะ บัวสนธ์ (2540)	ไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2546)	เยาวดี ราชย์กุล วิบูลย์ศิริ (2546) ศิริชัย กาญจนวาสี (2545) สมหญิง พิทยานุวัฒน์ (2544)	Gibson and others (1988)
1. ด้านสภาวะแวดล้อม -วัตถุประสงค์ -ศึกษากลุ่มเป้าหมาย	✓ (วัตถุประสงค์)		✓	✓ (การบริหารจัดการ)	✓ (ความเหมาะสมของบริบท)	
2. ด้านปัจจัยนำเข้า -ทรัพยากรที่ใช้ดำเนินงาน -กำลังคน -งบประมาณ -วัสดุอุปกรณ์	✓	✓ (การจัดการทรัพยากร)	✓	✓ (การจัดสิ่งแวดล้อม)	✓ (การวางแผน)	
3. ด้านการดำเนินงาน -กระบวนการดำเนินงาน -ขั้นตอนการดำเนินงาน -วิธีการจัดกิจกรรม -การควบคุมและติดตามผล	✓ (กิจกรรม)	✓ (กระบวนการดำเนินงานหรือการผลิต)	✓ (กระบวนการ)	✓ (การบริหารจัดการ)	✓	
4. ด้านผลผลิต -ผลผลิตของโครงการ -การบรรลุวัตถุประสงค์	✓ (ผลงานที่เกิดจากกิจกรรม)	✓ (ผลผลิตหรือผลงาน)	✓	✓		✓
5. ด้านผลลัพธ์ -การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมาย -ความพึงพอใจ	✓	✓ (การมีปฏิสัมพันธ์)				✓
6. ด้านประสิทธิภาพ -ความคุ้มค่าของปัจจัยทรัพยากร						✓
7. ด้านการปรับเปลี่ยน -การปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน -การปรับพฤติกรรมกลุ่มเป้าหมาย				✓		✓
8. ด้านการพัฒนา -การเพิ่มพูนศักยภาพ -การทำองค์กรให้เจริญก้าวหน้า	✓				✓ (ความเหมาะสมของบริบท)	✓

หมายเหตุ ( ) หมายถึง คำที่นักวิชาการแต่ละคนใช้

จากการพิจารณาประสิทธิผลที่นักวิชาการแต่ละคนใช้พบว่า องค์ประกอบหลักที่ใช้ในการพิจารณาประสิทธิผลมีความแตกต่างกันตามแนวคิดของนักวิชาการแต่ละคน แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดภายในการพิจารณาองค์ประกอบแต่ละด้านพบว่า มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน เช่น การพิจารณาด้านการบริหารจัดการโครงการ ของไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2546) พิจารณาจากการปฏิบัติงานตามนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่ มีอุปสรรคใดบ้าง สอดคล้องกับการพิจารณาด้านสภาวะแวดล้อมและด้านการดำเนินงานของรัตนะบัวสนธ์ (2540) และ ทิพาวิดี เมฆสุวรรณค์ (2539) เป็นต้น

จากตารางที่ 2.2 และเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้การพิจารณาประสิทธิผลครอบคลุมสารสนเทศสำคัญของการศึกษาประสิทธิผลของโครงการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงแบ่งการพิจารณาโดยการสังเคราะห์ การพิจารณาประสิทธิผลของโครงการหรือองค์กรในตารางที่ 2.2 ออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านสภาวะแวดล้อม 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านการดำเนินงาน 4) ด้านผลผลิต และ 5) ด้านผลลัพธ์ โดยในด้านการปรับเปลี่ยนและด้านการพัฒนานั้น (ด้านที่ 7 และ 8 ในตารางที่ 2.2) เนื่องจากผลที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการดำเนินงานแล้วพบอุปสรรคหรือปัญหาแล้วหาทางแก้ไขปรับปรุงเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้รับบริการหรือองค์กรในทางที่ดีขึ้น ซึ่งจัดเป็นส่วนหนึ่งของผลลัพธ์ของการดำเนินงาน ผู้วิจัยจึงได้รวมไว้ในด้านผลลัพธ์ ดังนั้นสรุปได้ว่าในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การพิจารณาประสิทธิผลของโครงการ 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านสภาวะแวดล้อม คือ ความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ การศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย หลักหรือแนวคิดในการบริหารและจัดดำเนินงาน ทรัพยากร เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือ และงบประมาณ เป็นต้น

2) ด้านปัจจัยนำเข้า คือ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและการจัดหาทรัพยากร เช่น กำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น และความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม เช่น ที่ตั้งของโครงการ ห้องเรียน ห้องสมุด เป็นต้น ตลอดจนแหล่งค้นคว้าที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3) ด้านการดำเนินงาน คือ กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน วิธีการจัดกิจกรรมในโครงการ รวมทั้งการควบคุมการดำเนินงานและติดตามผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่จัดขึ้น

4) ด้านผลผลิต คือ ผลงานที่เกิดจากการดำเนินงานของโครงการ ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการทำงานเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

5) ด้านผลลัพธ์ คือ ผลการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมายทั้งในด้านการปรับพฤติกรรมและความพึงพอใจ ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของ

โครงการที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนการดำเนินงานเพื่อเพิ่มศักยภาพและพัฒนาโครงการให้มีความเจริญก้าวหน้า

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการพบว่ามีการศึกษาทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาเพียงด้านเดียว คือเน้นการศึกษาประสิทธิภาพ หรือเน้นการศึกษาประสิทธิผลของโครงการอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ซึ่งในจำนวนนี้มีเพียงงานวิจัยของพรทิพย์ มีสัตย์ (2536) เท่านั้นที่ศึกษาเรื่องประสิทธิผลและประสิทธิภาพการฝึกอาชีพระยะสั้นเฉพาะกรณีวิทยาลัยสารพัดช่าง ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงประเมินทางเศรษฐศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการฝึกอาชีพระยะสั้นของหน่วยงานจัดฝึกอาชีพระยะสั้นของรัฐ ในแง่ความสำเร็จของการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการจัดฝึกอาชีพระยะสั้น และการพิจารณาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายโดยใช้การวิเคราะห์ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเทียบกับผลตอบแทนของโครงการ อัตราประสิทธิภาพในการจัดฝึกอาชีพระหว่างวิทยาลัยสารพัดช่างแต่ละแห่ง ผลการศึกษาพบว่า วิทยาลัยสารพัดช่างส่วนใหญ่จัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ อัตราการว่างงานของผู้สำเร็จการฝึกที่ติดตามได้อยู่ในระดับที่ไม่สูงเกินไป และมีแนวโน้มลดลง ในการประเมินประสิทธิภาพพบว่า โดยภาพรวมทั้งหมดในช่วงระยะปี 2532-2534 วิทยาลัยสารพัดช่างมีประสิทธิภาพทางด้านค่าใช้จ่ายในการจัดฝึกอาชีพในระดับที่ยังไม่ดีนัก อัตราประสิทธิภาพเฉลี่ยในแต่ละสาขาวิชาและในวิทยาลัยสารพัดช่างส่วนใหญ่ ไม่เกินร้อยละ 60

ส่วนงานวิจัยเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประสิทธิภาพของโครงการ ซึ่งเป็นการศึกษาในเชิงของการประเมินประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร และประสิทธิภาพการผลิต ดังนี้

สุขุมาล ต่อทีชะ (2544) เปรียบเทียบความต้องการจำเป็นและประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตครุศาสตร์สาขามัธยมศึกษา (วิทยาศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างโปรแกรมการศึกษาแบบปกติและโครงการเร่งรัดการผลิตและพัฒนาบัณฑิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาคณิตศาสตร์ของประเทศ (โครงการ รพค.) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุน เทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนและประสิทธิผล เทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ ดัชนีความคุ้มทุน และดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า โครงการ รพค. และโปรแกรมการศึกษาแบบปกติมีประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิต อยู่ในระดับสูงแต่โครงการ รพค. มีประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิตต่ำกว่าโปรแกรมการศึกษาแบบปกติ แต่มีประสิทธิผลในระดับองค์กร คือค่าร้อยละของจำนวนบัณฑิตที่ประกอบอาชีพครูสูงกว่า ซึ่งเป็นผลที่ตามมาในระยะยาว

และโครงการ รพค. มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการผลิตบัณฑิต โดยเน้นที่ผลการเรียนและการสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของนิสิต ในขณะที่โปรแกรมการศึกษาแบบปกติต้องเน้นให้บัณฑิตเลือกที่จะประกอบอาชีพครูมากยิ่งขึ้น

วิชุดา ไชยศิริวงมงคล (2535) ศึกษาการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาต่าง ๆ ของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีงบประมาณ 2534 โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ ผลการศึกษาพบว่า บัณฑิตคณะวิทยาศาสตร์มีค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษาเป็น 189,970.08 บาท สาขาวิชาที่มีค่าใช้จ่ายต่อหัวสูงสุด คือ สาขาวิชาคณิตศาสตร์ 585,212.47 บาท/คน เป็นงบดำเนินการ 67,274.00 บาท/คน และงบลงทุน 517,938.47 บาท/คน และคณะวิทยาศาสตร์มีค่าใช้จ่ายต่อหน่วยกิตนักศึกษาโดยเฉลี่ยเป็น 805.47 บาท/ปริมาณการสอน

รัตนา ตั้งศิริชัยพงษ์ (2532) ศึกษาเปรียบเทียบทรัพยากรทางการศึกษาประสิทธิภาพการสอนและประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย จำแนกตามขนาด ประเภท และที่ตั้งของโรงเรียน โดยใช้ข้อมูลของกองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย มีทรัพยากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพการสอน และประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนแตกต่างกันตามขนาด และเขตที่ตั้งโรงเรียน

สมบุญ เตมียวณิชย์ (2532) ศึกษาประสิทธิภาพและความสูญเสียในการผลิตบัณฑิตของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา ช่วงปีการศึกษา 2525-2529 ใน 6 คณะวิชา คือ คณะเกษตรศาสตร์ บางพระ คณะคหกรรมศาสตร์ คณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ คณะบริหารธุรกิจ คณะวิศวกรรมเทคโนโลยี และคณะศิลปกรรม โดยวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายที่รัฐลงทุนเปรียบเทียบกับที่ผู้รับการศึกษาลงทุน ผลการศึกษาพบว่า การลงทุนกับสถาบันผู้เรียนแตกต่างกันไม่มากนัก ยกเว้นคณะเดียว คือ คณะเกษตรศาสตร์ บางพระ ที่สถาบันลงทุนสูงกว่าผู้เรียนมาก

จงณี ชันธิกุล (2531) ศึกษาการประเมินการใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลและเอกชน ศึกษาเฉพาะกรณีสาขาเศรษฐศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์และประเมินประสิทธิภาพภายนอกและประสิทธิภาพภายในในการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเมื่อเทียบกับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยเน้นเฉพาะการจัดการศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ในสามสถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ในส่วนการวิเคราะห์และประเมินประสิทธิภาพภายในในการจัดการศึกษาโดยพิจารณาผลผลิตที่ได้เมื่อเทียบกับปัจจัยในรูปค่าใช้จ่ายที่ใช้ไปในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายในการผลิตบัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สูงกว่ามหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ประมาณ 1.5 ถึง 2.5 เท่า

ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประสิทธิผลของโครงการ ดังนี้

ภัทรพล มหาพันธ์ (2545) ศึกษาประสิทธิผลของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้วยการวิจัยเชิงบรรยายจากข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบขนาดและทิศทางของอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในสภาพปัจจุบันและสภาพอนาคตของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั่วไปทุกภูมิภาคประเทศ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั้งในสภาพปัจจุบันได้แก่การรับรู้ในบทบาทด้านการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงานและความผูกพันต่อองค์กร และการวิเคราะห์ด้วยสมการโครงสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่นและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั่วไปพบว่าโมเดลส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกลมกลืน

พัชรภรณ์ บางเขียว (2542) ประเมินประสิทธิผลของโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทยมัธยมศึกษา ในด้านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การได้รับปัจจัยสนับสนุนการใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียน การใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในด้านการศึกษา และศึกษาผลกระทบของโครงการในด้านการพัฒนาการศึกษาและการลดความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและใช้งานได้ดี และได้รับปัจจัยสนับสนุนการใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียนในด้านบัญชีการใช้งาน แต่ด้านการฝึกอบรมพบว่าโครงการได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องแต่ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นพ้องกันว่า โครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทยมีส่วนในการพัฒนาการศึกษา

บุญเลิศ กลางใจ (2537) ศึกษาความมีประสิทธิผล ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับผลิตผลของภาควิชา และสร้างสมการทำนายประสิทธิผลของภาควิชาในวิทยาลัยครูสทวิทยาจารย์รัตนโกสินทร์ ผลการศึกษาพบว่า ผลิตผลด้านการสอนรวมเฉลี่ยเท่ากับ 7.29 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ต่อภาควิชา ผลิตผลด้านการวิจัยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 0.19 เรื่องต่อปีต่อภาคการศึกษา ภาควิชาที่มีประสิทธิผลในระดับสูง จำนวน 30 ภาค ในระดับปานกลาง 37 ภาค และในระดับต่ำ 53 ภาค

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าการศึกษาประสิทธิผลภาพส่วนใหญ่เน้น ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์หรือผลตอบแทน และเป็นการศึกษาหน่วยงานในระดับอุดมศึกษาหรืออาชีวศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาประสิทธิผลภาพหน่วยงานเพื่อประเมินผลของการลงทุนทางการศึกษาภายหลังที่ได้มีการดำเนินการจัดการศึกษาไปแล้ว แต่โครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนของกรณีศึกษา เป็นโครงการจัดการศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาในรูปของการส่งต่อจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปสู่การศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งผลผลิตของโครงการไม่สามารถวัดออกมาได้ในรูปตัวเงินและเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนากระบวนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของโครงการต่อไป ผู้วิจัยจึงเลือกการประเมินผลโครงการโดยใช้การแบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน คือ การประเมินก่อนเริ่มโครงการ การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน และการประเมินผลหลังการดำเนินงาน โดย

1) การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ประเมินจาก ด้านสภาวะแวดล้อม และด้านปัจจัยนำเข้า ซึ่งในส่วนของ การประเมินผลโครงการด้านปัจจัยนำเข้านั้น ในส่วนของงบประมาณ วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผลโดยหลักเปรียบเทียบหน่วยสุดท้าย ตามแนวคิดของรัชนีชญ์ จิวสวัสดิ์ (2545) ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน อีกทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงโครงการให้ประสบผลสำเร็จต่อไป โดยใช้สูตร

$$C/E = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายสุทธิเป็นค่าเงิน}}{\text{ผลลัพธ์สุทธิที่ไม่เป็นค่าเงิน}}$$

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ สัญลักษณ์ที่ใช้ในสูตร มีดังนี้

ค่าใช้จ่ายสุทธิเป็นค่าเงิน (C) คือ ต้นทุนในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษาให้นักเรียนแต่ละรุ่น ตั้งแต่รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 4 โดยที่

C_0 หมายถึง ต้นทุนเริ่มต้นในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษา ซึ่งในที่นี้มีค่าเป็น 0

C_1 หมายถึง ต้นทุนในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษาให้นักเรียนรุ่นที่ 1

C_2 หมายถึง ต้นทุนในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษาให้นักเรียนรุ่นที่ 2

C_3 หมายถึง ต้นทุนในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษาให้นักเรียนรุ่นที่ 3

C_4 หมายถึง ต้นทุนในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษาให้นักเรียนรุ่นที่ 4

ผลลัพธ์สุทธิที่ไม่เป็นค่าเงิน (E) คือ จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการในแต่ละรุ่น ตั้งแต่รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 4 โดยที่

E_0 หมายถึง จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการ ซึ่งในที่นี้มีค่าเป็น 0

E_1 หมายถึง จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการรุ่นที่ 1

E_2 หมายถึง จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการรุ่นที่ 2

E_3 หมายถึง จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการรุ่นที่ 3

E_4 หมายถึง จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการรุ่นที่ 4

ดังนั้น สูตรที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพด้านค่าใช้จ่ายในการวิจัยครั้งนี้ คือ

ปริมาณผลผลิต (จำนวนนักเรียน)	ต้นทุน (ต่อรุ่น)	ผลผลิตส่วนเพิ่ม (คน)	ต้นทุนส่วนเพิ่ม (บาท)	ต้นทุนส่วนเพิ่ม/ผลผลิตส่วนเพิ่ม
E_1	C_1	E_1-E_0	C_1-C_0	$(C_1-C_0)/(E_1-E_0)$
E_2	C_2	E_2-E_1	C_2-C_1	$(C_2-C_1)/(E_2-E_1)$
E_3	C_3	E_3-E_2	C_3-C_2	$(C_3-C_2)/(E_3-E_2)$
E_4	C_4	E_4-E_3	C_4-C_3	$(C_4-C_3)/(E_4-E_3)$

2) การประเมินในระหว่างการทำงาน ประเมินจาก ด้านการทำงาน

3) การประเมินผลหลังการทำงาน ประเมินจาก ด้านผลผลิตและผลลัพธ์

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกการประเมินผลโครงการโดยใช้การแบ่งตามลำดับเวลา
ที่ประเมิน คือการประเมินก่อนเริ่มโครงการ การประเมินในระหว่างการทำงาน และ
การประเมินผลหลังการทำงาน โดยใช้การพิจารณา 5 ด้าน คือ คือ 1) ด้านสภาวะแวดล้อม 2)
ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านการทำงาน 4) ด้านผลผลิต และ 5) ด้านผลลัพธ์ เพื่อให้การพิจารณา
ประเมินผลโครงการตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาครอบคลุมสารสนเทศสำคัญของ
โครงการ

ตอนที่ 2 หลักการและแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา

การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่สำคัญและเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาประเทศที่ต้องอาศัย
ความร่วมมือกันทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อขยายแนวคิดด้านความร่วมมืออันนำมาสู่ความเป็น
หุ้นส่วนทางการศึกษา จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาเพื่อความเข้าใจลึกซึ้งในโครงสร้างความร่วมมือนั้น

2.1 แนวคิดทางการศึกษา

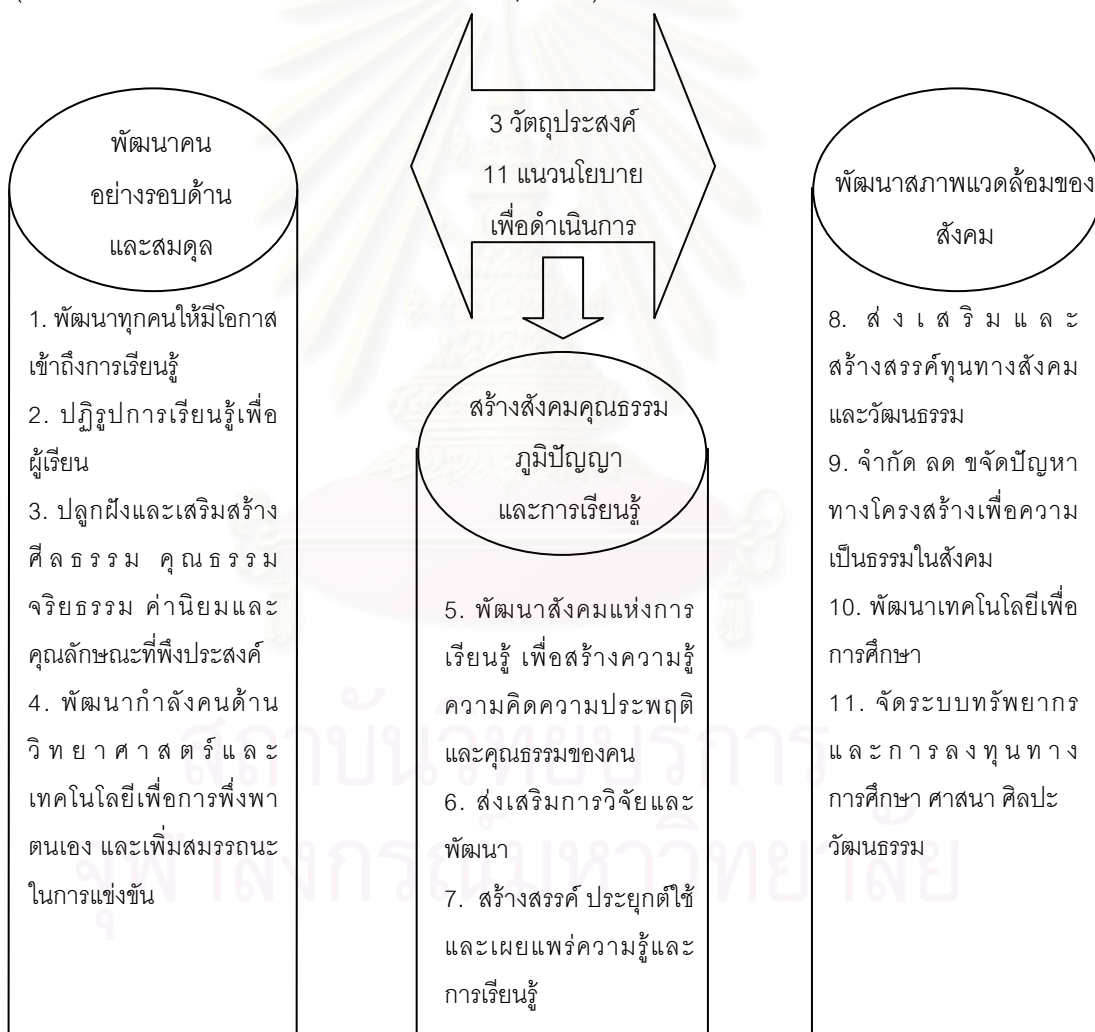
สังคมทุกวันนี้และในอนาคตเป็นสังคมฐานความรู้ที่การเรียนรู้ ความรู้ และนวัตกรรมเป็น
ปัจจัยสำคัญในการพัฒนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและสร้างสภาพการณ์ เพื่อ
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนส่วนใหญ่
ในประเทศ โดยยึดหลักการให้ทุกภาคส่วนของสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจ
ในกิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับตนเองและชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุนให้สังคมทุกส่วนและ
ทุกระดับได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และการสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความสำเร็จใน

การปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้เกิดพลังพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง อันจะเป็นฐานรากที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืนตลอดไป

การศึกษา (education) เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต ในด้านร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างสงบสันติสุข งานการศึกษานับเป็นงานบริการที่สังคมหยิบยื่นให้แก่สมาชิกในสังคม ดังนั้น องค์กรทางการศึกษาจึงนับเป็นองค์กรเพื่อบริการซึ่งมีความสำคัญมากเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2559 ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการ ไว้ในวัตถุประสงค์ 3 ข้อ และแนวนโยบาย 11 ประการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

แผนภาพที่ 2.3 วัตถุประสงค์และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการด้านการศึกษา
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545

2.2 การจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน

เนื่องจากการศึกษามีความสำคัญ ที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศ รูปแบบการจัดการศึกษาจึงเป็นเสมือนหนทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันแบ่งเป็น 3 รูปแบบ โดยยึดแนวคิดของคุมส์ และคณะ (ไพพรรณ เกียรติโชติชัย, 2546; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) โดยยึดถือกิจกรรมการเรียนรู้ และลักษณะของการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งรูปแบบการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษานอกระบบโรงเรียน (formal education) บางครั้งเรียกว่า “การศึกษาแบบเป็นทางการ” หรือ “การไปโรงเรียน” (schooling) เป็นการจัดการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการศึกษาที่แน่นอน และผู้เรียนจะได้ใบรับรองเมื่อสำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับ การศึกษาในระบบโรงเรียนแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน (non-formal education) เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม การศึกษานอกระบบจึงเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยที่อยู่นอกระบบโรงเรียน หรือผู้ประกอบการอาชีพ ด้วยหลักสูตรการเรียนที่ใช้ระยะเวลาสั้น ๆ โดยใช้วิธีการ กิจกรรมทางสังคม และสื่อรูปแบบหลากหลายมาประกอบการเรียนการสอน

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (informal education) เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาสโดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ บางครั้งเรียกว่า “การศึกษาแบบไม่เป็นทางการ” หรือ “การเรียนรู้ทางสังคม” ลักษณะที่สำคัญของการศึกษาตามอัธยาศัย คือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน ไม่มีการสอบ นับเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นเวลาใดก็ได้ สถานที่ก็ได้ และเกิดขึ้นเมื่อสมัครใจที่จะเรียนรู้ การศึกษาตามอัธยาศัยนี้เป็นการศึกษาที่มีลักษณะต่อเนื่องตลอดชีวิตนับตั้งแต่เกิดจนตาย ด้วยวิธีการสังเกตและเฝ้าดูคนอื่นเป็นตัวอย่าง ด้วยการผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการพูดคุยสนทนากับผู้รู้ เป็นต้น

รูปแบบการศึกษาทั้งสามนี้จะถูกบูรณาการอย่างกลมกลืนและต่อเนื่องตลอดชีวิต (lifelong education) ในรูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวคิดที่เรียกว่า “constructivism” ซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่มีรูปแบบที่หลากหลาย แล้วนำความรู้เหล่านั้นมาเชื่อมโยงเป็นความรู้ใหม่

ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาและรูปแบบการศึกษา ดังนี้

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

- (1) เป็นการศึกษาดลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

นอกจากนี้ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2543) ได้เสนอแนวทางการจัดการศึกษา ดังนี้

1. บทบาทและหน้าที่เดิมของการศึกษาที่เป็นไปเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมและค่านิยมนั้น ควรจะเปลี่ยนไป หันเหแนวทางไปสู่บทบาทและหน้าที่ใหม่ ให้การศึกษาเป็นไปเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ อันจำเป็นแก่สังคมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง
2. การศึกษาจะต้องดำเนินไปอย่างเหมาะสม เข้ากันได้ และเป็นสิ่งเดียวกับวัฒนธรรม สรรพชีวิต การครองตน และนิสัยของคนไทย
3. จัดการศึกษาอย่างยอมรับสภาพจำกัดของบ้านเมือง

2.3 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วน

หัวใจของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จึงได้บัญญัติสาระที่เป็นหลักสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและเปิดโอกาสให้มากขึ้น

2.3.1 ความหมายของความเป็นหุ้นส่วน

การทำงานที่เกิดจากการประสานความร่วมมือข้ามหน่วยงานระหว่างบุคคล กลุ่ม และองค์กรที่เรียกว่า ภาคีหรือหุ้นส่วน ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า partnerships เป็นคำที่ใช้ในหลายวงการ ดังนั้นการสื่อความหมายจึงแตกต่างกัน เช่น ในแบบนักธุรกิจจะหมายถึง โครงการร่วมทางธุรกิจ แต่ถ้าหากในฐานะรัฐบาลจะหมายถึง การร่วมรับผิดชอบ ซึ่งเป็นการสร้างคำจำกัดความขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์และเงื่อนไขของตน (ลักษณะ เต็มศิริกุลชัย และสุชาติ ตังทางธรรม, 2541) แต่ทั้งนี้จะมีลักษณะคล้ายกัน 4 ประการ ดังนี้

- ประการที่ 1 ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุข้อตกลงหรือเพื่อปฏิบัติการกิจเฉพาะ
- ประการที่ 2 มีการตกลงกันไว้ล่วงหน้าในเรื่องของพันธะและความคาดหวัง
- ประการที่ 3 ทบทวนความสัมพันธ์อยู่เสมอและแก้ไขข้อตกลงเมื่อมีความจำเป็น

ประการที่ 4 แบ่งปันผลประโยชน์และความเสี่ยงร่วมกัน

ศิริกุล กสิวิวัฒน์ (2547) กล่าวว่า หุ้นส่วน คือคนที่มาลงทุนร่วมกันทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งและแบ่งปันผลประโยชน์กัน การร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กร กลุ่ม หรือบุคคล เป็นไปโดยสมัครใจ ในการทำงานมุ่งสู่เป้าหมายอย่างเดียวกันหรือเป้าหมายที่เข้ากันได้ โดยมีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และการจัดการร่วมกันในการสนับสนุนทรัพยากรการทำงาน เช่น เวลา เงินทุน วัสดุ เครื่องมือ ความชำนาญ ตลอดจนข้อมูลข่าวสาร ร่วมกันรับภาระการเสี่ยงร่วมกัน รับผิดชอบกิจกรรมที่จะทำร่วมกัน และร่วมกันรับผลประโยชน์ ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการทำงานในสถานการณ์ที่มีชัยด้วยกันทุกฝ่าย (win-win situations)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความเป็นหุ้นส่วนไว้ว่า เป็นการที่ทุกฝ่ายเกิดความรู้สึกว่าเป็นผู้ให้การศึกษาแก่เด็กร่วมกัน

Wright and Stegelin (2003) กล่าวว่า ความเป็นหุ้นส่วนจะเกิดขึ้นได้เมื่อทุกฝ่ายมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาและดำเนินการร่วมกันในสิ่งเดียวกัน

ดังนั้น ความเป็นหุ้นส่วนจึงหมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานซึ่งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ คือ มีเป้าหมายเดียวกันและยึดหลักการการทำงานที่เสมอภาค มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน และมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2.3.2 รูปแบบและขั้นตอนของความเป็นหุ้นส่วน

นักการศึกษาและนักพัฒนาหลายท่านได้ศึกษาเรื่องความร่วมมือของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน รวมไปถึงประชาชนในกิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมทางการศึกษามีเหตุผลและหลักฐานเชิงประจักษ์ ทำให้ประจักษ์และตระหนักถึงประโยชน์ทั้งทางด้านพฤติกรรมและความสำเร็จทางการศึกษาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน (ประกอบ คูปรัตน์, 2528; ชุ่นตา นพคุณ, 2528; Cheng and Townsend, 2000; Epstein, 1995) ประกอบ คูปรัตน์ (2528) ชี้ให้เห็นความจำเป็นของการร่วมมือกันในการจัดการศึกษาไว้ 4 ประการ ได้แก่

1. ประชาชนในฐานะเจ้าของการศึกษาจะรู้ว่า เขาและบุตรหลานต้องการอะไรจากระบบการศึกษา และอะไรในระบบที่เป็นอยู่ แล้วเขาไม่ต้องการ
2. ความร่วมมือระหว่างการศึกษา จะก่อให้เกิดความรู้สึกมีอำนาจมีส่วนร่วมในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่
3. ความร่วมมือทำให้มีโอกาสดำเนินกิจการด้านการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ความร่วมมือทางการศึกษาเปิดโอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้น

นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่า ในการดำเนินการเรื่องการมีส่วนร่วมนั้น เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพสังคมไทย หลักการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ

ความเสมอภาค หลักของความเป็นระบบควบคุมกับความหลากหลาย และการดำเนินงานต้องมีประสิทธิภาพสูงสุด การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นมีความสำคัญ ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน โดยที่สามารถลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐบาลลงได้ (อุ้นตา นพคุณ, 2528; Werf, Creemer and Guldemond, 2001) โดย Werf, Creemer and Guldemond (2001) ศึกษาโครงการปรับปรุงโรงเรียนในประเทศอินโดนีเซีย โดยเปรียบเทียบนวัตกรรม 4 แบบ คือ การพัฒนาครู การบริหารจัดการพัฒนาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใช้งบประมาณน้อยที่สุด

ศิริกุล กสิวิวัฒน์ (2547) กล่าวว่า หุ่นส่วนอาจเป็นพันธมิตรในหน่วยงานเดียวกันหรือต่างหน่วยงานก็ได้ หุ่นส่วนบางกรณีเป็นความร่วมมือระหว่างคนที่ทำงานเหมือนกันแต่อยู่คนละพื้นที่ คนที่ทำงานต่างกันในพื้นที่เดียวกัน หรือชุมชนที่อยู่ต่างภูมิภาคกัน การเป็นหุ่นส่วนต้องมีการร่วมมือกันอย่างเสมอภาคโดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกันมีการสนับสนุนการทำงานซึ่งกันและกันในลักษณะการร่วมแรงร่วมใจกัน รวมทั้งมีเครื่องมือวัดความสำเร็จของการทำงานร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของหุ่นส่วนที่มาร่วมมือร่วมใจกันก็เพื่อให้ชุมชนดีขึ้น เสริมสร้างศักยภาพ ความสามารถของชุมชน และก่อให้เกิดความยั่งยืนในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของชุมชน จะเห็นได้ว่า เมื่อคนเราหรือหน่วยงานคิดจะทำงานร่วมกันให้ราบรื่น ต้องไม่มองที่ความสำเร็จที่จะบังเกิดกับองค์กรของตนเป็นสำคัญ หากต้องมองไปที่กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาจะได้ประโยชน์อะไรจากการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานดำเนินงานมากกว่า ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า การมองที่ประโยชน์อันบังเกิดแก่ชุมชนจะทำให้หน่วยงานคลายความระแวงซึ่งกันและกัน ไม่หวั่นว่าใครจะได้ “หน้าตา” หรือช่วงชิงผลงานกัน

สิ่งที่จะทำให้การทำงานระหว่างหุ่นส่วนประสบความสำเร็จ ก็คือ การมีข้อตกลงร่วมกัน มีการตัดสินใจร่วมกัน มีการจัดการกระบวนการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีกระบวนการตอบรับและป้อนกลับผลการดำเนินงาน ซึ่งหมายถึงการมีช่องทางที่จะได้รับฟังความคิดเห็นและรับทราบความรู้สึก มุมมองของคนที่ร่วมกันทำงาน

สิ่งที่สำคัญที่สุดของการทำงานในลักษณะหุ่นส่วน คือ ทุกฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจอย่างจริงจังด้วยความสัมพันธ์ที่เสมอภาคกันตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่ต้องยอมรับซึ่งกันและกัน โดยคำนึงถึงผลสำเร็จของงานในภาพรวมเป็นหลัก

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 อ้างถึงใน แสงทอง ภูศรี, 2545) กล่าวว่า ความหมายของการมีส่วนร่วมระดับนโยบายนั้น เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นหุ่นส่วน (partner participation) คือ การเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน แต่จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การมีแบบแผนการมีส่วนร่วมแบบเหลื่อมล้ำ (inequity participatory)

เป็นการมีส่วนร่วมที่ผู้เกี่ยวข้องถูกกำหนดบทบาท อำนาจและทรัพยากรของตนเอง และถูกกำหนดขอบเขตของการมีส่วนร่วมจากโรงเรียน ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษา เฉพาะส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยแผนย่อย 3 แบบ คือ

1. แบบแผนการมีส่วนร่วมชายขอบ (marginal participatory pattern) เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมโดยร่วมงาน ให้ความร่วมมือหรือร่วมสนับสนุน โดยอาจแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกิจกรรมบ้างแต่ไม่มีการร่วมตัดสินใจ

2. แบบแผนการมีส่วนร่วมบางส่วน (partial participatory pattern) เป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนในฐานะผู้ริเริ่มงาน ผู้ร่วมงาน ผู้ให้การสนับสนุนค่อนข้างมากและบ่อยครั้ง โดยมีการแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกันตัดสินใจบางครั้ง

3. แบบแผนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (full participatory pattern) เป็นแบบแผนการมีส่วนร่วมค่อนข้างมากและมีอำนาจในการตัดสินใจและโดยทั่วไปแล้วกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ จะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน โดยส่วนมากจะเป็นผู้นำในชุมชน

จะเห็นได้ว่า แบบแผนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ที่เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่เป็นแบบหุ้นส่วนซึ่งมีลักษณะของความเสมอภาค (equity participatory) ดังนี้คือ 1) ร่วมริเริ่มงาน 2) ร่วมดำเนินการ 3) ร่วมสนับสนุน 4) ร่วมแสดงความคิดเห็น 5) ร่วมงานและกิจกรรม 6) มีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินงาน ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมด้วยการให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมมือกันแบบเสมอภาค ในลักษณะที่ทุกฝ่ายสามารถเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับกาญญา แก้วเทพ (2538 อ้างถึงใน ศิริกาญญา โกลุมภ, 2542) ที่ระบุว่า ในการทำงานร่วมกันนั้นควรมีลักษณะความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน (partnerships) คือ

1. interdependence พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย
2. balance เป็นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม เสมอภาค
3. partner มีผลประโยชน์ร่วมกัน และผลประโยชน์นั้นไม่ขัดแย้งหากแต่สนับสนุนซึ่งกันและกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้แบ่งรูปแบบความเป็นหุ้นส่วนระหว่างหน่วยงานตามระดับการประสานงานดังนี้

1. การประสานงานในระดับท้องถิ่น เป็นการประสานงานระหว่างหน่วยงานข้ามกระทรวง ทบวง กรม และการเชื่อมโยงหน่วยงานให้บริการสาธารณะทุกด้านเข้าด้วยกัน
2. การประสานงานในระดับภูมิภาค เป็นการเชื่อมโยงหุ้นส่วนปฏิบัติงานด้านการเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลกับชุมชนในท้องถิ่นและสถานประกอบการ

ส่วนกระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้แบ่งประเภทของระบบภาคีหรือเครือข่าย (partnerships/networks) ซึ่งเป็นความร่วมมือในการจัดการศึกษาเป็น 2 มิติ คือ

1. ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และหน่วยงาน องค์กร ภาคีรัฐ ภาคเอกชน กลุ่มประชาชน องค์กรท้องถิ่น และชุมชน

2. ความร่วมมือระหว่าง หน่วยงาน องค์กร ภาคีรัฐ ภาคเอกชน กลุ่มประชาชนและประชาชนด้วยตนเอง

Epstein (1995) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติงานด้านความเป็นหุ้นส่วนที่ร่วมกัน สร้างสรรค์กิจกรรมหรือโปรแกรมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพไว้ว่าจะต้องมีคณะปฏิบัติงานขึ้นมา โดยเฉพาะในคณะทำงานจะต้องประกอบไปด้วย ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักการศึกษา นอกจากนี้ สิ่งสำคัญจะต้องมีนโยบายสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดและจากผู้บริหารโรงเรียนอย่างชัดเจน โดยการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งคณะทำงาน (create an action team) ซึ่งทางโรงเรียนจะต้องริเริ่มสร้างทีมปฏิบัติการด้านความเป็นหุ้นส่วนในการจัดกิจกรรมดำเนินการ ตลอดจนประเมินผลการทำงาน ผู้ร่วมทีมควรประกอบไปด้วย ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้บริหาร และสมาชิกในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดหาแหล่งเงินทุนและการสนับสนุนอื่น ๆ (obtain funds and other support) เพื่อใช้ในการดำเนินการทั้งในด้านพัฒนาคณะทำงานและการพัฒนาโปรแกรมต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านความเป็นหุ้นส่วน

ขั้นตอนที่ 3 การระบุจุดเริ่มต้น (identify starting points) ก่อนที่จะดำเนินการ ต้องรวบรวมข้อมูลจากครู ผู้ปกครอง ผู้บริหารและนักเรียน เป็นการประเมินจุดเริ่มต้นจากสภาพจริงตามกำลังและทรัพยากรที่มีอยู่ อาจด้วยวิธีการสอบถาม การสัมภาษณ์ การประชุมสนทนากลุ่มเพื่อทราบสิ่งที่ปฏิบัติอยู่จริง ความต้องการ ความคาดหวัง แล้วเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายที่ครอบครัวและชุมชนจะช่วยสนับสนุนและปฏิบัติร่วมกันในความเป็นหุ้นส่วน

ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการปฏิบัติงาน (develop a plan) จากการรวบรวมข้อมูลและกำหนดเป้าหมายในความเป็นหุ้นส่วน ที่คณะทำงานสามารถจัดทำโครงร่างกิจกรรมแต่ละประเภทตามความต้องการของนักเรียนและครอบครัว โดยกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมหน้าที่รับผิดชอบ งบประมาณและการประเมินผลอย่างชัดเจน

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินงานตามแผน (continue planning and working) ในการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด ต้องรายงานความก้าวหน้า ความสำเร็จ ตลอดจนปัญหาและ

อุปสรรคต่าง ๆ ให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียนรับรู้ และร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

Cohen and Uphoff (1980 อ้างถึงใน ชูชาติ พวงสมจิตร, 2540) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ต้องเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไรและอย่างไร เข้าร่วมในการนำโครงการไปปฏิบัติ โดยเสียสละทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เงิน วัสดุ แรงงาน หรือร่วมมือในองค์กร หรือกิจกรรมเฉพาะด้านร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา และร่วมในการประเมินผลโครงการ โดยนำเสนอไว้ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาแล้วร่วมกันตัดสินใจกำหนดความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ วิธีและแนวทางดำเนินการ รวมทั้งกำหนดแหล่งทรัพยากร

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ โดยการเข้าร่วมทำประโยชน์ด้านทุนทรัพย์ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ การบริหารงานหรือประสานงาน

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ การเข้าร่วมประเมินว่าโครงการที่ดำเนินมาบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานต่อไป

จากทั้งหมดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาเป็นแนวคิดที่มีวิวัฒนาการมาจากความร่วมมือทางการศึกษา ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนมาสู่ความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาที่มุ่งเน้นความร่วมมือกันของสองสถาบันเพื่อพัฒนาผู้เรียน

2.3.3 ความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชน

ความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษานับเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนและดำเนินการอย่างยิ่ง แต่การร่วมมือทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนไทยเป็นไปในรูปแบบของการให้ทุนการศึกษา โดยที่ฝ่ายโรงเรียนเป็นผู้คัดเลือกผู้เรียนที่เหมาะสมมารับทุนตามเงื่อนไขที่ผู้เป็นเจ้าของทุนกำหนดเงื่อนไขการให้ทุน ทั้งการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนในปัจจุบันเป็นไปในรูปแบบของการให้แหล่งฝึกประสบการณ์ด้านวิชาชีพ หรือการพัฒนาฝีมือเฉพาะด้านคนงานในบริษัทของภาคเอกชนเอง เพื่อยกระดับเป็นแรงงานฝีมือสนองนโยบายและรองรับงานของบริษัทต้นสังกัด แม้ในต่างประเทศเอง รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนมีลักษณะเป็นความร่วมมือกันในรูปแบบของการให้ทุน แหล่งสถานฝึกประสบการณ์และฝึกงานเสริมทักษะให้นักเรียน เพื่อเพิ่มทุนประสบการณ์ให้แก่ นักเรียน นักศึกษา และมีทุนการศึกษาต่อเนื่องให้สำหรับผู้ที่มีผลการเรียนดีเด่น หรือผลการฝึกงานดีเด่น

หรือเป็นการยกระดับการศึกษาของคนงานหรือแรงงานในสถานประกอบการเท่านั้นซึ่งเป็นเพียงการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนเท่านั้น (เทอดพงษ์ ใจกว้าง, 2547; พิมพีใจ เขียวเพชร, 2547; อมรวิชัย นาครทรรพ และสังวร จัดกระโทก, 2541; Saltman, 2004; Wallace, 2002; Pelham, 2001; Baber and John; 2000; Holdsworth; 2000)

ตัวอย่างโครงการที่มีการทำงานในลักษณะหุ้นส่วนที่ประสบผลสำเร็จในต่างประเทศที่มีให้เห็น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543; อมรวิชัย นาครทรรพ และสังวร จัดกระโทก, 2541) ได้แก่

1. โครงการความร่วมมือระหว่างคณะที่ปรึกษาทางด้านข้อมูลการศึกษาของบริษัทฟอร์ดและมหาวิทยาลัยยูนิพาร์ในภาคเอกชน
2. โครงการระหว่างสหภาพแรงงาน UNISON กับฝ่ายนายจ้าง “หวนคืนสู่โลกแห่งการเรียนรู้” ในภาครัฐบาล
3. โครงการ “แรงงานสำคัญ” ของสภาธุรกิจจัดฝึกอบรมทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน
4. โครงการความร่วมมือระหว่างอุตสาหกรรมเส้นลวดทินสลิย์ โรงเรียนและชุมชนในเมืองเซฟฟิลด์ เป็นต้น

ส่วนโครงการที่มีการทำงานในลักษณะหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย (พิมพีใจ เขียวเพชร, 2547; กระทรวงศึกษาธิการ, 2546; กมล สุดประเสริฐ และสุนทร สุนันท์ชัย, 2541; กระทรวงศึกษาธิการ, 2538) ได้แก่

1. โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการโดยการสนับสนุนของ UNDP
2. โครงการโรงเรียนในโรงงานของ
  - 2.1 โรงงานจงสถิตย์ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
  - 2.2 บริษัท บางกอกรับเบอร์ จำกัด (มหาชน) พระนครศรีอยุธยา
  - 2.3 บริษัท โซนี่สยาม อินดัสตรีส์ จำกัด นครนายก
  - 2.4 บริษัทสวนส้มนา จำกัด (วังวีร์สอร์ท) สระบุรี
  - 2.5 บริษัท แคล-คอมพีโอโลกโทรนิคส์ (ปพท.) จำกัด (มหาชน) ชัยนาท
  - 2.6 บริษัท บางกอกรับเบอร์สหรัตน์ จำกัด (มหาชน) ฉะเชิงเทรา
  - 2.7 บริษัทสหยูเนี่ยน จำกัด สุพรรณบุรี
  - 2.8 บริษัท ศรีฟ้าเบเกอรี่ จำกัด นครราชสีมา
  - 2.9 บริษัทเซฟสกินเมดิคอล แอนดีไซเนอทิฟ (ประเทศไทย) จำกัด ชลบุรี

2.10 ปรัชญาเนียนเทคโนโลยี จำกัด สระแก้ว

เป็นต้น

ตัวอย่างโครงการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นความร่วมมือกันแบบมีส่วนร่วมบางส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนในสถานประกอบการทั่วประเทศ ซึ่งเป็นความร่วมมือที่มีลักษณะเดียวกันคือ เจ้าของโรงงานหรือสถานประกอบการภาคเอกชน ต้องการยกระดับแรงงานหรือคนงานในสถานประกอบการของตนให้มีวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นวุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น ม.6 ปวช. หรือเป็นการอบรมด้านอาชีพระยะสั้นในกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับสินค้าของสถานประกอบการนั้น ๆ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายสำคัญคือ แรงงานในสถานประกอบการเท่านั้น ไม่ใช่การร่วมมือกันเพื่อจัดการศึกษานอกคนกลางนอก (เทอดพงษ์ ใจกว้าง, 2547; พิมพีใจ เขียวเพ็ชร, 2547) ซึ่งการร่วมมือกันแบบมีส่วนร่วมบางส่วน อาจส่งผลในแง่ของการบริหารจัดการที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งปัจจุบัน การลงทุนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนในรูปแบบการจัดการศึกษาในประเทศไทย ยังไม่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนนัก ดังนั้น ผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนจึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป โดยลักษณะรูปแบบการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐกับเอกชนที่มีอยู่ในปัจจุบันจะมีลักษณะที่แตกต่างจากกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปไว้ในตารางที่ 2.3 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.3 เปรียบเทียบรูปแบบความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชน
ในสถานประกอบการทั่วไปกับกรณีศึกษา

รายการ	สถานประกอบการทั่วไป	กรณีศึกษา
1. จุดมุ่งหมาย โครงการ	เพื่อยกระดับฝีมือและวุฒิการศึกษา ของแรงงานในสถานประกอบการ	เพื่อให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กด้อย โอกาสทางการศึกษาที่มีความสนใจจะศึกษา ด้านอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งต่อทาง การศึกษา ในระดับอุดมศึกษาหรือ ปวส.
2. กลุ่มเป้าหมาย	แรงงาน หรือ คนงาน ใน สถาน ประกอบการ	เด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภาคกลาง ภาค ตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคเหนือและ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*
3. สถานภาพ กลุ่มเป้าหมาย	แรงงานหรือพนักงาน	นักเรียนทุนทำงาน
4. สวัสดิการ ค่าตอบแทนการ ทำงาน	ได้รับค่าแรงขั้นต่ำตามข้อกำหนดของ กระทรวงแรงงาน	ได้รับค่าแรงขั้นต่ำตามข้อกำหนดของ กระทรวงแรงงาน
5. เงื่อนไขการร่วม โครงการ	เป็นแรงงานในสถานประกอบการที่ ต้องการเพิ่มวุฒิการศึกษาหรือพัฒนา ทักษะ ฝีมือ	เป็นเด็กด้อยโอกาสที่เรียนจบระดับชั้น ม.3 จากโรงเรียนขยายโอกาสที่มีความสนใจจะ ศึกษาด้านอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเรียนต่อ ระดับอุดมศึกษาหรือ ปวส.
6. การจัดการศึกษา	ร่วมมือกับภาครัฐโดยมอบอำนาจ การจัดการศึกษาให้การศึกษานอก โรงเรียนหรือกรมอาชีวศึกษาในการจัด การศึกษาที่สอดคล้องกับธุรกิจสถาน ประกอบการ	ร่วมมือกับภาครัฐโดยการกำหนดหลักสูตร การเรียนร่วมกัน โดยภาคเอกชนรับผิดชอบ หลักสูตรทักษะปฏิบัติในสถานประกอบการ และภาครัฐรับผิดชอบหลักสูตรด้าน เนื้อหาวิชาการ
7. ค่าใช้จ่ายการร่วม โครงการ	แรงงานเป็นผู้出ค่าใช้จ่ายเองหรือ สถานประกอบการเป็นผู้出ค่าใช้จ่าย	สถานประกอบการเป็นผู้出ค่าใช้จ่าย
8. เงื่อนไขบังคับ ระหว่างร่วมโครงการ	ไม่มีเงื่อนไขบังคับขึ้นกับความต้องการ ของ สถาน ประกอบ การ และ ความสมัครใจของแรงงาน	ต้องมีความประพฤติดี ปฏิบัติตามกฎหมายของ โครงการ
9. พันธะผูกพัน	ไม่มี	ไม่มี
10. โครงการต่อเนื่อง	ไม่มี	ส่งศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยหรือ ปวส.

หมายเหตุ กลุ่มเป้าหมายไม่ครอบคลุมถึงพื้นที่ภาคใต้ เนื่องจากค่าเฉลี่ยของระดับการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงกว่าภาคอื่น ๆ (ศูนย์การศึกษาไคสตาร์, 2546)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือ ระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษามีน้อยมาก ดังนี้

แสงทอง ภูศรี (2545) ได้ศึกษา แนวคิดและการปฏิบัติด้านความเป็นหุ้นส่วนระหว่างครอบครัวและโรงเรียนในการจัดการศึกษา โดยใช้การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ระดับแนวคิดด้านความเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียนอยู่ในระดับสูง ซึ่งแนวคิดด้านความเป็นหุ้นส่วน ประกอบด้วย เป้าหมาย หลักการทำงาน และวิธีการทำงาน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวคิดด้านความเป็นหุ้นส่วน มี 3 ตัว ได้แก่ เจตคติต่อความเป็นหุ้นส่วน การกำหนดนโยบาย และการให้การสนับสนุน ส่วนระดับคะแนนการปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วน คือการให้การสนับสนุน นอกจากการให้การสนับสนุนแล้วการกำหนดนโยบายก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญ

กระทรวงศึกษาธิการ (2543) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา (ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ และมีอิสระในการบริหารจัดการค่อนข้างน้อย การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะการสนับสนุนทรัพยากร

เจตนา มีแสงเพชร (2542) ศึกษาและเปรียบเทียบลักษณะการให้การศึกษแก่ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2542-2551) ตามระดับการศึกษานายจ้าง และตามขนาดของโรงงานอุตสาหกรรม ผลการศึกษาพบว่า นายจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มีนโยบายที่จะจัดการศึกษาให้แก่ลูกจ้าง และมีความต้องการจะให้การศึกษาลูกจ้างทุกลักษณะ คือ ด้านการจัดฝึกอบรมในโรงงาน การจัดฝึกอบรมภายนอกโรงงาน การจัดกิจกรรมสารสนเทศเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมห้องสมุดโรงงาน และการจัดกิจกรรมนันทนาการ ในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการจัดกิจกรรมนันทนาการสูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการจะให้การศึกษแก่ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในทศวรรษหน้า พบว่า นายจ้างที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีลักษณะการให้การศึกษแก่ลูกจ้าง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่โรงงานที่มีขนาดต่างกัน มีลักษณะการให้การศึกษาด้านการจัดกิจกรรมสารสนเทศเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธีรภัทร์ เจริญดี (2542) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 4 ด้าน คือ ด้านงานวิชาการ ของโรงเรียน ด้านงานบริหารของโรงเรียน ด้านการพัฒนานักเรียน และด้านการติดต่อสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหาร และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดย เห็นว่าผู้ปกครองมีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมระดับปานกลางและมีความคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมาก

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมมี 3 กลุ่ม คือ สภาพแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

อุณาโลม ธิติสุทธิ (2538) ศึกษาบทบาทที่เป็นจริงของผู้บริหาร อาจารย์และผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณภาพอาจารย์น้อยกว่าด้านอื่น ๆ อาจารย์ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนในเรื่อง การส่งเสริมบรรยากาศมากที่สุด แต่ส่งเสริมเรื่องการฝึกฝนน้อยที่สุด ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีการวางแผนโดยคำนึงถึงความสามารถ ความถนัด ความสนใจของนักเรียน การจัด กิจกรรมเน้นให้ทุกคนเข้าร่วม ส่วนผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้การส่งเสริมด้านการจัดหาอุปกรณ์และ สิ่งอำนวยความสะดวก แต่ส่งเสริมด้านการติดตามสนับสนุนการเรียนของนักเรียนน้อย

สิริกาญจน์ วีระพันธ์ (2536) ศึกษาความต้องการการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้ใช้ แรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสิงห์บุรี ในด้านการศึกษาพื้นฐาน ด้านการรับบริการ ข่าวสารข้อมูล และด้านการเพิ่มพูนทักษะอาชีพ และเพื่อเปรียบเทียบความต้องการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของผู้ใช้แรงงานอุตสาหกรรมที่มีภูมิลำเนาต่างกัน ในด้านอายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้ใช้แรงงานอุตสาหกรรม มีความต้องการการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการศึกษา ขั้นพื้นฐาน และด้านการรับบริการข่าวสารข้อมูลในระดับปานกลาง ส่วนด้านการเพิ่มพูนทักษะ อาชีพ มีความต้องการในระดับน้อย
2. ผู้ใช้แรงงานอุตสาหกรรมที่มีอายุน้อยกว่า มีความต้องการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการศึกษาพื้นฐาน ด้านการรับบริการข่าวสารข้อมูล และด้านการเพิ่มพูนทักษะอาชีพมากกว่า ผู้ใช้แรงงานอุตสาหกรรมที่มีอายุมากกว่า
3. ผู้ใช้แรงงานอุตสาหกรรมที่มีการศึกษา ม.3-ปวช. มีความต้องการการศึกษานอกระบบ โรงเรียนด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการรับบริการข่าวสารข้อมูล และด้านการเพิ่มพูนทักษะ อาชีพมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับอื่น ๆ ทุกระดับ

4. ผู้ใช้แรงงานอุตสาหกรรมที่มีรายได้น้อยกว่า 3,000 บาท มีความต้องการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการศึกษาพื้นฐาน ด้านการรับบริการข่าวสารข้อมูล และด้านการเพิ่มพูนทักษะ อาชีพมากกว่าผู้ใช้แรงงานอุตสาหกรรมที่มีรายได้มากกว่า 6,000 บาท

ตอนที่ 3 กรณีศึกษา

ศูนย์การศึกษาไคสตาร์ฯ จังหวัดระยอง เป็นโครงการทางการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนที่จัดการศึกษาร่วมกัน โดยมีชื่อเต็มของโครงการคือโครงการประสานสัมพันธ์ภาครัฐและเอกชน ร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนด้วยโอกาสทางการศึกษา หรือ โครงการนักเรียนทุนทำงาน จากการศึกษาเอกสารโครงการของศูนย์การศึกษาไคสตาร์ฯ และสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นจากผู้รับผิดชอบโครงการและผู้ที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

3.1 ความเป็นมาของโครงการประสานสัมพันธ์ภาครัฐและเอกชน

โครงการประสานสัมพันธ์ภาครัฐและเอกชนร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนด้วยโอกาสทางการศึกษานี้ เริ่มต้นจาก โครงการประสานสัมพันธ์กรมสามัญศึกษาร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนด้วยโอกาส เป็นโครงการที่โรงเรียนวัดราชโอรสได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษาให้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 โดยมีบริษัทห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเป็นภาคเอกชนที่เข้าร่วมโครงการในระยะแรก มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ 2 โรงเรียน ในฐานะโรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง คือโรงเรียนมัธยมวิทยาและโรงเรียนแม่ต๋าววิทยา จังหวัดเชียงราย

ต่อมาในปีการศึกษา 2542 บริษัทไคสตาร์ฯ ได้เข้าร่วมโครงการโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ การจัดการศึกษามุ่งสู่งานอาชีพ สำหรับเยาวชนผู้ด้อยโอกาส ในช่วงเวลาดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการจัดการศึกษา ภายใต้กรอบกำหนดของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการศึกษา ด้วยเหตุนี้โครงการนี้จึงเป็นเสมือนโครงการนำร่องโครงการหนึ่งในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลตามมาตรา 10 และมาตรา 12 ว่าด้านสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา อีกทั้งเป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่มีการระดมความร่วมมือจากภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาตามมาตรา 58 ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนการศึกษา

การจัดการศึกษามีกระบวนการส่งต่ออย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายชัดเจน คือ

1. การจัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 3 และ 4 มีกระบวนการจัดวางตัวบุคคลที่ชัดเจนสนองตามความถนัดของผู้เรียนอย่างมีเป้าหมายคือ “การจัดการเรียนรู้อุปการะอาชีพ”
2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อการส่งต่อ ระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ

2.1 การกำหนดหลักสูตรการจัดการศึกษาร่วมกัน

2.2 การมีส่วนร่วมสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนผู้ด้อยโอกาสอย่างสิ้นเชิงได้มีอาชีพรองรับพร้อมทั้งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี
2. เพื่อส่งเสริมพนักงานให้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติม
3. เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทให้มีคุณภาพ
4. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมโดยภาคเอกชน

3.2 มาตรฐานการพัฒนาทรัพยากรร่วมโครงการสำหรับโรงเรียนเครือข่าย

เพื่อให้การดำเนินโครงการเกิดผลสำเร็จและได้มาตรฐานสูงสุด จึงได้กำหนดมาตรฐานการพัฒนาทรัพยากรไว้ 4 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ตัวชี้วัด คือ

1. มีความกระตือรือร้น และมีความสนใจที่จะเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ตลอดจนรู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
2. มีนิสัยรักการอ่านและค้นคว้าหาความรู้
3. สามารถเลือกใช้วิธีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

มาตรฐานที่ 2 มีระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมพึงประสงค์ ตัวชี้วัด คือ

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมโดยสามัญสำนึก
2. มีความเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติตนตามหลักเบื้องต้นของแต่ละศาสนา
3. รักชื่นชมและปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทย มีค่านิยมอันพึงประสงค์

มาตรฐานที่ 3 มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ ตัวชี้วัด คือ

1. รู้จักออกกำลังกาย และดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง
2. ไม่เสพสิ่งเสพติดและปลอดภัยจากสิ่งมอมเมา รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์
3. มีความร่าเริงแจ่มใส มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลทั่วไป สามารถปรับตัวเข้ากับ

สถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 4 มีทักษะในการจัดการ การทำงาน รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ตัวชี้วัด คือ

1. เห็นภาพของงานตลอดแนว สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สามารถใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ
3. สามารถประเมินผลเพื่อปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีความเหมาะสมอยู่เสมอ

3.3 แผนจัดการศึกษา

โครงการนักเรียนทุนทำงาน จัดการศึกษาเป็น 2 ระบบ คือระบบการศึกษานอกโรงเรียน และระบบทวิภาคี โดยมีแผนจัดการศึกษาดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนจัดการศึกษา
โครงการนักเรียนทุนทำงานและพนักงานนักศึกษาาระยะที่ 3
นักเรียนทำงานเพื่อการมีรายได้เลี้ยงตนเองและจัดการศึกษาวันเสาร์-อาทิตย์

วัตถุประสงค์

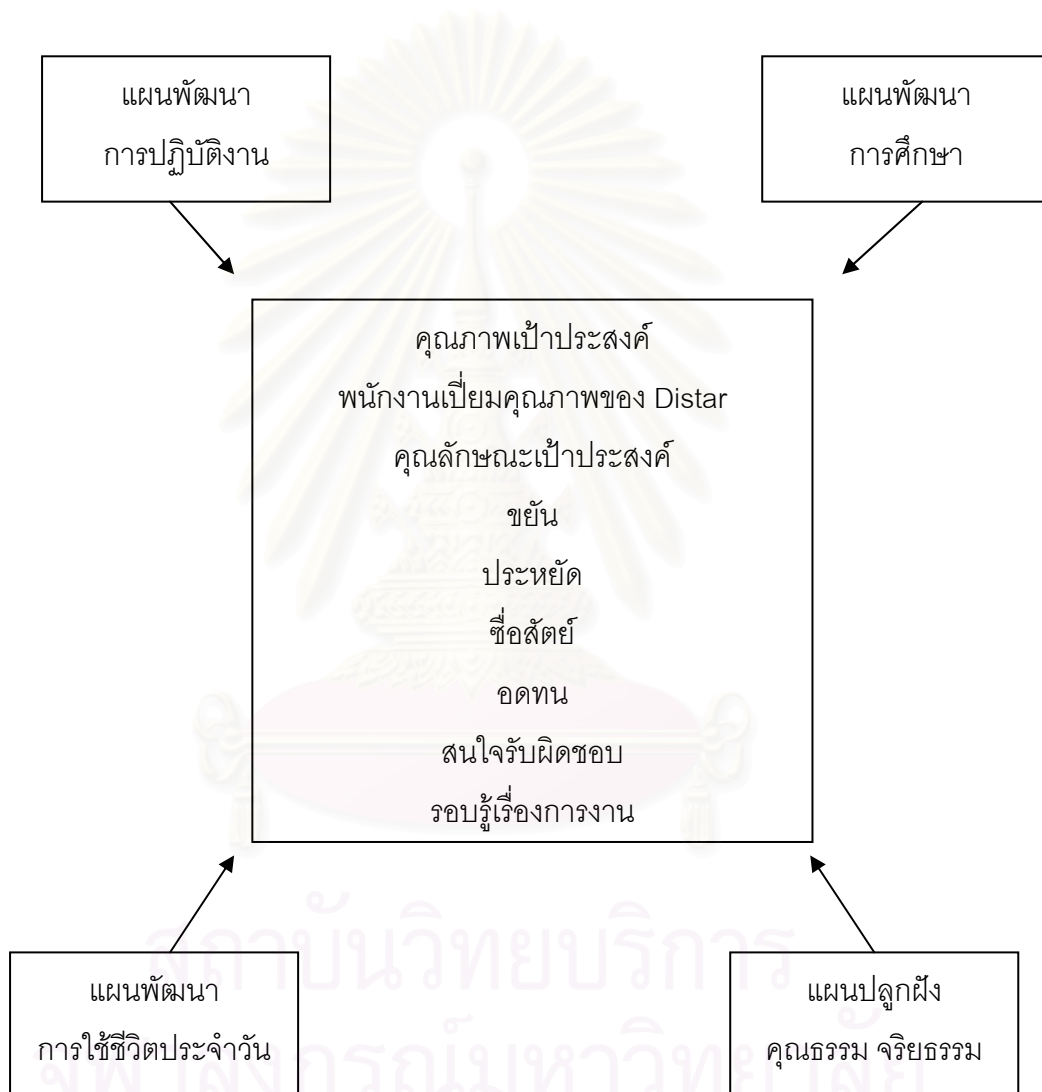
1. จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และมีสิทธิสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยของรัฐตามระเบียบใหม่ได้ หรือสามารถศึกษาต่อในสาขาวิชาชีพได้
2. จบการศึกษาระดับปวช. และ ปวส. ระบบทวิภาคี

3.4 แผนพัฒนาคุณภาพ

เพื่อให้นักเรียนและนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพพร้อมในทุกด้าน จึงกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพ ดังนี้

แผนพัฒนาคุณภาพ นักเรียนทุนทำงานและพนักงานนักศึกษา

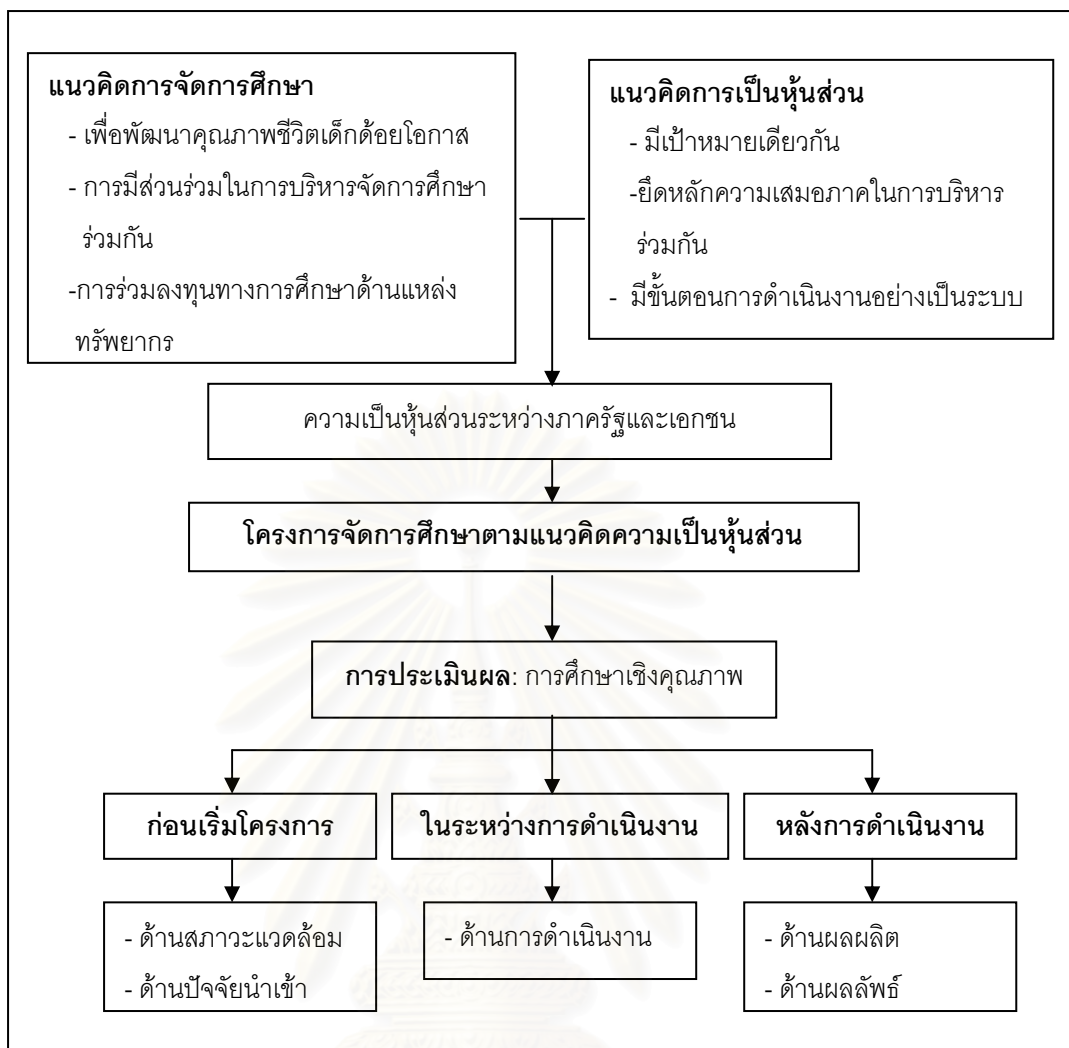

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การประเมินผลโครงการมีรูปแบบการประเมินหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีจุดมุ่งหมาย และข้อดี ข้อเสียแตกต่างกัน ผู้ประเมินจึงต้องเลือกรูปแบบในการประเมินที่เหมาะสมกับโครงการ เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีคุณค่าเชื่อถือได้ต่อไป

นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาในการจัดโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนซึ่งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) มีเป้าหมายเดียวกัน 2) ยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน 3) มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เป็นการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น โดยบูรณาการการศึกษาทั้ง 3 ระบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกันเป็นการศึกษาตลอดชีวิต โดยทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมมือกำหนดหลักสูตรและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่เป็นโครงการใหม่ที่เกิดจากการประสานสัมพันธ์ข้ามหน่วยงาน กระบวนการดำเนินงานและผลสำเร็จของโครงการจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานด้านการศึกษาาร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนต่อไป

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งประเมินผลโครงการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการรับรองคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษาที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการบุกเบิกและนำเสนอแนวทางการร่วมมือในการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน ซึ่งจะเป็ข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญในการตัดสินใจลงทุนทางการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน อีกทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงโครงการให้ประสบผลสำเร็จต่อไป ผู้วิจัยจึงเลือกประเมินผลโครงการ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการประเมิน โดยพิจารณา 3 ระยะ คือ 1) การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ประเมินจาก ด้านสภาวะแวดล้อม และด้านปัจจัยนำเข้า โดยในการพิจารณาประสิทธิภาพด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของด้านปัจจัยนำเข้านั้น ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล โดยหลักเปรียบเทียบหน่วยสุดท้าย ตามแนวคิดของรัชวิชญ์ จิวสวัสดิ์ (2545) เนื่องจากผลตอบแทนทางการศึกษาไม่อาจวัดออกมาในรูปของตัวเงินได้ 2) การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน ประเมินจากด้านการดำเนินงาน และ 3) การประเมินผลหลังการดำเนินงาน ประเมินจาก ด้านผลผลิตและผลลัพธ์ ดังกรอบแนวคิดในแผนภาพที่ 2.4

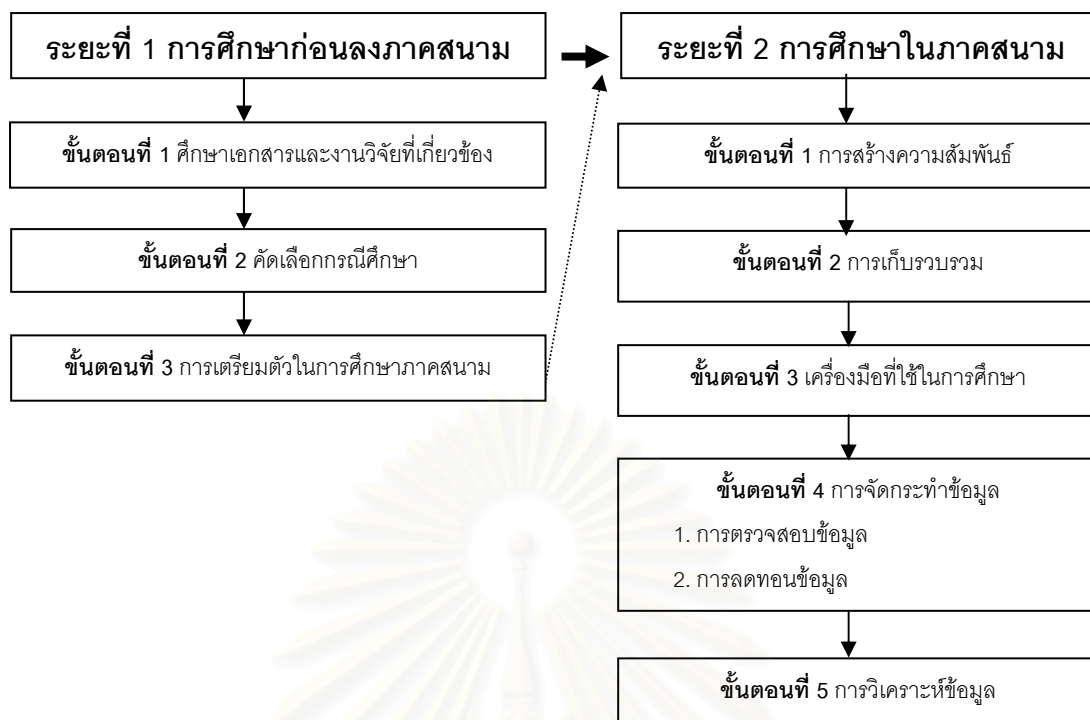
แผนภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดของการวิจัยประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็น
หุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การวิจัยประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตาม แนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน: กรณีศึกษา” ครั้งนี้ มุ่งประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการประเมินผล โดยพิจารณา 3 ระยะ คือ 1) การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ประเมินจาก ด้านสภาวะแวดล้อม และด้านปัจจัยนำเข้า 2) การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน ประเมินจาก ด้านการดำเนินงาน และ 3) การประเมินผลหลังการดำเนินงาน ประเมินจาก ด้านผลผลิตและผลลัพธ์ โดยยึดแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาในการจัดโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนซึ่งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) มีเป้าหมายเดียวกัน 2) ยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน 3) มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เป็นกรอบการประเมินผลโครงการ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการศึกษาประมาณ 4 เดือน โดยผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ การศึกษาก่อนลงภาคสนาม และการศึกษาในภาคสนาม ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group interview) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาดังแผนภาพที่ 3.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาก่อนลงภาคสนาม

การศึกษาก่อนลงภาคสนามนับเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของการวิจัยในการสร้างแนวทางในการศึกษา เพราะเป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นกรอบของปัญหาการวิจัยได้ชัดเจนขึ้น รวมทั้งมองเห็นกรอบของการวิจัยโดยภาพรวมทั้งหมด ตลอดจนการคัดเลือกกรณีศึกษาและสนามที่เหมาะสมในการวิจัย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน โดยมีรายละเอียดในการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในภาคสนาม โดยทั่วไปมีปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบ การแสวงหาแนวทางในการเข้าสู่สนาม จะช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความกระจ่างมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ก่อนลงภาคสนามผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การประเมินผลโครงการ เป็นต้น เพื่อสร้างกรอบมโนทัศน์และการประเมินผลโครงการ

นอกจากการศึกษาเอกสารแล้ว ผู้วิจัยได้ติดต่อสอบถามข้อมูลของโครงการทางการศึกษาที่เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา กระทรวงแรงงานและเอกสารโครงการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) เพื่อคัดเลือกกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกกรณีศึกษา

ผู้วิจัยคัดเลือกกรณีศึกษาโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1. เป็นโครงการที่มีจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน
2. ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการให้สามารถจัดการศึกษาได้
3. มีระยะเวลาดำเนินงานมาอย่างน้อย 3 ปี เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงและต่อเนื่องของโครงการ
4. เป็นโครงการที่มีคุณค่าต่อสังคมในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาที่สอดคล้องกับการเกณฑ์การคัดเลือกพบว่า โครงการนักเรียนทุนทำงานบริษัทไดสตาร์ อีเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) มีความสอดคล้องกับเกณฑ์การคัดเลือกที่กำหนดขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้การเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง กรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัย คือศูนย์การศึกษาไดสตาร์ จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนวัดราชโอรส และบริษัทไดสตาร์ อีเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมตัวในการศึกษาในภาคสนาม

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกรณีศึกษามากยิ่งขึ้น ก่อนลงไปศึกษาในภาคสนาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมา ของโครงการนักเรียนทุนทำงานวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของโครงการ เพื่อสร้างกรอบการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ซึ่งจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการของกรณีศึกษาแต่ละรุ่นต้องเรียนเพื่อปรับความรู้พื้นฐานทางวิชาการในภาคเรียนที่ 1 โดยยังไม่ได้ลงทะเบียนเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนเนื้อหาที่จะลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ทางศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนประจำจังหวัดเป็นผู้กำหนด ดังนั้น นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการของกรณีศึกษาแต่ละรุ่นจะจบการศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษาถัดไป 2 ปี ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 การเข้าร่วมโครงการและจบการศึกษาของนักเรียนแต่ละรุ่น

รุ่นที่	ปีการศึกษา											
	2542		2543		2544		2545		2546		2547	
	ภาคเรียนที่		ภาคเรียนที่		ภาคเรียนที่		ภาคเรียนที่		ภาคเรียนที่		ภาคเรียนที่	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
1	x	√	√	√	√	*						
2			x	√	√	√	√	*				
3					x	√	√	√	√	*		
4							x	√	√	√	√	*
5									x	√	√	√
6											x	√

หมายเหตุ × แทน ปี/ภาคเรียนที่เรียนเพื่อปรับความรู้พื้นฐานทางวิชาการ

√ แทน ปี/ภาคเรียนที่ลงทะเบียนเรียน

* แทน ปี/ภาคเรียนที่ทบทวนเพื่อเตรียมสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยหรือ ปวส.

ดังนั้น สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ในการประเมินผลโครงการทั้ง 3 ระยะนั้น ผู้วิจัยใช้ข้อมูลของนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 ทั้งนี้การประเมินก่อนเริ่มโครงการด้านปัจจัยนำเข้า ในส่วนของงบประมาณ ซึ่งเป็นการพิจารณาประสิทธิภาพด้านค่าใช้จ่าย คำนวณด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล โดยใช้ข้อมูลของนักเรียนทุนรุ่นที่ 1-4

2. ผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตทำการวิจัยโดยใช้วิธีการติดต่อทางโทรศัพท์กับกรณีศึกษาก่อนพร้อมแจ้งรายละเอียดคร่าว ๆ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำหนังสือรับรองจากคณะไปยื่นให้กับทางโครงการนักเรียนทุนทำงานในภายหลัง ซึ่งผู้บริหารโครงการยินดีที่จะให้ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาตามแผนการวิจัยเป็นอย่างดี

3. ทำตารางการใช้เวลาในสนาม โดยกำหนดระยะเวลาในการศึกษาภาคสนามเป็นเวลา 4 เดือน คือตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2547 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2548

4. เตรียมการสัมภาษณ์และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สมุดบันทึก แฟ้มรวบรวมข้อมูล เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เป็นต้น

5. เตรียมทำแผนที่ลักษณะทางกายภาพของสภาพแวดล้อม สถานที่ในการจัดการศึกษา และการทำงานให้กับนักเรียนทุนของโครงการ และกำหนดแผน วัน และเวลา เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลบางส่วนที่สามารถกำหนดวันและเวลาได้

ระยะที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม

การประเมินผลโครงการในภาคสนามนั้น มีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม คือ ผู้บริหาร ผู้สอนและเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 บุคลากรในสถานประกอบการ แม่ค้าและยาม ซึ่งผู้วิจัยไม่ต้องปรับตัวในด้านวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมมากนัก เนื่องจากผู้วิจัยเคยร่วมงานกับโครงการ โดยเป็นผู้สอนนักเรียนทุนให้กับโครงการมาก่อน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและบุคลากรที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จึงรู้จักและคุ้นเคยกับผู้วิจัย แต่เนื่องจากหน่วยการวิเคราะห์ครั้งนี้คือ โครงการนักเรียนทุนทำงานบริษัทไดสตาร์ อีเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) จัดเป็นส่วนหนึ่งของสถานประกอบการ ดังนั้นข้อมูลบางส่วน เช่น งบประมาณ ค่าใช้จ่ายของโครงการ สภาพการทำงานในแต่ละโรงงาน เป็นต้น บุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง ไม่สามารถให้ข้อมูลและรายละเอียดกับผู้วิจัยได้ก่อนได้รับอนุญาตจากผู้บริหารประจำโรงงานของสถานประกอบการก่อน โดยเฉพาะในส่วนการผลิตของโรงงานซึ่งไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้าไปสังเกตการณ์ และถ่ายภาพเพื่อเก็บข้อมูล เพราะเป็นข้อมูลที่เป็นความลับของสถานประกอบการ การเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับของสถานประกอบการก่อนได้รับอนุญาตจากผู้บริหารประจำโรงงานของสถานประกอบการ ถือว่าเป็นความผิดขั้นร้ายแรงมีโทษสูงสุดคือการถูกเลิกจ้าง ดังนั้น เพื่อความระมัดระวังและความไว้วางใจของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ติดต่อขออนุญาตผู้บริหารประจำโรงงานของสถานประกอบการก่อน เมื่อได้รับการอนุญาตและรอการติดต่อประสานงานเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงใช้การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน ผู้วิจัยได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคลากรและบุคคลที่เกี่ยวข้องตามสภาพและลักษณะกลุ่ม ดังนี้

1. **กลุ่มผู้บริหาร** ได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายโรงเรียน คือ ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา และผู้บริหารฝ่ายสถานประกอบการ คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากผู้วิจัยเคยร่วมงานกับโครงการมาก่อน จึงรู้จักกับผู้บริหารทั้ง 2 คน เพื่อสร้างความคุ้นเคยเพิ่มมากขึ้น

ผู้วิจัยแสดงความเคารพและทักทายเพื่อสนทนาทุกครั้งเมื่อมีโอกาส และเสนอตัวช่วยสอนทบทวนความรู้ให้กับนักเรียนทุนในตอนเย็นหลังเลิกงาน

2. ผู้สอนและเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ แบ่งได้ดังนี้

2.1 ผู้สอน ได้แก่ นิสิตที่โครงการคัดเลือกให้รับผิดชอบสอนนักเรียนทุนในศูนย์การศึกษาไคสตาร์ ในระบบการศึกษานอกโรงเรียน ระบบสายสามัญ (กศน.) เนื่องจากผู้วิจัยเคยทำงานร่วมกับนิสิตกลุ่มนี้มาก่อน จึงมีความคุ้นเคยกันดี กลุ่มผู้สอนจึงให้ความเป็นกันเอง และให้ความไว้วางใจกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี

2.2 เจ้าหน้าที่ประจำโครงการ ได้แก่ หัวหน้าพี่เลี้ยง พี่เลี้ยง และผู้ช่วยพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่ดูแลนักเรียนทุนในโครงการ ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยโดยการทักทายและสนทนาทุกครั้งเมื่อมีโอกาส และช่วยเหลืองานในสำนักงานที่ผู้วิจัยสามารถช่วยได้

3. นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยด้วยตนเอง โดยการทักทายสนทนาเมื่อพบปะตอนเช้าก่อนไปทำงาน พักกลางวัน ตอนเย็นหลังเลิกงาน และช่วยสอนทบทวนความรู้ หรือตอบคำถามเกี่ยวกับการเรียนที่นักเรียนทุนสงสัย

4. บุคลากรในสถานประกอบการ ได้แก่ ผู้จัดการส่วนการผลิต หัวหน้าฝ่ายผลิต และหัวหน้างาน ผู้วิจัยเริ่มทำความรู้จักโดยการแนะนำตนเอง พร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์โดยแสดงความเคารพและทักทายเพื่อสนทนาทุกครั้งเมื่อมีโอกาส

5. แม่ค้าและยาม ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยโดยการทักทายและสนทนาทุกครั้งเมื่อมีโอกาส

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตนเองเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ในการประเมินผลโครงการ 3 ระยะ คือ 1) การประเมินก่อนเริ่มโครงการ 2) การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน และ 3) การประเมินผลหลังการดำเนินงาน โดยยึดหลักการตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน ซึ่งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) มีเป้าหมายเดียวกัน 2) ยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน 3) มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group interview) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การวิเคราะห์และศึกษาเอกสาร โดยศึกษาเอกสารต่าง ๆ ของกรณีศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารบันทึกการประชุม เอกสารแนะนำโครงการ รายงานผลการเรียนนักเรียน และรายละเอียดค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ เป็นต้น

2) การสังเกต ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกต การปฏิบัติงาน การสอนในชั้นเรียน และการจัดกิจกรรมนอกชั้นเรียน โดยยึดหลักสำคัญคือ มีการวางแผนการสังเกตมาก่อนล่วงหน้าอย่างรอบคอบ ชัดเจน มีการจดบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบ โดยระมัดระวังในเรื่องของความเที่ยงและความตรงในการแปลผลการสังเกต

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการสังเกตปรากฏการณ์ทางสังคมของ Lofland (1971 อ้างถึงใน สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2546) เป็นกรอบของการสังเกต โดยแบ่งเป็น 6 ประเภท ดังนี้

2.1) การกระทำ (acts) คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ไม่ยาวนานหรือต่อเนื่อง เช่น การแต่งกายขณะเรียนหรือทำงาน ที่พัก และห้องเรียน เป็นต้น

2.2) แบบแผนการกระทำ (activities) คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง และมีความผูกพันกับบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม เช่น กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติตอนเช้า หรือเย็นตามที่โครงการกำหนด เป็นต้น

2.3) ความหมาย (meaning) คือ การที่บุคคลอธิบายหรือสื่อสารหรือให้ความหมายเกี่ยวกับการกระทำหรือกิจกรรม อาจเป็นการให้ความหมายในลักษณะเกี่ยวกับโลกทัศน์ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน เช่น การปฏิบัติหน้าที่ เหตุผลในการกระทำหรือไม่กระทำ เป็นต้น

2.4) ความสัมพันธ์ (relationship) คือ ความเชื่อมโยงระหว่างบุคคลหลาย ๆ คน ในสังคมที่ศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นรูปของการเข้ากันได้หรือความขัดแย้งก็ได้ เช่น การทำงานหรืออยู่ร่วมกันของนักเรียนกับนักเรียน หรือบุคคลอื่น เป็นต้น

2.5) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชุมชน (participation) คือ การที่บุคคลมีความผูกพัน และเข้าร่วมกิจกรรม หรือมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโครงการจัดขึ้น เป็นต้น

2.6) สภาพสังคม (setting) คือ สถานการณ์ หรือสภาพการณ์ที่การกระทำหรือกิจกรรมที่ทำการศึกษาเกิดขึ้น เช่น ข้อมูลด้านกายภาพ เป็นต้น

3) การสัมภาษณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้สอน เจ้าหน้าที่ประจำโครงการ และนักเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องตามประเด็นในกรอบการสัมภาษณ์กว้าง ๆ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview)

สำหรับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ แบ่งออกเป็น

3.1) การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ แสดงความรู้สึกได้อิสระ

3.2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อค้นหาข้อมูลที่ผู้วิจัยสนใจอยู่แล้วเป็นพิเศษ

3.3) การสัมภาษณ์แบบตะล่อมกล่อมเกล่า เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เปิดเผย ข้อมูลออกมามากที่สุด

3.4) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องที่มีผู้รู้และสามารถอธิบายได้

ลักษณะในการสัมภาษณ์ เป็นการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง เริ่มจากผู้วิจัยจับประเด็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์สนใจในประเด็นสนทนาเรื่องใดเป็นพิเศษ แล้วพยายามเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการทราบ ผู้วิจัยต้องสังเกตว่าถ้าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สะดวกใจที่จะตอบ ผู้วิจัยจะพยายามเลี่ยงไปถามประเด็นอื่นแทน เพื่อความไว้วางใจและสร้างบรรยากาศที่ดีในการสนทนาเป็นสำคัญ

4) การสนทนากลุ่ม สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อโครงการ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการทำงานจากนักเรียนทุนในโครงการ โดยการสนทนากลุ่มได้จัดดำเนินการนักเรียน 2 กลุ่ม แบ่งตามรุ่นปีการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ (ปีการศึกษา 2545 - 2547) กลุ่มละ 6 คน โดยผู้เข้าร่วมสนทนาแต่ละกลุ่มถูกคัดเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย จากรุ่นปีการศึกษารุ่นละ 6 คน เพื่อเข้าร่วมการสนทนาซึ่งเทคนิคในการสนทนากลุ่มประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการจัดการสนทนากลุ่ม 2) วิธีการจัดสนทนากลุ่ม 3) การเตรียมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ และ 4) การวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

ลักษณะในการสนทนากลุ่ม เป็นการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง เริ่มจากผู้วิจัยพูดคุยและซักถามเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียนทุน แล้วพยายามเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการทราบ ผู้วิจัยต้องสังเกตว่าถ้าผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สะดวกใจที่จะตอบ ผู้วิจัยจะพยายามเลี่ยงไปถามประเด็นอื่นแทน เพื่อความไว้วางใจและสร้างบรรยากาศที่ดีในการสนทนาเป็นสำคัญ

แหล่งข้อมูล

ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มาจากเอกสารเกี่ยวกับโครงการนักเรียนทุนทำงาน พ.ศ. 2542-2548 ผลงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการนักเรียนทุนทำงานทั้งหมด บันทึกต่าง ๆ ประกาศ เป็นต้น

ในการเข้าสนามระยะแรก ๆ ผู้วิจัยจะไม่นำเทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปติดตัวไป หรือสมุดบันทึกติดตัวไปเมื่อไปสัมภาษณ์พูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมชาติ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการจำและจดประเด็นสำคัญ ๆ ไว้ในแผ่นกระดาษ จากนั้นจึงกลับมาบันทึกอย่างละเอียด (full fieldnote) อีกครั้งหนึ่ง ผู้วิจัยใช้เทปบันทึกการสนทนาเมื่อผู้วิจัยสนทนากับกลุ่มเป้าหมายแล้ว

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างโดยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือควบคู่ไปกับการศึกษาเนื้อหาที่จะไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ได้เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพทั้งหมด 5 ชุด ดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร คือแบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ตามสภาพปกติ

2) เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต คือ แนวทางการสังเกตสภาพโครงการ แนวทางการสังเกตชั้นเรียน ที่ทำงาน และแบบบันทึกเหตุการณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1) ด้านสภาวะแวดล้อม สังเกตแนวทางการดำเนินงาน การกำหนดภาระงานและการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ และผังโครงสร้างโครงการ

2.2) ด้านปัจจัยนำเข้า สังเกตความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม บรรยากาศการจัดสภาพห้องเรียนและแหล่งค้นคว้า และบรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมภายในโครงการ เช่น ร้านค้า สหกรณ์ เป็นต้น งบประมาณ จำนวนครู บุคลากรดำเนินงาน และนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

2.3) ด้านการดำเนินงาน สังเกตกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน วิธีการจัดกิจกรรมในโครงการ หรือกิจกรรมกิจกรรมนอกหลักสูตรที่จัดขึ้น และการควบคุมการดำเนินงานและติดตามผลการดำเนินงาน

2.4) ด้านผลผลิต สังเกต พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนและการทำงานของนักเรียนทุน

2.5) ด้านผลลัพธ์ สังเกตความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน หรือ นักเรียนกับพนักงานทั่วไป ความกระตือรือร้นในการเรียนหรือการทำงานของนักเรียน โดยวัดจากการเข้าชั้นเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ

3) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณะผู้สอนและเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ (แบบไม่มีโครงสร้าง) เกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ และการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ประสิทธิผลของโครงการ โดยมีแนวทางคำถามดังนี้

3.1) ด้านสภาวะแวดล้อม ประเด็นการสัมภาษณ์ คือ

(1) ความเป็นมาของโครงการ เช่นการจัดตั้งโครงการความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสมีความเป็นมาอย่างไร

(2) วัตถุประสงค์และเป้าหมายสูงสุดของโครงการในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสคืออะไร

(3) กลุ่มเป้าหมาย เช่น การคัดเลือกนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการมีขั้นตอนและวิธีการอย่างไร

(4) ขั้นตอนและแนวทางการจัดการศึกษาของโครงการร่วมกันระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการเป็นอย่างไร

3.2) ด้านปัจจัยนำเข้า ประเด็นการสัมภาษณ์ คือ

(1) ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม เช่น สาเหตุที่ทำให้เลือกที่ตั้งปัจจุบันเป็นสถานที่ตั้งโครงการคืออะไร ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งโครงการในปัจจุบันเป็นอย่างไร มีโครงการขยายหรือเพิ่มเติมส่วนใดหรือไม่

(2) บุคลากร เช่น ขั้นตอนการคัดเลือกบุคลากร หน้าที่ความรับผิดชอบ

(3) รูปแบบการจัดการศึกษา เช่น ระบบการศึกษามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ผลการจัดการศึกษาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการหรือไม่

(4) รูปแบบกฎระเบียบควบคุมความประพฤติ

(5) งบประมาณ เช่น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการของนักเรียนทุนแต่ละรุ่น

3.3) ด้านการดำเนินงาน ประเด็นการสัมภาษณ์ คือ

(1) กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน เช่น มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร การประสานงานมีกระบวนการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างไร

(2) วิธีการจัดกิจกรรมในโครงการ หรือกิจกรรมกิจกรรมนอกหลักสูตรที่จัด

(3) การควบคุมการดำเนินงานและติดตามผลการดำเนินงาน

3.4) ด้านผลผลิต ประเด็นการสัมภาษณ์ คือ

(1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการจัดการศึกษาเป็นที่พอใจหรือไม่อย่างไร

(2) ความสามารถในการทำงาน เช่น ความสามารถในการทำงานของนักเรียนเป็นอย่างไร เป็นที่น่าพอใจหรือไม่ อย่างไร

3.5) ด้านผลลัพธ์ ประเด็นการสัมภาษณ์ คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมาย เช่น พฤติกรรม ความพึงพอใจ

(2) ด้านการปรับเปลี่ยนและการพัฒนา เช่น นับตั้งแต่ดำเนินโครงการมาประสบปัญหาใดบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขอย่างไร การดำเนินโครงการในปัจจุบันแตกต่างจากในอดีตอย่างไร

4) แบบสัมภาษณ์นักเรียน (แบบไม่มีโครงสร้าง) เกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาของโครงการ และการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา โดยมีแนวคำถามดังนี้

4.1) ด้านสภาวะแวดล้อม ประเด็นการสัมภาษณ์ คือ

(1) ความเป็นมาของโครงการ เช่น นักเรียนทราบข้อมูลโครงการได้อย่างไร เพราะเหตุใดจึงสมัครเข้าร่วมโครงการ สิ่งที่นักเรียนคาดหวังก่อนเข้าร่วมโครงการและเมื่อเข้าร่วมโครงการแล้วเป็นอย่างไร

(2) การคัดเลือก เช่น นักเรียนต้องผ่านกระบวนการใดบ้างในการเข้าร่วมโครงการ

(3) การมอบหมายภาระและหน้าที่การดำเนินงาน เช่น นักเรียนทราบข้อตกลงในการเข้าร่วมโครงการหรือไม่อย่างไร สวัสดิการด้านการศึกษาเป็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่

4.2) ด้านปัจจัยนำเข้า ประเด็นการสัมภาษณ์ คือ

(1) ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม เช่น สภาพแวดล้อมของโครงการเป็นอย่างไร เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนหรือไม่เพราะเหตุใด

(2) รูปแบบการจัดการศึกษา เช่น การจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างไร มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร การจัดการศึกษาตรงตามความคาดหวังและต้องการหรือไม่อย่างไร สิ่งที่คาดหวังหรือต้องการให้เกิดขึ้นในโครงการ หรือสิ่งที่ต้องการให้ ปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น

4.3) ด้านการดำเนินงาน ประเด็นการสัมภาษณ์ คือ

(1) กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน เช่น กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างไร แบ่งหน้าที่รับผิดชอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายอย่างไร ใครเป็นผู้กำหนด

ขึ้น

(2) วิธีการจัดกิจกรรมในโครงการ หรือกิจกรรมกิจกรรมนอกหลักสูตรที่จัด

(3) การควบคุมการดำเนินงานและติดตามผลการดำเนินงาน

4.4) ด้านผลผลิต ประเด็นการสัมภาษณ์ คือ

(1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น ระดับผลการเรียนของนักเรียนเป็นที่พอใจหรือไม่ อย่างไร ระดับผลการเรียนที่คาดหวังกับที่เป็นจริงแตกต่างกันหรือไม่ ถ้าแตกต่างกันสาเหตุน่าจะมาจากอะไร

(2) ความสามารถในการทำงาน เช่น นักเรียนสามารถเรียนรู้กระบวนการทำงานตามข้อกำหนดของโครงการได้หรือไม่ อย่างไร

4.5) ด้านผลลัพธ์ ประเด็นการสัมภาษณ์ คือ

(1) ผลการดำเนินงาน เช่น ผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ ความพึงพอใจที่มีโครงการ

(2) ด้านการปรับเปลี่ยนและการพัฒนา เช่น นับตั้งแต่เข้าร่วมโครงการมา นักเรียนได้รับการพัฒนาในด้านใดบ้าง

5) แนวทางการสนทนากลุ่มกับนักเรียน โดยจะจัดดำเนินการนักเรียน 2 กลุ่ม แบ่งตามรุ่นปีการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ (ปีการศึกษา 2545 - 2547) กลุ่มละ 5-6 คน โดยผู้เข้าร่วมสนทนาแต่ละกลุ่มจะถูกคัดเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย จากรุ่นปีการศึกษารุ่นละ 5-6 คน เพื่อเข้าร่วมการสนทนา เกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงาน และการดำเนินงานโครงการ โดยมีประเด็นในการสนทนาดังนี้ สภาพการดำเนินงาน รูปแบบการจัดการศึกษาของโครงการ ความเหมาะสมของโครงการ ข้อดี/ข้อเสีย หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในการร่วมโครงการ

ทั้งนี้แนวคำถามอาจมีประเด็นเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้

เพื่อให้ได้ภาพที่ชัดเจนของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ภายใต้บริบททางสังคม ตามสภาพแวดล้อมโครงการ ความสัมพันธ์ภายในโครงการและการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ในสนามเป็นเวลานานประมาณ 4 เดือน ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 รายละเอียดในการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ

วันที่	เป้าหมายในการศึกษา	การดำเนินการ	เครื่องมือ	จำนวนครั้ง
16/11/47	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าพี่เลี้ยง พี่เลี้ยงหญิง พี่เลี้ยงชาย	สร้างความสัมพันธ์,*	1. แบบสังเกต 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบวิเคราะห์เอกสาร	4
23/11/47	ที่ปรึกษาฯ นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	สร้างความสัมพันธ์,*		3
24/11/47	ผู้จัดการส่วนการผลิต หัวหน้างาน	สร้างความสัมพันธ์,*		2
14/12/47	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	*		2
18/12/47	หัวหน้าพี่เลี้ยง	*		9
19/12/47	ที่ปรึกษาฯ	*		3
28/12/47	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ยาม แม่ค้าร้านอาหารฯ แม่ค้าร้านสวัสดิการ	*, วิเคราะห์เอกสาร		5
04/01/48	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าพี่เลี้ยง สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 5	*		17
07/01/48	พี่เลี้ยงชาย	*		2
08/01/48	หัวหน้าพี่เลี้ยง อาจารย์ภาษาอังกฤษ	*		2
09/01/48	ที่ปรึกษาฯ อาจารย์คณิตศาสตร์	*		11
11/01/48	พี่เลี้ยงชาย หัวหน้านักเรียนทุนรุ่นที่ 6 นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*, วิเคราะห์เอกสาร		9
12/01/48	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าพี่เลี้ยง นักเรียนทุนรุ่นที่ 5	*		26
15/01/48	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ อาจารย์ปรับพื้นฐานคณิต	*		3

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

วันที่	เป้าหมายในการศึกษา	การดำเนินการ	เครื่องมือ	จำนวนครั้ง
16/01/48	หัวหน้าพี่เลี้ยง อาจารย์วิทยาศาสตร์	*	1. แบบสังเกต 2. แบบสัมภาษณ์	4
17/01/48	หัวหน้านักเรียนทุนรุ่นที่ 5 นักเรียนทุนรุ่นที่ 5	*, วิเคราะห์เอกสาร	3. แบบวิเคราะห์ เอกสาร	9
18/01/48	พี่เลี้ยงชาย	*		3
19/01/48	สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*		8
20/01/48	ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายพัฒนาฯ	*		1
21/01/48	นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*		5
22/01/48	อาจารย์ภาษาอังกฤษ ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายบริการ	*		4
23/01/48	พี่ปรึกษาฯ อาจารย์ปรับพื้นฐานวิทย์	*, วิเคราะห์เอกสาร		5
24/01/48	ผู้จัดการส่วนการผลิต หัวหน้างาน ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายกิจกรรม	*		3
27/01/48	พี่เลี้ยงชาย ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายธุรการ	*		2
01/02/48	พี่ปรึกษาฯ	*, วิเคราะห์เอกสาร		5
03/02/48	นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*		10
04/02/48	หัวหน้าฝ่ายผลิต พี่เลี้ยงชาย	*, วิเคราะห์เอกสาร		2
05/02/48	อาจารย์ภาษาอังกฤษ อาจารย์ปรับพื้นฐานคณิต พี่เลี้ยงหญิง นักเรียนทุนรุ่นที่ 5	*		11
06/02/48	พี่ปรึกษาฯ อาจารย์วิทยาศาสตร์ อาจารย์คณิตศาสตร์ หัวหน้านักเรียนทุนรุ่นที่ 5 นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*, วิเคราะห์เอกสาร		9

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

วันที่	เป้าหมายในการศึกษา	การดำเนินการ	เครื่องมือ	จำนวนครั้ง
07/02/48	พี่เลี้ยงหญิง ประธานนักเรียนทุน นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*	1. แบบสังเกต 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบวิเคราะห์	6
10/02/48	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฯ หัวหน้าฝ่ายผลิต นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*, วิเคราะห์เอกสาร	เอกสาร	19
12/02/48	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฯ นักเรียนทุนรุ่นที่ 5	*		2
13/02/48	ทีปรีक्षा อาจารย์คณิตศาสตร์ อาจารย์ปรับพื้นฐานวิทย์ ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายปกครอง นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*, วิเคราะห์เอกสาร		5
14/02/48	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฯ ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายบริการ นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*		12
15/02/48	พี่เลี้ยงหญิง พี่เลี้ยงชาย หัวหน้านักเรียนทุนรุ่นที่ 6 คนขับรถ	*		10
17/02/48	ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายปกครอง นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*		15
19/02/48	อาจารย์ภาษาอังกฤษ พี่เลี้ยงชาย นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*		5
20/02/48	อาจารย์วิทยาศาสตร์ นักเรียนทุนรุ่นที่ 5	*, วิเคราะห์เอกสาร		4
21/02/48	นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*		6
22/02/48	พี่เลี้ยงหญิง	*		2
23/02/48	พี่เลี้ยงชาย	*		2

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

วันที่	เป้าหมายในการศึกษา	การดำเนินการ	เครื่องมือ	จำนวนครั้ง
24/02/48	พี่เลี้ยงหญิง ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายกิจกรรม นักเรียนทุนรุ่นที่ 6	*	1. แบบสังเกต 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบวิเคราะห์	12
26/02/48	ที่ปรึกษาฯ	*	เอกสาร	2
27/02/48	ประธานนักเรียนทุน	*		1

หมายเหตุ * คือ การสังเกตและการสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์เพื่อให้เกิดความถูกต้องของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากระดับขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มาทำการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งทั้ง 3 กระบวนการนี้จะทำควบคู่ไปกับกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนสุดท้าย นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปเป็นข้อมูลเพื่อศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) (Denzin, 1970 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2546) ซึ่งมีวิธีการดังนี้

การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) คือการพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลด้วยการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล แหล่งเวลาหมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคลหมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

การลดทอนข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทำดัชนีข้อมูลมาสร้างข้อสรุปชั่วคราว โดยการเชื่อมโยงดัชนีเข้าด้วยกันแล้วพิจารณาลักษณะ ความเชื่อมโยงของข้อมูลและความสอดคล้องซึ่งกันและกัน เพื่อการตรวจสอบหาข้อมูลเพิ่มเติมหรือหาว่าข้อมูลส่วนใดคือข้อมูลที่ไม่ต้องการเพื่อกำจัดออกไป

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) การสนทนากลุ่ม (focus group interview) และการวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) โดยพิจารณา 3 ระยะ คือ 1) การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ประเมินจากด้านสภาวะแวดล้อม และด้านปัจจัยนำเข้า 2) การประเมินในระหว่างการทำงาน ประเมินจากด้านการดำเนินงาน 3) การประเมินผลหลังการทำงาน ประเมินจาก ด้านผลผลิตและผลลัพธ์ โดยยึดแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาในการจัดโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนซึ่งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) มีเป้าหมายเดียวกัน 2) ยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน 3) มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้ในส่วนของการประเมินระยะที่ 1 คือ การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ในการพิจารณาประสิทธิภาพด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของด้านปัจจัยนำเข้านั้น ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผลโดยหลักเปรียบเทียบหน่วยสุดท้าย ซึ่งใช้สำหรับโครงการที่ไม่สามารถวัดผลกำไรหรือตีค่าของผลประโยชน์ออกมาเป็นตัวเงินได้ มีขั้นตอนดังนี้

- 1) แยกแยะประสิทธิผลและต้นทุน
- 2) การตีค่าต้นทุนให้เป็นเงิน
- 3) เปรียบเทียบต้นทุนกับประสิทธิผลด้านผลผลิต

แล้ววิเคราะห์ข้อมูลได้จากสูตร (รัชนีชญ์ จิวสวัสดิ์, 2545)

$$C/E = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายสุทธิเป็นค่าเงิน}}{\text{ผลลัพธ์สุทธิที่ไม่เป็นค่าเงิน}}$$

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ สัญลักษณ์ที่ใช้ในสูตร มีดังนี้

ค่าใช้จ่ายสุทธิเป็นค่าเงิน (C) คือต้นทุนในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษาให้นักเรียนแต่ละรุ่น ตั้งแต่รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 4 โดยที่

C_0	หมายถึง	ต้นทุนเริ่มต้นในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษา ซึ่งในที่นี้มีค่าเป็น 0
C_1	หมายถึง	ต้นทุนในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษาให้นักเรียนรุ่นที่ 1
C_2	หมายถึง	ต้นทุนในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษาให้นักเรียนรุ่นที่ 2
C_3	หมายถึง	ต้นทุนในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษาให้นักเรียนรุ่นที่ 3
C_4	หมายถึง	ต้นทุนในกระบวนการดำเนินการจัดการศึกษาให้นักเรียนรุ่นที่ 4

ผลลัพธ์สุทธิที่ไม่เป็นค่าเงิน (E) คือ จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการในแต่ละรุ่น ตั้งแต่รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 4 โดยที่

E_0	หมายถึง	จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการ ซึ่งในที่นี้มีค่าเป็น 0
E_1	หมายถึง	จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการรุ่นที่ 1
E_2	หมายถึง	จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการรุ่นที่ 2
E_3	หมายถึง	จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการรุ่นที่ 3
E_4	หมายถึง	จำนวนนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโครงการรุ่นที่ 4

ดังนั้น สูตรที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพด้านค่าใช้จ่ายในการวิจัยครั้งนี้ คือ

ปริมาณผลผลิต (จำนวนนักเรียน)	ต้นทุน (ต่อรุ่น)	ผลผลิตส่วนเพิ่ม (คน)	ต้นทุนส่วนเพิ่ม (บาท)	ต้นทุนส่วนเพิ่ม/ผลผลิตส่วนเพิ่ม
E_1	C_1	$E_1 - E_0$	$C_1 - C_0$	$(C_1 - C_0) / (E_1 - E_0)$
E_2	C_2	$E_2 - E_1$	$C_2 - C_1$	$(C_2 - C_1) / (E_2 - E_1)$
E_3	C_3	$E_3 - E_2$	$C_3 - C_2$	$(C_3 - C_2) / (E_3 - E_2)$
E_4	C_4	$E_4 - E_3$	$C_4 - C_3$	$(C_4 - C_3) / (E_4 - E_3)$

2) การจำแนกประเภทข้อมูล คือการจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่หรือประเภทโดยใช้กรอบแนวคิดการสังเกตปรากฏการณ์ทางสังคมของ Lofland (1971 อ้างถึงใน สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2546) เป็นเกณฑ์การจำแนก

3) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย คือ วิธีการสร้างข้อสรุปทั่วไปที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูล โดยใช้กรณีศึกษาและแหล่งข้อมูลในการหาลักษณะร่วมของรูปธรรมจำนวนหนึ่งเพื่อทำข้อสรุปว่ารูปธรรมเหล่านั้นมีลักษณะอะไร

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้านประสิทธิผลแล้ว เรียบเรียงนำเสนอข้อมูลการวิจัยแบบพรรณนา (description) และ การพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาชาติ เนื่องจากการศึกษาสามารถยกระดับและพัฒนาความรู้ความสามารถของมนุษย์ให้ดีขึ้นตามศักยภาพ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสร้างสรรค์สังคมต่อไป โครงการนักเรียนทุนทำงาน กรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ จัดได้ว่าเป็นหน่วยงานประสานสัมพันธ์ด้านการศึกษา หน่วยงานหนึ่ง ที่เป็นแบบอย่างของการร่วมมือกันทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา ให้เด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิง ได้มีโอกาสพัฒนา ศักยภาพทั้งด้านความรู้ และอาชีพของตนให้เจริญอกงามต่อไปในอนาคต จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ

ศึกษาถึงผลการดำเนินโครงการที่จัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา ระหว่างภาครัฐและเอกชนประสบผลสำเร็จตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนมากน้อยเพียงไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ที่โครงการจัดให้กับนักเรียน นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งโครงการจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอตามรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 โครงการนักเรียนทุนทำงาน

ตอนที่ 2 การประเมินผลโครงการ

ตอนที่ 1 โครงการนักเรียนทุนทำงาน

เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและโครงสร้างโดยภาพรวมของโครงการ ผู้วิจัยขอเสนอ รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานโครงการ
2. บริบทและสภาพแวดล้อมโครงการนักเรียนทุนทำงาน
3. โครงสร้างการบริหารโครงการนักเรียนทุนทำงาน
4. การจัดระบบการศึกษา
5. จำนวนนักเรียนและบุคลากร

1. ข้อมูลพื้นฐานโครงการ

ชื่อโครงการ

โครงการนักเรียนทุนทำงาน บริษัทไอสตาร์อิเล็กทรอนิกส์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)

ประเภทโครงการ	โครงการประสานสัมพันธ์ร่วมภาคเอกชนเพื่อพัฒนา คุณภาพ ชีวิตนักเรียนด้อยโอกาส
ลักษณะงาน	งานขยายผลตามโครงการประสานสัมพันธ์กรมสามัญศึกษา (เดิม) ร่วมภาคเอกชน พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนในเขตพื้นที่ บริการ
ระบบการจัดการศึกษา	- ระบบการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง - ระบบทวิภาคี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
คณะผู้ก่อตั้งโครงการ	- กรรมการผู้จัดการใหญ่บริษัทไดสตาร์อิเล็กทรอนิกส์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) - ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ - ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา
ก่อตั้ง	พ.ศ. 2542
หน่วยงาน	- สถานประกอบการ บริษัทไดสตาร์อิเล็กทรอนิกส์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) - โรงเรียนวัดราชโอรส สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน - วิทยาลัยเทคนิคบ้านค่าย สังกัด สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา - โรงเรียนต้นสังกัด สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน
แนวคิดสำคัญ	การจัดการเรียนรู้สูงงานอาชีพ

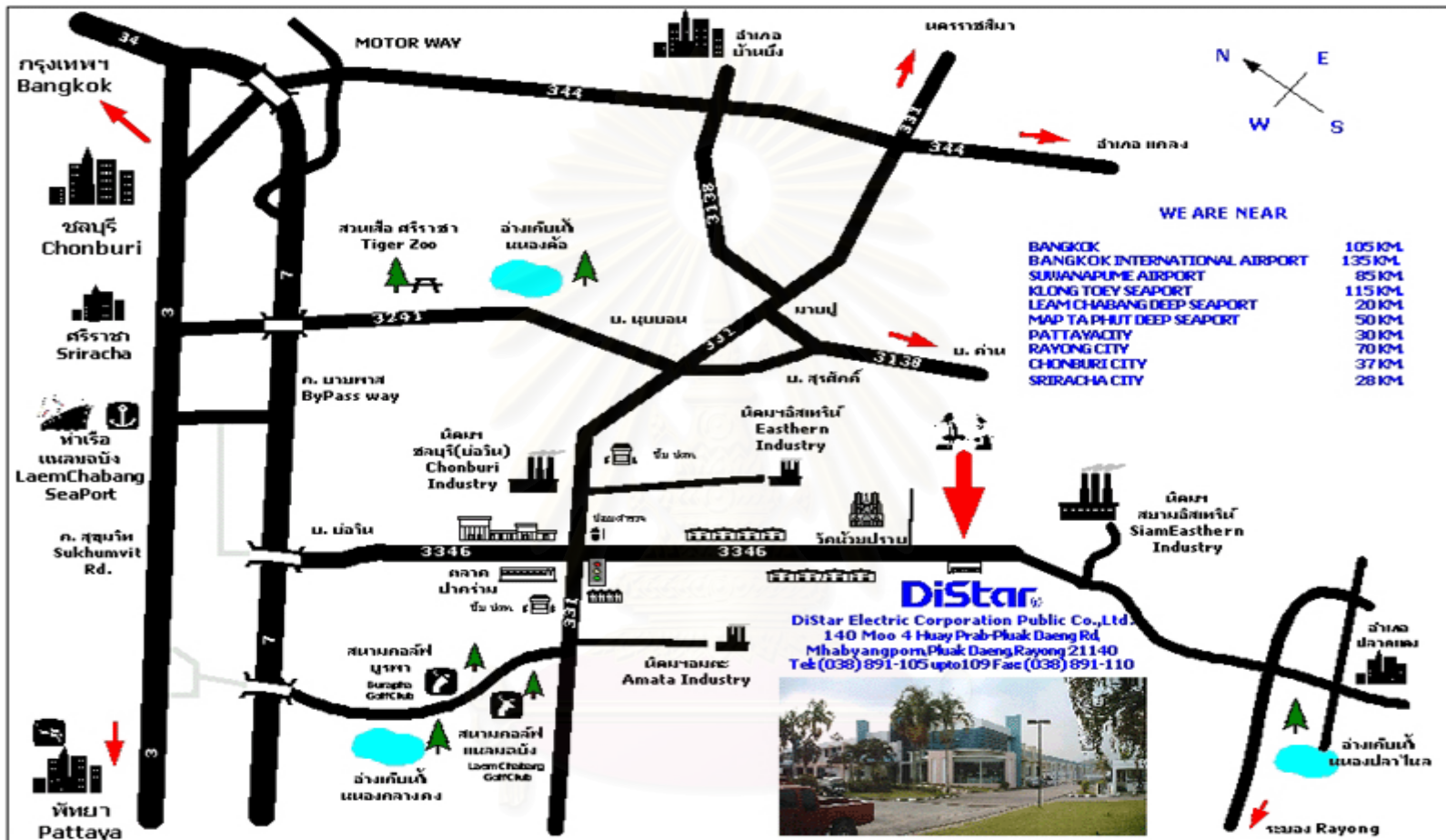
2. บริบทและสภาพแวดล้อมโครงการนักเรียนทุนทำงาน

โครงการนักเรียนทุนทำงาน บริษัท ไดสตาร์อิเล็กทรอนิกส์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เป็นโครงการประสานสัมพันธ์จัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาครัฐคือ โรงเรียนวัดราชโอรส และภาคเอกชนคือ บริษัท ไดสตาร์อิเล็กทรอนิกส์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งประกอบธุรกิจนำเข้าสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าจากต่างประเทศ มาจัดจำหน่ายภายใต้เครื่องหมายการค้าของผู้ผลิต ในส่วนของบริษัท ฯ นั้น แบ่งเครือข่ายการบริหารจัดการออกเป็น 3 ส่วนคือ 1) สำนักงานใหญ่ ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นหน่วยการบริหารจัดการ และควบคุมโครงสร้างของบริษัททั้งหมด 2) โรงงาน เป็นที่ตั้งโครงการนักเรียนทุนทำงาน และ 3) เครือข่ายของบริษัทฯ จัดจำหน่ายสินค้าของบริษัทในระบบขายตรงถึงผู้บริโภคในระบบเช่าซื้อครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศไทยโดยการขายตรงผ่าน

สาขากว่า 70 สาขาและตัวแทนจำหน่ายกว่า 300 แห่ง วัตถุประสงค์หลักของโครงการตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเยาวชนที่ด้อยโอกาสโดยสิ้นเชิงให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีโอกาสได้สอบแข่งขัน เพื่อเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ อีกทั้งมีอาชีพยั่งยืนรองรับ สามารถเลี้ยงชีพตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ปกครอง การดำเนินงานดังกล่าวได้รับความอนุเคราะห์จากโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นฝ่ายสรรหาทรัพยากรเป้าหมาย และควบคุมคุณภาพด้านการจัดการศึกษา โดยมีวิทยาลัยเทคนิคบ้านค่ายและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอศรีราชาร่วมจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ และที่สำคัญคือ บริษัท ฯ เป็นฝ่ายวางแผนการดำเนินโครงการร่วมกับโรงเรียนวัดราชโอรส จัดงานอาชีพรองรับและสนับสนุนด้านงบประมาณ โครงการนักเรียนทุนทำงานดำเนินโครงการมาตั้งแต่ปี 2542 จนถึงปัจจุบัน ปี 2548 นับเป็นเวลา 5 ปี ที่โครงการดำเนินงานมาได้ ซึ่งที่ตั้งโครงการนับแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบันอยู่ที่ บริษัท ไคสตาร์ อิเล็กทริกส์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) 140 หมู่ 4 ถ.ห้วยปราบ-ปลวกแดง ต.มาบยางพร อ.ปลวกแดง จ.ระยอง 21140 ซึ่งเป็นโรงงาน สำหรับการผลิตโทรทัศน์สี การผลิตเครื่องเสียงและวิดีโอ การผลิตชิ้นส่วนพลาสติกสำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้า และการผลิตตู้เย็น ในการเดินทางไปโรงงานซึ่งเป็นที่ตั้งโครงการนักเรียนทุนทำงาน เมื่อขับรถมาตามเส้นทางถนนห้วยปราบ-ปลวกแดง โรงงานจะอยู่ด้านซ้ายมือ ดังแผนภาพที่ 4.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 4.1 แสดงที่ตั้งโครงการนักเรียนทุนทำงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อเข้ามาในเขตพื้นที่ของโรงงานและพิจารณาที่ตั้งของโรงงานแล้ว พบว่าอาคารแต่ละหลังก่อสร้างในลักษณะเรียงกันไปเส้นตรงแต่พื้นที่แยกกัน โดยในส่วนของโรงงาน 3 กับสถานที่พักและที่เรียนของนักเรียนทุนจะถูกกั้นกลางด้วยสระน้ำขนาดเล็ก โดยเนื้อที่ของโรงงานแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

พื้นที่โรงงาน 1	18.4	ไร่
พื้นที่โรงงาน 2	6.5	ไร่
พื้นที่โรงงาน 3	13.5	ไร่
พื้นที่หอพักนักเรียน	9.3	ไร่
รวมพื้นที่ทั้งหมด	47.7	ไร่

นอกจากนี้พื้นที่แต่ละส่วนของโรงงานจะมีป้อมยามประจำ และข้างถนนก่อนเข้าสู่บริเวณหอพักจะมีป้อมยามเพื่อตรวจคนเข้าออกและรักษาความปลอดภัย ดังแผนภาพที่ 4.2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

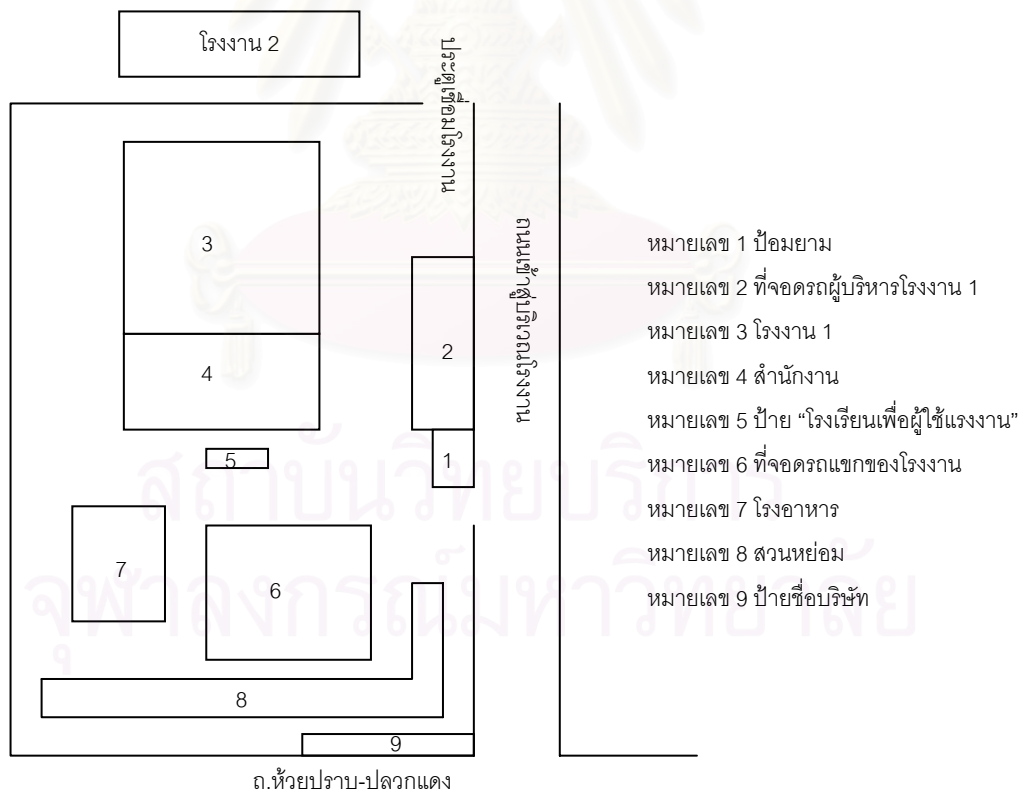
แผนภาพที่ 4.2 แผนผังแสดงอาคารต่าง ๆ ภายในโรงงาน

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนทุนได้แก่ โรงงาน 1 โรงงาน 3 และหอพักเท่านั้น เนื่องจาก โรงงาน 2 เป็นส่วนผลิตที่ใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ในการผลิต ซึ่งกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กไม่อนุญาตให้ผู้ที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานที่เสี่ยงอันตราย จึงไม่มีนักเรียนทุนทำงานในโรงงาน 2

โรงงาน 1

เมื่อมองสภาพภายนอกที่ตั้งโรงงานจากถนนห้วยปราบ-ปลวกแดง บริเวณรอบ ๆ โรงงาน ล้อมรอบด้วยรั้วเหล็กทาสีขาวสูง 2 เมตร ด้านหน้าโรงงานติดถนนห้วยปราบ-ปลวกแดงมีป้าย

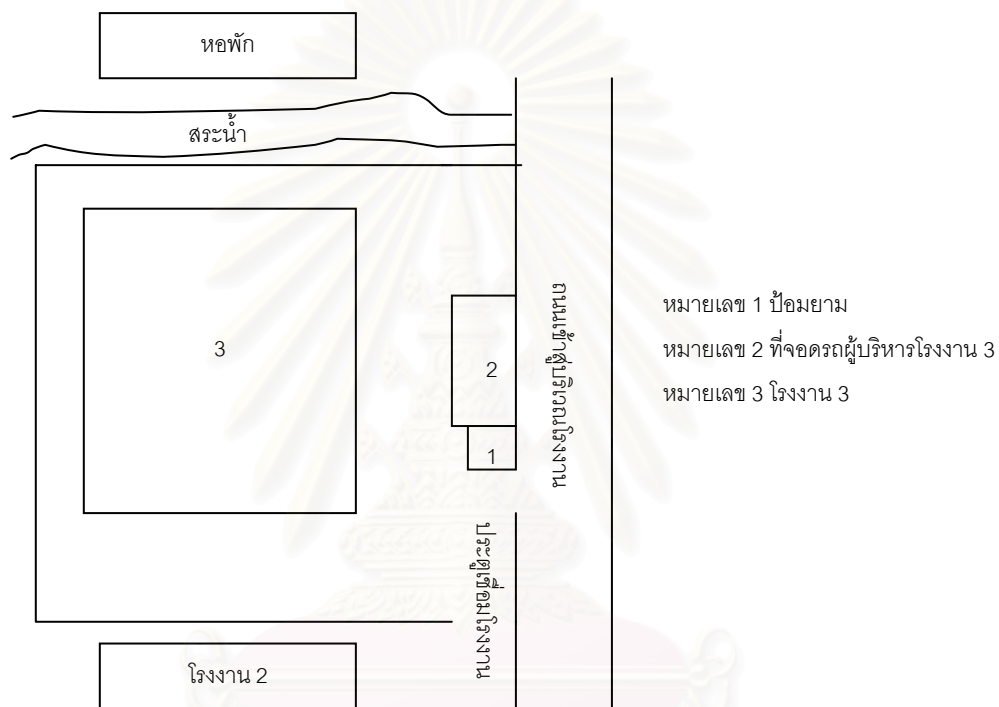
เขียนชื่อบริษัท ด้านซ้ายของถนนเป็นถนนส่วนบุคคลของบริษัทที่ทอดยาวผ่านพื้นที่ของบริษัท ด้านหน้ามีส่วนหย่อมขนาดเล็ก เมื่อเดินเข้าไปในถนนของบริษัท จะพบประตูทางเข้าที่ 1 สำหรับเข้าออกโรงงาน 1 เป็นประตูเลื่อนเหล็กสีขาว ซ้ายมือของประตูเป็นบ่อมยามที่ทำหน้าที่ตรวจคนเข้าออก เมื่อเดินเข้าไปภายในจะพบอาคาร 2 ชั้นสีขาว ซึ่งเป็นสำนักงานประจำโรงงาน ชั้นล่างเป็นที่ทำการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ชั้นบนเป็นที่ทำการฝ่ายธุรการ ประตูทางเข้าสำนักงานหันหน้าเข้าหาดถนนห้วยปราบ-ปลวกแดง ด้านหน้าสำนักงานเป็นที่จอดรถแขกของโรงงาน มีป้ายเหล็กเขียนข้อความว่า “โรงเรียนเพื่อผู้ใช้แรงงาน” เยื้องมาทางด้านซ้ายของอาคารสำนักงาน คือโรงอาหารเป็นอาคาร 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นห้องผลิตสื่อประชาสัมพันธ์โรงงาน บริเวณที่ว่างใต้ถุนโรงอาหารจัดม้าหินอ่อนตั้งห่างกันเป็นจุด ถัดมาเป็นที่อ่านหนังสือพิมพ์ และโต๊ะปิงปอง โดยเสาน้ำอาคารติดเครื่องตอกบัตรเข้าทำงานของพนักงานไว้ 1 เครื่อง ด้านหลังของสำนักงานสร้างติดโรงงาน 1 ซึ่งเป็นอาคารชั้นเดียว สำหรับผลิตโทรทัศน์และเครื่องเสียง ด้านข้างสำนักงานมีถนนภายในที่ทอดตรงสู่โรงงาน 1 โดยตรง ฝั่งตรงข้ามของสำนักงานเป็นที่จอดรถผู้บริหารโรงงาน 1 ถัดลงไปเป็นประตูเหล็กขนาดกลางซึ่งเป็นประตูเชื่อมระหว่างโรงงาน 1 และโรงงาน 2 สำหรับพนักงานในบริษัทผ่านเท่านั้น ดังแผนภาพที่ 4.3

แผนภาพที่ 4.3 แผนผังของโรงงาน 1

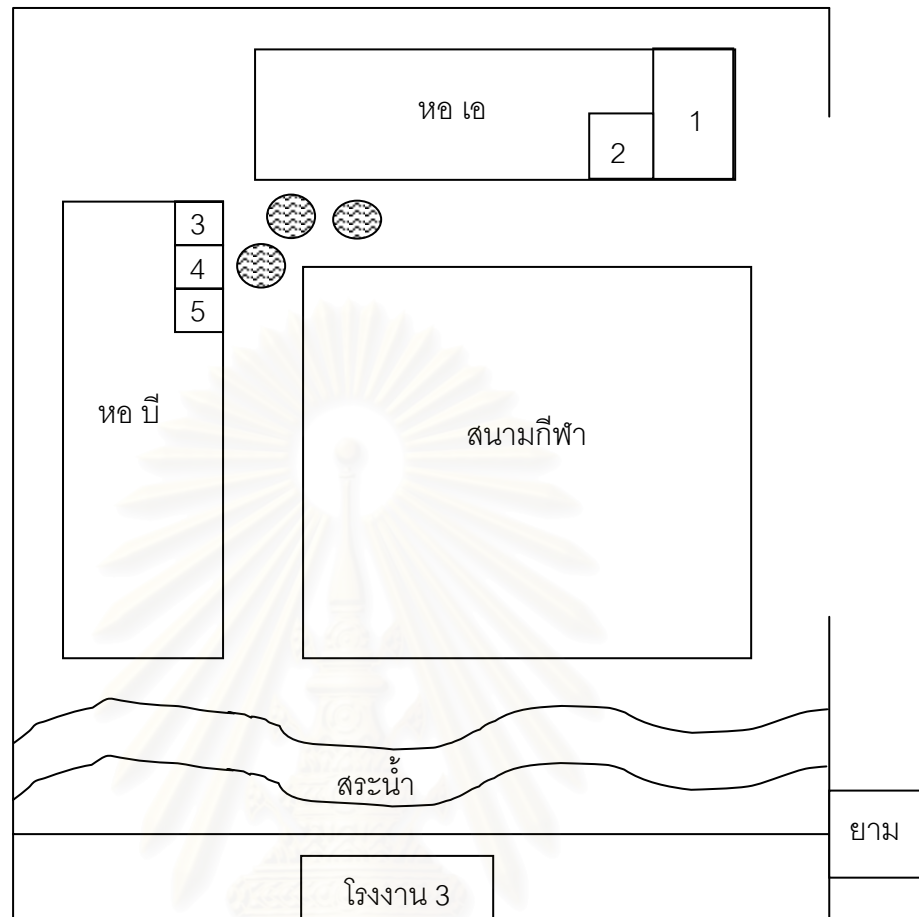
โรงงาน 3

เมื่อเดินเลาะตามรั้วเหล็กที่ต่อเนื่องมาจากโรงงาน 2 ไปตามถนนเข้าสู่พื้นที่โรงงาน จะพบประตูทางเข้าที่ 3 สำหรับเข้าออกโรงงาน 3 มีลักษณะเป็นประตูเลื่อนเหล็กสีขาว ข้ายมือของประตูเป็นป้อมยามที่ทำหน้าที่ตรวจคนเข้าออกและตอกบัตรเวลาเข้าทำงาน เมื่อเดินเข้าไปภายใน จะพบอาคารชั้นเดียวสีขาว ซึ่งเป็นโรงงานผลิตตู้เย็น บริเวณโดยรอบโรงงาน 3 เป็นลานซีเมนต์โล่ง ด้านหลังป้อมยามเป็นที่จอดรถผู้บริหารโรงงาน 3 พื้นที่ของโรงงาน 3 ไม่มีประตูเชื่อมต่อกับหอพัก เพราะถูกกั้นด้วยสระน้ำ ดังแผนภาพที่ 4.4

แผนภาพที่ 4.4 แผนผังของโรงงาน 3

หอพัก

แผนภาพที่ 4.5 แผนผังของหอพัก

หมายเลข 1	โรงอาหาร
หมายเลข 2	ร้านค้าสวัสดิการ
หมายเลข 3	ห้องเรียน 3 ห้องสมุด และสื่อเสริมอุปกรณ์การเรียน
หมายเลข 4	ห้องเรียน 2
หมายเลข 5	ห้องเรียน 1 และห้องคอมพิวเตอร์
	น้ำนิ่ง

จากแผนภาพที่ 4.5 เมื่อเดินมาสู่ถนนเข้าสู่บริเวณโรงงานจะเป็นพื้นที่ในส่วนของหอพัก นักเรียนทุนทำงาน ซึ่งก่อนเข้าไปในเขตพื้นที่หอพักจะเป็นป้อมยามคอยตรวจคนเข้าออก และเพื่อดูแลความปลอดภัย ป้องกันการออกนอกบริเวณโดยไม่ได้รับอนุญาตของนักเรียนทุน

“พวกผมจะเปลี่ยนเวรกัน 2 กะ ตั้งแต่ 6 โมงเช้า ถึง 6 โมงเย็นแล้ว รมภ. อีกคน เขาจะมาเปลี่ยน ตอนกลางวันก็คอยดูว่ามีใครเข้ามาบ้าง ได้รับอนุญาต หรือเปล่า ถ้าเป็นนักเรียนก็ต้องตรวจบัตรอนุญาตเขาก่อน ถ้ากลางคืนยังต้องระวัง อย่างมีเด็กมาเดินคุยกัน ก็ต้องเตือน ไม่งั้นก็บอกคนที่เขาดูแล ให้เขาไปจัดการกันเอง”

ยาม (28/12/47)

ที่ทำการโครงการนักเรียนทุนทำงานมีที่ตั้งอยู่ภายในพื้นที่เดียวกับกับโรงงาน โดยดัดแปลง ชั้นล่างของหอพักบี เป็นห้องเรียน ห้องสมุดและห้องคอมพิวเตอร์ ชั้นใต้ถุนเป็นห้องพักของนักเรียน ทุนที่เรียนจบแล้วและนักศึกษาฝึกงาน ชั้นบน 1 ชั้น 2 และ 3 เป็นห้องพักของนักเรียนหญิง นอกจากนี้ชั้น 3 ยังเป็นส่วนของห้องทำงานที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา ห้องพักผู้บริหาร และห้องรับรองด้วย

“สถานที่นี้เพิ่มเติม ตอนแรกมีห้องเรียนอยู่ห้องเดียว พอปี 2 ปี 3 เราก็เพิ่มอีกห้องที่สอง พอห้องที่สองเสร็จ ก็เพิ่มอีกห้องที่สาม แต่ก่อนเป็นระเบียบธรรมดา แต่หอข้างบนก็คือเป็นหอพักเดิมอยู่แล้ว คือครั้งแรกที่อยู่คือชั้นล่างจะเป็นที่เรียน ชั้นบนก็จะเป็นที่ทำงานของอาจารย์ด้วย เป็นห้องรับรอง เป็นที่พักของนักเรียนชั้นบนสุดเลย แต่ตอนนั้นอยู่ประมาณ สิบ ยี่สิบ สามสิบคน เพราะฉะนั้นคือ ชั้นบนก็จะเรียนทั้งหมดชั้นล่างก็จะเป็นที่เรียน และนั่นก็เป็นหอพักพนักงานหอพักผู้บริหารทั้งหมด”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

ในส่วนของหอเอเป็นหอพักนักเรียนชาย โดยชั้นล่างเป็นร้านอาหารตามสั่งที่เปิดขายโดยบุคคลภายนอกที่มาประมูลการขายได้ เป็นร้านอาหารตามสั่งที่เปิดขายตามราคาที่ทางโรงงานกำหนด

“พี่ก็ขายที่นี้มา 3-4 ปีแล้วนะก็ตั้งแต่รุ่น 1 รุ่น 2 ก็ขายพวกข้าวแกงให้เด็ก ๆ จานละ 10 บาท ขายแพงไม่ได้เพราะโรงงานเขากำหนดมา อีกอย่างเด็ก ๆ เขาก็ไม่มีตั้งค้กันนะนะ ก็ขายตั้งแต่ 6 โมงครึ่ง ถึง 3 ทุ่ม”

แม่ค้าร้านอาหารตามสั่ง (28/12/47)

ถัดจากร้านอาหารตามสั่งมาทางหอบี จะเป็นร้านค้าสวัสดิการที่เปิดขายของเบ็ดเตล็ดให้กับพนักงานและนักเรียนทุน

“ร้านนี้เป็นร้านสวัสดิการของโรงงานแต่บุคคลภายนอกเข้ามาทำ คือจ้างพี่มาขาย ขายตั้งแต่ 6 โมงครึ่งถึง 4 ทุ่มครึ่ง”

แม่ค้าร้านสวัสดิการ (28/12/47)

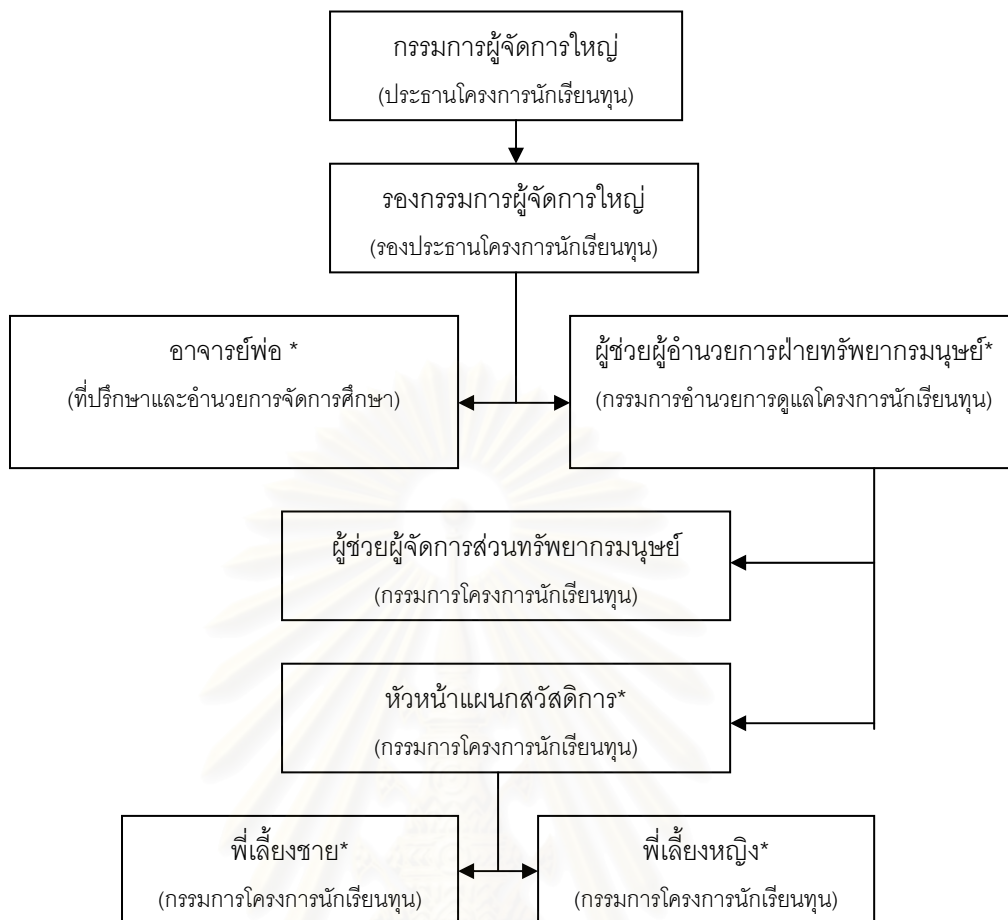
บริเวณทางเดินระหว่างหอบี และ หอบี จัดม้านั่งอ่อนไว้สำหรับนั่งพักผ่อน ส่วนพื้นที่โล่งระหว่างหอบีเป็นสนามกีฬาสำหรับนักเรียนทุนและพนักงานใช้ออกกำลังกาย

จากสภาพแวดล้อมและสถานที่ตั้งโรงงาน ถือว่าตั้งอยู่ในทำเลที่เอื้อประโยชน์แก่การตั้งโครงการนักเรียนทุนทำงานในปัจจุบันเพราะอยู่ห่างจากแหล่งบันเทิง และมีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอแก่การตั้งโครงการหรือสิ่งก่อสร้างในระยะยาวได้ จากคุณสมบัติดังกล่าว โครงการจึงดำเนินงานมาได้เป็นระยะเวลา 5 ปี นับจากปี พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน

3. โครงสร้างการบริหารโครงการนักเรียนทุนทำงาน

นับจากปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2548) เป็นเวลา 5 ปี ของการร่วมมือกันทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาสภายใต้แนวคิดที่ว่า การจัดการเรียนรู้สู่ฐานอาชีพ คณะกรรมการโครงการนักเรียนทุนนับเป็นบุคคลสำคัญที่กำหนดนโยบายและทิศทางของโครงการนักเรียนทุนทำงาน ตลอดจนการวางแผนร่วมกันในการดำเนินโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งโครงสร้างของโครงการนักเรียนทุนทำงานซึ่งเป็นกรณีศึกษาครั้งนี้ นั้น สามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 4.6

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 4.6 โครงสร้างคณะกรรมการโครงการนักเรียนทุนทำงาน

หมายเหตุ * คือผู้รับผิดชอบในการกำกับดูแลนักเรียนโดยตรง

ที่มา: เอกสารโครงการนักเรียนทุนทำงาน, 2547

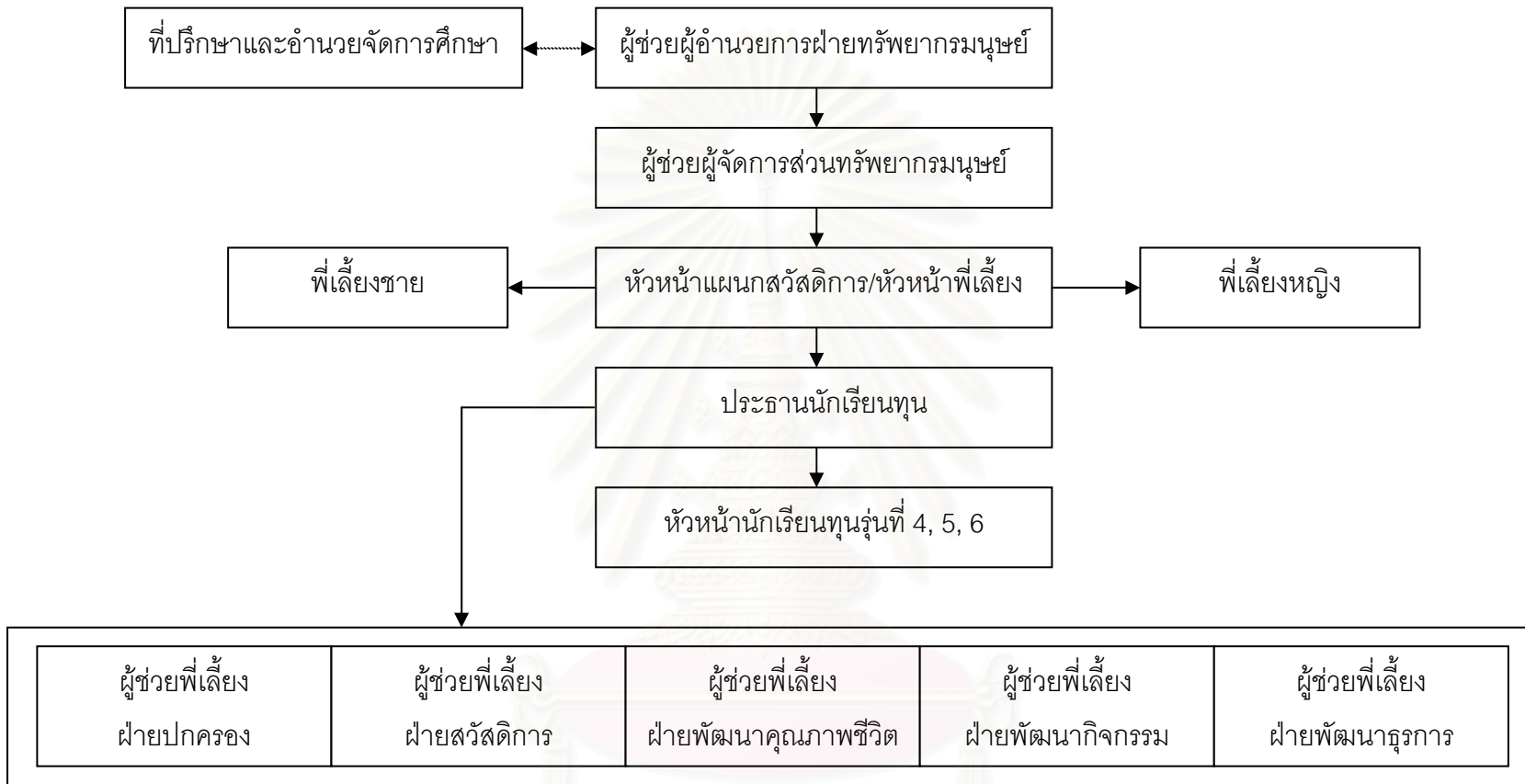
จากแผนภาพที่ 4.6 คณะกรรมการโครงการนักเรียนทุนทำงานแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1. ประธานโครงการนักเรียนทุนและรองประธานโครงการนักเรียนทุน เป็นผู้กำหนดนโยบายและพิจารณาอนุมัติทุน
2. ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา เป็นผู้อำนวยการจัดการศึกษาโครงการนักเรียนทุนทำงานทั้งระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) และระบบทวิภาคี
3. กรรมการอำนวยการดูแลโครงการนักเรียนทุน เป็นผู้วางแผนงบประมาณ วางแผนอัตราการรับนักเรียนทุน และกำกับดูแลโครงการให้เป็นไปตามนโยบาย
4. กรรมการโครงการนักเรียนทุน เป็นผู้กำกับดูแลโครงการนักเรียนทุน ทั้งด้านความเรียบร้อยของโครงการและการศึกษา

นอกจากคณะกรรมการโครงการนักเรียนทุนทำงานที่กำหนดนโยบายและวางแผนโครงการแล้ว เพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลตามที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ในโครงสร้างของคณะกรรมการโครงการ ยังแบ่งเป็นคณะกรรมการกำกับดูแลนักเรียนทุนทำงาน เพื่อทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยของโครงการ ทั้งในด้านความเป็นอยู่ และการทำงาน ดังโครงสร้างในแผนภาพที่ 4.7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 4.7 โครงสร้างคณะกรรมการกำกับดูแลนักเรียนทุนทำงาน

ที่มา: เอกสารโครงการนักเรียนทุนทำงาน, 2547

ในส่วนของคณะกรรมการกำกับดูแลนักเรียนทุนนั้น แบ่งหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

1. ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ และผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ เป็นผู้กำกับนโยบายของคณะกรรมการโครงการนักเรียนทุนทำงาน
2. หัวหน้าแผนกสวัสดิการ/หัวหน้าพี่เลี้ยง เป็นผู้ดูแลความเรียบร้อยของคณะกรรมการโครงการนักเรียนทำงาน
3. พี่เลี้ยงชายและพี่เลี้ยงหญิง เป็นผู้ประสานงานความเรียบร้อยการดูแลนักเรียนทุนโดย พี่เลี้ยงชายดูแลนักเรียนทุนชาย และพี่เลี้ยงหญิงดูแลนักเรียนทุนหญิง
4. ประธานนักเรียนทุน หัวหน้านักเรียนทุนแต่ละรุ่น และผู้ช่วยพี่เลี้ยง เป็นผู้ประสานงานการดูแลความเรียบร้อยของนักเรียนทุนทำงานร่วมกับพี่เลี้ยง ภายใต้การกำกับดูแลของหัวหน้าพี่เลี้ยง

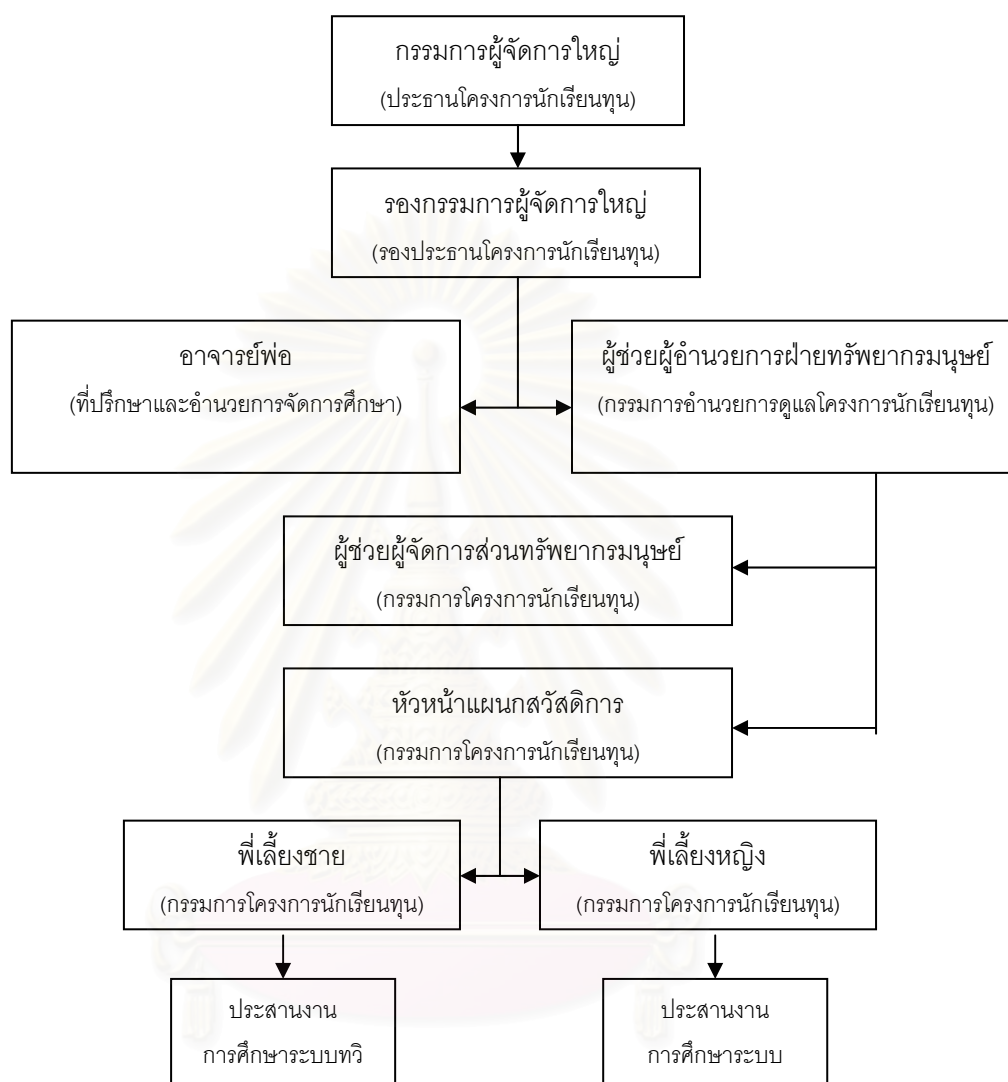
4. การจัดระบบการศึกษา

ตลอดระยะเวลา 5 ปีของการดำเนินงาน (พ.ศ. 2542- 2548) โครงการนักเรียนทุนทำงาน ได้ให้การศึกษาแก่เด็กมาแล้วกว่า 300 คน ณ ปัจจุบัน โครงการได้จัดการศึกษาแก่เด็กด้วยโอกาสทางการศึกษาที่ร่วมโครงการเป็น 2 ระบบคือ ระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) และระบบทวิภาคี โดยในระบบทวิภาคีแบ่งเป็นระดับ ปวช. และ ปวส. ซึ่งแต่ละระบบการศึกษาที่โครงการจัดให้ นั้น นักเรียนทุนที่เข้าร่วมโครงการเป็นผู้ระบุความต้องการและสอบคัดเลือกเข้ามาเรียนเองตามความสมัครใจ ซึ่งในการจัดการศึกษาและการสนับสนุนด้านงานอาชีพนักเรียนทุนจะต้องรับการศึกษาระดับปริญญาตรีในฐานะพนักงานของบริษัท ฯ ตามเงื่อนไขที่แสดงเจตน์จำนงไว้ในใบสมัคร ประกอบด้วย

1. ทำงานบริษัท ไตสดาร์ อิเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ศึกษาต่อช่วงชั้นที่ 4 (ม.4,5,6) สายสามัญ สายศิลป์-คำนวณ ระบบการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการศึกษาต่อ
2. ทำงานบริษัท แดว คอนซูล์มเมอร์ อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด ศึกษาต่อช่วงชั้นที่ 4 (ม.4,5,6) สายสามัญ สายศิลป์-คำนวณ ระบบการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการศึกษาต่อ
3. ทำงานบริษัท ไตสดาร์ อิเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ศึกษาต่อ ปวช. สาขาอิเล็กทรอนิกส์ ระบบทวิภาคี
4. ทำงานบริษัท ไตสดาร์ อิเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ศึกษาต่อ ปวส. สาขาอิเล็กทรอนิกส์ ระบบทวิภาคี

สำหรับคณะกรรมการที่ดูแลในเรื่องการจัดการศึกษา มีโครงสร้างเช่นเดียวกับโครงสร้างคณะกรรมการนักเรียนทุนทำงาน แต่พี่เลี้ยงชายและพี่เลี้ยงหญิงแบ่งหน้าที่กันโดย พี่เลี้ยงชายทำ

หน้าที่ประสานงานการศึกษาระบบทวิภาคี ส่วนพี่เลี้ยงหญิงทำหน้าที่ประสานงานการศึกษาระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ดังแผนภาพที่ 4.8

แผนภาพที่ 4.8 โครงสร้างคณะกรรมการประสานงานการศึกษานักเรียนทุนทำงาน

ที่มา: เอกสารโครงการนักเรียนทุนทำงาน, 2547

5. จำนวนนักเรียนและบุคลากร

จำนวนนักเรียน

นับตั้งแต่ก่อตั้งโครงการจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2548) โครงการได้จัดการศึกษาให้กับนักเรียนแล้ว 6 รุ่น โดยอัตราการรับนักเรียนแต่ละรุ่นกำหนดอัตราส่วนแตกต่างกันตามนโยบายของระบบการศึกษาและความต้องการแรงงานของโครงการ ปัจจุบันโครงการจัดการศึกษาเป็น 2 ระบบคือ ระบบการศึกษานอกโรงเรียน และระบบทวิภาคี โดยในระบบทวิภาคีแบ่งเป็นระดับ ปวช.

และ ปวส. ซึ่งจำนวนนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการแบ่งตามรุ่น และระบบการศึกษา ดังตารางที่ 4.1 และ 4.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1 อัตราการรับนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการจำแนกตามระบบการจัดการศึกษา

รุ่นที่	ระบบการจัดการศึกษา				รวม
	กศน.	ทวิภาคี			
		ปวช.	ปวส.	รวม	
1	30	0	0	0	30
2	40	0	0	0	40
3	30	30	0	30	60
4	30	30	30	60	90
5	40	30	30	60	100
6	60	30	30	60	120
รวม	230	120	90	210	440

ตารางที่ 4.2 จำนวนนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการแต่ละรุ่น

รุ่นที่	ระบบการศึกษา									รวม
	กศน.			ทวิภาคี						
				ปวช.			ปวส.			
ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม		
1	7	19	26	0	0	0	0	0	0	26
2	20	11	31	0	0	0	0	0	0	31
3	9	17	26	19	6	25	0	0	0	51
4	8	19	27	14	8	22	0	2	2	51
5	13	18	31	9	13	22	14	9	23	76
6	14	39	53	19	8	27	17	11	28	108
รวม	71	123	194	61	35	96	31	22	53	343

จากตารางที่ 4.1 และ 4.2 พบว่า อัตราการรับนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการมีจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับ พร้อมกับการขยายระบบการจัดการศึกษาแก่นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ จากเดิมเพียงระบบเดียวคือ การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เป็น 2 ระบบโดยเพิ่มระบบทวิภาคี ใน

ระดับ ปวช. และปวส. ตามลำดับ โดยระบบการจัดการศึกษาในรุ่นที่ 1 และ 2 นั้นมีเพียงการศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) รุ่นที่ 3 เป็นรุ่นแรกที่มีการจัดการศึกษาในระบบ ทวิภาคีระดับ ปวช. ขึ้น และจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในระดับ ปวส. ในรุ่นที่ 4 รวมนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการ นับตั้งแต่วรุ่นที่ 1 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2548) จำนวน 343 คน

ปัจจุบัน โครงการจัดการศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ให้กับนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 และระบบทวิภาคีทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. ให้กับนักเรียนทุนรุ่นที่ 1-6 รวมนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการในปัจจุบันจำนวน 235 คน โดยแบ่งตามรุ่นและระดับการศึกษา ดังตารางที่

4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนนักเรียนทุนทำงานในปีการศึกษา 2547

รุ่นที่	ระดับการศึกษา			ลาศึกษาต่อระดับ ปริญญาตรี (คน)	รวม (คน)
	กศน.	ปวช.	ปวส.		
1	0	0	4	3	7
2	0	0	5	0	5
3	0	0	12	3	15
4	27	17	2	0	46
5	27	18	9	0	54
6	53	27	28	0	108
รวม	107	62	60	6	235

จากตารางที่ 4.3 พบว่านักเรียนทุนที่ยังอยู่ในโครงการปัจจุบันมีทั้งหมด 235 คน ซึ่งในจำนวนนี้ มีนักเรียนทุน 6 คนที่ผ่านเกณฑ์การได้รับทุนของโครงการเพื่อศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยดังนั้นในจำนวนนักเรียนทุนทั้ง 235 คนนี้ จึงเหลือเพียง 229 คนที่ยังระบบการเรียนและการทำงานตามข้อตกลงเดิมของโครงการคือ เรียนเสาร์ – อาทิตย์ และทำงาน จันทร์- ศุกร์ ส่วนนักเรียนทุน 6 คน ที่ได้รับทุนและลาศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยนั้น จะกลับมาทำงานที่โครงการในช่วงปิดภาคเรียนเท่านั้น เมื่อนำนักเรียนทุนทั้ง 229 คน มาจำแนกตามรุ่น และจังหวัด จึงจำแนกได้ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนนักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการจำแนกตามจังหวัดในปีการศึกษา 2547

จังหวัด	รุ่นที่ 1		รุ่นที่ 2		รุ่นที่ 3		รุ่นที่ 4		รุ่นที่ 5		รุ่นที่ 6		รวม
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ													
กาฬสินธุ์												1	1
นครพนม					1				1	1	4	3	10
นครราชสีมา		1					1	1	3	3	7	2	18
บุรีรัมย์					1	2	1	4	1	3	3	4	19
ร้อยเอ็ด								1	1	2	1	5	10
ศรีสะเกษ	1		1					2	2				6
สกลนคร		1					2	7		1	4	5	20
สุรินทร์	1		1	3	1		7	5	4	5	19	10	56
หนองคาย					1	1	1		4	4	6	4	21
อุดรธานี						2	1	1	1	1	1	1	8
อุบลราชธานี							3	3	2	4	5	4	21
ภาคเหนือ													
แพร่						1						3	4
เชียงราย							2	1	5	1	5	1	15
ภาคกลาง													
กรุงเทพฯ							1		1		2		4
ลพบุรี												3	3
ภาคตะวันออก													
จันทบุรี								1					1
ชลบุรี						1							1
ปราจีนบุรี					1				1	2	4	1	9
ระยอง										1			1
สระแก้ว								1					1
รวม	2	2	2	3	5	7	19	27	26	28	61	47	229

หมายเหตุ ไม่รวมนักเรียนทุน 6 คนที่ลาศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย

ที่มา: เอกสารโครงการนักเรียนทุนทำงาน, 2547

จำนวนบุคลากร

ผู้บริหารกำกับดูแลโครงการ	จำนวน 3 คน
เป็นชาย 3 คน	
หัวหน้าพี่เลี้ยง/พี่เลี้ยง	จำนวน 3 คน
เป็นชาย 1 คน หญิง 2 คน	
ผู้ช่วยพี่เลี้ยง	จำนวน 5 คน
เป็นชาย 2 คน หญิง 3 คน	
ประธานนักเรียนทุน/หัวหน้านักเรียนทุนแต่ละรุ่น	จำนวน 4 คน
เป็นชาย 3 คน หญิง 1 คน	
หมายเหตุ	ประธานนักเรียนทุน คือ หัวหน้านักเรียนทุนที่ร่วมโครงการทั้งหมด หัวหน้านักเรียนทุน คือ หัวหน้านักเรียนทุนทั้งระบบ กศน. และระบบทวิภาคีรุ่นที่ 4, 5, 6

วุฒิการศึกษาของบุคลากร

กำลังศึกษาระดับ ม.ปลาย	จำนวน 3 คน
กำลังศึกษาในระดับ ปวส.	จำนวน 6 คน
ปริญญาตรี	จำนวน 5 คน
ปริญญาโท	จำนวน 1 คน

โครงการนักเรียนทุนทำงานที่เป็นกรณีศึกษาครั้งนี้ถือว่าเป็นโครงการที่สร้างประโยชน์แก่สังคมและมีความมั่นคงในการดำเนินงาน อีกทั้งแสดงถึงความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการของโครงการนับตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง จนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ 2 การประเมินผลโครงการ

ในการประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน ผู้วิจัยแบ่งการประเมินผลออกเป็น 3 ระยะคือ

1) การประเมินก่อนเริ่มโครงการ (pre-evaluation) ประเมินจาก ด้านสภาวะแวดล้อม และด้านปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของโครงการ

2) การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน (implementation evaluation or process evaluation) ประเมินจาก ด้านการดำเนินงาน เพื่อศึกษาถึงการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด จุดเด่น จุดด้อย มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง

3) การประเมินผลหลังการดำเนินงาน (post-evaluation) ประเมินจาก ด้านผลผลิต และผลลัพธ์ เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่า โครงการประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลจากโครงการจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่

ทั้งนี้ในการประเมินผลทั้ง 3 ระยะนี้ยึดหลักการตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน ซึ่งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) มีเป้าหมายเดียวกัน 2) ยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน 3) มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

1. การประเมินก่อนเริ่มโครงการ

ในการประเมินก่อนเริ่มโครงการ ผู้วิจัยแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านสภาวะแวดล้อม และด้านปัจจัยนำเข้า

1.1. ด้านสภาวะแวดล้อม

ในด้านสภาวะแวดล้อม สิ่งที่ได้จากการเตรียมการของโครงการแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ความเป็นมาของโครงการ
- 2) วัตถุประสงค์โครงการ
- 3) แนวทางการดำเนินงาน
- 4) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

1) ความเป็นมาของโครงการ

โครงการนักเรียนทุนทำงาน เกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจของกรรมการผู้จัดการใหญ่บริษัท ไตสตาร์อิเล็คทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นเจ้าของบริษัท มีแนวคิดจะจัดโครงการให้ทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิง เนื่องจากในวัยเด็กกรรมการผู้จัดการใหญ่ฯ เคยเป็นเด็กยากจนและต้องดิ้นรนหาเงินเพื่อเป็นทุนการศึกษาเองมาก่อน จึงได้ปรึกษารื้อหรือกับคณะผู้บริหารของสถานประกอบการและได้ติดต่อโรงเรียนวัดราชโอรสซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กรรมการผู้จัดการใหญ่ฯ และผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์เป็นศิษย์เก่า ประกอบกับขณะนั้นโรงเรียนวัดราชโอรสร่วมกับบริษัทห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ได้ดำเนินโครงการในลักษณะเดียวกัน

และผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชโอรส มีนโยบายขยายผลโครงการจึงมอบหมายให้บุคลากรท่านหนึ่งซึ่งเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 7 เป็นผู้รับผิดชอบและประสานงาน (ภายหลังได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ผู้อำนวยการจัดการศึกษาโครงการนักเรียนทุนทำงาน ในตำแหน่งที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา) (เอกสารโครงการนักเรียนทุน, 2547; บันทึกการประชุมวันที่ 15 มีนาคม 2542) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลดังนี้

“จริง ๆ แล้วโครงการนี้เป็นโครงการของวัดราชโอรส แล้วเราก็จะทำโครงการแต่ว่าทางวัดราชโอรสทำโครงการนี้มาก่อนแล้ว เป็นโครงการทางด้านการศึกษากับเซ็นทรัลนะ แล้วก็ป็นหน่วยงานหนึ่ง แต่ของเราเนี่ย คุณ... (กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯ) มีแนวคิดแบบนี้ ก็เริ่มโครงการสำหรับนักเรียนที่ด้อยโอกาสโดยเฉพาะ เขาก็คิดมา พอคิดขึ้นมามันก็ เอ้อ มาเจอกัน อะไรไม่รู้ คือพอดีผมกับคุณ... (กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯ) เนี่ย เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนวัดราชโอรส ก็เลยไปขอความร่วมมือกับทางโรงเรียนวัดราชโอรสขึ้นมา ก็เลยไปเจอสอดคล้องเข้ามาเลยด้วยกันพอดี เพราะอาจารย์... (ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา) ก็บังเอิญทำโครงการอันนี้อยู่ ก็เลยเอามาเป็นที่ปรึกษากับเราก็มาร่วมโครงการใหม่ดำเนินการต่อไป ตอนแรกยังไม่รู้ว่าวัดราชโอรสมีโครงการนี้แต่เราคิดก่อนคือเราคิดคนละตอนกัน อันนั้นเขาอาจจะทำไปก่อนแล้วด้วย เอ้อ ทำกับเชียงใหม่ ทำกับเชียงใหม่ ทำมาก่อนแล้ว แต่เราก็คิดของเรา เราคิดของเราแล้วเราก็เลยขอความร่วมมือเขาด้านการศึกษา ทางโรงเรียนก็จะมีประสานงาน การทำอะไรดีกว่าเราก็เลยไปถามวัดราชโอรส ทางวัดราชโอรสก็เลยให้อาจารย์... (ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา) เอ้อ ประสานงานช่วยด้วยกัน”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (14/12/47)

“เดิมก่อนที่จะเริ่มดำเนินการโครงการนี้กับบริษัทไดสตาร์ฯ ได้ดำเนินการโครงการในลักษณะเดียวกันกับบริษัทห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ในปีการศึกษา 2539 ใช้ชื่อโครงการว่า “โครงการประสานสัมพันธ์กรมสามัญศึกษาร่วมภาคเอกชน พัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนผู้ด้อยโอกาส” ทั้งนี้ได้รับการอนุมัติจากกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเดือนมีนาคม 2542 คุณ... (กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯ) มีนโยบายจะจัดโครงการให้ทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา พอที่ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชโอรสเองก็มีนโยบายขยายผลโครงการประสานสัมพันธ์กรมสามัญศึกษาร่วมภาคเอกชน จึงได้

มอบหมายให้พ่อ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ มาติดต่อประสานสัมพันธ์
ปรึกษาเพื่อดำเนินโครงการร่วมกัน จากการพูดคุยกัน คุณ... (กรรมการผู้จัดการ
ใหญ่ ฯ) ได้เล่าประวัติให้ฟังว่า วยเด็กครอบครัวก็มีฐานะขาดสน ต้องดิ้นรนหางาน
ทำไปด้วยเรียนไปด้วยตั้งแต่เด็ก ดังนั้นจึงอยากให้การสนับสนุนการศึกษาแก่
นักเรียนที่ยากจนโดยมีงานให้และให้เรียนด้วย เมื่อเรียนจบก็ไม่ต้องมาทำงาน
ใช้หนี้ ในปีการศึกษา 2542 จึงเป็นปีที่เริ่ม โครงการนำร่อง”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (19/12/47)

“ก็คือเป็นแนวความคิดของคุณ...(กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯ) ซึ่งเป็น
เจ้าของบริษัท ซึ่งเขาก็มองว่าการศึกษาเนี่ยมันเป็นประโยชน์กับทุกคน แล้วเด็ก
ในกลุ่มที่เขาคัดสรรมาเนี่ย ก็คือเด็กที่ด้อยโอกาสในด้านการศึกษา แล้วก็ด้าน
ฐานะ เขาก็อยากช่วยเหลือสังคม โดยการให้โอกาสตรงนี้ให้เด็กมาเรียน แต่ไม่ได้
ให้ทุนไปเลย ซึ่งปกติบริษัทอื่นเขาทำกัน แต่ของเราเป็น นักเรียนทุนมาตรงนี้เขา
ให้ทุน คำว่าทุนคือทุนการศึกษา คุณต้องศึกษาจริง ๆ คุณต้องมาเรียนตรงนี้คุณ
ถึงจะได้ แล้วก็สิทธิต่าง ๆ ของคุณเขาก็ให้ตามสิทธิของพนักงานทั่วไปทั้งหมด”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (18/12/47)

จากแนวคิดของการให้ทุนศึกษา ประกอบกับขณะนั้นโรงเรียนวัดราชโอรสได้ดำเนิน
โครงการในลักษณะเดียวกันนี้มาก่อน เพื่อขยายผลโครงการ ภายหลังการติดต่อประสานงานกับ
โรงเรียนวัดราชโอรสแล้วโครงการนักเรียนทุนจึงได้ก่อตั้งขึ้น

2) วัตถุประสงค์ของโครงการ

ความยากจนในวัยเด็กของกรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯ เป็นแรงบันดาลใจในการก่อตั้ง
โครงการนักเรียนทุนทำงานร่วมกับโรงเรียนวัดราชโอรส ฯ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือ
กลุ่มเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างสิ้นเชิง ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี
และมีโอกาสได้เข้าสอบแข่งขัน เพื่อศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐ อีกทั้งมีอาชีพยั่งยืนรองรับ
สามารถเลี้ยงชีพตนเองได้โดยมิต้องพึ่งผู้ปกครอง (เอกสารโครงการนักเรียนทุน, 2547)

“วัตถุประสงค์หลักคือการหากลยุทธ์ป้องกันไม่ให้เยาวชนผู้ด้อยโอกาส ออกจากระบบการศึกษาและไปประกอบอาชีพที่สังคมไม่พึงประสงค์ จึงได้มีการจัดการศึกษาระบบส่งต่อสู่งานอาชีพขึ้น”

ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา (19/12/47)

“วัตถุประสงค์หลักของเราคือเด็กด้อยโอกาส เกิดจากความคิดของคุณ... (กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯ) เคยด้อยโอกาสมาก่อน เป้าหมายสูงสุดคืออยากจะให้คน ให้แรงงานคนทั่ว ๆ ไป เด็กทั่ว ๆ ไป ที่อยู่ตามชนบทที่ไม่มีโอกาสได้เรียน ที่เขาอยากไปเรียนต่อ อยากอะไรตลอดเวลาแต่ไม่มีโอกาสเรียนได้ ไม่สามารถที่จะเรียนได้ เรียนหนังสือได้ คือด้อยโอกาสโดยสิ้นเชิง ซึ่งช่วงหลังเราเปลี่ยนจากด้อยโอกาสธรรมดาเป็นด้อยโอกาสโดยสิ้นเชิงซึ่งไม่สามารถที่จะเรียนได้เนี่ย ได้เรียนอีกอย่างหนึ่งก็คือสามารถที่จะหาเลี้ยงชีพตัวเองได้”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (04/01/48)

“จุดประสงค์หลักคือการให้โอกาสเด็ก แล้วก็ให้การศึกษา มองว่า การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เลยอยากให้โอกาสกับคนที่ด้อยโอกาสคนที่ไม่มีโอกาสที่จะเรียน เพราะฐานะทางบ้านยากจน แล้วมาอยู่ตรงนี้ เด็กบางคน สามารถช่วยเหลือทางบ้านได้ โดยการส่งเงินไปให้ในแต่ละเดือน โดยที่ตัวเองไม่ต้องไปขอเงินทางบ้าน”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (18/12/47)

นอกจากการให้โอกาสทางการศึกษากับเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิง ได้มีโอกาสเรียนแล้ว โครงการยังมุ่งหวังให้นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการสามารถหาเลี้ยงชีพตัวเองได้ด้วย

3) แนวทางการดำเนินงาน

จากจุดกำเนิดของโครงการและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากโครงการนักเรียนทุนทำงาน เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ขั้นตอนของการทำงานจึงต้องมีการวางแผน การดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดแนวทางสู่การปฏิบัติต่อไป

3.1) สาเหตุของการร่วมมือกัน

เนื่องจากข้อจำกัดของภาคเอกชน ในเรื่องการติดต่อประสานงานด้านการศึกษา และภาครัฐเองก็ต้องการขยายผลโครงการประสานสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชน ความต้องการของสองหน่วยงานที่สอดคล้องกันในหลักการ การร่วมมือจึงเกิดขึ้น

“ในเดือนมีนาคม 2542 คุณ...(กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯ) มีนโยบายจะจัดโครงการให้ทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาพอดี ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชโอรสเองก็มีนโยบาย ขยายผลโครงการประสานสัมพันธ์กรมสามัญศึกษาร่วมภาคเอกชน จึงได้มอบหมายให้พ่อ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ มาติดต่อประสานสัมพันธ์ปรึกษาเพื่อดำเนินโครงการร่วมกัน”

ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา (19/12/47)

จากการสอบถามข้อมูล ผู้เกี่ยวข้องในส่วนของสถานประกอบการเกี่ยวกับสาเหตุของการร่วมมือกัน พบว่า

“ถ้าพูดจริง ๆ ก็คือ ถ้าเราเป็นบริษัท เราติดต่อกับหน่วยราชการลำบาก ถ้าเราไม่ใช่โรงเรียนวัดราชโอรส เราก็จะมีปัญหาด้านการติดต่อประสานงาน ก็เช่น เคยคิดเหมือนกันว่า แบบโครงการนี้ไม่เคยมีมาก่อน พอจัดตั้งขึ้นมาพอเวลาติดต่อไปมันก็จะมีปัญหาว่าโรงเรียนเขาจะเชื่อหรือเปล่า เพราะว่าช่วงแรกที่เราไปนี้ ผู้ปกครองก็ไม่มี ความเชื่อใจ ขนาดสอบถามสัมภาษณ์อะไรเสร็จแล้วจะรับตัวกลับมาแล้วไม่ให้เดินทางมาด้วย ตำรวจเข้ามาคุยว่าทำไมมาอย่างไร มาอะไรอย่างนี้ ปรากฏว่าเราก็มีอาจารย์...(ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา) เป็นข้าราชการ มีบัตรข้าราชการ แล้วก็เผชิญมีการสัมภาษณ์จากมติชนเรื่องโครงการ ก็มีหนังสือพิมพ์ที่ลงก่อนอาทิตย์หนึ่งให้เห็นเขาก็เลย เอ้อ โครงการนี้ไม่ได้หลอก”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

“ในการจัดการศึกษาตรงนี้เราต้องร่วมมือกับทางโรงเรียนของรัฐอยู่แล้ว เราจะเปิดของเราเองไม่ได้ เพราะเราจะต้องมีคนจัดการศึกษาให้เรา คล้ายกับเป็นการการันตีว่าเราไม่ได้หลอกเขามาแน่ เหมือนหลักประกัน มันเป็นข้อบังคับว่าต้องมีคนมาจัดการศึกษาตรงนี้ เพราะคำว่าภาคเอกชนเนี่ย อย่างอาจารย์... (ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) เขาก็ไม่ได้รู้ว่าหลักสูตรในปัจจุบันมัน

คืออะไร เราจะต้องจัดหลักสูตรออกมาอย่างไร คุณ... (กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯ) เขามีแนวคิดอย่างนี้ แต่เขาก็ไม่รู้กระบวนการว่าต้องจัดลำดับขั้นตอนอย่างไร มันก็เลยต้องมีการร่วมมือกับทางโรงเรียน แล้วอีกอย่างคุณ... (กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯ) เคยเป็นศิษย์ที่นั่น เขาก็ตั้งในส่วนของคนที่คลุกคลีในส่วนนั้นที่เข้าใจมา”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (18/12/47)

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญในการร่วมมือกันของสองหน่วยงานนี้ คือ การให้โอกาสทางการศึกษากับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิง ได้มีโอกาสกลับเข้าสู่เส้นทางของการศึกษาควบคู่กับการเรียนรู้งานอาชีพ

3.2) เป้าหมายของโครงการ

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์หลักของโครงการที่ต้องการช่วยเหลือกลุ่มเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างสิ้นเชิง ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และมีโอกาสได้เข้าสอบแข่งขัน เพื่อศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐ อีกทั้งมีอาชีพที่ยั่งยืนรองรับสามารถเลี้ยงชีพตนเองได้โดยมีต้องพึ่งผู้ปกครอง พบว่าโครงการไม่ได้หวังเพียงให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนเท่านั้น หากต้องการให้นักเรียนทุนสามารถเรียนให้สูงที่สุด (เอกสารโครงการนักเรียนทุน, 2547) จากการสอบถามผู้บริหารทั้งสองฝ่ายและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ข้อมูลดังนี้

“การที่เขาสามารถยืนอยู่ได้ด้วยลำแข้งของตัวเอง ก็ถือเป็นเป้าหมายได้แล้ว ความรู้ที่เขาได้สำหรับการพัฒนาความคิด กับงานอาชีพสำหรับการหาเลี้ยงชีพตัวเอง คือสิ่งที่อยากให้เป็น”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (06/02/48)

“ในเป้าหมายหลักเนี่ย และมันก็คือสะท้อนกลับไปว่ามันก็เป็น การตอบแทนสังคมอย่างหนึ่ง คือสมมติว่าเราทำมาถึงขนาดนี้และฐานะทาง การเงินของบริษัท เป็นทั้งบริษัทขนาดนี้ คิดว่าเราก็ควรจะตอบแทนผู้สังคม เหมือนกัน โดยให้เรียนจนจบ ม. 6 แล้วก็มีโอกาสได้เรียนต่อระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นเป้าหมายแรกเลยที่อยากให้เขาเรียนจบแล้วเข้ามหาวิทยาลัยได้ อยากส่งให้ตลอด”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (04/01/48)

“เป้าหมายสูงสุดคือต้องการให้เด็กทุกคนสำเร็จ ประสบผลสำเร็จในชีวิตทุกคน คือสามารถเรียนในระดับที่สูงเท่าที่เด็กสามารถทำได้อย่างมหาวิทยาลัย ถ้าสอบเข้าได้เขาก็จะส่งต่อจนถึงระดับสูงสุดของแต่ละคน เหมือนอยากเห็นเขามีชีวิตที่ดีกว่า จากเด็กที่ไม่มีโอกาสแล้วตั้งตัวเองขึ้นมาให้อยู่ในระดับที่สูง ๆ ได้”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (18/12/47)

จะเห็นว่าเป้าหมายของโครงการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ต้องการส่งเสริมให้เยาวชนผู้ด้อยโอกาสอย่างสิ้นเชิงได้มีโอกาสที่พร้อมทั้งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี (เอกสารโครงการนักเรียนทุน, 2547) ซึ่งความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการโดยตรงนั้น ความสำเร็จของนักเรียนคือปรารถนาสูงสุดที่คาดหวังไว้

3.3) รูปแบบของการให้ทุนการศึกษา

รูปแบบของการให้ทุนการศึกษาที่กรณีศึกษาให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการครั้งนี้ เป็นการให้ทุนในลักษณะของการจัดการเรียนรู้สู่งานอาชีพ ซึ่งแตกต่างจากทุนในลักษณะทั่วไป เพราะนักเรียนต้องมาอยู่ในโครงการเหมือนนักเรียนประจำ และทำงานในวันปกติ เช่นเดียวกับพนักงานทั่วไป โดยมีเวลาเรียนหลักในวันเสาร์-อาทิตย์ ตามระบบการศึกษาที่ตนเองเลือก เนื่องจากคณะผู้ก่อตั้งโครงการเห็นว่าเด็กส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ยากจน การให้นักเรียนมีโอกาสเรียนและในขณะเดียวกันการทำงานควบคู่กับการเรียนนอกจากทำให้นักเรียนได้เรียนรู้งานอาชีพแล้ว นักเรียนยังมีรายได้ด้วย ประกอบกับขณะนั้นทางโรงงานเกิดวิกฤตคนงานขาดแคลน จึงเกิดแนวคิดรูปแบบการให้ทุนดังที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งรูปแบบของการให้ทุนการศึกษานั้นจากการศึกษาเอกสารบันทึกการประชุมของโครงการประจำปี 2542 พบว่า ผู้บริหารทั้งฝ่ายภาครัฐคือ โรงเรียนวัดราชโอรส และสถานประกอบการ คือ บริษัทไดสตาร์ฯ ได้ประชุมเพื่อหาแนวทางการให้ทุนการศึกษาร่วมกัน จนได้ข้อสรุปของรูปแบบการให้ทุนดังที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน (บันทึกการประชุมโครงการนักเรียนทุน, 2542) ซึ่งจากการสอบถามได้ข้อมูลเพิ่มเติมดังนี้

“ตอนแรกเราก็คิดอยู่เหมือนกันว่า เอ เราจะให้ทุนการศึกษาไปเลยดีไหม แล้วก็เอ่อ เราก็อธิบายเหมือนกับการให้เด็กด้อยโอกาสไปเลยไหม จะดีไหม แต่พอเอามาลองคิดอีกแบบหนึ่ง ในช่วงนั้นคุณ... (กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯ) ก็เคยคิดแบบนี้เหมือนกัน แต่ก็กลับมาคิดอีกแบบหนึ่งว่าคุณ... (กรรมการผู้จัดการใหญ่ ฯ) เคยยากจนมาก่อน แล้วก็เคยทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย ก็ลองเอาเด็กที่ยากจนเนี่ย มาเรียนด้วยทำงานด้วย แล้วก็ได้ประโยชน์ทั้งสองด้านคือเด็กก็มีงานทำด้วย ระยะเวลาแล้วก็จะมีเงินมีอะไรด้วยก็คือส่งเสริมให้เขาเรียนด้วย คือทุกอย่างเรื่อง

การเรียนเนี่ยเราออกค่าใช้จ่ายให้หมดทุกอย่าง คิดอย่างเนี่ย เออมันดีกว่า
โรงงานของเราในช่วงหนึ่งคือวิกฤตเรื่องคนงานด้วย เราวิกฤตเขาก็เลยคิดว่าได้
เนี่ยเป็นตัวเสริมที่จะทดแทนพวกนี้ได้ดีเหมือนกัน”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

“แนวคิดในการดำเนินโครงการของพ่อ คือในชนบทจะมีเยาวชนกลุ่ม
ผู้ด้อยโอกาสอย่างสิ้นเชิง เมื่อเรียนจบการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่มีโอกาสได้
ศึกษาต่อเนื่องจากฐานะครอบครัวขาดสน โดยสภาพความเป็นจริงเยาวชนกลุ่มนี้
ต้องออกไปใช้ชีวิตในสังคมโดยการขายแรงงานเพื่อหาเลี้ยงชีพและครอบครัว
ดังนั้นหลักการของโครงการนี้จึงมุ่งไปยังกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว คือ **ให้งานและ
การศึกษาไปด้วยในเวลาเดียวกัน** สำคัญที่สุดในฐานะของความเป็นครู
หลักการในการจัดการศึกษาของพ่อ คือการจัดการเรียนรู้สู่ฐานอาชีพ มิใช่
จัดการเรียนรู้มุ่งสู่ปริญญา”

ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา (09/01/48)

รูปแบบการให้ทุนการศึกษาจึงเป็นการให้ทุนที่สอดคล้องกับแนวคิดของโครงการ
ที่ต้องการจัดการเรียนรู้สู่ฐานอาชีพ

ในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนซึ่งในที่นี้คือโรงเรียนวัด
ราชโอรสและบริษัทไดสตาร์ฯ นั้น จากการกำหนดวัตถุประสงค์และรูปแบบการให้ทุนการศึกษา
ร่วมกันแล้ว ผู้บริหารทั้งสองฝ่ายได้มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่การเตรียมการก่อน
รับนักเรียนเข้าร่วมโครงการ โดยการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างโรงเรียนวัดราชโอรสและบริษัท
ไดสตาร์ฯ เริ่มตั้งแต่การวางแผนการรับนักเรียนทุนแต่ละรุ่นว่ามีอัตราการรับนักเรียนเท่าใด โดย
ตลอดเวลา 5 ปีที่ร่วมมือกันมาในการดำเนินงาน บริษัทไดสตาร์ฯ ขอความอนุเคราะห์ให้โรงเรียน
วัดราชโอรสเป็นฝ่ายสรรหาทรัพยากรกลุ่มเป้าหมาย และควบคุมคุณภาพด้านการจัดการศึกษา
ส่วนสถานประกอบการเป็นฝ่ายจัดงานอาชีพรองรับและสนับสนุนด้านงบประมาณโดย
กระบวนการดำเนินงานมีการวางแผนร่วมกัน และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

1) การเตรียมการ จะมีการประชุมวางแผนร่วมกัน

- 1.1) กำหนดอัตรากำลังการจ้างงานรองรับนักเรียนทุนในแต่ละปีการศึกษา
- 1.2) กำหนดแผนปฏิบัติการในการสรรหาทรัพยากรร่วมโครงการ
- 1.3) กำหนดแผนงบประมาณ

(1) งบประมาณการสรรหาทรัพยากรร่วมโครงการ

(2) งบประมาณด้านการจัดการศึกษา

2) การสรรหาทรัพยากรร่วมโครงการ

2.1) โรงเรียนวัดราชโอรสจะมีหนังสือราชการขอความร่วมมือการประชาสัมพันธ์โครงการและการรับสมัครไปยังส่วนราชการทางการศึกษา ตามจังหวัดเป้าหมาย

2.2) จัดการสอบคัดเลือก โดยขอความอนุเคราะห์ใช้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละจังหวัดเป็นสนามสอบ

2.3) ประกาศผลการสอบคัดเลือกโดยใช้ลำดับที่ของผู้สมัครเข้าร่วมโครงการทุกจังหวัดเป็นฐาน ตามจำนวนอัตราการทำงานที่บริษัทส่งวนไว้

2.4) การรับมอบตัว จะดำเนินการรับมอบตัวที่สำนักงานทางการศึกษาของแต่ละจังหวัด โดยมีเจ้าหน้าที่ระดับสูงของบริษัทเป็นผู้ลงนามรับมอบตัวจากผู้ปกครองนักเรียน และจัดรถรับโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

3) การจ้างงานและการดำรงชีวิตของนักเรียนทุน

3.1) การจ้างงานจะเป็นไปตามกฎหมายแรงงานทั้งผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และผู้มีอายุเกิน 18 ปี มีการประกันสังคมทุกคน

3.2) เพื่อให้ นักเรียนทุนและพนักงานนักศึกษาสามารถเริ่มต้นเลี้ยงตนเองได้ โดยไม่มีหนี้สินในเดือนแรกของการเริ่มต้นประกอบอาชีพ บริษัทจะจ่ายค่าห้องพักและค่าอาหารวันละ 3 มื้อ ให้ ครั้นเดือนที่ 2 นักเรียนมีรายได้แล้วจึงเป็นภาระรับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง

3.3) นักเรียนทุนและพนักงานนักศึกษาร่วมโครงการทุกจะอยู่ในฐานะนักเรียนประจำมีกฎ มีระเบียบปฏิบัติที่ค่อนข้างจะเคร่งครัด

(เอกสารโครงการนักเรียนทุนทำงาน, 2547)

“เรื่องการวางแผนมันก็พูดยากเหมือนกัน คือในช่วงแรก เราอาจจะไม่ได้มีการวางแผนที่ดีนัก แต่ในช่วงหลังนี้พอได้มีประสบการณ์แล้วก็มีการวางแผนว่าแต่ละปีเราจะทำยังไงนะ ในช่วงแรกคือเรารับมา ให้นักเรียนได้เรียนจบ ม.6 หรือเรียนจบอะไรเนี่ย ตามปกติแล้วก็สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ แต่เรื่องหน้าที่เราแบ่งหน้าที่กันอยู่สองสามอย่าง คือทางด้านอาจารย์...(ที่ปรึกษาและอำนวยความสะดวกการศึกษา)หรือทางด้านวัดราชโอรสจะเป็นดูแลทางด้านการศึกษาทั้งหมดเลย ส่วนของเราจะดูแลในเรื่องของการจัดการ ในเรื่องของงบประมาณ ในเรื่องของบุคลากร ในเรื่องของการดูแลความประพฤติ ดูแลทั้งหมดนี้ ด้านอาจารย์...(ที่ปรึกษาและอำนวยความสะดวกการศึกษา)จะดูแลด้านการศึกษาแต่ก็คุยกัน ประชุม

กันคุยกันตลอด ระหว่างวางแผนต้องศึกษาและทำงานร่วมกับวัดราชโอรสมาตลอด ตอนนี้ก็ยังศึกษาอยู่”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

“ในปีแรกเนีย (ปีการศึกษา 2542) โรงเรียนวัดราชโอรสรับหน้าที่สรรหาทรัพยากรร่วมโครงการ โดยใช้วิธีรับสมัครนักเรียน ม. 3 ที่ด้อยโอกาสอย่างสิ้นเชิง ผ่านสำนักงานการศึกษาของจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครพนม และจังหวัดสกลนคร ไปเยี่ยมบ้านนักเรียน ทำการสัมภาษณ์ ไม่มีการสอบ ได้นักเรียนมา 12 คนจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการศึกษาต่อ โดยบริษัทไดสตาร์ฯ เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็ค่าลงทะเบียน ค่าชุดนักศึกษา ค่าหนังสือเรียน ส่วนการจ้างงานเป็นการจ้างภายใต้กฎหมายแรงงานเด็ก มีการทำประกันสังคมเรียบร้อยการเป็นอยู่ บริษัทจัดหอพักให้อยู่ มีระเบียบกำกับดูแลแบบนักเรียนประจำ มีพี่เลี้ยงซึ่งเป็นพนักงานบริษัทมอบหมายเป็นผู้ดูแล ในปีการศึกษา 2543 ได้พัฒนากระบวนการบริหารจัดการให้เป็นมาตรฐานขึ้นโดยการแบ่งความรับผิดชอบยังคงมอบหมายให้ โรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้สรรหาทรัพยากรร่วมโครงการและกำกับจัดการศึกษาส่วนบริษัทไดสตาร์ฯ เป็นฝ่ายสนับสนุนการจ้างงานและให้การสนับสนุนเงินทุนในการดำเนินโครงการจนถึงเดีวนี้โครงการเรามีระบบมากขึ้นโดยเฉพาะพวกรุ่น 3 รุ่น 4 มานี้พอว่างานเราทั้งการวางแผนค่อนข้างเป็นอย่างที่ว่า ”

ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา (09/01/48)

“เขาก็แบ่งว่าโรงเรียนวัดราชโอรสก็เป็นคนจัดหลักสูตรให้ ของเราก็อาจจะเป็นการลงทุนให้ คือทางวัดราชโอรสเป็นคนที่ประสานงานทางด้านสถานศึกษาต่าง ๆ ตามต่างจังหวัด ของเราก็เป็น ผู้อำนวยการความสะดวกในการออกไปรับในส่วนนั้น มันเป็นข้อจำกัดของบริษัทเองด้วยในการที่จะออกไปรับมาเรามี การศึกษาให้เขาแล้วเด็กที่มาก็อายุต่ำกว่า 18 ปี แล้วเราก็ประสานงานทำเรื่องแจ้งไปทางแรงงานเด็ก ว่าเรามีเด็กจำนวนเท่านั้นะ ในส่วนของการทำงานเราก็ให้เขาทำในส่วนที่มันไม่เสี่ยงต่ออันตราย การทำงานต้องประสานกันตลอด ต้องกำหนดขึ้นมาว่าอย่างการรับเด็ก ต้องประชุมกันว่าจะออกไปเมื่อไหร่ ที่ขาดไม่ได้คือเราต้องประสานงานไปทางเขตพื้นที่การศึกษา เพราะว่าส่วนนั้นเป็นด่านแรกที่เป็นคนสรรหาเด็กให้เรา แล้วเราไปสอบอีกที เพื่อคัดเด็กมาอีกรอบหนึ่ง ซึ่งการประชุมทางฝ่ายวัดราชโอรสก็มีผู้อำนวยการรับทราบ แล้วก็อาจารย์...(ที่

ปรึกษาและอำนวยความสะดวกการศึกษา) ฝ่ายไต่สวนก็มีอาจารย์ ... (ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) พี่ในกลุ่มผู้ประสานงานก็มีพี่เลี้ยงก็จะแบ่งหน้าที่กัน อย่างเรากำหนดส่งออกไปขอข้อสอบ ในส่วนของทางวิชาการทั้งหมด”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (18/12/47)

การดำเนินงานร่วมกันในระยาะนี้จะเป็นลักษณะของการวางแผนเตรียมการร่วมกันก่อนรับนักเรียนทุนเข้าร่วมโครงการ

4) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย แบ่งตามขั้นตอนได้ดังนี้

4.1) การประสานงานโรงเรียนเครือข่าย

ภายหลังการประชุมวางแผนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่ายจนได้มติที่ประชุมเพื่อนำไปปฏิบัติแล้ว โครงการจะจัดส่งเอกสารไปยังโรงเรียนเครือข่ายแจ้งข่าวการเปิดรับสมัครนักเรียนทุน เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการ โดยสถานประกอบการรับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการจัดส่งเอกสาร ส่วนโรงเรียนเป็นผู้ประสานงานในส่วนของ การติดต่อสถานที่ราชการซึ่งในที่นี้คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและโรงเรียนต้นสังกัด (สรุปผลการดำเนินโครงการปีการศึกษา 2542 – 2546) รายละเอียดดังปรากฏในภาคผนวก ก

“เราจะส่งเอกสารไปยังโรงเรียน ว่าเรามีกำหนดการรับนักเรียนในอัตราเท่าไร”

ที่ปรึกษาและอำนวยความสะดวกการศึกษา (23/01/48)

“เราจะต้องเริ่มตั้งแต่ต้นปี ไม่ใช่ต้นปี ประมาณสักธันวาคมนี้แหละ คือคงต้องวางแผนว่าเราจะรับคนรับอะไรเท่าไร พอสักเดือนเมษายน เราก็ส่งพวกใบสมัครให้กับตามหน่วยงานต่าง ๆ โรงเรียนเก่าบ้าง โรงเรียนที่นักเรียนเคยเรียนมาบ้าง แล้วก็ส่งไปที่สำนักงานเขตการศึกษา ตอนนี่ก็จะเรียกว่าสำนักเขตการศึกษานะ แล้วก็ส่งไปให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง แล้วก็ส่งรายชื่อเข้ามา รายชื่อเข้ามาเสร็จ เขาก็มีการคัดเลือกว่าคุณสมบัติครบไหม”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

“คือเราต้องไปส่งเอกสารไปก่อน แล้วก็เด็กจะส่งใบสมัครกลับมา แล้วเราก็จะกำหนดสถานที่สอบ”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (18/12/47)

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 ซึ่งศึกษาในระบบ การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ในปีการศึกษา 2547 พบว่าส่วนใหญ่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับ โครงการ เพราะมีรุ่นพี่เข้ามาร่วมโครงการก่อน และอีกส่วนหนึ่งทราบข่าวจากการบอกต่อระหว่าง โรงเรียน

“ตอนแรกมันจะมีเอกสารจากทางนี้ ไปโรงเรียน แล้วก็มาอาจารย์มา แนะนำ ก็ต้องเขียนเรียงความส่งมาทางนี้ทางโครงการ เขาเอาที่อยู่ที่มีตั้งแต่ ตอนแรกตอนรุ่นพี่อะไรเนี่ย แล้วเขาก็จะมีรายชื่อโรงเรียนเก่า ๆ เขาก็ส่งไป โรงเรียนเก่า ๆ ใครสนใจเข้ามาสมัคร”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 5 (04/01/48)

“เข้าโครงการตามรุ่นพี่มาค่ะ คือรุ่นพี่ชวน ที่เขามาอยู่ก่อน เห็นรุ่นพี่มาก็ ตามรุ่นพี่มา ไม่ต้องชี้แจงอะไรมา เพราะโรงเรียนหนูมาทุกรุ่น คือพวกหนูเนี่ยตาม รุ่นพี่มาหมดเลย 50 กว่าคน”

นักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 6 (11/01/48)

“โรงเรียนผมมาปีนี้ปีแรก คือเขาส่งเอกสารไปที่อื่น สปจ. พอตีผมไป หนองคาย ได้ยินเขาพูดว่าโรงเรียน...แนะนำโรงเรียน... เกี่ยวกับการสมัครเพื่อ เข้าโครงการนักเรียนทุน ก็มาสมัคร”

นักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 5 (04/01/48)

“เอกสารเขาจะส่งไปโรงเรียนเก่าที่เคยมีนักเรียนมา แต่ถ้าเกิดว่า โรงเรียนไหนที่เขาไปแนะนำกันต่อสนใจก็ขอใช้สมัครได้”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (12/01/48)

“มันก็มีรุ่นพี่มาก่อนแล้ว รุ่นพี่เขาแนะนำ “

หัวหน้านักเรียนทุน (กศน.) รุ่นที่ 5 (17/01/48)

“ก็มีอาจารย์ทางโรงเรียนแจ้งมาว่ามีโครงการนี้ ก็มีการทำงานแล้วก็เรียนด้วย แล้วที่ผ่านมาก็มีรุ่นพี่มาเรียนก่อนแล้วด้วยค่ะ”

หัวหน้านักเรียนทุน (กศน.) รุ่นที่ 6 (11/01/48)

4.2) คุณสมบัติที่ใช้เป็นเกณฑ์การคัดเลือก

โครงการนักเรียนทุนทำงานได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายและคุณสมบัติพื้นฐาน ของนักเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการ ในระบบการศึกษานอกโรงเรียนว่าต้องเป็นนักเรียนที่จบการศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และมีความประสงค์ มีความมุ่งมั่นมานะที่จะประกอบอาชีพในสาขางานอิเล็กทรอนิกส์หรืออุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า และศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พร้อมกันในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้มีโอกาสศึกษาต่อในสถาบันเป้าหมายในระดับสูงขึ้น โดยผู้มีสิทธิ์สมัครขอรับทุนต้องเป็นผู้มีความประพฤติดีมีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณสมบัติพื้นฐานดังต่อไปนี้

- จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่ามีเกรดเฉลี่ยรวม 3 ปี การศึกษาไม่ต่ำกว่า 2.50 โดยมีผลการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ อยู่ในเกณฑ์ดี

- ครอบครัวมีฐานะยากจน อยู่ในสภาพที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้
- มีสถานภาพเป็นโสด อายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี บริบูรณ์ และไม่เกิน 25 ปี
- มีความประพฤติดีเป็นที่ยอมรับของสังคม
- มีความมุ่งมั่นตั้งใจศึกษาต่ออย่างแท้จริง
- มีความอดทนมานะที่จะประกอบอาชีพใด ๆ ที่สุจริต
- มีสุขภาพดี ไม่เคยติดหรือเคยเสพสารเสพติดใด ๆ
- ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองให้ทำงานในฐานะพนักงานของ บริษัท

ไดสตาร์ อิเล็กทริกซ์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) หรือบริษัทแคดู คอนซุมเมอร์ อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด ณ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง ตามที่ผู้สมัครได้แสดงเจตจำนงไว้ในใบสมัคร

- ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองให้ศึกษาต่อจนจบหลักสูตรการศึกษาที่กำหนด โดยพักอยู่กับบริษัทในฐานะ นักเรียนประจำ

- ไม่เป็นผู้ที่ได้รับทุนอื่นอยู่แล้ว

- เป็นผู้ผ่านการพิจารณาขั้นต้นจากหัวหน้าสถานศึกษา ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด ผู้อำนวยการประถมศึกษาอำเภอ หรือผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด ที่นักเรียนศึกษาอยู่ (เอกสารโครงการนักเรียนทุนทำงาน, 2547) ซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกนี้ เป็นเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น

จากการประชุมพิจารณาความเหมาะสมร่วมกันระหว่างโรงเรียนวัดราชโอรสและสถานประกอบการ

จากหลักเกณฑ์ที่มี การกำหนดเกรดขั้นต่ำ 2.50 สำหรับผู้ที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการ เมื่อสอบถามผู้บริหารถึงการกำหนดเกณฑ์ดังกล่าว ได้รับคำตอบว่า เพื่อให้ระบบการเรียนการสอนได้ผลและจำกัดจำนวนนักเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการ

“เกรดเฉลี่ยถ้าต่ำกว่านี้ปัญหาส่วนใหญ่คนสอนก็จะรู้ เพราะถ้าต่ำกว่านี้ขนาดสูงกว่านี้ก็ยังมีปัญหา ถ้าต่ำกว่านี้จะมีปัญหาเรื่องการเรียนการสอน เพราะเด็กพวกนี้จะต้อง จะหนักกว่านักเรียนปกติ เพราะว่าต้องทำงานด้วยเรียนด้วยทำงาน 5 วัน เรียน 2 วัน มันก็จะไม่ได้หยุดเลยอะไร มันก็ค่อนข้างหนักอยู่เหมือนกัน”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (10/02/48)

“เด็กที่ต้องมาตรงนี้เขาต้องรับผิดชอบตัวเองทั้งเรื่องชีวิตและการเรียน เพราะงั้น เกรด 2.50 เนี่ย เป็นพื้นฐานของการดูว่า เขาจะมาตรงนี้เขาต้องมีคุณสมบัติเพียงพอ ถ้ามาแล้วเรียนไม่ได้ถูกส่งกลับมันไม่คุ้ม มาแล้วต้องดีขึ้น เพราะฉะนั้นเกรดเป็นแค่เกณฑ์เบื้องต้นในการคัดคนที่จะเข้าร่วมโครงการ”

ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา (23/01/48)

ในการคัดเลือกนักเรียนนั้น ทางโรงเรียนต้นสังกัดของนักเรียนจะเป็นผู้คัดเลือก คุณสมบัติเบื้องต้นของนักเรียนก่อนส่งให้โครงการเป็นผู้ตรวจสอบอีกครั้ง

“คัดเลือกก่อนนะ ใบสมัครของเด็กทุกคนที่เข้ามา เราต้องคัดเลือกด้วยเกรดเฉลี่ยเขาถึงไหม เราเพราะในวันที่เราจะไปสอบ เราจะส่งรายชื่อไปแจ้งว่า สมมติว่า เอ้อ จังหวัดหนองคายส่งมา 10 คน อาจมีสิทธิ์สอบแค่ 8 คน ถ้ามีรายชื่อตามนั้นแค่นั้นเอง นอกนั้นคุณก็ไม่มีสิทธิ์จะสอบ แล้วพอสอบเสร็จ คือมีการคัดเลือกคัดสรรตั้งแต่ใบสมัครแล้วก็ส่งไป ส่งไปเสร็จแล้วก็ไปสอบ”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (05/01/48)

จากการสอบถามและสัมภาษณ์นักเรียนทุน รุ่นที่ 5 และรุ่นที่ 6 ทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมในการคัดเลือกนักเรียน โดยต้องผ่านกระบวนการของโรงเรียนก่อน ดังนี้

“เขาดูเกรด 2.50 ขึ้น เป็นเกรดเฉลี่ย 2.50 ขึ้นเขาบอกว่าถ้าใครยากจนใครเกรด 2.50 ขึ้น ก็มาสมัครได้”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (12/01/48)

“ที่โรงเรียนเขาก็จะคัดเกรดให้ 2.50 เกรดเฉลี่ย 5 เทอม เป็นเด็กยากจนด้วยแต่ว่าตั้งใจเรียน เกรดไม่รวมเทอมสุดท้ายนะพี่”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (19/01/48)

“คัดเกรดไม่รวมเทอมสุดท้าย 2.50 ขึ้น แล้วยากจน”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (19/01/48)

เกณฑ์การคัดเลือกที่ทางโครงการกำหนดนั้น เพื่อให้ผลการดำเนินโครงการตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด เมื่อสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า นักเรียนจะผ่านการพิจารณาคุณสมบัติพื้นฐานจากทางโรงเรียน โดยทางโรงเรียนเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนให้ก่อนในเบื้องต้น

4.3) การสอบคัดเลือก

ในกระบวนการสอบคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมโครงการนั้นมีการกำหนดสถานที่ วิชาที่สอบ และขั้นตอนดังนี้

สนามสอบ

จากขั้นตอนของการสมัคร นักเรียนที่มีคุณสมบัติตรงตามที่โครงการกำหนด ต้องไปสอบคัดเลือกตามสถานที่ ที่ทางโครงการกำหนดโดยแบ่งศูนย์สอบจังหวัดละ 1 แห่ง

“แต่ละจังหวัดก็จะมีศูนย์สอบของเขาคือเขตพื้นที่การศึกษาของแต่ละจังหวัด”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (05/01/48)

เมื่อสอบถามข้อมูลจากนักเรียน ได้ข้อมูลที่ตรงกันว่า

“แล้วก็ไปสอบที่ สสจ. ตอนแรกเขาให้ไปสอบที่ สปจ. แล้วเขาเปลี่ยนเป็น สสจ. เขาจะแบ่งศูนย์สอบไว้ ใครอยู่เขตไหนก็ไป”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (04/01/48)

“เวลาสอบเขาก็สอบเป็นจังหวัด แต่ละจังหวัดก็ไปสอบที่ศูนย์ เขาจะนัดวันสอบ ทั้งจังหวัดสอบทีเดียว”

นักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 6 (11/01/48)

นักเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการจะต้องทำการสอบ ณ สนามภายในจังหวัดตัวเอง ตามที่โครงการกำหนด

วิชาที่สอบ

วิชาที่ใช้ในการสอบคัดเลือกนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) มี 3 วิชา คือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ซึ่งทั้ง 3 วิชาครอบคลุมความรู้ระดับ ม.ต้น โดยโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้ออกข้อสอบข้อเขียนให้

“ในการสอบเด็ก ข้อสอบนี้ ทางอาจารย์โรงเรียนวัดราชโอรสจะเป็นคนออกข้อสอบมาให้ ส่วนใหญ่จะวัดราชโอรส”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (15/01/48)

เมื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับวิชาที่สอบจากนักเรียน ได้คำตอบดังนี้

“ในใบสมัครเขาก็จะให้เลือกว่าจะเรียนอะไร ข้อสอบเขาก็จะเป็นข้อสอบพวกความถนัดคณิต วิทยาศาสตร์ แล้วก็อังกฤษ ม.ต้น สอบ 3 ชั่วโมง วิชาละชั่วโมง เขาแจกพร้อมกันหมดเวลาก็เก็บ แล้วหลังจากนั้น 1 อาทิตย์ก็จะประกาศผล พวกนี้ไม่ได้ขึ้นกับคะแนน เหมือนว่า กศน. รับ 30 คนสอบมี 50 เขาจะวัดคนที่ 1-30 ถ้าพวกไม่ได้ก็ไม่ได้ แต่บางที่พวกเลือก ปวช. ถ้าคะแนนสูงจะมาลง กศน. ก็ได้ เขาจะถามหลังจากสอบเสร็จแล้ว พอสอบเสร็จบอกคะแนนเขาก็จะนัดสัมภาษณ์ คนสัมภาษณ์ก็อาจารย์...(ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) อาจารย์พ่อพี่...(หัวหน้าพี่เลี้ยงเก่า) ป้า (หัวหน้า พี่เลี้ยง) แต่เขาจะแบ่งกันไปทีละสองคน อาจารย์...(ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) อาจารย์พ่อเขาก็จะแยกกัน”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 5 (04/01/48)

“เวลาสอบเขาให้สอบตามสาขาที่ลงไว้ อย่างผม กศน. ก็สอบ กศน. พวกวิทยาศาสตร์กับเลข ใครลงทวิช ก็สอบไป ถ้าเขาสอบผ่านแล้วอยากเปลี่ยนมาเรียน กศน.

ก็ต้องเทียบคะแนน แต่ไม่ต้องสอบใหม่ แล้วเขาก็จะนัดสัมภาษณ์ ก่อนรับตัวมา
ที่นี้อีกที ประมาณอาทิตย์หนึ่ง”

นักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 6 (11/01/48)

“เวลาเรียนก็มีอยู่ 2 ระบบ กศน. กับทวิภาคี ใครสอบมาทวิภาคีก็ไปลง
ทวิภาคี กศน. ก็ไปเรียน กศน. คือเขาแบ่งมาตั้งแต่แรกเลย แต่ถ้ามาแล้วเด็ก
ต้องการจะเปลี่ยนก็สามารถเปลี่ยนได้”

พี่เลี้ยงชาย (18/01/48)

นักเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการจะต้องสอบข้อเขียนวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
และภาษาอังกฤษ ซึ่งทางโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้ออกข้อสอบให้ และสามารถเปลี่ยนระบบ
การเรียนได้ภายใต้เกณฑ์ที่ทางโครงการกำหนด

4.4) การสัมภาษณ์

จากขั้นตอนการสอบข้อเขียน นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จะต้องมาสอบสัมภาษณ์ตาม
วันที่ทางโครงการกำหนด ผู้ทำการสัมภาษณ์คือ ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา ผู้ช่วย
ผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ หัวหน้าพี่เลี้ยง พี่เลี้ยงชาย และพี่เลี้ยงหญิง

“สอบเสร็จแล้วก็มีการเรียงลำดับ 1, 2, 3 สมมติว่าเราจับ 70 คนใช้ใหม่
คะ ก็เรียงลำดับ 1-70 แล้วก็จะสัมภาษณ์ เพราะสอบเสร็จแล้วเนี่ย นัด
สัมภาษณ์วันที่ไปรับตัว นัดสัมภาษณ์แล้วก็ไปรับตัว”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (05/01/48)

จากการสอบถามนักเรียน พบว่า

“คนสัมภาษณ์หนูก็ อาจารย์... (ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์)
และก็ป้า... (หัวหน้าพี่เลี้ยง)”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (03/02/48)

“อาจารย์พอกับพี่... (พี่เลี้ยงชาย) ครับ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (03/02/48)

“อาจารย์ กับ อาจารย์...(ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) ครับ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (03/02/48)

“อาจารย์... (ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) กับพี่...(พี่เลี้ยงหญิง) บางคนก็อาจารย์พ่อ อาจารย์... (ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) กับป้า...(หัวหน้าพี่เลี้ยง) 3 คนเลย แล้วแต่เขาจะแบ่งกันว่าใครไปสัมภาษณ์ที่ไหน เขาสลับวันกัน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (14/02/48)

การสัมภาษณ์นั้น ทั้งนักเรียนและผู้ปกครองจะถูกสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นอยู่ และรายละเอียดของโครงการ เพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองได้ตัดสินใจก่อนเซ็นสัญญาเข้าร่วมโครงการ

“แล้วเขาก็มีสัมภาษณ์ผู้ปกครองด้วย เขาจะบอกรายละเอียดทุกอย่าง”

นักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 5 (17/01/48)

“เขาสัมภาษณ์ความเป็นอยู่ ทำไม่อยากมาอยู่ที่นี้ แล้วมาที่นี้ไม่กลัวลำบากหรอก จะถามทำนองนี้”

นักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 5 (17/01/48)

“เกี่ยวกับเรื่องทั่วไปว่าคุณพร้อมไหม คุณจะทนได้หรือเปล่า”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 6 (19/01/48)

“คุณมาแล้วจะทำอะไรยังไง ทนไหวไหม รับผิดชอบ”

นักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 5 (12/01/48)

ซึ่งในส่วนของ การสัมภาษณ์ผู้ปกครองนั้น นักเรียนไม่ได้เข้าร่วมฟังการสัมภาษณ์ด้วย

“ตอนสัมภาษณ์พ่อ ผมไม่ได้เข้าไป เขาจะให้แต่ผู้ปกครองเข้าไป”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (12/01/48)

“ตอนสัมภาษณ์พ่อแม่ เขาจะให้เราออกมานั่งข้างนอก”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 6 (19/01/48)

จากขั้นตอนการรับนักเรียนจะเห็นว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานตามข้อกำหนดของโครงการจึงจะมีสิทธิ์สมัคร และเข้าสอบคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมโครงการ โดยนักเรียนที่ผ่านการคัดเลือกจะได้รับการสัมภาษณ์เพื่อดูความพร้อม ทั้งตัวนักเรียนและผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารสรุปผลการดำเนินงาน ปีการศึกษา 2542-2546 ว่า ดำเนินการสอบคัดเลือกนักเรียนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ ในแต่ละจังหวัด โดยใช้ข้อสอบของคณะกรรมการ โครงการ ประกอบด้วยวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เมื่อคณะกรรมการประกาศผลการ สอบคัดเลือกแล้ว เจ้าหน้าที่ดำเนินโครงการพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทไคสตาร์และ อาจารย์จากโรงเรียนที่นักเรียนสังกัด เข้าดำเนินการเยี่ยมบ้านนักเรียนที่ผ่านการสอบคัดเลือก จากนั้นคณะกรรมการโครงการจะทำการนัดหมายคณะผู้ปกครอง นักเรียน อาจารย์จากโรงเรียนร่วมโครงการ เข้ารับฟังคำชี้แจงในเรื่องระเบียบการเข้าร่วมโครงการ และรายละเอียดในการเป็นพนักงานของบริษัทไคสตาร์ พร้อมทั้งลงนามในเอกสารการมอบตัว 2 ชุด โดยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานการศึกษาของจังหวัดนั้น ๆ เป็นพยาน (เอกสารสรุปผลการดำเนินงาน ปีการศึกษา 2542-2546)

4.5) ความคาดหวังของนักเรียนทุน

จากข่าวและรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการที่นักเรียนทราบ ว่าเป็นโครงการที่มีลักษณะเกี่ยวกับการให้ทุนการศึกษาที่ต้องเรียนไปด้วยและทำงานไปด้วย ทำให้นักเรียนเกิดความหวังทางการศึกษา แต่ความคาดหวังก่อนร่วมโครงการและสิ่งที่ได้เผชิญเมื่อเข้าร่วมโครงการของนักเรียนแตกต่างกัน นักเรียนบางคนคาดหวังว่า เมื่อมาร่วมโครงการแล้ว จะมีลักษณะการเรียนคล้ายระบบการศึกษาเดิม คือเรียนวันจันทร์-ศุกร์และทำงาน เสาร์-อาทิตย์

“หนูคิดว่าเรียนตอนกลางวันอะไรอย่างนี้ แล้วก็ตอนกลางวันก็ทำงาน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (12/01/48)

“หนูคิดว่าเรียนจันทร์-ศุกร์ แล้วก็ทำงานเสาร์-อาทิตย์”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (12/01/48)

“ผมก็คิดว่าทำงานเสาร์-อาทิตย์ แล้วก็เรียนจันทร์-ศุกร์”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (12/01/48)

“พวกหนูไม่รู้นะพี่ว่าต้องทำงานจันทร์-ศุกร์ แล้วเรียนเสาร์-อาทิตย์ คือใน
ในสมัครไม่ได้บอกอะไร แล้วทางโรงเรียนก็ไม่ได้พูดอะไร เขาแค่บอกใครสนใจก็
มาสมัคร มารู้ว่าจะต้องทำงาน 5 วัน เรียนแค่ 2 วัน ตอนอาจารย์พ่อกาแนะแนว”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (19/01/48)

“รู้แต่ว่าต้องเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย แต่ส่วนใหญ่จะนึกว่า เรียน 5 วัน
ทำงานเสาร์-อาทิตย์ 2 วัน แต่พอมาถึงกลายเป็นเรียน 2 วัน”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (19/01/48)

“ผมรู้ว่าต้องทำงานด้วย แต่ไม่ได้ดูว่ามันต้องทำงานจันทร์-ศุกร์ แล้วเรียน
เสาร์-อาทิตย์ เพราะว่าโรงเรียนผมมันเป็นโรงเรียนแก๊ง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (21/01/48)

ในขณะที่นักเรียนบางส่วนไม่เข้าใจระบบการเรียนของโครงการ แต่นักเรียนที่เข้าร่วม
โครงการบางส่วนก็ทราบรูปแบบการเรียนการสอนของโครงการเป็นอย่างดี

“แต่ของผมไม่ เขา (อาจารย์ประจำโรงเรียน) จะบอกว่าทำงานจันทร์-
ศุกร์ แล้วก็เรียนเสาร์-อาทิตย์”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (04/01/48)

“อาจารย์พ่อเขาแจ้ง แต่ว่าทางโรงเรียนไม่ได้แจ้ง บางคนก็เลยเข้าใจว่า
เรียนจันทร์ถึงศุกร์ ทำงาน เสาร์- อาทิตย์”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (12/01/48)

“หนูไม่รู้พี่ว่าต้องทำงานจันทร์-ศุกร์ แล้วเสาร์-อาทิตย์ก็เรียน แต่บางคน
ไม่รู้ เพราะว่าตอนมาสมัครที่โรงเรียนไม่ได้แจ้ง มารู้จากอาจารย์พ่อที่หลัง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (11/01/48)

“อันนี้ อาจารย์ทางโรงเรียนเขาก็แจ้งว่า ได้ทำงาน 5 วัน เรียนเสาร์-
อาทิตย์ กคน.”

หัวหน้านักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (11/01/48)

จากการสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับรายละเอียดของระบบการเรียนการทำงานของโครงการพบว่า

“ในใบสมัครเขาไม่บอกว่าเรียนวันไหน หรือทำงานวันไหน จะรู้วันที่อาจารย์พ่อกมาแนะแนว”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (12/01/48)

“พวกหนูไม่รู้เพราะในใบสมัครไม่มีบอก เขาบอกแค่ว่ามีเรียน กคน. กับ ทวิภาคี แล้วรุ่นหนูอาจารย์ (อาจารย์ประจำโรงเรียน) ก็อยากให้มา เหมือนว่าอาจารย์ยังไม่รู้ อาจารย์ยังไม่อ่าน ไม่อะไรเลยนะเอกสาร แกคิดว่านี่ดีมาก รุ่นพี่มาทุกปี อะไรแบบนี้”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (11/01/48)

เมื่อสอบถามหัวหน้าพี่เลี้ยง ได้คำตอบว่า

“ซีแจงคะ เราต้องซีแจงให้ทราบว่าเขาทำงานยังไง เขาต้องเรียนยังไง ทุกอย่างเวลาเราส่งเอกสารไป ในส่วนของโรงเรียนที่ไม่เคยร่วมโครงการเจานะ เขาก็จะไม่ทราบข้อมูลที่ชัดเจน ก็เหมือนบางคนเห็นเป็นทุน ก็ไม่ได้ศึกษาให้ถ่องแท้ว่ามันเป็นทุนยังไง แต่ตามนั้นก็คือในเอกสารที่เราแจ้งไปก็คือระบุเวลาเรียน เวลาทำงาน เพราะเอกสารที่ส่งไปจะมีใบสมัคร ใบรับรองความประพฤติจากโรงเรียน และเอกสารแนะนำโครงการ แต่ตรงนี้มีมันอาจจะเป็นการเข้าใจผิดว่าพอเขาได้เอกสารไปแล้วเนี่ย เขาก็ไม่อ่านรายละเอียดก่อน แล้วไม่แจ้งเด็ก เด็กเลยไม่รู้”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (12/01/48)

เมื่อสิ่งที่คาดหวังไม่ตรงกับความจริงที่ประสบ นักเรียนบางส่วนก็ยังคงเลือกเข้าร่วมโครงการ ด้วยเหตุผลของคำว่าโอกาสทางการศึกษาที่ตนจะได้รับ ย่อมดีกว่าการอยู่ที่บ้านโดยไม่ได้เรียนหนังสือ และอาจต้องเข้าไปทำงานใช้แรงงานในที่สุด

“ไหน ๆ ก็สมัครมาแล้ว ยังไงมันก็ได้เรียนดีกว่าอยู่บ้านเลี้ยงควาย”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (12/01/48)

“ถ้าหนูไม่มาที่นี้ นะพี่ หนูคงเป็นคนงานอยู่ไรมันแหละ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (12/01/48)

“มันไม่มีทางเลือกพี่ ถึงจะเรียนน้อยไม่เหมือนที่ผมหวังไว้ นะนะ แต่ผมก็ทำงานได้เงินส่งกลับบ้านเหมือนกันนะ”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (19/01/48)

“ดีกว่าไปเป็นกรรมกรก่อสร้างเยอะเลย ไม่งั้นก็อยู่บ้านทำงานจนตาย เพราะบ้านหนูไม่มีอะไรเลยนะพี่”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (21/01/48)

ความหวังทางการศึกษาที่เกิดขึ้นของนักเรียน ที่เข้าสอบคัดเลือกและเข้าร่วมโครงการ ทำให้โครงการนักเรียนทุนได้ต้อนรับนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 ประจำปีการศึกษา 2547 หลังการประชุมระหว่างคณะกรรมการทั้งสองฝ่ายทำให้ได้ข้อสรุปของ รูปแบบและหลักการของโครงการตลอดจนจุดมุ่งหมายของโครงการ โดยรูปแบบของการจัดการศึกษาในระยะแรกคือระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ที่ยังคงดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน และนักเรียนที่เรียนระบบการศึกษานอกโรงเรียนภาคปลาย ปีการศึกษา 2547 คือนักเรียนทุนทำงานรุ่นที่ 5 และ 6

เมื่อพิจารณาการดำเนินงานของโครงการแล้ว พบว่าโครงการดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ แต่การประสานงานกับโรงเรียนเครือข่ายซึ่งเป็นโรงเรียนต้นสังกัดของนักเรียนยังขาดความชัดเจนเนื่องจากความเข้าใจคลาดเคลื่อนของอาจารย์ประจำโรงเรียนทำให้ความคาดหวังของนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 บางส่วนไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ

จากการพิจารณาการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนด้านสภาวะแวดล้อมพบว่า

1) การมีเป้าหมายเดียวกัน: โครงการมีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายเดียวกันโดยสถานประกอบการมีแนวคิดจะจัดโครงการให้ทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิง ส่วนโรงเรียนวัดราชโอรสซึ่งได้ดำเนินโครงการในลักษณะเดียวกันและผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชโอรส มีนโยบายขยายผลโครงการ จึงนำมาสู่ความร่วมมือและกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการร่วมกันคือ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างสิ้นเชิง ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และมีโอกาสได้เข้าสอบแข่งขัน เพื่อศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐ อีกทั้งมีอาชีพยั่งยืนรองรับสามารถเลี้ยงชีพตนเองได้โดยมิต้องพึ่งผู้ปกครอง

2) การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค: การดำเนินร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ตัวแทนหรือผู้บริหารทั้งฝ่ายภาครัฐคือ โรงเรียนวัดราชโอรส และสถานประกอบการ คือ บริษัท ไตสตาร์ฯ เริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงานภายใต้เงื่อนไขหรือข้อกำหนดที่ได้จากการประชุมร่วมกันซึ่งแสดงให้เห็นถึงการโดยใช้หลักการทำงานที่เสมอภาค และมีการรับผิดชอบในผลงาน

3) การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ: การดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน เป็นการดำเนินงานที่มีการวางแผนและร่วมกันประชุมเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานทั้งรูปแบบการให้ทุนการศึกษา จนได้ข้อสรุปของรูปแบบการให้ทุน และการคัดเลือกนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการดังที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า

ในด้านปัจจัยนำเข้า แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม
- 2) บุคลากร
- 3) รูปแบบหลักสูตร
- 4) รูปแบบกฎระเบียบควบคุมความประพฤติ
- 5) งบประมาณ

1) ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม

โครงการนักเรียนทุนปัจจุบัน ตั้งอยู่ในพื้นที่ส่วนหนึ่งของโรงงานซึ่งเป็นส่วนผลิตสินค้าของสถานประกอบการ โดยเมื่อเดือนเมษายน 2542 ก่อตั้งโครงการ คณะกรรมการของโครงการ ได้แก่ผู้บริหารฝ่ายภาครัฐและผู้บริหารฝ่ายภาคเอกชน ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมของพื้นที่เพื่อร่วมกันโดยพิจารณาจาก

1. มาตรฐานสภาพภายในโรงงานและการทำงานของพนักงาน
2. ข้อตกลงในการจ้างงานเป็นไปตามกฎหมายแรงงานเด็ก ในความควบคุมของแรงงานจังหวัด
3. มาตรฐานหอพัก

ซึ่งผลจากการพิจารณาและปรึกษาหารือร่วมกันของคณะกรรมการของโครงการเห็นชอบในความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับตั้งโครงการ และได้มีหนังสือ ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2542

(เอกสารการประชุม, 2542)

“ตอนที่มาดูครั้งแรกที่ พิจารณาทุกอย่างแล้วมันน่าจะเหมาะสมที่สุดแล้ว เพราะอะไร เพราะจุดประสงค์เราคือ การจัดการเรียนรู้ผู้สูงอายอาชีพ อยู่ที่นี้ ห้องเรียนมี หอพักเหมาะสม แล้วสถานที่สำหรับฝึกอาชีพมันก็อยู่ในนี้อยู่แล้ว แล้วในอนาคตพื้นที่มันสามารถขยายโครงการเพิ่มขึ้นได้”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (09/01/48)

“ที่ตั้งโครงการ คือเรามีพื้นที่โรงงานนี้ คือมีพื้นที่มากพอสมควรที่จะจัดการเรียนการสอนได้ อย่างช่วงแรกที่เราจัดเนี่ย เราใช้หอพักแล้วเรามีพื้นที่สร้างเป็นห้องเรียนสร้างเป็นอะไรก็ได้ หอพักก็เหมาะสำหรับที่จะให้นักเรียนเข้ามาอยู่กับเรา 3 ปี อยู่กับเราได้ตลอดอย่างนี้เหมือนกับนักเรียนกินนอนกับเราได้ เพราะนั่นมันถึงเหมาะมาก ถ้าเป็นสำนักงานใหญ่มันจะไม่มีพื้นที่ แล้วก็จะมีปัญหาในเรื่องที่พัก ระบบการเรียนก็ค่อนข้างมีปัญหาในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

“กรุงเทพฯ อาจจะมองว่าไม่เหมาะสมในสภาพทุกอย่าง สภาพทุกอย่าง ไม่เหมาะสมแน่นอน ถ้าเรารับลูกเขามาเนี่ย เขาเด็กกำลังเรียนรู้เข้าไปในกรุงเทพฯ สภาพตรงนั้นแหล่งบันเทิงมันเยอะ ถ้ามาอยู่ตรงนี้อาจน้อย ๆ ก็พ้นจากแสงสีตรงนั้น แล้วทำงานมันอยู่ตรงนี้ โรงงานเราอยู่ตรงนี้ เราก็ต้องมาทำตรงนี้ แล้วก็มีสถานที่ที่เราเอื้ออำนวยด้วย เรามีหอพัก มีอะไรพร้อมในตรงนี้ให้ แต่ถ้าอยู่กรุงเทพฯ เราไม่มีอะไรแค่สำนักงาน เราก็ทำอะไรไม่ได้”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (04/01/48)

นับตั้งแต่ก่อตั้งโครงการมา ปัจจุบันโครงการมีหอพักสำหรับนักเรียนทุน 2 ตึก คือ หอเอ เป็นพักนักเรียนชาย และหอบี เป็นหอนักเรียนหญิง ชั้นล่างของหอเอ เป็นร้านสวัสดิการและร้านอาหารตามสั่ง ส่วนหอบี ชั้นล่างเป็นห้องเรียน แบ่งเป็น 3 ห้อง รายละเอียดแสดงไว้ในแผนภาพที่ 4.5

ในการพิจารณาความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1.1) ด้านความเป็นอยู่ และ 1.2) ด้านการศึกษา ดังนี้

1.1) ด้านความเป็นอยู่

ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมด้านความเป็นอยู่ประกอบด้วย หอพัก และห้องพักร
ดังนี้

หอพัก

จากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับความเหมาะสมของหอพัก นักเรียนคิดว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเรียนและทำงานควบคู่กัน เพราะทั้งที่พักและที่ทำงานตั้งในพื้นที่บริเวณเดียวกันไปมาสะดวก

“มันก็ดีนะที่ หอพักเราอยู่ตรงนี้ โรงงานก็ใกล้ ๆ เดินไป 5 นาที 10 นาทีก็ถึง เสียแต่มันไม่ค่อยได้ออกไปไหนเท่านั้นเอง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/01/48)

“มันใกล้ที่มีหนูทำงาน เนี่ยหนูอยู่โรง 3 เดินไปแป๊บเดียว”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (21/01/48)

“มันเงียบดีนะผมว่า เป็นโรงงานแต่ไม่เสียงดัง แล้วก็ใกล้ด้วย”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/01/48)

จากการสังเกตพบว่าหอพักและโรงงานตั้งอยู่ในพื้นที่เดียวกัน แต่สร้างกำแพงแบ่งพื้นที่แยกจากกัน ซึ่งส่วนงานแต่ละส่วนของโรงงานมีประตูภายในเชื่อมต่อกัน และนักเรียนในโครงการมักเดินทางออกจากหอพักไปโรงงานในวันอังคารและพฤหัสบดีที่ไม่มีกิจกรรมการเข้าแถวตอนเช้า ประมาณ 7.30 น. หรือ 7.45 น. เพราะวาระระยะทางระหว่างหอพักและโรงงานไม่ห่างกันนัก นักเรียนจึงสามารถเดินทางไปได้สะดวก การเดินทางจึงไม่ใช่ปัญหาของนักเรียนทุน

ห้องพัก

โครงการจัดหอพักให้นักเรียนชายเข้าพักในหอเอ และนักเรียนหญิงเข้าพักในหอบี โดยพักห้องละ 4 คน จากการสังเกตพบว่า ห้องพักของนักเรียนนั้นเป็นห้องพักที่มีห้องน้ำในตัว โดยเป็นก๊อกรูปแบบฝักบัว ภายในห้องนอนมีเตียงเดี่ยว 4 เตียง ซึ่งการจัดเตียงนอนขึ้นกับความเห็นชอบของสมาชิกในห้อง บางห้องจัดเตียงชิดกัน 4 เตียง หรือจัดชิดกัน 2 เตียง ด้านหลังห้องพักเป็นระเบียงสำหรับตากผ้า ซึ่งมีราวเหล็กแบบถาวรสำหรับตากผ้าที่ซักแล้วของนักเรียน

“ห้องมันไม่ได้กว้างมาก แต่อยู่กันได้ กำลังพอดี 4 คนห้องน้ำ 1 ห้องก็ไม่มีปัญหาอะไรมาก”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/01/48)

“ห้องหนึ่งอยู่กัน 4 คน มันก็อยู่ได้เพราะแต่ละคนก็มีเตียงของตัวเอง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/01/48)

“เท่าที่เขาจัดให้อยู่ก็อยู่ได้นะพี่สบายดี”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (19/01/48)

ทั้งสภาพหอพักและห้องพักที่โครงการจัดให้มีลักษณะคล้ายการจัดระบบหอพักของนักเรียนประจำที่ต้องดูแลความสะอาดเอง เหมือนบ้านของนักเรียนเอง

2) ด้านการศึกษา

ในส่วนของความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมด้านการศึกษา ประกอบด้วย ห้องเรียน และแหล่งค้นคว้าข้อมูล

ห้องเรียน

จากจำนวนนักเรียนทุนที่เข้าร่วมโครงการที่เพิ่มจำนวนขึ้น สภาพของอาคารหรือที่พักย่อมมีปัญหา ทั้งในด้านที่พักและห้องเรียน ซึ่งแต่เดิมชั้นหนึ่งของหอพักเป็นเพียงระเบียบสำหรับพักผ่อน ภายหลังได้ดัดแปลงทำผนังกันเป็นห้องเรียนเพื่อรองรับนักเรียนทุน และปัจจุบันได้แบ่งเป็นห้องเรียน 3 ห้อง เมื่อพิจารณาถึงสภาพความจุของห้องเรียนกับจำนวนนักเรียนในปัจจุบัน ถือว่าค่อนข้างแออัดโดยเฉพาะรุ่นที่ 6 ที่มีนักเรียนถึง 53 คน จากการสังเกตพบว่า ห้องเรียน 2 ซึ่งเป็นห้องเรียนสำหรับนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 ภายในจัดโต๊ะสี่ขาวางเรียงกันแถวละ 4 โต๊ะ ซึ่งนักเรียนจะนั่งโต๊ะละ 2-3 คน ส่วนห้องเรียน 3 เป็นห้องเรียนสำหรับนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 ภายในจัดโต๊ะสี่ขาที่ใช้ในห้องทดลองให้นักเรียนนั่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3-4 คน ด้านหน้าเป็นกระดานไวท์บอร์ดสี่ขาขนาดใหญ่ และเป็นที่ตั้งโทรทัศน์พร้อมเครื่องเล่นวีดีโอ และซีดี ด้านหลังของห้องจัดเป็นห้องสมุดที่มีหนังสือจัดเป็นหมวดหมู่ตามรายวิชา

เมื่อสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและพี่เลี้ยง พบว่าห้องเรียนสำหรับนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 มีความเหมาะสมดี แต่ห้องเรียนสำหรับนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 ค่อนข้างแออัดเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน

ดังนี้

“ถ้ารุ่น 5 ไม่มีปัญหา แต่ถ้าสำหรับรุ่น 6 ถือว่าห้องเรียนออกจะแคบไป
หน่อย เด็ก 50 กว่ามันดูแลไม่ทั่วถึงนะครับ”

อาจารย์ปรับปรุงพื้นฐานคณิต (05/02/48)

“ห้องมันก็ถ้ามันมาเรียนครบ จะอัดกันมาก แต่ส่วนมากมันลงมาไม่ครบ
53 คนหรอก ประมาณ 30 –40 ก็โอเคนะ แต่ถ้ารุ่น 7 มาเนี่ย น่าจะต้องเพิ่ม
ห้องเรียนละ”

อาจารย์วิทยาศาสตร์ (06/02/48)

“ที่เรียนของเด็กแต่ก่อนมันก็น่าจะโอเค เพราะเด็กมันน้อย ทุกวันนี้้อย่าง
ว่าเด็กมันเต็มห้อง บางที่มันก็ไม่สนใจเวลาเราสอน แล้วเด็กบางคนเข้ามาคลุกคลี
กับพนักงาน มันก็เอาความคิดของพนักงานมาไว้ด้วย ไม่ใช่เข้ามาทำงานมันมา
เจอแต่นักเรียนทุนมันต้องเจอพนักงานด้วยตอนทำงานไม่เท่าไร เลิกงานกลับมา
เจอเพื่อนเจอพนักงาน เขาพูดคุยกันมันก็รับข่าวสารไปหลายอย่าง ที่นี้ความคิด
มันก็ไม่ใช้ความคิดเด็กอย่างเดียวละ มันเป็นผู้ใหญ่มาด้วย ทั้งเรื่องดีไม่ดี
รับมาจากพนักงานใช้ใหม่ละ มันเป็นความคิดแบบถ้าดีก็ดีไป บางทีคนรับข้อมูล
ไปไม่ดีก็เป็นอย่างอื่นไป”

พี่เลี้ยงชาย (18/01/48)

เมื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนักเรียนได้ความเห็นตรงกันว่า ห้องเรียนของนักเรียนทุน
รุ่นที่ 6 ก่อนข้างแออัดเกินไป

“พวกผมน่าจะเรียนได้สบาย แต่พี่ไปดูรุ่น 6 สิ ห้องมันแน่น น้องมันเยอะ”
นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (10/02/48)

“ห้องมันเล็กนะพี่หนูว่า บางที่หนูนั่งข้างหลัง หนูก็มองไม่เห็น พี่เขาพูดก็
ไม่ได้ยิน มันเลยเรียนไม่รู้เรื่อง ที่ไม่รู้เรื่องอยู่แล้วก็ยังไม่รู้เรื่องใหญ่”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (14/02/48)

“ถ้าอย่างรุ่น 6 เนี่ยอัดกันมากเลยนะ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (14/02/48)

“แน่นมาก หายใจไม่ออก”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (14/02/48)

จากสภาพห้องเรียนที่คับแคบเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 ที่มีจำนวนถึง 53 คน นั้น นักเรียนมีข้อเสนอว่าควรแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 ห้อง เพื่อให้การดูแลเป็นไปอย่างทั่วถึง และเพิ่มขนาดของกระดานให้ใหญ่ขึ้น

“อยากให้ห้องเรียนเนี่ยห้องละ 20 คน แยกเป็น 2 ห้องก็โอเค อย่างน้อย มันก็จะดูแลได้ทั่วถึง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (14/02/48)

“อยากให้เพิ่มกระดานใหญ่ ๆ “

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (14/02/48)

ซึ่งการแก้ปัญหาที่นั่น แนวทางการดำเนินการแก้ไขนั้น จากการวิเคราะห์เอกสารการประชุมและแผนการดำเนินงานของโครงการพบว่า ต้องผ่านการประชุมร่วมกันของทั้งฝ่ายโรงเรียนและสถานประกอบการในการเสนอแนวทางการแก้ไข โดยการนำผลการประชุมที่ได้จากผู้บริหารทั้งสองฝ่ายไปปฏิบัตินั้นเป็นภาระของภาคเอกชนในการดำเนินการ และวางแผนการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีแผนในการเพิ่มจำนวนห้องพัก เพื่อรองรับจำนวนนักเรียนในรุ่นที่ 7 ด้วย แต่ในส่วนของห้องเรียนนั้น เห็นว่าสามารถใช้สถานที่ในส่วนของโรงงานได้ จึงยังไม่มีโครงการขยายหรือเพิ่มจำนวนห้องเรียน

“ ในอนาคตหรือในปีหน้าเนี่ยมันจะเริ่มมีปัญหาละ เพราะว่าสถานที่มันไม่พอใจ และเราคิดจะสร้างห้องพักเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งหอ คุยหลักการแล้วกรรมการผู้จัดการใหญ่ ๆ เห็นด้วย แต่ค่าใช้จ่ายค่อนข้างเยอะเหมือนกัน ที่กำหนดไว้แล้วเราจะสร้างห้องพักอีกหอหนึ่งที่อยู่ริมสระน้ำประมาณ 100 ห้อง โครงการก็คิดขยายไปเรื่อย ๆ ยังไม่คิดว่าจะหยุด”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (10/02/48)

“ตอนนี้ก็กำลังคิดขยายอยู่ กำลังขยายขยายในส่วนของห้องพักอยู่เหมือนกัน มีเห็นนโยบายมา แต่เรื่องห้องเรียนคงยัง เพราะถ้าที่โน่นไปพอกก็มาใช้ห้องของโรงงานได้”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (04/01/48)

แหล่งค้นคว้าข้อมูล

แหล่งค้นคว้าข้อมูลในโครงการจัดขึ้นจากการประชุมและข้อเสนอแนะร่วมกันของผู้บริหารทั้งสองฝ่าย ที่พิจารณาเห็นว่าควรมีแหล่งค้นคว้าข้อมูลเพื่อให้นักเรียนทุนได้ศึกษาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง โดยโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้รับผิดชอบคัดเลือกหนังสือที่ได้จากการสอบถามนักเรียนและ วิเคราะห์จากเนื้อหาวิชาที่นักเรียนต้องเรียน ส่วนสถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อและควบคุมการใช้บริการสื่อของนักเรียน

เมื่อสัมภาษณ์นักเรียนเรื่องแหล่งค้นคว้าข้อมูลที่ทางโครงการจัดให้ ได้แก่ห้องสมุดหนึ่งห้องวิดีโอ และห้องคอมพิวเตอร์ ซึ่งในส่วนของห้องสมุดนั้น นักเรียนเห็นว่าหนังสือค่อนข้างเก่าและมีน้อยเกินไป

“เรามีห้องสมุด มีวิดีโอให้ดูด้วย เวลาอยากทำการบ้านก็มาเปิด ๆ ดู”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/01/48)

“หนังสือมันไม่พอ บางทีพี่เขา (อาจารย์) สั่งการบ้านมันก็ไม่รู้จะไปค้นตรงไหน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (20/02/48)

“เขาน่าจะหาหนังสือใหม่ ๆ มาไว้ในห้องสมุดเยอะ ๆ พวกหนังสือความรู้ใหม่ ๆ อยากรู้ได้มากเลย เพราะเวลาหนูจะทำการบ้าน จะเอาที่ไหนอ่านก็ไม่มี”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (17/02/48)

จากการสังเกตพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยเข้ามาศึกษาค้นคว้า หรือใช้บริการสื่อการเรียนที่ทางโครงการจัดไว้ให้ มีนักเรียนเพียงบางส่วนประมาณวันละ 5-6 คน ที่เข้ามาใช้แหล่งค้นคว้าเพื่อนั่งทำการบ้าน ซึ่งในส่วนของแหล่งค้นคว้านั้นสื่อที่จัดเตรียมไว้ให้ นั้น เป็นสื่อเสริมการเรียนที่ผ่านความเห็นชอบจากที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา และผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์แล้วว่า มีประโยชน์แก่การเรียนรู้ของนักเรียนทุน และได้อนุมัติงบประมาณใน

การจัดหาเอาไว้สำหรับบริการนักเรียนทุน โดยผู้บริหารของทั้ง 2 ฝ่ายเป็นผู้เสนอหรือพิจารณาจากความต้องการของนักเรียนทุน

2) บุคลากร

โครงการนักเรียนทุนทำงานจัดเป็นหน่วยงานทางการศึกษาหน่วยงานหนึ่ง ที่เป็นจุดเริ่มต้นหน้าที่ทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของภาคเอกชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการสรรหาบุคลากรที่มีคุณภาพเข้ามาร่วมงาน ซึ่งจากแผนภาพที่ 4.8 จะเห็นว่านอกจากผู้บริหารแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการนักเรียนทุนซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 2.1) ด้านความเป็นอยู่ ได้แก่ กลุ่มของพี่เลี้ยง ผู้ช่วยพี่เลี้ยง และประธานนักเรียน และ 2.2) ด้านการศึกษา คือกลุ่มของผู้สอน ล้วนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินโครงการ

2.1) ด้านความเป็นอยู่

พี่เลี้ยง ผู้ช่วยพี่เลี้ยง และประธานนักเรียน ที่ทำหน้าที่ดูแลและควบคุมความประพฤติ และการเรียน ตลอดจนกิจกรรมของนักเรียนทุน เป็นบุคลากรในส่วนของสถานประกอบการ ซึ่งมีสถานภาพเป็นพนักงานของบริษัท และมีหน้าที่รับผิดชอบประจำอยู่แล้ว ซึ่งฝ่ายสถานประกอบการหรือภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการคัดสรรพี่เลี้ยงมาเข้าร่วมโครงการ ส่วนผู้ช่วยพี่เลี้ยงนั้นเป็นการคัดเลือกร่วมกันระหว่างฝ่ายภาครัฐคือโรงเรียนวัดราชโอรสและฝ่ายภาคเอกชนคือสถานประกอบการ

การคัดเลือก

ผู้ที่ได้รับคัดเลือกให้เข้ามาทำงานในส่วนนี้จึงต้องรับภาระงาน 2 หน้าที่ควบคู่กันไป ซึ่งกระบวนการคัดเลือกย่อมมีเกณฑ์ต่างกัน ซึ่งในส่วนของการคัดเลือกพี่เลี้ยงนั้นฝ่ายสถานประกอบการหรือภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการคัดสรร

“พวกเจ้าหน้าที่ดูแลหรือพวกพี่เลี้ยง คือตอนแรกเราก็คัดมาสำหรับการดูแลนักเรียนทั้งหมด ก็คือเลือกพี่เลี้ยง คืออย่างน้อยตอนแรกก็มีผู้ชายคน ผู้หญิงคนหนึ่งที่เราที่กำหนดไว้เพราะว่ามันจะต้องอยู่กับนักเรียนประจำ นักเรียนพวกนี้เราจะต้องดูแล เออ เกือบ 24 ชั่วโมง ยกเว้นตอนเวลาทำงานแค่นั้นเอง ทั้งเป็นที่ปรึกษา ทั้งเป็นเอ่อ กำหนดกรอบระเบียบและก็ดูให้เป็นอยู่ในกฎระเบียบที่เราที่กำหนดไว้ หรือแม้แต่ป่วยไข้ หรืออะไรพวกนี้เราก็ต้องดูแลเขาตลอด เพราะถือว่าเขาเป็นเหมือนนักเรียนประจำอยู่ที่นี้ ส่วนที่เราต้องมีพี่เลี้ยงก็เพราะว่า ถ้าเราไม่มีเลยเนี่ย ปัญหามันคงจะเยอะพอสมควร เพราะฉะนั้นคนที่จะมาทำหน้าที่นี้เราดูว่า เขามีเวลาไหม คุณเด็กรู้เรื่องหรือเปล่า ต้องใจเย็นแล้วก็ต้อง

รักเด็ก รักงาน รับผิดชอบ เราใช้การสัมภาษณ์มากกว่า ไม่มีสอบเพราะเราไม่ได้
เครื่องขนาดนั้น บางทีเราก็ดึงเด็กเราขึ้นมาทำ”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

“เริ่มแรกทำงานในไลน์ เป็นพนักงานธรรมดาอยู่ 6 เดือน แล้ว...(หัวหน้า
พี่เลี้ยงเก่า) ก็ดึงขึ้นมาช่วยเพราะเมื่อก่อนมีพี่เลี้ยงคนเดียว แต่ตอนนั้นนักเรียน
ทุนก็มีไม่เยอะ รุ่น 1 ช่วงนั้นเหลือประมาณ 17 คน รุ่น 2 เข้ามาก็ประมาณ 30
คน ก็ดูค่อนข้างเยอะเพราะเขาคนเดียวไง เขาก็เลยดึงเราขึ้นมาช่วยดูแล นับ
จากนั้นเราก็ดูมาตลอด เวลาคัดเลือกเขาดูจาก หนึ่งคือต้องมีเวลา ต้องมีเวลาให้
และต้องรักในงานตรงนี้ ต้องพร้อมที่จะเสียสละใช้ใหม่ละ ถ้าเราไม่พร้อมตรงนั้น
เราอยู่ไม่ได้หรอก เพราะเราจะไม่มีวันหยุดเลย เสาร์ – อาทิตย์คือหลักที่เราต้อง
อยู่ เวลาทำงานคุณก็ทำปกติไม่มีอภิสิทธิ์”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (18/12/47)

“ก็มีคนแนะนำมาก็คือตอนแรกไม่คิดจะทำหรอก ก็คือมาเพื่อที่จะมาดู
ว่ามันเป็นยังไง สถานที่ที่ทำงานที่นี้เป็นยังไง เห็นเขาพูดกันด้วยว่าเป็นโรงงานที่
เกี่ยวกับนักเรียนทุนเข้ามาทำงานใช้ใหม่ ที่นี้เราก็เลยอยากรู้ว่ามันคืออะไร อย่าง
นี้ ก็เลยลอง ๆ มาดู พอมาเห็นก็เออน่าสนใจดีนะ เดี่ยวลองไปสมัครดูซิ พอดีเห็น
เขาบอกว่ามีตำแหน่งพี่เลี้ยงว่าง ก็เลยมารู้จักกับป้า(หัวหน้าพี่เลี้ยง) ป้าเขาก็เลย
แนะนำว่าถ้ามาทำตรงนี้ มันต้องเป็นอย่างนี้นะ ต้องรับตรงนี้นะ คืออยู่กับเด็ก
ต้องมีเวลาให้กับเด็กมาก ๆ และก็แนะนำคอยสอนเขาในเรื่องต่าง ๆ จะพูดถึงว่า
100% ของเรื่องส่วนตัวเนี่ยมีเวลาแค่ 20% เท่านั้น อีกรที่เหลือคือจะต้องให้เด็ก
หมด ก็คือพูดง่าย ๆ เลยกว่าที่มาทำตรงนี้ต้องมีใจรัก ไม่มีใจรักคุณไม่สามารถที่จะ
ทำตรงนี้ได้ แล้วก็อยู่ได้ไม่นานแล้วก็ต้องออก เพราะว่ามันไม่มีเวลา ก็เลยโอเค ก็
ลองทำดูจาร์ย... (ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) ก็เรียกไปสัมภาษณ์ ก็
สัมภาษณ์หลายคนเหมือนกัน ทั้งคุณ...(ผู้ช่วยผู้จัดการส่วนทรัพยากรมนุษย์) ป้า
(หัวหน้าพี่เลี้ยง) 3 คนเขาก็บอกรายละเอียดคุณจะทำได้ไหม คำสุดท้ายให้เวลา
ตัดสินใจก็เลยบอกเออ ตัดสินใจนานเหมือนกัน (หัวเราะ) เวลาเขาสัมภาษณ์เขา
ก็ถามเกี่ยวกับประสบการณ์ของเราว่าเขาเคยทำหน้าที่ในลักษณะแบบนี้ไหมอะไร
อย่างนี้”

พี่เลี้ยงหญิง (05/01/48)

“ความจริงผมเป็นเด็กเก่า คือเป็นนักเรียนทุนรุ่นที่ 1 ก็อยู่โครงการนี้มาตลอดไม่ได้ไปไหน ที่จริงก่อนมาทำหน้าที่นี้ผมเป็นประธานนักเรียนมาก่อน เขายังไม่เรียกพี่เลี้ยง ก็เป็นประธานนักเรียนอยู่ตั้งแต่ประมาณซักรี่ปี 44 มั้ง จบแล้วก็ได้มาเป็นผู้ช่วยพี่เลี้ยงก็คือช่วยพี่เลี้ยงเขาดู ดูแลน้องรุ่นต่อมารึบ เขาก็คงดูว่าเราเป็นเด็กเก่าแล้วที่ผ่านมาก็ทำหน้าที่คล้าย ๆ อย่างนี้อยู่แล้ว ก็เลยดึงมาทำหน้าที่พี่เลี้ยงแทนคนเก่าที่ลาออก”

พี่เลี้ยงชาย (07/01/48)

“ผมเป็นประธานนักเรียนทุน เพราะเคยทำงานในส่วนของผู้ช่วยพี่เลี้ยงมาก่อน แล้วก็ทำงานส่วนนี้มาตลอด พอมีการคัดเลือกก็เลยได้รับเลือกให้เป็น”

ประธานนักเรียนทุน (07/02/48)

นอกจากพี่เลี้ยงแล้ว บุคลากรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลและทำงานประสานกับผู้บริหารและพี่เลี้ยงคือกลุ่มของผู้ช่วยพี่เลี้ยง ซึ่งแบ่งเป็น 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายสวัสดิการ ฝ่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต ฝ่ายกิจกรรม และฝ่ายธุรการ ซึ่งผู้ช่วยพี่เลี้ยงทั้งห้าคนเป็นนักเรียนทุนระดับ ปวส. ที่ผู้บริหารและพี่เลี้ยง พิจารณาแล้วเห็นว่า มีความประพฤติดี เป็นแบบอย่างให้รุ่นน้อง และดูแลรุ่นน้องได้ สมควรได้รับเลือกให้มาช่วยดูแลนักเรียนทุนรุ่นน้องในโครงการ ซึ่งการคัดเลือกบุคลากรกลุ่มนี้นั้น เป็นการคัดเลือกร่วมกันระหว่างฝ่ายภาครัฐคือโรงเรียนวัดราชโอรสและฝ่ายภาคเอกชนคือ สถานประกอบการ

“พี่เขาจะดูแล้วว่าคนนี้น่าจะเหมาะ คือเขาเลือกไว้แล้ว แล้วก็มาขวนขวายความสมัครใจ ว่าอยากมาช่วยงานตรงนี้ไหม เขาก็ดูความประพฤติกับความสมัครใจ ไม่ได้ดูเกรด ดูความประพฤติมากกว่าว่าเราเป็นตัวอย่างได้หรือเปล่าอะไรจ้ะ แล้วอาจารย์...(ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) เขาก็ถามด้วย อยากให้มาช่วยงานนะ ช่วยดูเด็กได้ไหม พอดีเราว่างก็ลองมาทำดูมาช่วยหน่อย”

ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายธุรการ (27/01/48)

“ผมถูกรุ่นพี่ดึงตัวมา คือพี่รุ่น 1 ที่เขาทำหน้าที่ดูแลรุ่นน้องอยู่แล้วเขาก็คุยกับพี่เลี้ยงว่า ใ้เนี่ยนิสัยใช้ได้นะ ดูแลน้องได้ก็ดึงมาช่วย แต่เขาไม่ได้บังคับนะ

เขาก็ถามก่อนว่าจะทำไหม เขาไม่บังคับ อีกร่างผมก็อยู่กับโครงการนี้มา ผมก็ต้องตอบแทนเขาบ้าง มันผูกพันมั่งพี่ แล้วเขาคงเห็นผมทำกิจกรรมเยอะด้วย”

ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต (20/01/48)

“พี่เขาชวนหนูมา แล้วเพื่อนมันก็คุยด้วย หนูก็เลยลองทำดู เขาคงเห็นหนูตัวโต หน้าดูดีด้วย คงปกครองน้องช่วยพี่ได้ แล้วหนูก็ไม่เคยมีเรื่องเสียหาย หรือทำตัวไม่ดี ด้วยมั่ง เขาก็เลยเลือก”

ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายปกครอง (13/02/48)

“เขาดูจากความประพฤติของเรา แล้วก็ดูจากที่เราช่วยงาน แล้วก็อาจจะดูอีกร่างหนึ่งก็คือ เรากล้าแสดงออก มีลักษณะความเป็นผู้นำ”

ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายกิจกรรม (24/01/48)

“พี่เขามาถามว่าสนใจอยากเป็นผู้ช่วยพี่เลี้ยงไหม ไม่มีอะไรมากหรอก แค่ช่วยพี่เขาดูแลน้อง ๆ อะไรเนี่ย ผมว่ามันก็ไม่ยากอะไร ไหน ๆ ก็อยู่โครงการนี้ ก็ช่วยเขาทำ ไม่เสียหายอะไร ก็ทำมาเรื่อย ๆ”

ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายบริการ (14/02/48)

พี่เลี้ยง และผู้ช่วยพี่เลี้ยง เป็นกลุ่มคนทำงานในโครงการที่เดิมเป็นพนักงานโรงงาน หรือนักเรียนทุนที่กำลังศึกษาในระดับ ปวส. ดังนั้นหน้าที่ความรับผิดชอบจึงมี 2 ส่วนทั้งในส่วนของสถานประกอบการและโครงการนักเรียนทุนซึ่งต้องทำควบคู่กันไป

หน้าที่ความรับผิดชอบ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น การทำงานของบุคลากรในโครงการต้องทำหน้าที่สองส่วนควบคู่กัน ทั้งหน้าที่ในโรงงานและสถานประกอบการ

(1) หน้าที่ในสถานประกอบการ

หน้าที่ในสถานประกอบการ คือหน้าที่การทำงานเวลาปกติของบุคลากร ตั้งแต่วันจันทร์-ศุกร์ เวลา 08.00-18.15 น.

“ก็คือ ก่อนที่จะมาทำหน้าที่เกี่ยวกับนักเรียนทุน ก็เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ตั้งแต่เริ่ม ก็ดูเรื่องบุคคลมาตั้งแต่นั้น ดูเรื่องบุคคลตั้งแต่ปี 39 ประมาณ 3 –4 ปี แล้วถึงมาเริ่มที่นี้ ปี 42”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (28/12/47)

“ก็คืองานบริษัทเราก็มีหน้าที่ของเรา คือหัวหน้าแผนกสวัสดิการเมื่อก่อน เป็นเจ้าหน้าที่ ตอนนี้เป็นหัวหน้า ดูแลด้านสวัสดิการของพนักงานทั้งหมด เรื่องสวัสดิการ เรื่องรายได้เรื่องร้องขอของพนักงาน แล้วอีกอย่างหนึ่งก็คือด้านฝ่ายประกันสังคมและแรงงานสวัสดิการแรงงานเด็ก เวลาทำงานช่วงรุ่งเช้าจะมาบริษัท ตอนเย็นเลิกงานไปเสาร์-อาทิตย์ก็คือของโครงการทั้งหมด”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (16/01/48)

“งานในส่วนของโรงงานทำเกี่ยวกับประกันสังคม ติดต่อประสานงานประกันสังคม ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่สวัสดิการ ก็จะรวมไปถึงเรื่องของผลประโยชน์ การยื่นผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับพนักงานทุกอย่างแล้วก็เอ่ออะไรอีก เรื่องการตั้งเบิก”

พี่เลี้ยงหญิง (05/01/48)

“ก็เป็นหัวหน้างาน อ่าอยู่กับพวกวิศวกรก็คือวิศวกรที่นำมาประกอบ เป็นชิ้นส่วนเนี่ยนะเป็นผู้เบิกของมาให้ไลน์ ไลน์ก็ผลิตไป เป็นคนเบิกของวิศวกรเข้ามาให้เขาผลิตจนเสร็จออกมาเป็นกระบวนการสำเร็จรูปก็ต้องเป็นผู้ส่งมอบ ส่งมอบสินค้าสำเร็จรูปให้กับคลังสินค้าอีกทีหนึ่ง”

พี่เลี้ยงชาย (07/01/48)

“ถ้าในส่วนของบริษัทก็เป็นเจ้าหน้าที่เงินเดือน คิดเงินเดือนให้กับพนักงานทั้งบริษัทเลย”

ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายบริการ (22/01/48)

(2) หน้าที่ในโครงการ

นอกเหนือจากหน้าที่ในสถานประกอบการแล้ว พี่เลี้ยงและผู้ช่วยพี่เลี้ยงยังมีหน้าที่ในส่วน
ของโครงการเพิ่มอีกหน้าที่หนึ่งด้วย

“ตอนนี้ก็คือดูแลรวมทั้งหมด ถ้ารวมทั้งหมดก็คือหัวหน้าโครงการนักเรียน
ทุน มันก็ดูแลทั้งแบบการเป็นอยู่ การเรียน การทำงาน ทุกอย่างของนักเรียนเลย”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (08/01/48)

“ก็ดูแลนักเรียนหญิงทั้งหมด การขึ้นหอพัก เข้าแถวทำกิจกรรมทุกอย่าง
คะ ช่วยกันกับป้า...(หัวหน้าพี่เลี้ยง) แล้วก็น้องผู้ช่วยพี่เลี้ยง”

พี่เลี้ยงหญิง (22/02/48)

“ผมก็จะดูแลพวกหอชายทั้งหมดเลย เวลาไม่สบาย ความสะอาด
ทุกอย่างถ้าทางผู้หญิง พี่...(พี่เลี้ยงหญิง) กับป้า (หัวหน้าพี่เลี้ยง) ก็จะรับผิดชอบ
ไป”

พี่เลี้ยงชาย (19/02/48)

“หลักก็คือกิจกรรมพัฒนาสุขภาพของนักเรียนทุน แล้วก็ในเรื่องของ
พยาบาล พวกดูแลเวลาน้องไม่สบาย”

ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายบริการ (22/01/48)

“ก็ดูแลเรื่องกฎระเบียบต่าง ๆ ระเบียบความประพฤติ อย่างหลัก ๆ ก็
การขึ้นหอพัก การเข้าห้องนอน การเข้าร่วมกิจกรรม กฎระเบียบของทุก ๆ อย่าง
คะ”

ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายปกครอง (17/02/48)

ด้วยภาระหน้าที่การทำงานที่มีถึง 2 ส่วนงาน คนกลุ่มนี้จึงต้องรับภาระหนัก และถือว่า

เสียสละอย่างสูงในในการทำงาน

2.2) ด้านการศึกษา

การคัดเลือกและหน้าที่ความรับผิดชอบ

ส่วนด้านการศึกษา คือกลุ่มของผู้สอนนั้น ผู้รับผิดชอบในการคัดเลือกคือ ที่ปรึกษาและ
ผู้อำนวยการจัดการศึกษาซึ่งเป็นฝ่ายภาครัฐ โดยพิจารณาจากความรู้ว่าสามารถสอนวิชาใดได้บ้าง
และต้องมีความเข้าใจเด็ก ที่สำคัญต้องสอนได้หลายวิชา โดยใช้การสัมภาษณ์ ซึ่งในส่วนของ
ระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ผู้สอนคือกลุ่มนิสิตที่โครงการคัดเลือกให้รับผิดชอบสอน
นักเรียนทุนในศูนย์การศึกษาไคสตาตาร์ ซึ่งในปัจจุบันคือกลุ่มนิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่
ทางภาคเอกชนให้อำนาจและอิสระภาครัฐคือ โรงเรียนวัดราชโอรส ในการเป็นผู้คัดเลือกเข้าร่วม
โครงการ ซึ่งปัจจุบัน มีผู้สอนทั้งหมด 6 คน ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลพื้นฐานผู้สอนนักเรียนทุนทำงานระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)

รายการ	อาจารย์ วิทยาศาสตร์	อาจารย์ ภาษาไทย	อาจารย์ ภาษาอังกฤษ	อาจารย์ คณิตศาสตร์	อาจารย์ปรับพื้นฐาน วิทย์	อาจารย์ปรับพื้นฐาน คณิต
1. คณะ/สาขา	นิติศาสตร์/ กฎหมาย ระหว่างประเทศ	ครุศาสตร์/ มัธยม- คณิตศาสตร์	วิศวกรรมศาสตร์/ วิศวกรรมสำรวจ	เภสัชศาสตร์/จุด ชีววิทยาฯ	เภสัชศาสตร์/เภสัช กรรมฯ	วิศวกรรมศาสตร์/ วิศวกรรม เครื่องกล
2. การศึกษา ปัจจุบัน	ปริญญาโท	ปริญญาโท	ปริญญาตรี ปี 3	ปริญญาตรี ปี 5	ปริญญาตรี ปี 5	ปริญญาตรี ปี 3
3. อายุงาน	5 ปี	5 ปี	4 ปี	3 ปี	2 ปี 6 เดือน	4 เดือน
4. สาระ การเรียนรู้	-วิทยาศาสตร์ -การงานอาชีพ และเทคโนโลยี -สุขศึกษาและ พลศึกษา	-ภาษาไทย -สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม -คณิตศาสตร์	-คณิตศาสตร์ -ภาษาต่าง ประเทศ (ภาษาอังกฤษ)	-คณิตศาสตร์ -วิทยาศาสตร์	-วิทยาศาสตร์ -คณิตศาสตร์	-คณิตศาสตร์ -ภาษาต่าง ประเทศ (ภาษาอังกฤษ)
5. ภาระ การสอน	วิชาหลักและ ทบทวน เอนทรานซ์	วิชาหลักและ ทบทวน เอนทรานซ์	วิชาหลักและทบทวน เอนทรานซ์	วิชาหลักและ ทบทวนเอนทรานซ์	ปรับพื้นฐานความรู้ วิทยาศาสตร์และ คณิตศาสตร์	ปรับพื้นฐานความรู้ คณิตศาสตร์และ ภาษาอังกฤษ

หมายเหตุ ดำเนินการสอนภายใต้การกำกับดูแลของที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา

ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารในการคัดเลือกบุคลากรด้านการศึกษา พบว่า เป็น
หน้าที่ในความรับผิดชอบของที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา

“ส่วนมาก อาจารย์...(ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา) จะเป็นคน
รับผิดชอบอยู่ ในช่วงแรกแค่นั้นที่ผมช่วยติดต่อช่วยเหลือดูแลว่าจะทำอย่างไร ะไรอย่าง
นี้ แต่ตอนนี้ก็ปล่อย ๆ ทางไหนอยู่เหมือนกันว่าอาจารย์... (ที่ปรึกษาและ
อำนวยการจัดการศึกษา) ดู เพราะว่าอาจารย์... (ที่ปรึกษาและอำนวยการจัด
การศึกษา) ถนัดในด้านนี้ ในด้านของทางด้านการศึกษา”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

“คนที่มาสอนเนี่ย ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิศึก หรือไม่ได้เป็นครูโดยตรง แต่จะ
เห็นว่า ในการเรียนรู้นั้นไม่จำเป็นต้องเรียนรู้จากครูเสมอไป ฉะนั้นบุคคลที่มีภูมิรู้
ก็ถือว่าเป็นวิทยากรได้ เพราะฉะนั้นกลุ่มของนิสิตจุฬาฯคือเป็นวิทยากรที่ได้เชิญ
เข้ามาให้ความรู้ และที่สุดแล้วระบบของการศึกษานอกโรงเรียนนั่นคือ ผู้เรียน
เรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นระบบการศึกษานอกโรงเรียนนี้จะไม่มีการเรียน
การสอน จะเป็นการเข้ากลุ่มและปัญหาเด็กที่ตนเองนั้นจะศึกษาด้วยตนเองมา
นั่งวิเคราะห์กันในกลุ่มการเรียนแล้วก็มีที่ปรึกษาเข้าไปช่วยไขปัญหาโดยด้วย
ตนเอง เวลาพอเลือกคนเข้ามา พอรู้ที่ความรู้ว่าเฮ้ย! ถ้าเด็กมันสงสัยเขาตอบได้

แล้วที่สำคัญเขาจะไม่ได้สอนแค่วิชาเดียว เขาต้องให้ความรู้ได้หลากหลายด้วย ดูสิว่าบุคลากรที่เรามีอยู่เขาก็ทำได้จริง ๆ”

ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา (09/01/48)

ดังนี้

เมื่อสอบถามรายละเอียดของการเข้ามาเป็นผู้สอนของโครงการจากกลุ่มนิสิต ได้ข้อมูล

“ก็คือที่บริษัทเขาแนะนำมาให้มาสอน แล้วก่อนที่จะมาสอนเนี่ย เขาก็บอกเกี่ยวกับโครงการว่านี่นะ มันเป็นอย่างนี้นะ คูย ๆ แล้ว ก็ตกลงมา อีกอย่าง ช่วงนั้นเป็นช่วงที่กลับมาจาก เอ่อ เรียนจบจากต่างประเทศพอดี ตอนนั้นก็ยังไม่ทำอะไรทำด้วยก็เลยมา โดยวิชาหลักที่สอนก็คือภาษาอังกฤษ แล้วก็ยกเว้นว่า ถ้ามีน้อง ๆ สงสัยวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์อะไรก็ถาม ถ้าตอบได้ก็จะตอบ”

อาจารย์ภาษาอังกฤษ (08/01/48)

“เข้ามายังไง ก็พี่...(อาจารย์วิทยาศาสตร์) เขาแนะนำมา เพราะเขาทำมาก่อน คือโครงการนี้มันเหมือนจุฬาฯ ชนบท ก็คือให้โอกาสเด็กยากจนได้เรียน ก็เลยอยากลองดู อาจารย์ (ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา) เขาก็ถาม ๆ แล้วก็เล่าเกี่ยวกับโครงการให้ฟังว่าจะทำได้ไหม ก็ได้ตอนนี้ก็ 3 ปีแล้ว (หัวเราะ)”

อาจารย์คณิตศาสตร์ (09/01/48)

“ตอนที่เข้าเนี่ยอาจารย์...(ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) ติดต่อมาทางมหาวิทยาลัย แล้วก็ได้เพื่อนแนะนำมาอีกที คือเพื่อนพี่สนใจก่อนแล้วเขาก็มาชวนพี่ ก็เลยได้เข้ามาตั้งแต่รุ่น 1 จนถึงเดี๋ยวนี้ เขาก็ถามว่าเราจะสอนอะไร เราสอนอะไรได้บ้าง เขาไม่อะไรมาก แค่เรามีความรู้ในเรื่องที่จะสอนสอนไม่เก่งไม่เป็นไร เพราะเขาบอกว่าเขาอยากให้เด็กค้นคว้าเอง สงสัยแล้วถามเรา เรียนเหมือนมหาวิทยาลัยเลยละ”

อาจารย์วิทยาศาสตร์ (16/01/48)

“เพื่อนครับ ก็คือเพื่อนชวน แล้วตอนที่...(อาจารย์คณิตศาสตร์) มาชวนเนี่ย เขาก็บอกว่าเพื่อนที่สอนอยู่จะออก ครูก็เลยว่างสนใจ ถ้าสนใจก็ให้โทรคุย อาจารย์ (ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา) อาจารย์เขาก็บอกว่าต้องอดทน

นะถ้ามาทำตรงนี้ ประมาณว่าจะไหวไหมรายละเอียดโครงการให้ฟังเขามาติดต่อถามว่าโครงการนี้เนี่ย โครงการนักเรียนทุน กำลังต้องการครูไปสอนพวกคณิต วิทยาศาสตร์ สอนใจหรือเปล่า สอนแค่วันอาทิตย์เพราะวันเสาร์เขาก็จะมี ครูสอนอีกชุดหนึ่ง ก็ลองไปดู ก็ได้คุยกับอาจารย์... (ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา) เขาก็เล่าให้ฟังว่า เด็กเขาเรียนยังไง ต้องอดทน ต้องอยู่กับเด็ก ต้องทำยังไง เด็กระดับไหน อะไรประมาณนี้ครับ”

อาจารย์ปรับพื้นฐานวิทย์ (23/01/48)

“เพื่อนชื่อ... (อาจารย์ภาษาอังกฤษ) เป็นคนชวนครับ พอดีเพื่อนหนึ่งที่ เขาสอนอยู่ เขาไม่ว่างจะเลิกสอน ... (อาจารย์ภาษาอังกฤษ) ก็เลยชวนก็เลย ได้มาสอนครับ”

อาจารย์ปรับพื้นฐานคณิต (15/01/48)

จะเห็นได้ว่า ผู้สอนประจำโครงการที่ทำหน้าที่สอนนักเรียนทุนที่เรียนในระบบการศึกษา นอกโรงเรียน (กศน.) เข้าร่วมโครงการได้ โดยการชักชวนจากเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่มาสอนก่อน และ สอนประจำในโครงการมาตลอดจนถึงปัจจุบัน

3) รูปแบบการจัดการศึกษา

รูปแบบการจัดการศึกษาของโครงการนักเรียนทุนทำงานมีลักษณะการจัดการศึกษาในรูปแบบของกลุ่มการศึกษาที่ขึ้นกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์ศรีราชา จ. ชลบุรี ดังรายละเอียดต่อไปนี้ การจัดการศึกษาของโครงการในปัจจุบันจึงยังคงเป็นเพียงกลุ่มการศึกษา แต่มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากกลุ่มการศึกษาอื่น คือมีอิสระดำเนินการจัดรูปแบบการเรียนการสอนของกลุ่มเช่นเดียวกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

รูปแบบกลุ่มการศึกษา

จากการประชุมร่วมกันระหว่างฝ่ายภาครัฐและเอกชนในการจัดรูปแบบการศึกษาของโครงการให้กับนักเรียนทุน พบว่าทั้งฝ่ายโรงเรียนและสถานประกอบการมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณและการจัดการ ดังนั้นโครงการนักเรียนทุนทำงานจึงจัดเป็นกลุ่มการศึกษาหนึ่งที่ขึ้นกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์ศรีราชา เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณและการจัดการ จึงแต่มีอิสระในการจัดการเรียนการสอนเองโดยไม่ต้องนำนักเรียนไปเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนที่ศรีราชา จ.ชลบุรี

“เราไม่ได้เป็นศูนย์การศึกษา เพราะตอนแรกเราคิดเหมือนกันว่า เราจะตั้งศูนย์การศึกษาใหม่ แต่ถ้าศูนย์การศึกษาเราต้องทำเอง มีครูเอง มีอะไรเอง ทั้งหมด ปัญหามันก็เยอะพอสมควร เพราะว่าครูเองก็ต้องมาบริหารเอง ทั้งหมด อาจารย์...(ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา) ก็เลยคิดเปลี่ยนว่า เอ๊ะ เราก็ประสานงานโดยที่เป็นเครือข่ายเกี่ยวกับศรียาชาติดีกว่า เราไม่ได้ตั้งเป็นศูนย์ของเรา คราวนี้เรายังไม่ได้ตั้งเป็นศูนย์ของเรา แต่เราก็เหมือนกับเป็นศูนย์ของเราอยู่แล้ว ศูนย์การเรียนของเราแต่ไม่ได้ตั้งเป็นทางการ เหมือนกับที่เราขึ้นอยู่กับเขา แต่ว่าเราจัดการเรียนการสอนเอง แต่ว่ารายชื่อนักเรียนเราอยู่ในกลุ่มเขา เรามีครูมีอาจารย์สอนเอง แต่เวลาลงทะเบียนก็ต้องขึ้นอยู่กับเขาอยู่ดี แล้วเราค่อยมาปรับเอาว่าเราจะสอนอะไรยังไง เขาก็ให้อิสระในการสอนของเราอยู่”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (14/02/48)

“เราต้องคิดถึงกคน.ว่าเป็นกลุ่ม เราเป็นกลุ่มนะ ซึ่งตั้งนั้นจะเห็นว่าในลักษณะของ กคน.เนี่ยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเนี่ยจะมีศูนย์การศึกษานอกนั้นเป็นกลุ่มย่อยก็คือเหมือนกับวิทยาเขตแล้วเราก็ขออนุญาตเข้าดำเนินการจัดการตามระเบียบของราชการโดยบุคคลากรอย่างพอเนี่ย ก็เอาหลักฐานวิชาชีพครูเข้าไปขออนุญาตจากกรมการการศึกษาเป็นองค์กรย่อยของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ทำอย่างนี้เพื่ออะไร เพื่อให้โอกาสเยาวชนเหล่านี้ได้รับการศึกษา และได้รับวุฒิการศึกษารองรับเพื่อต่อยอดการไปสู่ระดับอุดมศึกษา นั่นคือตัวพ่อเป็นครูประจำศูนย์แล้วก็พวกลูก ๆ (นิสิตจุฬาฯ) ทั้งหลายที่มาช่วยก็เป็นวิทยากรเท่านั้นเอง เราทำอย่างนี้ทำได้ เพราะว่า ครูประจำกลุ่มไม่ใช่ครูประจำศูนย์ ครูประจำกลุ่มเหล่านี้ก็คือผู้ขอเปิดนะเป็นผู้รับผิดชอบจัดการการศึกษาทั้งหมดในกลุ่มนั้นตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์ โดยพ่อบอกก็คือคนน้อยคน ฉะนั้นทางระบบ กคน. เขาจะเห็นว่าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเป็นโรงเรียนหนึ่งนะรวมแล้วก็ไคสตาร์เนี่ยเป็นห้องเรียนห้องหนึ่ง แล้วก็มีการ... (ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา) เป็นครูประจำกลุ่มเท่านั้นเอง”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (09/01/48)

จากแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการให้ทุนการศึกษา นำไปสู่การตั้งโครงการ โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการฝ่ายสถานประกอบการ และฝ่ายสถานศึกษา และรูปแบบการจัด

การศึกษา โดยการจัดการศึกษาในระยะแรกนั้นเริ่มจัดการศึกษาระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เท่านั้น

“ในช่วงแรก ๆ เราคิดไว้หลาย ๆ แบบเหมือนกัน คิดตั้งแต่สร้างโรงเรียนเองเลย ในตอนแรกก็คิดจะสร้างโรงเรียน คิดไปคิดมาอุปสรรคมันเยอะ ทั้งด้านการเงิน การจัดการอะไรมันใหญ่โตพอสมควร มันก็เลยเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบแล้วก็ค่อย ๆ เปลี่ยนมา ตอนแรกเราต้องการทางด้านอาชีพะในช่วงแรกเหมือนกัน เหมือนกับตอนนี่ที่เราทำอยู่ ระบบอาชีพะหรือวิทยาลัยต่าง ๆ เนี่ย มันไม่สามารถที่จะยืดหยุ่นให้เราได้ในช่วงแรก คือเขาจะเรียน 3 วัน ทำงาน 3 วัน อะไรซึ่งทางโรงงานทำไม่ได้อยู่แล้ว เราก็เลยไปติดต่อทางด้าน กศน. ก็คือเราสามารถทำอย่างนี้ได้ ซึ่งเราก็เห็นว่าลองทำดูแล้วสภาพอย่างนี้ได้ไหม ก็โอเค ก็ได้ แล้วทำดีด้วยก็เลยลองทำดู แต่หลัง ๆ นี้มีอาชีพะ เพราะว่าเขามีการศึกษาที่จุดเปลี่ยนที่อื่นเขามีมานานแล้วคือระบบทวิภาคี โรงเรียนโรงงาน ซึ่งหลักสูตรของเขาจะปรับให้ยืดหยุ่นให้เข้ากับโรงงานได้ แล้วก็ตามนี้มีการที่จะเปลี่ยนหรือปรับหลักสูตรเนี่ยตามโรงงาน ตามความต้องการของโรงงานด้วย”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

“ก็คือตอนนั้นทวิภาคียังไม่เป็นที่รู้จักแล้วเราก็ไม่รู้จักทวิภาคีแล้วก็เป้าหมายของเราโดยทั่ว ๆ ไปก็คือส่งเรียนต่อมหาวิทยาลัยก็คือ จริง ๆ แล้วคุณ... (กรรมการผู้จัดการใหญ่ฯ) อยากส่งคนเข้ามหาวิทยาลัย หลักสูตรหรือระบบที่เอื้ออำนวยต่อเรามากมากที่สุด ตอนนั้นก็คือหลักสูตร กศน. ที่จริงเหมือนรุ่นทดลองด้วย”

ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา (09/01/48)

ช่วงแรกของการจัดการศึกษาของโครงการ เริ่มจัดการศึกษาระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) และยังคงดำเนินการจัดการศึกษาระบบนี้มาจนปัจจุบัน

การจัดตารางเรียน

การจัดการเรียนการสอนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 จะต้องปรับพื้นฐานการเรียน 1 เทอม ก่อนลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ซึ่งแต่เดิม โครงการเป็นผู้กำหนดวิชาให้นักเรียนทุนลงทะเบียนเรียนตามความเหมาะสม แต่ต้องตามรายวิชาที่ทางการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด โดยสถานประกอบการเป็นผู้ดำเนินการสำรวจความต้องการวิชาที่นักเรียน

ต้องการเรียนในเบื้องต้น ก่อนนำเสนอต่อโรงเรียนวัดราชโอรสเพื่อพิจารณาความเหมาะสมร่วมกัน แต่ปัจจุบัน การศึกษานอกโรงเรียนจัดหลักสูตรใหม่ โดยเป็นผู้กำหนดวิชาที่นักเรียนต้องลงทะเบียนแต่ละภาคเรียนไว้ ภาคเรียนละ 2 วิชา ดังนั้นนักเรียนทุนจะจบการศึกษาตามหลักสูตร การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ในภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษาในอีก 2 ปีข้างหน้า นับจาก ลงทะเบียนดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ตารางการลงทะเบียนเรียนและจบของนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6

รุ่น ที่	ปีการศึกษา 2546		ปีการศึกษา 2547		ปีการศึกษา 2548		ปีการศึกษา 2549	
	ภาคเรียนที่ 1	ภาคเรียนที่ 1	ภาคเรียนที่ 1	ภาคเรียนที่ 1	ภาคเรียนที่ 1	ภาคเรียนที่ 1	ภาคเรียนที่ 1	ภาคเรียนที่ 1
5	x	√	√	√	√	*		
6			x	√	√	√	√	*

หมายเหตุ x แทน ปี/ภาคเรียนที่เข้าร่วมโครงการและเรียนเพื่อปรับความรู้พื้นฐานทางวิชาการ
 √ แทน ปี/ภาคเรียนที่ลงทะเบียนเรียน
 * แทน ปี/ภาคเรียนที่ทบทุนเพื่อเตรียมสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อในระดับ มหาวิทยาลัย หรือ ปวส.

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลนักเรียนพบว่า

“ตอนที่เข้ามาเขาจะปรับพื้นฐานให้ก่อน พวก วิทย์ คณิต อังกฤษ 3 วิชา เป็นวิชาหลัก อาจจะไม่ได้อ่านเรียนเทอมต่อไป แต่ก็ต้องเรียนเพราะ เขาจะปรับพื้นฐานให้มันเท่ากัน คือเขากลัวล้ม แล้วมาจากต่างพื้นที่ความรู้ไม่ เท่ากันด้วย”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (03/02/48)

“พวกผมยังไม่ได้เรียนนะเทอมแรก คือเขาจะสอนล่วงหน้าให้ก่อน คนอื่น เขาเรียนเทอมแรก พวกผมนี่เทอมแรกคือเทอมสองของที่อื่น ความรู้จะได้แน่น ๆ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (21/01/48)

เมื่อผู้วิจัยสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้สอน ได้ข้อมูลดังนี้

“หน้าที่หลักเลยคือผมจะสอนพื้นฐานพวก ม.ต้นให้เด็กใหม่คู่กับพี่... (อาจารย์ปรับพื้นฐานวิทย์) เหมือนเตรียมความพร้อมให้เขาก่อนที่จะไปเรียนเอาเกรดเทอมต่อไป วิชาที่สอนอยู่ก็ภาษาอังกฤษกับคณิตครับ”

อาจารย์ปรับพื้นฐานคณิต (15/01/48)

“เด็กใหม่เข้ามาต้องเจอผมก่อน ค่อยไปเรียนกับพวกคนสอนคนอื่น ตอนที่เขาลงทะเบียนเรียนจริง ๆ ซึ่งส่วนมากผมก็สอนจากหนังสือเป็นหลัก ถ้าจบค่อยเสริมจากข้างนอกให้เขา วิชาที่สอนก็วิทย์กายภาพ วิทย์ชีวภาพ แล้วก็คณิตคู่กับอีกคนที่เขาสอนวันเสาร์ คือแบ่งเนื้อหากัน จุดมุ่งหมายจริง ๆ ก็คงอยากให้เด็กสอบได้คะแนนดี ๆ”

อาจารย์ปรับพื้นฐานวิทย์ (13/02/48)

“ที่นี่จะมีปรับพื้นฐานก่อนหนึ่งเทอม แล้วเทอมที่สองลงเรียนจริง คือในช่วงแรกนี่มันมีปัญหาในการปรับตัวอยู่เยอะ ถ้าเราจะจัดระบบให้เขาที่เดียวเลย มันจะเริ่มมีปัญหา โดยเฉพาะในระบบของ กคน. ที่จริงให้เรียนเลยก็ได้ แต่ในช่วงแรกเรามีปัญหานิดหน่อยก็เลยทำก็คือการปรับหลักสูตร เป็นการปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพการเรียนการทำงาน”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

“เด็กมาที่นี่ใหม่ ๆ ความรู้มันไม่เท่ากัน เวลาสอนก็ลำบากคนสอน เวลาเรียนก็ลำบากตัวเองเลยต้องทำให้ความรู้ของเขามันเพิ่มขึ้นมาใกล้เคียงกัน ที่เหลือก็เป็นหน้าที่ของลูกที่จะสร้างตัวเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้”

ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา (09/01/48)

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาได้ผลบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 จึงต้องเรียนเพื่อปรับพื้นฐานความรู้ก่อนลงทะเบียนเรียนจริงในภาคเรียนที่ 2

ตารางที่เวลาเรียนที่โครงการจัดให้นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษานี้ แสดงได้ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ตารางเวลาเรียนนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6

รุ่นที่	09.00-12.00 น.		พักเที่ยง 12.00-13.00 น.	13.00-16.00 น.	
	เสาร์	อาทิตย์		เสาร์	อาทิตย์
5	ไทย-สังคม	วิทยาศาสตร์		ภาษาอังกฤษ*	การงานฯ*
6	ภาษาอังกฤษ*	การงานฯ*		คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์

หมายเหตุ * คือ วิชาที่ลงทะเบียนเรียน

เนื่องจากรูปแบบการจัดโครงการคือการเรียนรู้ควบคู่งานอาชีพ เวลาเรียนของนักเรียนปกติ คือ เสาร์-อาทิตย์ ที่กลุ่มนิสิตจะเดินทางจากกรุงเทพฯ มาสอน และวันธรรมดา จันทร์-ศุกร์ นักเรียนทุนจะทำงานซึ่งเวลางานปกติคือ 8.00 น.-18.15 น. สำหรับโรงงาน 1 และโรงงาน 2 ส่วนโรงงาน 3 เวลางานปกติคือ 8.00 น.-17.30 น. การเรียนส่วนใหญ่ของนักเรียนจึงเป็นไปในลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่รอครูมาสอน ซึ่งตารางที่การสอนของครูผู้สอนเองก็เปลี่ยนหมุนเวียนไปตามตารางที่เรียนของนักเรียนทุนด้วยเช่นกัน ดังตารางที่ 4.8 และ 4.9

ตารางที่ 4.8 ตารางการสอนนักเรียนทุนของผู้สอนประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547

รุ่นที่	09.00-12.00 น.		พักเที่ยง 12.00-13.00 น.	13.00-16.00 น.	
	เสาร์	อาทิตย์		เสาร์	อาทิตย์
4**	คณิต (แบบฝึกหัด)* อ.ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์* อ.วิทยาศาสตร์		ภาษาอังกฤษ อ.ภาษาอังกฤษ	คณิต (เนื้อหา)* อ.คณิตศาสตร์
5	ภาษาอังกฤษ อ.ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์* อ.คณิตศาสตร์		คณิตศาสตร์* อ.ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์* อ.วิทยาศาสตร์
6	ภาษาอังกฤษ อ.ปรับพื้นฐานคณิต	วิทยาศาสตร์ อ.ปรับพื้นฐานวิทย์		คณิตศาสตร์ อ.ปรับพื้นฐานคณิต	คณิตศาสตร์ อ.ปรับพื้นฐานวิทย์

หมายเหตุ * คือ วิชาที่ลงทะเบียนเรียน

** คือ นักเรียนทุนรุ่นที่ 4 เป็นรุ่นสุดท้ายที่เรียนหลักสูตรเก่า

ตารางที่ 4.9 ตารางการสอนนักเรียนทุนของผู้สอนประจำภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547

รุ่นที่	09.00-12.00 น.		พักเที่ยง 12.00-13.00 น.	13.00-16.00 น.	
	เสาร์	อาทิตย์		เสาร์	อาทิตย์
4	ทบทวนแอนทราซซ์ อ.ภาษาอังกฤษ	อ.ปรับพื้นฐานวิทย์	พักเที่ยง 12.00-13.00 น.	ทบทวนแอนทราซซ์ อ.ภาษาไทย	อ.คณิตศาสตร์
5	ไทย-สังคม อ.ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์ อ.คณิตศาสตร์		ภาษาอังกฤษ* อ.ภาษาอังกฤษ	การงานฯ* อ.วิทยาศาสตร์
6	ภาษาอังกฤษ* อ.ปรับพื้นฐานคณิต	การงานฯ* อ.วิทยาศาสตร์		คณิตศาสตร์ อ.ปรับพื้นฐานคณิต	วิทยาศาสตร์ อ.ปรับพื้นฐานวิทย์

หมายเหตุ * คือ วิชาที่ลงทะเบียนเรียน

นอกจากวิชาหลักที่ลงทะเบียนในแต่ละภาคเรียนแล้ว นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 จะได้เรียนวิชาเสริมด้วย ซึ่งฝ่ายโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้ดำเนินการจัดตารางเรียนวิชาเสริมจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความต้องการของนักเรียนและความเหมาะสมกับวิชาหลักที่นักเรียนต้องลงทะเบียนเรียนด้วย โดยฝ่ายสถานประกอบการเป็นผู้ดำเนินการควบคุมการเรียนเพิ่มเติม นอกเหนือเวลาเรียนปกติของนักเรียน จากการสัมภาษณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับการเรียนวิชาเสริมพบว่านักเรียนทุนรุ่นที่ 5 เห็นว่าเป็นเรื่องดีที่มีการทบทวน

“เวลาเรียนก็เรียนเสริมไปด้วยอย่างนี้ก็ดีนะพี่ เพราะว่ามันจะมีบางวิชา มันจะยาก มันเป็นการทบทวน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“สอนมาแล้วก็ลืมเนอะ มันก็ดีตรงที่เป็นการย้อนความรู้ให้เรา”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“อยากให้ทบทวนตลอด”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

ในขณะที่นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 อยากให้เรียนเฉพาะวิชาหลักมากกว่า

“ก็อยากให้แบบว่าสมมติว่าเรียนเสาร์-อาทิตย์ใช่ไหม แบบว่าไม่อยากให้มีวิชาเสริม ถ้าเราเรียน 2 วิชา ก็เราจะไปสอบใช่ไหม เราก็อยากสมมติว่าวันนี้

เรียนอันนี้ ก็เรียนเต็มทีไปเลยทั้งวัน อันนี้ตอนเช้าก็แบ่งครึ่ง มันปรับตัวไม่ทัน หัวสมองไม่ทัน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (10/02/48)

“เวลาลงทะเลเบียนอันไหนก็เรียนอันนั้นเลยฮะ ให้มันต่อเนื่อง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (10/02/48)

“สมมติอังกฤษเนอะ อยากเรียนแบบเต็มเลย ไม่ใช่เรียนแค่บ่าย แค่ 3
เอง 3 ชั่วโมงครึ่ง เสียเวลาเวลาหลายเลย”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (10/02/48)

“มันเรียนน้อยไป มันมีเวลาเรียนน้อย เราเลยอยากที่จะเรียนในวิชาที่ลง
เรียน มันจะได้เต็มที”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (10/02/48)

การจัดตารางที่เรียนแต่ละภาคเรียนนั้น เป็นรูปแบบที่ที่ปรึกษาและอำนวยความสะดวก การศึกษา และกลุ่มผู้สอนประชุมและปรึกษากันแล้ว เห็นสมควรว่าควรจัดให้กับนักเรียนทุน โดย ยี่ดริชาที่ลงทะเลเบียนเรียนเป็นหลัก และแทรกวิชาเสริมให้นักเรียนทุนด้วย โดยฝ่ายสถาน ประกอบการเป็นผู้ดำเนินการควบคุมดูแลการเรียนนอกเวลาเรียนปกติของนักเรียนร่วม

4) รูปแบบกฎระเบียบควบคุมความประพฤติ

โครงการได้กำหนดกฎ ระเบียบข้อบังคับความประพฤตินักเรียนทุนของการเข้าร่วม โครงการนักเรียนทุนทำงาน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและให้ถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน ทางบริษัท ไดสตาร์อิเล็กทรอนิกส์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) จึงประกาศเรื่อง กฎ ระเบียบ ต่าง ๆ ในการเข้าร่วมโครงการนักเรียนทุนทำงาน ดังต่อไปนี้

1. ระเบียบว่าด้วยการเป็นนักเรียนทุนทำงาน

- 1.1 นักเรียนทุนทำงานต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ / ประกาศของบริษัท ฯ อย่างเคร่งครัด เช่นเดียวกับพนักงานทั่วไป
- 1.2 นักเรียนทุนต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ให้สามารถผ่านการประเมินผลตามมาตรฐานที่กำหนด
- 1.3 นักเรียนทุนจะต้องให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่ทางบริษัท ฯ จัดขึ้นโดยสม่ำเสมอ

- 1.4 นักเรียนทุนจะต้องแต่งกายให้เรียบร้อยในขณะที่อยู่ในบริเวณของบริษัท ฯ
- 1.5 นักเรียนทุนจะต้องเป็นผู้ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม และเป็นแบบอย่างที่ดี
- 1.6 นักเรียนทุนจะต้องไม่ประพฤติตนในเชิงชู้สาว
- 1.7 พักในห้องพักที่ทางบริษัท ฯ จัดให้เท่านั้น พร้อมทั้งต้องปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ต่าง ๆ ของหอพักอย่างเคร่งครัด
- 1.8 ในการเข้าหอพักทุกครั้งจะต้องลงชื่อพร้อมลงเวลาให้เรียบร้อยก่อนเข้าห้องพัก
- 1.9 ห้ามนำสัตว์เลี้ยงทุกชนิดเข้ามาเลี้ยงภายในบริเวณห้องพัก
- 1.10 จะต้องเข้าและออกห้องพักตามเวลาที่กำหนด
- 1.11 นักเรียนทุนจะต้องใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิดอย่างประหยัด
- 1.12 นักเรียนทุนจะต้องรักษาทรัพย์สินของทางบริษัท ฯ ให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ
- 1.13.นักเรียนทุนจะต้องไม่ก่อการทะเลาะวิวาทกันทั้งภายในและนอกหอพัก
- 1.14.ห้ามมีการต่อเติมหรือตกแต่งห้องพักโดยไม่ได้รับอนุญาต
- 1.15 นักเรียนทุนจะต้องเชื่อฟัง กรรมการ , อาจารย์ที่ปรึกษา, อาจารย์ผู้สอน และ พี่เลี้ยงโดยเคร่งครัด
- 1.16 นักเรียนทุนจะต้องรักษาความสะอาดทั้งภายในห้องพัก และนอกห้องพักตาม พื้นที่ของตนเองรับผิดชอบหรือพื้นที่อื่น ๆ ตามความเหมาะสม
- 1.17 ห้ามมีการดัดแปลงวัสดุ – อุปกรณ์ทุกชนิดในห้องพัก
- 1.18 ห้ามมีการส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น และจะต้องมีกริยามารยาทที่ดีอยู่ใน ความเหมาะสม
- 1.19 นักเรียนทุนจะต้องไม่เล่นการพนันทุกชนิด หรือร่วมวงการพนันทั้งภายในและ นอกหอพัก
- 1.20 นักเรียนทุนจะต้องไม่ดื่มสุรา เสพสิ่งเสพติดทุกชนิดหรือดื่มสิ่งที่จะทำให้ มีเมฆาทุกชนิด
- 1.21.นักเรียนทุนจะต้องไม่ลักขโมย หยิบฉวย ทรัพย์สินของเพื่อนร่วมห้องหรือเพื่อน ร่วมงานในบริษัท ฯ
- 1.22.นักเรียนทุนต้องไม่มีความสัมพันธ์ทางผิดกฎหมาย หรือกระทำการใด ๆ ที่จะ ก่อให้เกิดความเสียหายเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นในทางผิดกฎหมายหรือขนบ ธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรมอันดีงาม ตลอดจนไม่ทำเรื่องอื้อฉาวให้เสื่อม เสียชื่อเสียงของบริษัท ฯ

(เอกสารโครงการนักเรียนทุนทำงาน, 2547) ซึ่งกฎระเบียบที่กำหนดขึ้นนี้ เป็นการกำหนดร่วมกันระหว่างฝ่ายภาครัฐและเอกชน

“เขาก็บอกว่าเขามีกฎพวกความประพฤติ การเข้าหอ ถ้าเรามาอยู่กับเขาแล้วก็ต้องทำให้ได้ ถ้าไม่ได้ก็ออกไป แต่เรื่องที่เขาขี้มากก็เรื่องขี้สาว เรื่องกินเหล้า เขาถือว่าเป็นเรื่องร้ายแรง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (03/02/48)

“เขาจะห้ามเรื่องขี้สาว เขากลับมีเรื่องเสียหาย เพราะเป็นอะไรมามันลำบาก แล้วก็พวกห้ามกินเหล้า ออกข้างนอกโดยไม่บอก ที่จริงมันก็ไม่ค่อยหรอกแต่บางทีก็เบื่อนะพี่”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (21/01/48)

5) งบประมาณ

ตลอดระยะเวลา 5 ปี ที่ดำเนินโครงการมาจนถึงปัจจุบัน (ปีการศึกษา 2547) โครงการนักเรียนทุนทำงานได้จัดการศึกษาระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ให้กับเด็กด้อยโอกาสมาแล้วจำนวน 6 รุ่น และผลิตนักเรียนจบการศึกษามาแล้ว 4 รุ่น โดยฝ่ายสถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั้งหมดตามแผนการดำเนินงานที่ได้ประชุมและวางแผนการรับนักเรียนร่วมกันกับฝ่ายโรงเรียน ซึ่งนักเรียน 4 รุ่นที่จบการศึกษาแล้วนั้นจำแนกตามปีการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการและจบการศึกษา ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 การเข้าร่วมโครงการนักเรียนทุนแต่ละปีการศึกษาของนักเรียนทุนรุ่น 1-4

รุ่นที่	ปีการศึกษา					
	2542	2543	2544	2545	2546	2547
1	√	√	x			
2		√	√	x		
3			√	√	x	
4				√	√	x

หมายเหตุ √ ปีการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

x ปีการศึกษาที่จบการศึกษา

ตั้งแต่ ปีการศึกษา 2542 ถึง ปีการศึกษา 2547 มีนักเรียนที่ผ่านการสอบคัดเลือกตาม อัตราการรับนักเรียนของโครงการและจบการศึกษาแตกต่างกัน ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 อัตราการรับนักเรียน จำนวนนักเรียนทุนที่ผ่านการสอบคัดเลือกและจบการศึกษา

รุ่นที่	อัตราการรับ (คน)	ผู้เข้าร่วมโครงการ (คน)			%	จำนวนผู้เรียนจบ (คน)	%
		ชาย	หญิง	รวม			
1	30	7	19	26	86.67	19	73.08
2	40	20	11	31	77.50	27	87.10
3	30	9	17	26	86.67	25	96.15
4	30	8	19	27	90.00	24	88.89
รวม	130	44	66	110	84.62	95	86.37

จากตารางที่ 4.11 พบว่านักเรียนทุนรุ่นที่ 4 เป็นรุ่นที่มีอัตราผ่านการสอบคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมโครงการมากที่สุดเมื่อเทียบกับอัตราการรับในรุ่น (90.00%) รองลงมาคือนักเรียนทุนรุ่นที่ 1 และ 3 (86.67%) ส่วนนักเรียนทุนรุ่นที่ 2 เป็นรุ่นที่มีอัตราผ่านการสอบคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมโครงการน้อยที่สุดเทียบกับอัตราการรับในรุ่น (77.50%) เมื่อพิจารณาจำนวนผู้เรียนจบการศึกษา หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนพบว่า นักเรียนทุนรุ่นที่ 3 เป็นรุ่นที่มีอัตราผู้เรียนจบการศึกษา หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนมากที่สุดเมื่อเทียบกับจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการในรุ่น (96.15%) รองลงมาคือนักเรียนทุนรุ่นที่ 4 (88.89%) ส่วนนักเรียนทุนรุ่นที่ 1 เป็นรุ่นที่มีอัตราผู้เรียนจบการศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการในรุ่น (73.08%)

นอกจากนี้ โครงการได้เปิดโอกาสให้นักเรียนทุนที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป มีสิทธิ์สอบคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย โดยโครงการเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด ดังรายละเอียดซึ่งปรากฏในภาคผนวก ข ซึ่งผลการเรียนของนักเรียนทุนรุ่นที่ 1-4 แสดงดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ระดับผลการเรียนของนักเรียนทุนรุ่นที่ 1-4 ที่จบการศึกษา

รายการ	รุ่นที่							
	1		2		3		4	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
1. ผู้จบการศึกษา	19		27		25		24	
2. ผลการเรียนโดยเฉลี่ย								
ทุกวิชา								
- ต่ำกว่า 2.50 ลงมา	16	84.21	17	62.96	12	48.00	14	58.33
- ตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป	3	15.79	10	37.04	13	52.00	10	41.67
3. ค่าเฉลี่ย	2.26		2.40		2.46		2.41	
4. ค่าสูงสุด	2.57		2.98		2.89		2.98	
5. ค่าต่ำสุด	1.66		1.98		1.89		1.97	

จากตารางที่ 4.12 พบว่า นักเรียนทุนรุ่นที่ 3 เป็นรุ่นที่จบการศึกษาด้วยผลการเรียนโดยเฉลี่ยทุกวิชาตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป มากที่สุดเมื่อเทียบกับจำนวนผู้จบการศึกษาในรุ่น (52.00%) รองลงมาคือนักเรียนทุนรุ่นที่ 4 (41.67%) ส่วนรุ่นที่จบการศึกษาด้วยผลการเรียนโดยเฉลี่ยทุกวิชาตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไปน้อยที่สุดคือนักเรียนทุนรุ่นที่ 1 (15.99%)

ในกระบวนการดำเนินงานของโครงการนักเรียนทุนแต่ละรุ่นนั้น สถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบด้านค่าใช้จ่าย และงบประมาณทั้งหมดตั้งแต่การออกรับ/สอบ เพื่อคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโครงการ และจัดการศึกษาให้จนจบหลักสูตร ซึ่งค่าใช้จ่ายของกระบวนการดำเนินงานนักเรียนทุนรุ่นที่ 1-4 จำแนกได้ดังตารางที่ 4.13

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.13 สรุปค่าใช้จ่ายของนักเรียนทุนรุ่นที่ 1 – 4

ที่	รายการ	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4
1	ค่าใช้จ่ายการออกรับ/สอบ	38,715.00	106,328.00*	44,636.00	62,035.00
2	ค่าอาหาร 30 วันแรก	36,324.00	59,650.00	65,385.00	81,480.00
3	ค่าวิทยากร	59,275.00	105,600.00	135,800.00	130,665.00
4	ค่าอุปกรณ์การเรียนและหนังสือ	17,190.40	97,909.00	46,437.00	15,954.00
5	ค่าใช้จ่ายห้องพักและเฟอร์นิเจอร์	120,938.00	26,151.25	38,055.00	40,500.00
6	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	50,976.00	41,445.00	25,649.00	65,003.00
7	ค่าสร้างและซ่อมแซมห้องพัก		85,763.00	65,000.00	
รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด		323,418.40	522,846.25	420,962.00	395,637.00

หมายเหตุ ค่าใช้จ่ายการออกรับ/สอบในรุ่นที่ 2 สูงที่สุดเนื่องจากเป็นค่าเช่ารถยนต์ 43,404.00 บาท

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ค่าใช้จ่ายในการผลิตนักเรียนทุนรุ่นที่ 2 มีค่าสูงสุด เป็นจำนวนเงิน 522,846.25 บาท รองลงมาคือค่าใช้จ่ายในการผลิตนักเรียนทุนรุ่นที่ 3 เป็นจำนวนเงิน 420,962.00 บาท ส่วนนักเรียนทุนรุ่นที่ 1 มีค่าใช้จ่ายในการผลิตน้อยที่สุด เป็นจำนวนเงิน 323,418.40 บาท

เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพด้านค่าใช้จ่ายในการผลิตนักเรียนทุนรุ่นที่ 1-4 ได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 ประสิทธิภาพด้านค่าใช้จ่ายโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผลโดยหลักเปรียบเทียบหน่วยสุดท้าย

รุ่นที่	ปริมาณผลผลิต (จำนวนนักเรียน)	ต้นทุน (ต่อรุ่น)	ผลผลิตส่วนเพิ่ม (คน)	ต้นทุนส่วนเพิ่ม (บาท)	ต้นทุนส่วนเพิ่ม/ผลผลิตส่วนเพิ่ม
1	19	323,418.40	19	323,418.40	17,022.02
2	27	522,846.25	8	199,427.85	24,928.48
3	25	420,962.00	-2	-101,884.25	50,942.13
4	24	395,637.00	-1	-25,325.00	25,325.00

จากตารางที่ 4.14 พบว่าการผลิตนักเรียนทุนรุ่นที่ 2 ให้ค่าต้นทุนต้นทูนกับประสิทธิผลโดยหลักเปรียบเทียบหน่วยสุดท้ายต่ำสุดคือ 24,928.48 บาท เมื่อไม่นำรุ่นที่ 1 มาคิด เนื่องจากนักเรียนทุนรุ่นที่ 1 เป็นนักเรียนรุ่นแรกที่จบการศึกษาจากโครงการตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน จึงไม่มีปริมาณผลผลิตตั้งต้นในการเปรียบเทียบ รายละเอียดดังปรากฏในภาคผนวก ค

เมื่อนำค่าใช้จ่ายที่ใช้ไปในแต่ละรุ่นมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายต่อคนได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ค่าใช้จ่ายต่อคน

รุ่นที่	ปริมาณผลผลิต (จำนวนนักเรียน)	ต้นทุน (ต่อรุ่น)	ค่าใช้จ่ายต่อคน
1	19	323,418.40	17,022.02
2	27	522,846.25	14,580.71
3	25	420,962.00	16,838.48
4	24	395,637.00	16,484.88

จากตารางที่ 4.15 พบว่า นักเรียนทุนรุ่นที่ 2 เป็นรุ่นที่ค่าใช้จ่ายต่อคนน้อยที่สุด เป็นจำนวนเงิน 14,580.71 บาท รองลงมาคือนักเรียนทุนรุ่นที่ 4 เป็นจำนวนเงิน 16,484.88 บาท ส่วนรุ่นที่ค่าใช้จ่ายต่อคนมากที่สุดคือนักเรียนทุนรุ่นที่ 1 เป็นจำนวนเงิน 17,022.02 บาท รายละเอียดวิธีคิดดังปรากฏในบทที่ 2

ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม บุคลากร รูปแบบการจัดการศึกษา และรูปแบบกฎระเบียบ เป็นปัจจัยพื้นฐานของการวางแผนการดำเนินงานให้บรรลุผล

เมื่อพิจารณาโดยรวมพบว่าสภาพแวดล้อมของโครงการมีความเหมาะสมในด้านการเป็นอยู่ แต่ด้านการศึกษานั้นหนังสือสำหรับค้นคว้าค่อนข้างน้อย และขนาดห้องเรียนของนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 ค่อนข้างแออัด ส่วนด้านบุคลากร รูปแบบหลักสูตร และรูปแบบกฎระเบียบควบคุมความประพฤติมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีเพียงนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 ที่เห็นว่าควรเรียนวิชาหลักเพียงอย่างเดียวไม่ควรเรียนวิชาเสริม

จากการพิจารณาการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า

1) การมีเป้าหมายเดียวกัน: โครงการมีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการสรรหาทรัพยากรที่มีคุณภาพเข้าร่วมโครงการ เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ประสบผลสำเร็จสูงสุด

2) การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค: ผู้บริหารทั้งสองฝ่ายต่างมีบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจในโครงการเท่าเทียมกัน เช่น การพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับตั้งโครงการร่วมกันของคณะกรรมการของโครงการได้แก่ผู้บริหารฝ่ายภาครัฐและผู้บริหารฝ่ายภาคเอกชน

3) การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ: การดำเนินงานร่วมกันของทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนนั้น ต้องผ่านการประชุมร่วมกันของทั้งฝ่ายโรงเรียนและสถานประกอบการในการเสนอแนวทางการดำเนินงานจนได้มติเห็นชอบร่วมกันก่อนนำไปปฏิบัติ เช่น การจัดหาสื่อและอุปกรณ์เสริมการเรียน ซึ่งโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้รับผิดชอบคัดเลือกหนังสือที่ได้จากการสอบถามนักเรียน และวิเคราะห์จากเนื้อหาวิชาที่นักเรียนต้องเรียน ส่วนสถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อและควบคุมการใช้บริการสื่อของนักเรียน เป็นต้น

จะเห็นว่าการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนก่อนเริ่มโครงการนั้น พบว่า

1) การมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน: ทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการให้โอกาสทางการศึกษากับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิงซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่นำมาสู่ความร่วมมือกัน

2) การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค: ในการทำงานนั้นทั้งฝ่ายภาครัฐและสถานประกอบการต่างมีอำนาจในการบริหารจัดการและมีความเสมอภาคกันตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายซึ่งยอมรับในกันและกัน เช่น ความมีอิสระในการคัดเลือกบุคลากรของโครงการของแต่ละฝ่าย หรือมีการรับผิดชอบผลงานและตัดสินใจร่วมกัน เช่น ในกระบวนการคัดเลือกนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการ เป็นต้น

3) การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ: การดำเนินงานร่วมกันของทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนนั้น ต้องผ่านการประชุมร่วมกันของทั้งฝ่ายโรงเรียนและสถานประกอบการตั้งแต่การวางแผนเพื่อหาแนวทางการดำเนินงาน และการจัดสรรทรัพยากรโดยการเสนอแนวทางการดำเนินงานจนได้มติเห็นชอบร่วมกันก่อนนำไปปฏิบัติ

2. การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน

การประเมินในระหว่างการดำเนินงานนั้น แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน
- 2) การจัดกิจกรรม
- 3) การควบคุมการดำเนินงานและติดตามผล

1) กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน

การดำเนินร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนนั้น มีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1.1) กระบวนการดำเนินงานร่วมกัน

กระบวนการดำเนินร่วมกันระหว่างโรงเรียนวัดราชโอรสและบริษัทไดสตาร์ฯ เมื่อรับนักเรียนเข้าร่วมโครงการตลอดโครงการนั้น มีการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานที่ได้ประชุมและหารือร่วมกันก่อนนับนักเรียนเข้าร่วมโครงการ โดยการจัดการเรียนรู้ผู้สูงงานอาชีพ คือ แนวคิดสำคัญของโครงการนักเรียนทุนทำงาน และ เนื่องจากโครงการนี้เป็นการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน 2 หน่วยงาน ดังนั้นการกำหนดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบหลักของโครงการจึงควรมีความชัดเจน เพื่อให้ระบบการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ ภาระงานที่สำคัญของโครงการแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือการจัดการศึกษา และการจัดงานอาชีพ ซึ่งแต่ละฝ่ายมีความสามารถและความถนัดในการบริหารจัดการต่างกัน ผู้บริหารทั้ง 2 ฝ่ายจึงแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานโดยฝ่ายภาครัฐคือโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาทั้งหมดตลอด ส่วนฝ่ายสถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดงานอาชีพ และเนื่องจากนักเรียนเข้าร่วมโครงการในลักษณะของนักเรียนประจำ ดังนั้นฝ่ายสถานประกอบการจึงต้องดูแลด้านความเป็นอยู่ของนักเรียนด้วย แต่จากการสังเกตพบว่า แม้ทั้งสองฝ่ายจะมีการแบ่งหน้าที่หลักในการรับผิดชอบ แต่ในความเป็นจริงแล้ว การดำเนินงานยังคงมีการประสานงานและตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งผลจากการวิเคราะห์เอกสารและการสังเกตสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ดังนี้

“หน้าที่หลักของฝ่ายไดสตาร์คือ การทำงานที่จริงมันประสานกันตลอด แต่เราแบ่งหน้าที่กันอยู่สองสามอย่าง คือทางด้านอาจารย์... (ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา)หรือทางด้านวัดราชโอรสจะเป็นดูแลทางด้านการศึกษาทั้งหมดเลย ส่วนของเราจะดูแลในเรื่องของการจัดการ ในเรื่องของงบประมาณ ในเรื่องของบุคลากร ในเรื่องของการดูแลความประพฤติ ดูแลทั้งหมดนี้ ด้าน

อาจารย์... (ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา) จะดูแลด้านการศึกษาแต่ก็คุยกัน ประชุมกันคุยกันตลอด”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

“หน้าที่การทำงานพวกการกำกับดูแล พ่อเองก็จะรับหน้าที่เป็นทั้งที่ปรึกษา และเป็นทั้งผู้อำนวยการจัดการศึกษา เดินทางจากกรุงเทพมากำกับดูแลทุกสัปดาห์ ในส่วนของบริษัทก็จะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่กำกับดูแลและมีอาจารย์... (ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) เป็นผู้กำกับดูแล และมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้านการประสานงานการจัดการศึกษาทั้ง 2 ระบบ มีเจ้าหน้าที่ดูแลด้านงานปกครอง และในส่วนของผู้ร่วมโครงการก็จัดตั้งเป็นองค์การนักเรียนทุน และพนักงานนักศึกษาที่มีโครงสร้างแบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาระบบให้มีมาตรฐานมากขึ้นกว่าเดิม เพราะสมาชิกร่วม 200 คนเข้าไปแล้ว”

ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา (09/01/48)

การดำเนินงานของโครงการมีผู้บริหารที่รับผิดชอบโครงการจากทั้ง 2 หน่วยงาน ทำงานรับผิดชอบร่วมกัน โดยฝ่ายที่ภาครัฐรับหน้าที่หลักด้านการศึกษา ส่วนฝ่ายภาคเอกชนรับหน้าที่หลักด้านความเป็นอยู่ การจัดการ และงบประมาณ

1.2) การประสานงาน

ในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนนั้น หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายนั้นขึ้นอยู่กับความถนัดและความเหมาะสม โดยหน้าที่ในด้านการศึกษานั้นเป็นหน้าที่ของฝ่ายโรงเรียนวัดราชโอรส แต่ในส่วนของความเป็นอยู่ทั่วไปและการทำงานเป็นหน้าที่ของสถานประกอบการ

“เวลาทำงานก็ผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์แล้วก็ที่ปรึกษาโครงการ เพราะผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ต้องปรึกษากับที่ปรึกษาโครงการอีก ถ้าที่ปรึกษาโครงการให้กลับก็โอเค เพราะผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์จะเห็นพฤติกรรม ก็จะปรึกษาที่ปรึกษาโครงการอีกที่”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (16/01/48)

“สมมติว่าแบบฝ่ายอาจารย์...(ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา) ก็รับผิดชอบในหน่วยงานของการศึกษาทั้งหมด ในขณะที่อาจารย์...(ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) ก็ดูแลในส่วนของความเป็นอยู่ สภาพโรงงาน ในฐานะที่เขาเป็นทั้งพนักงานและก็เป็นนักเรียนด้วย ก็ต่างฝ่ายต่างโคความคิดกัน แสร้งความเห็นกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ต้องโคงานกันตลอดคือจะแยกเป็นสัดส่วนว่าใครรับผิดชอบตรงไหนแต่ว่าจริง ๆ แล้วมันก็เป็นหน่วยงานเดียวกันมันต้องให้ความร่วมมือกันอยู่แล้ว คือจะมีการนัดประชุมมานั่งคุยกันว่าตรงส่วนของงานมันเป็นยังไง ตรงส่วนการเรียนเป็นยังไง แล้วเอาปัญหานั้นมาช่วยกัน ๆ อ่าแก้ปัญหา ก็คือถ้าเกิดว่าส่วนของงานอาจารย์...(ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา) มีปัญหาเรื่องการเรียนเด็กก็จะเอาปัญหาตรงนั้นมาคุยกันกับอาจารย์...(ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) เพื่อที่จะช่วยในเรื่องของการแก้ปัญหาตรงนี้ก็คือเขาอาจจะมีความคิดที่ดีกว่าหรือว่าอาจมีแนวคิดที่แตกต่างกว่าอะไรยังไงก็คือเขาจะมาแสร้งความคิดเห็นกัน แล้วก็มาช่วยแก้ปัญหาพร้อมทั้งพี่เลี้ยงด้วยที่มีหน้าที่รับผิดชอบอยู่ เพราะว่าพี่เลี้ยงก็เหมือนกับนักเรียนทุนนี้แหละพี่เลี้ยง 1 คนแต่มีหน้าที่ 2 อย่างคืองาน ของบริษัทด้วยแล้วก็งานของการศึกษาด้วย”

พี่เลี้ยงหญิง (15/02/48)

“อาจารย์...(ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา) เขาดูเรื่องการศึกษาก็จะมาวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ถ้าอาจารย์...(ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์) ก็จะมาดูแลวันธรรมดา เรื่องความเป็นอยู่ทั่วไป เขาไม่ค่อยเจอกันใช้ไหม อาจารย์เขาจะคุยกันทางโทรศัพท์มากกว่าแล้วก็ใช้สื่อกลางคือพี่เลี้ยง เวลาอาจารย์...(ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา) มาก็ต้องมาคุยกับพี่เลี้ยง”

พี่เลี้ยงชาย (04/02/48)

การประสานงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนส่วนใหญ่จะปรึกษากันโดยตรงหรือประสานงานผ่านพี่เลี้ยงอีกทอดหนึ่ง

1.3) การมอบหมายภาระหน้าที่การดำเนินงาน

ในการดำเนินงานของโครงการ แบ่งการมอบหมายภาระหน้าที่การดำเนินงานออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการความเป็นอยู่และด้านการศึกษา ดังนี้

ด้านความเป็นอยู่

เมื่อรับนักเรียนเพื่อมาเข้าร่วมโครงการได้ตามอัตราที่รับแล้ว ในส่วนของบุคลากรก็จะมีภาระงานที่ดำเนินงาน เพื่อเตรียมพร้อมในการดูแลนักเรียนที่เข้ามาใหม่ ในส่วนของสถานประกอบการก็จะรับหน้าที่ดูแลด้านความเป็นอยู่และเรื่องการทำงาน ความประพฤติของนักเรียนทุน

“อย่างที่เคยบอกไปครั้งก่อนแล้วก็คือทางด้านอาจารย์...(ที่ปรึกษาโครงการและอำนวยความสะดวกการศึกษา) หรือทางด้านวัดราชโอรสจะเป็นดูแลทางด้านการศึกษาทั้งหมดเลย ส่วนของเราจะดูแลในเรื่องของการจัดการ ในเรื่องของงบประมาณ ในเรื่องของบุคลากร ในเรื่องของการดูแลความประพฤติ ดูแลทั้งหมดนี้ ด้านอาจารย์...(ที่ปรึกษาและอำนวยความสะดวกการศึกษา) จะดูแลด้านการศึกษา...ก็จะเป็นในเรื่องของการเตรียมการเรื่องหอพัก ค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียน ทุกอย่างที่เป็นงบประมาณ”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (10/02/48)

“ในส่วนของโครงการคือหัวหน้าพี่เลี้ยง ตอนนี่ก็คือดูแลรวมทั้งหมด ดูแลทุกอย่าง ทั้งความเป็นอยู่ การเรียน ทุกอย่างเกี่ยวกับนักเรียน เรื่องของทางบ้านอะไรประมาณนี้ เรามีปัญหาเราก็ดูแลทุกอย่าง ถ้าสมมติเด็กมีอะไรขึ้นมาในช่วงตอนกลางคืนเนี่ย เจ็บไข้ได้ป่วยอะไรบางอย่างเราก็ต้องดูแลทั้งหมด เราจะไม่มีกำหนดเวลาว่าเที่ยงคืนเด็กไม่สบาย เราไม่ไปไม่ได้ ต้องนำส่งโรงพยาบาล แต่มันไม่ได้มีทุกวัน แต่ปัญหามันจะมีช่วงที่เด็กเข้ามาใหม่ ๆ ในการปรับสภาพหรือปรับตัวของเขา มันยังเข้ากับที่นี่ไม่ได้ แล้วในตอนนั้นจะมีปัญหาเยอะ ทั้งเรื่องสภาพจิตใจ ต้องให้คำปรึกษาเขาทั้งหมด เรื่องความเป็นอยู่ เรื่องอาหารการกิน การเจ็บป่วย คือสภาพจิตใจ เราต้องดูแลเขาด้วย สภาพครอบครัว บางคนมีปัญหาครอบครัวพ่อแม่ทะเลาะกัน เราก็ต้องเข้าไปช่วยไปพูดคุยอะไรกับเขา เหมือนกับเป็นผู้ปกครองคนหนึ่งไปเลย อาจารย์ และพี่เลี้ยงทุกคนก็ต้องพยายามปรับให้ดูแลอย่างนี้เหมือนกัน ทุกคนจะเข้าไปคุยกับเด็ก จะต้องรอบรู้ปัญหาของเขา แก่ได้เราก็แก่ แก่ไม่ได้ก็พยายามหาทางช่วยให้ได้เหมือนที่ปรึกษานะ”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (18/12/47)

“ประสานงานระหว่าง เอ่อ ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับฝ่ายวิชาการต่าง ๆ แล้วก็ทุกเรื่องแทบเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราเลยก็ว่าได้ ต้องตามงานให้ห้อง ต้อง

เคลียร์เกี่ยวกับเอกสารการจบ และก็การสอบ การเรียน ความเป็นอยู่ทุกอย่างเลย เจ็บไข้ได้ป่วยเราก็ต้องช่วยเขา ต้องเช็คชื่อในตอนเช้า มีปัญหาอะไรมาเขามาคุยกับเรา เราต้องให้คำแนะนำเขาได้แล้วก็เรื่องต่าง ๆ คือเราไม่มีความลับต่อเขา แล้วเขาไม่มีความลับต่อเรา เราถือว่าความลับเด็กก็คือต้องเป็นความลับอยู่”

พี่เลี้ยงหญิง (15/02/48)

“ก็ดูแลทุกอย่าง ทั้งผู้หญิง ผู้ชาย แต่ส่วนใหญ่ผมก็จะดูแลเด็กของผู้ชายหมดเลย ทางฝ่ายผู้หญิงก็ให้พี่เลี้ยงผู้หญิงกับหัวหน้าสวัสดิการดูแล ส่วนทางผู้ชายผมก็ดูแลทั้งหมดอย่างตรวจสอบดูแลความเรียบร้อยพวกนี้”

พี่เลี้ยงชาย (15/02/48)

หน้าที่หลักของฝ่ายสถานประกอบการคือดูแลนักเรียนทุนเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทุกด้าน เนื่องจากนักเรียนทุนมีทั้งหญิงและชาย พี่เลี้ยงจึงต้องแบ่งหน้าที่กันดูแลภายในตึก นอกเหนือจากการดูแลร่วมกันในเวลาปกติด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การดูแลนักเรียนเข้าใหม่

นอกจากดูแลความเป็นอยู่ของนักเรียนทุน การควบคุมดูแล เพื่อให้นักเรียนอยู่ในกรอบระเบียบ หรือสามารถอยู่ร่วมโครงการได้ จึงเริ่มตั้งแต่วันแรกที่นักเรียนเข้ามาร่วมโครงการ ซึ่งผู้ดูแลนักเรียนทุน และร่วมรับฟังปัญหาคือ พี่เลี้ยง และผู้ช่วยพี่เลี้ยง โดยเฉพาะในช่วงแรกที่หน้าที่ส่วนใหญ่ของบุคลากรเหล่านี้คือการให้คำปรึกษา และพูดคุยปลอบโยนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการใหม่ ที่เกิดปัญหาคิดถึงบ้าน และปรับตัวเข้ากับการทำงานไม่ได้

“มาแรก ๆ นะ โห คิดถึงบ้านมาก มันเหงา เราไม่เคยต้องมาทำงานอย่างนี้ ผมว่าจะไม่อยู่แล้ว แต่พี่เขาก็มาคุย มาปลอบ เราก็เลยมาคิดดูพี่เขาอยู่มาได้ เราก็ต้องอยู่ให้ได้”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (03/02/48)

“อยากกลับบ้านมา คิดถึงแม่ หนูร้องไห้ นะ ร้องเลย 2-3 วัน พี่เขาก็ดีมาดูแลมาปลอบจนอยู่มาได้ แต่บางคนเขาก็อยู่ไม่ได้นะ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (14/02/48)

ปัญหาในการปรับตัวของนักเรียนทุนในช่วงแรก พี่เลี้ยงและผู้ช่วยพี่เลี้ยงจะคอยดูแลและปลอบโยนนักเรียนด้วยการเข้าไปพูดคุยให้คลายความคิดถึงบ้านและอยู่ร่วมโครงการต่อไปได้

“ปัญหามันจะมีช่วงที่เด็กเข้ามาใหม่ ๆ ในการปรับสภาพหรือปรับตัวของเขา มันยังเข้ากับที่นี่ไม่ได้ แล้วในตอนนั้นจะมีปัญหาเยอะ ทั้งเรื่องสภาพจิตใจ ต้องให้คำปรึกษาเขาทั้งหมด เรื่องความเป็นอยู่ เรื่องอาหารการกิน การเจ็บป่วย คือสภาพจิตใจ เราต้องดูแลเขาด้วย สภาพครอบครัว บางคนมีปัญหาครอบครัว พ่อแม่ทะเลาะกัน เราก็ต้องเข้าไปช่วยไปพูดอะไรกับเขาเหมือนกับเป็นผู้ปกครองคนหนึ่งไปเลย อาจารย์ และพี่เลี้ยงทุกคนก็ต้องพยายามปรับให้ดูแลอย่างนี้เหมือนกัน ทุกคนจะเข้าไปคุยกับเด็ก จะต้องรอบรู้ปัญหาของเขา แก่ได้เราก็แก่ แก่ไม่ได้ก็พยายามหาทางช่วยให้ได้เหมือนที่ปรึกษานะ”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (18/12/47)

“ครั้งมีคนช่วยดูแล มีคนเอาใจใส่ตลอด คอยให้คำปรึกษาให้คำแนะนำ มันจะไม่เกิดความเหงา ว่าเหวให้เหิน บางคนเนี่ยมาจนลืมบ้านนะ ให้มา 3 เดือนแรกเนี่ยผู้ร้องให้ น้ำตาฟูมฟายจะกลับบ้านให้ได้ พออยู่ไปปีนึง พี่หนูไม่กลับบ้านได้ใหม่”

พี่เลี้ยงชาย (15/02/48)

(2) สวัสดิการ

นอกจากข้อตกลงในการเข้าร่วมโครงการเรื่อง การเรียน การทำงาน และความประพฤติแล้ว เมื่อนักเรียนเข้าร่วมโครงการแล้ว สวัสดิการที่นักเรียนได้รับได้แก่ ชุดทำงาน ชุดนักศึกษา อุปกรณ์การเรียน ค่าลงทะเบียนเรียนและสวัสดิการด้านความเป็นอยู่ 1 เดือน

“เดือนแรกที่มาอยู่เขามีคู่มือให้ไว้แลกซื้อข้าว วันละ 60 บาท ถ้าเหลือก็แลกมาฆ่า ปลากระป๋องไปกิน เขาจะให้เป็นอาทิพย์ ถ้าเหลือเราก็ไปแลกเป็นอย่างอื่นได้ แต่แลกเป็นเงินไม่ได้”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (04/01/48)

“ค่าหอก็ฟรี ฟรี 1 เดือน “

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (04/01/48)

“เขาให้สมุด ปากกา อุปกรณ์การเรียนทุกอย่าง ชุดพนักงานแล้วก็ชุดนักศึกษา พวกเสื้อกางเกง กระโปรง รองเท้าด้วย รองเท้าผ้าใบสีขาว แล้วก็ค่าเรียน เรียนฟรี”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (11/01/48)

สวัสดิการที่นักเรียนทุนได้รับนี้ เป็นสวัสดิการพิเศษนอกเหนือสิทธิของพนักงานทั่วไป ที่ผู้เป็นนักเรียนทุนเท่านั้นจะได้รับ

(3) การทำงาน

นักเรียนทุนทุกคนที่เข้าร่วมโครงการ นอกจากโอกาสทางการศึกษาที่ได้รับแล้ว ตามเงื่อนไขของโครงการ นักเรียนทุนจะต้องทำงานในบริษัทในวันจันทร์-ศุกร์ เช่นเดียวกับพนักงานทั่วไป เพื่อฝึกการเรียนรู้งานอาชีพตามแนวคิดสำคัญของโครงการ โดยโครงการให้นักเรียนทุนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกโรงงานที่ต้องการทำเอง

“มี group ถ้าสมมติจากการคัดเลือกช่วงแรกนี้ให้เลือกเอง แต่ในช่วงที่สอง ถ้าสมมติโควตาภูมิภาคหรือ กคน. นี้เต็มละ ห้าคน สิบคน พอเต็มแล้วเราก็ต้องเปลี่ยนใจไปอยู่อีกระบบหนึ่งอะไรอย่างนี้ หรือถ้าสมมติอย่างโรงหนึ่งเต็ม พาไปดูโรงสาม ถ้าโรงสามเต็มก็ขยับมาอะไรอย่างนี้ คือเรามีการปรับตามสภาพความต้องการของหน่วยงาน ก็ตามโควตาที่มีอยู่ด้วย โควตาของโรงหนึ่งต้องการเท่าไร โรงสอง โรงสามต้องการเท่าไร”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/02/48)

จากการสอบถามนักเรียนพบว่า

“เขาจะพาไปดูว่าจะทำโรงไหน มีให้เลือก 2 โรง (หัวเราะ) โรง 1 กับโรง 3 เขาไม่บังคับหรอก”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (05/02/48)

“เขาให้เลือก แต่ถ้ามันเต็มก่อนเราก็ต้องลงที่เหลือ แล้วค่อยเลือกว่าจะ
อยู่ไหนไหนของโรงงาน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (03/02/48)

จากแนวคิดที่นำมาสู่การจัดตั้งโครงการ และกระบวนการสรรหาบุคลากร และนักเรียนเพื่อ
เข้าร่วมโครงการทำให้โครงการสามารถดำเนินงานมาได้จนถึงวันนี้ นับว่าเป็นผลงานที่น่า
ภาคภูมิใจของกลุ่มคนที่มีส่วนร่วมในโครงการโดยแท้จริงโดยแท้จริง

ด้านการศึกษา

ในด้านการศึกษานั้นอยู่ในส่วนความรับผิดชอบของโรงเรียนวัดราชโอรสที่รับหน้าที่
การวางแผนการติดต่อประสานงานกับผู้สอนและการลงทะเลเบียนให้กับนักเรียนในแต่ละภาคเรียน
โดยการเรียนการสอนในแต่ละภาคเรียนผู้สอนและที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษาจะประชุม
และจัดตารางการเรียนการสอนร่วมกัน โดยแบ่งหน้าที่การสอนแต่ละวิชาตามที่ตกลงกันได้ ก่อนนำ
ผลการประชุมที่ได้เสนอให้ฝ่ายสถานประกอบการพิจารณาและดำเนินการต่อไป

“ในส่วนของพ่อหน้าที่ตรงนี้คือ วางแผนการลงทะเลเบียน การจัดระบบ
การศึกษาเพื่อให้ไอรุ่นใหม่ ๆ ที่เข้ามาเนีย ได้พัฒนาศักยภาพมันเต็มที่ ให้เขารู้ว่า
เขาเข้ามาแล้วเขาดีขึ้น ดีกว่าไม่อยู่บ้านนอกด้วย”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (01/02/48)

“ก่อนสอนแต่ละเทอม ก็จะมีประชุม ก็ดูว่าความจำเป็นของน้อง
อย่างเช่นว่า เทอมนี้น้องลงอะไร ก็จะเอาวิชานั้นเป็นหลักไว้ก่อน ส่วนวิชาเสริมอื่น
ๆ อย่างเช่น คณิตศาสตร์ กับภาษาอังกฤษ ก็จะเอาบรรจุไว้ในตารางที่ แต่เรื่อง
การจัดตารางที่สอนเนีย ก็คือแบ่งกันเอง”

อาจารย์คณิตศาสตร์ (09/01/48)

“ตอนแรกเนียก็จะมีประชุมกัน ว่าเทอมนี้มีวิชาอะไรที่เด็กเขาเรียน
อย่างเทอมนี้รุ่น 5 กับรุ่น 6 มันลงเรียนการงานฯ พี่ก็จะเป็นคนสอน ส่วน
ภาษาอังกฤษ ...(อาจารย์ภาษาอังกฤษ) ก็จะเป็นคนรับผิดชอบไป ตารางที่เรียน
ก็จัดตามคนสอนอย่างพี่สอนวิชาการงาน ...(อาจารย์คณิตศาสตร์) สอนเลขถึง
เทอมนี้ไม่ได้ลงเรียน แต่เราก็จัดให้เขาอยู่แล้ว ...(อาจารย์ปรับพื้นฐานวิทย์) ก็

สอนวิทย์ เพราะงั้น วันอาทิตย์ตามแผนเทอมนี้รุ่น 5 กับรุ่น 6 ก็เรียน การงาน
คณิต แล้วก็ วิทย์ ส่วนวันเสาร์เขาก็สอนคณิต ภาษาอังกฤษ ไทย-สังคม”

อาจารย์วิทยาศาสตร์ (06/02/48)

“อาจารย์เขาก็เรียกคุยว่าเทอมนี้จะสอนอะไร พอดีเทอมนี้น้องเขาหลง
ภาษาอังกฤษ แล้วมีมียืนพื้นภาษาอังกฤษหลักคนเดียว เพราะ ...(อาจารย์ปรับ
พื้นฐานคณิต) เขาแค่ปรับพื้นฐานไม่ได้สอนวิชาหลัก ก็ต้องมาลงตารางที่เวลา
สอนกัน ตามที่วางไว้วันอาทิตย์เขาเรียน คณิต วิทย์ แล้วก็การงานมั่ง ส่วนวัน
เสาร์ก็ภาษาอังกฤษ คณิต กับภาษาไทย”

อาจารย์ภาษาอังกฤษ (22/01/48)

การดำเนินการเรียนการสอนในแต่ละภาคเรียนนั้น ฝ่ายการศึกษาจะต้องประชุมเพื่อ
วางแผนร่วมกันก่อนดำเนินการสอนตามภาระที่ได้รับมอบหมายต่อไป

2) การจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนทุนของโครงการ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านความเป็นอยู่และ
ด้านการศึกษา ดังภาพในภาคผนวก ง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ด้านความเป็นอยู่

โครงการได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนทุนได้สนุกสนานร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมที่จัดแบ่ง
ได้เป็น 2 ประเภทคือ กิจกรรมที่เป็นหน้าที่ประจำ และกิจกรรมยามว่างหรือกิจกรรมเสริม ซึ่ง
กิจกรรมที่จัดขึ้นนี้บุคลากรที่ดูแลด้านความเป็นอยู่ ได้แก่ พี่เลี้ยงและผู้ช่วยพี่เลี้ยง เป็นผู้รับผิดชอบ
โดยต้องผ่านความเห็นชอบและได้รับการอนุมัติจากผู้บริหารทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนก่อนจึง
สามารถนำไปปฏิบัติได้

(1) กิจกรรมที่เป็นหน้าที่ประจำ

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 จะมีหน้าที่ประจำที่ต้องรับผิดชอบในแต่ละวัน คือ การทำ
ความสะอาดบริเวณหอพัก และการเข้าแถวตอนเช้าก่อนไปทำงาน

นักเรียนทุนแต่ละรุ่น จะแบ่งเวรทำความสะอาดบริเวณหอพัก และตื่นมาทำตั้งแต่ตี 5 โดย
มีพี่เลี้ยงและผู้ช่วยพี่เลี้ยงเป็นผู้ควบคุม

“มันมีกิจกรรมทุกวันที่เราให้เขาทำกิจกรรมนี้ที่เราเห็นแล้วว่ามันเป็น
ประโยชน์กับเขาเนี่ย ตั้งแต่ทำความสะอาดทำอะไรพวกเนี่ย”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (10/02/48)

“ตื่น ถ้ามาทำเวรก็ประมาณตี 5 แต่ไม่ทุกคนแล้วแต่เวร เวรหนึ่งอาจจะมี 5 คน หรือ 10 คน ก็ตื่นมาทำเอง แต่ถ้าไม่ลงมาหัวหน้าที่จะจดชื่อมาให้พี่เลี้ยง พี่เลี้ยงก็จะทำโทษ หน้าที่เวรก็จะทำความสะอาดหอ กวาด ถูภายในหอ แล้วก็ บริเวณรอบหออะไรอย่างนี้ แบ่งเป็นโซนอย่างสนามเนี่ยรุ่น 4 ห้องเรียนรุ่น 5 อาคารรุ่น 6 อย่างนี้ ก็แบ่งเป็นรุ่น ๆ ทำ เวลาที่ประมาณ 20 หรือ 30 นาที ก็เสร็จแล้ว ตื่นมาทำแป๊บเดียว”

พี่เลี้ยงชาย (27/01/48)

“งานพัฒนาหอพักประมาณช่วงตี 4 ตี 5 จะเห็นเด็กเขาพัฒนาหอพัก ทำความสะอาดหอพักกัน เปลี่ยนเวรกันทำ แล้วก็มีพี่เลี้ยงมาคุมด้วยเป็นอย่างนี้ทุกวัน เขาจะเปลี่ยนเวรมาทำความสะอาดข้างล่างกันประมาณตี 5”

แม่ค้าร้านสวัสดิการ (28/12/47)

เมื่อสอบถามข้อมูลจากนักเรียนพบว่า

“เวรนี้ต้องตื่นมาทำตอนตี 5 แต่จะแบ่งเป็นกันเป็นวัน ๆ ผลัดกัน แบ่งโซนดูแล แล้วพวกพี่เลี้ยงเขาก็จะลงมาตรวจก็เสร็จ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (10/02/48)

“ตี 5 ต้องทำเวร จะมีคนมาปลุกพวกหัวหน้าเวร บางทีก็ตื่นกันเอง ถ้าไม่ไปทำพี่เขาจะจดชื่อหักคะแนน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6(07/02/48)

นอกจากกิจกรรมทำความสะอาดแล้ว ตอนเช้านักเรียนทุนจะมีการเข้าแถวประชุมเช้า เวลาประมาณ 7.00 น. โดยมีประธานนักเรียน ผู้ช่วยพี่เลี้ยงเป็นคนดูแล เพื่อแจ้งข่าวหรือข้อปฏิบัติ ใช้เวลา ประมาณ 10-30 นาที ขึ้นกับเรื่องที่จะแจ้ง โดยแบ่งการเข้าแถว ดังนี้

ตารางที่ 4.16 ตารางการเข้าแถวประชุมตอนเช้าของนักเรียน-นักศึกษา ปีการศึกษา 2547

วัน	การเข้าแถว
จันทร์ พุธ ศุกร์	นักเรียนทุน รุ่น 5,6 ทั้ง กศน.และทวิภาคี
จันทร์ ศุกร์	นักเรียนและนักศึกษาทุกระดับ

“ตอนเช้าวัน จันทร์ พุธ ศุกร์ พวกนักเรียนทุนรุ่น 5 กับรุ่น 6 ทั้งหมด จะต้องมาเข้าแถวตอนเช้า เพื่อว่ามีอะไรที่จะแจ้งให้ทราบ ซึ่ง...(พี่เลี้ยงชาย) จะเป็นคนดูแลกับ ผู้ช่วยพี่เลี้ยงเวลาประชุมก็แล้วแต่ว่ามีเรื่องแจ้งเยอะหรือเปล่า บางทีก็ 10 นาที พอเสร็จแล้วเขาก็จะแยกย้ายกันไป กินข้าวบ้างไปโรงงานเลยก็มี แต่วันจันทร์และวันศุกร์ต้องเข้าแถวตอนเช้าหมดทั้งนักเรียนทุนแล้วก็พวกปวช. ปวส. ด้วย”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (12/01/48)

ตอนเย็นนักเรียนทุนต้องทำกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอนโดยแบ่งตามชั้นของหอพัก

“ตอนเย็นนะยกเว้นเรื่องเรียน ไม่มีเรื่องเรียนจะมีเรื่องของอะไรนะ คุณธรรมจริยธรรมพวกนี้นะ พวกเอ่อพัฒนาชีวิตนี้นะและมีเรื่องของการสวดมนต์ไหว้พระที่ต้องทำเวลาอยู่โรงเรียน ก็มีเขากำหนดให้วันเสาร์ตอนเย็น วันเสาร์ทุกเสาร์อะนะ ก็มีการสวดมนต์ไหว้พระ แล้วก็นั่งสมาธิ แต่ว่าเราทำทุกวันไม่ได้ ของผู้หญิงก็ฝั่งนี้ ผู้ชายก็ฝั่งนี้ แต่ว่ามันทำทุกวันไม่ได้ เนื่องจากบางครั้งเด็กมันก็เหนื่อย มีไอทีมีอะไรก็ต้อง ก็ต้องยกเลิกกิจกรรมไปในส่วนนี้”

พี่เลี้ยงชาย (15/02/48)

กิจกรรมที่เป็นหน้าที่ประจำนี้ เป็นข้อกำหนดที่ทางโครงการกำหนดขึ้นให้นักเรียนทุนปฏิบัติ

(2) กิจกรรมยามว่างหรือกิจกรรมเสริม

เพื่อให้นักเรียนทุนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทางโครงการโดยกลุ่มผู้ช่วยพี่เลี้ยง จึงคิดกิจกรรมยามว่างหรือกิจกรรมเสริมให้นักเรียนทุนได้ทำร่วมกัน ภายใต้ความเห็นชอบของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ และการกำกับดูแลของกลุ่มพี่เลี้ยง

“กิจกรรมในช่วงของวันหยุด วันหยุดสำคัญ วันพ่อ วันลอยกระทง เราก็จะจัดกิจกรรมให้เขา ให้เขาช่วยทำ เพราะว่ากิจกรรมพวกนี้ก็จะเป็นหลัก ก็ฟ้าสั่ง ถ้าขาดนักเรียนทุนมันก็จะลำบาก แล้วกิจกรรมเราก็จะให้เขามากพอสมควร เพราะว่าส่วนหนึ่งไม่ให้เขาคิด ไม่อยากให้เขาคิดถึงบ้าน อยากให้เขาแบบทบทวนนี่ คือเป็นส่วนหนึ่งของเหมือนกับที่บ้านของเขา กิจกรรมที่เขาอยากจะมี กิจกรรมที่เขาอาจจะคิดขึ้นมาแล้วเราก็ช่วยทั้งหมด อย่างทัศนศึกษามีทุกปี ปีนี้ก็ไปวัด

ยานนาวา แล้วไปเที่ยวทะเล ปีก่อนก็ไปจุฬาฯ วิชาการ ไปอะไรไปเรื่อยก็มี แล้วให้เขียนรายงาน แล้วมารายงานหน้าชั้น”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (10/02/48)

“กิจกรรมอื่นก็มีสันตนาการต่าง ๆ อย่างเช่น กิจกรรมกลุ่มพี่น้อง ปรีक्षाหรือกันเรื่องการทำงาน ก็คืออาจมีทั้งด้านกีฬา กีฬาสื่ออาจจะมีการที่พี่น้องร่วมสังสรรค์กันปีใหม่ ลอยกระทง คือกิจกรรมทุกอย่างที่เขาเรียกสันตนาการ อย่างเช่นพาไปเที่ยว ออกทัศนศึกษาอะไรยังงี้ เราก็มีให้ปกติเหมือนกับโรงเรียนทั่วไป”

พี่เลี้ยงหญิง (05/02/48)

“ก็หากิจกรรมมาให้น้องทำ เช่นกิจกรรมออกกำลังกาย อบรมคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นครับ แล้วกิจกรรมเท่าที่ผ่านมาก็จะมีทัศนศึกษา แล้วก็กีฬาของนักเรียนทุน แล้วก็ไปบำเพ็ญประโยชน์วันสำคัญ ไปกวาดลานวัด แล้วก็ไปช่วยงานวัด”

ผู้ช่วยพี่เลี้ยงฝ่ายกิจกรรม 24/02/48

“กิจกรรมเสริมก็อย่างเทศกาล เขาก็มีเทศกาลต่าง ๆ ให้กับเด็ก อย่างมาใหม่ ๆ เด็กก็จะมีรับน้อง พอเข้าช่วงประเพณีก็มีลอยกระทง มีอะไรก็จะจัดให้เด็กได้สนุกสนาน วันเด็กอย่างนี้ก็มีการจัดกีฬา แข่งวอลเลย์บอล แข่งฟุตบอล เขาไม่อยากจะให้เด็กว่าง ถ้าเด็กว่างมันคิดโน่นคิดนี่ แอบกินเหล้าอะไรพวกนั้นก็เหมือนกัน”

คนขับรถ (15/02/48)

จะเห็นว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่ผ่านความเห็นชอบจากผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษาและกลุ่มพี่เลี้ยงแล้วว่ามีประโยชน์ เหมาะสม สามารถจัดได้

ด้านการศึกษา

กิจกรรมด้านการศึกษานั้นเป็นภาระงานที่ฝ่ายโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการควบคุมดูแล ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการเรียน ที่ผู้สอนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมร่วมกับนักเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ที่มีการเรียนการสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ลักษณะการสอน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน และนักเรียน ลักษณะการสอนส่วนใหญ่จะเป็นการสั่งงานให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาที่จะเรียนมาล่วงหน้า ก่อนทำการเรียนการสอน

“ส่วนมากเวลาสอนจะเป็นลักษณะให้งานล่วงหน้าก่อนแล้วแล้วให้เด็กไปหามาส่งอาทิตย์ถัดไป บางอย่างไม่มีในหนังสือหรือคัดค้นจากที่ต่าง ๆ เดียวนี้เขาเอาคอมฯ มาให้แล้ว ถ้ามันสงสัยมันก็หาเอา ถ้ามันจะหานะ”

อาจารย์วิทยาศาสตร์ (20/02/48)

“ก็มีงานให้เขาไปหาคำตอบมาก่อน ก็เป็นเรื่องที่เขาต้องเรียนในสัปดาห์ถัดไป บางทีผมเตรียมมาไม่ทัน ก็จะส่ง อีเมลล์มาให้ พี่...(หัวหน้าพี่เลี้ยง) หรือว่าพี่...(พี่เลี้ยงหญิง) ถ่ายเอกสารแจกน้องครับ”

อาจารย์ภาษาอังกฤษ (19/02/48)

จากการสอบถามข้อมูลนักเรียน พบว่า

“พี่เขาจะมีงานให้ทำส่ง แต่พวกผมก็ไม่ค่อยทำหรอก เพราะมันทำไม่ได้ก็รอดถามพี่เขาอาทิตย์หน้า”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“เขามีนงานให้ เขาจะสั่งเป็นอาทิตย์ แล้วก็ให้ทำส่ง แต่ไม่ได้ส่งทุกอาทิตย์แล้วแต่ว่าพี่เขาจะสั่ง อย่างพี่... (อาจารย์ภาษาอังกฤษ) เขาจะให้ท่องศัพท์มา 20 คำ ถ้าท่องไม่ได้วันเสาร์พี่... (อาจารย์ภาษาอังกฤษ) มากก็จะให้คัดส่ง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (24/02/48)

“มีการบ้านแต่ไม่เคยส่งเลยคะ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (17/02/48)

การสั่งงานล่วงหน้าของผู้สอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษาเนื้อหาล่วงหน้า ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนทุนในการเรียนรู้เนื้อหาและสาระของวิชาได้เข้าใจดีขึ้น

ในด้านวิธีการสอนนั้น นอกจากวิชาหลักที่นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 ต้องลงทะเบียนเรียน ในเทอมนี้แล้ว (ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547) นักเรียนยังต้องเรียนวิชาเสริมเพิ่มเติม โดยวิชา เสริมของนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 คือภาษาไทย-สังคม และวิทยาศาสตร์ ส่วนนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 วิชา เสริมคือ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์กายภาพ-ชีวภาพซึ่งผู้สอนแต่ละคนจะมีวิธีการสอนที่ ต่างกัน

“พี่เขาไม่ดู ใจดีมาก ไม่เข้าใจเขาก็จะทวนอีก 4-5 รอบ ยังมีเลย แต่พวก หนูเองแหละ เรียนไม่เข้าใจที่แกพูด”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“พี่...(อาจารย์วิทยาศาสตร์) เล่นเกมไปด้วยสอนไปด้วย สุขุม นุ่มลึก (หัวเราะ) แก่ได้ทุกอย่าง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“พี่...(อาจารย์ปรับพื้นฐานคณิต) สอนนะหลับ แกจะแบบว่าเงียบ ๆ แก ไม่ค่อยเล่นมุข”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (24/02/48)

“พี่เขาสอนคนละสไตล์ พี่...(อาจารย์ปรับพื้นฐานคณิต) เนี่ยจะเขียนมาก พี่...(อาจารย์ปรับพื้นฐานวิทยาศาสตร์) พูดมาก แต่ชอบนะชอบพี่...(อาจารย์ปรับ พื้นฐานวิทยาศาสตร์) แกพูดแล้วชอบปากมากเลย ไม่ง่วง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (24/02/48)

วิธีการสอนเป็นลักษณะเฉพาะส่วนบุคคลของผู้สอน แต่จุดมุ่งหมายของการสอนอยู่ที่ ความรู้ที่นักเรียนจะได้รับ

เมื่อสอบถามถึงเนื้อหาที่สอนจากผู้สอนและนักเรียนได้ข้อมูลที่ตรงกันว่า เนื้อหาที่ใช้สอน เป็นหลักคือเนื้อหาตามหนังสือ และใช้เนื้อหานอกบทเรียนเสริมเมื่อสอนเนื้อหาหลักจบแล้ว

“เนื้อหาในหนังสือนี้เป็นหลักเลย เพราะเด็กเขาต้องสอบ แต่ถ้าจบแล้วก็เอาเนื้อหาจากข้างนอกด้วย อยากให้เขารู้กว้างขึ้น”

อาจารย์ภาษาอังกฤษ (19/02/48)

“ไม่ได้สอนจากหนังสืออย่างเดียว หนังสือก็ส่วนหนึ่ง อีกส่วนก็จากข้างนอก”

อาจารย์วิทยาศาสตร์ (20/02/48)

“เวลาเขาสอนเขาก็สอนทั้งตามในหนังสือ แล้วก็เสริม ๆ จากข้างนอก”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“บอกเคล็ดลับแล้วก็ความรู้จากข้างนอกบ้าง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (24/02/48)

จากการสังเกตลักษณะการสอน เช่น การเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ผู้สอนจะเริ่มเนื้อหาในบทเรียนตามที่กำหนดไว้ในแต่ละสัปดาห์ โดยเน้นให้นักเรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมมากที่สุด เช่น การเรียกชื่อให้นักเรียนตอบเป็นรายบุคคล หากนักเรียนตอบไม่ได้ ผู้สอนจะให้นักเรียนเลือกเพื่อนในห้องมาช่วยตอบ เมื่อนักเรียนตอบถูกผู้สอนจะชมเชย พร้อมยกตัวอย่างประโยคหรือสำนวนที่มีลักษณะหรือความหมายคล้ายคลึงกับตัวอย่างในหนังสือมาอธิบายเพิ่มเติม และบางครั้งผู้สอนจะทำเทปมาเปิดเพลงเพื่อให้นักเรียนเติมคำศัพท์จากเพลง โดยผู้สอนจะเว้นช่องว่างและมีกลุ่มคำศัพท์ไว้ให้นักเรียนเติม เพื่อฝึกทักษะการฟังพร้อมกับให้นักเรียนเรียนรู้วิธีการใช้ประโยคจากเพลง

ในการทำงานเดียวกันจากการสังเกตการสอนในรายวิชาอื่น เช่น วิชาวิทยาศาสตร์นั้น พบว่าเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนด มีการสอนวิธีการทำยาหม่อง ผู้สอนซึ่งเป็นอาจารย์วิทยาศาสตร์ได้ให้นักเรียนเรียนรู้วิธีการทำตามหนังสือ พร้อมกับนำส่วนผสมของการทำลิปสติกมาให้นักเรียนทดลองทำเสริม โดยเชิญอาจารย์สอนคณิตศาสตร์มาเป็นผู้สอนร่วมในคาบเรียน

จากบันทึกการเรียนรู้ประจำวันของนักเรียน และบันทึกการสอนของผู้สอนทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมที่สอดคล้องกันว่าในการเรียนแต่ละสัปดาห์นั้นผู้สอนจะวางแผนการสอนโดยพิจารณาเนื้อหาหลักจากในหนังสือ และแทรกความรู้นอกบทเรียนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะด้วย

(2) กิจกรรมก่อนเข้าชั้นเรียน

จากการสังเกตการเรียนการสอนของนักเรียน พบว่า นักเรียนจะลงมาเข้าแถว เวลา 08.00 น. เพื่อร้องเพลงชาติ และเช็คชื่อเข้าชั้นเรียน จากนั้นนักเรียนจะไปกินข้าวที่ร้านอาหารตามสั่ง บริเวณใต้ถุน หอเอ ในขณะที่นักเรียนบางส่วนจะซื้อข้าวขึ้นไปทานในห้องพัก

“พวกหนูต้องลงมาเข้าแถวตอน 8 โมงเช้า วันที่มีเรียน ถ้าไม่ลงมาเขาก็เช็คขาด แล้วส่งชื่อให้อาจารย์พ่อเสร็จแล้วก็ไปกินข้าวรอเข้าเรียน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (20/02/48)

“หนูต้องเช็คชื่อเพื่อนให้พี่... (พี่เลี้ยงหญิง) ดูว่าใครไม่ลงมาบ้าง แล้วก็รายงานพี่เขา แล้วก็ไปกินข้าว บางคนเขาก็ซื้อไปกินข้างบน เพราะที่ร้านป่า (ร้านอาหารตามสั่ง) คนมันเยอะ”

หัวหน้านักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (19/02/48)

นักเรียนจะเริ่มเรียนตอนเช้าเวลา 9.00 น. หรือ บางสัปดาห์ นักเรียนจะเริ่มเรียนในเวลา 10.00น. ซึ่งทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการไปรับนิสิตจุฬาฯ อาจเกิดความล่าช้า ซึ่งในช่วงเวลานั้นบรรยากาศในห้องเรียนเป็นไปอย่างสบาย

“บางทีพี่เขาก็มาช้า 9 โมงครึ่ง 10 โมง พวกผมกินข้าว ดูโทรทัศน์รอ พอพี่เขามากก็เข้าห้องเรียน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (12/02/48)

“เวลามาบางทีก็ช้า เกือบ 10 โมง แต่ส่วนมากก็ 9 โมง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (13/02/18)

เวลาเริ่มต้นของการเรียนการสอนจึงขึ้นอยู่กับการมาถึงของกลุ่มผู้สอนที่ต้องเดินทางมาจากกรุงเทพฯ

(3) บรรยากาศในชั้นเรียน

เมื่อเริ่มเรียน จากการสังเกตการเรียนการสอนพบว่า ผู้สอนจะเริ่มโดยการถามการบ้านที่ไว้ก่อนหน้า ว่าได้คำตอบอย่างไร ทำได้หรือไม่ โดยบรรยากาศเป็นไปอย่างเป็นกันเอง มี

การหยอกล้อกันระหว่างผู้สอนกับนักเรียนตลอดการสอน โดยคำพูดที่ใช้มีลักษณะความเป็นกันเอง เช่น บรรยายการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนทุนรุ่นที่ 5

อาจารย์ภาษาอังกฤษ: ใ้ ฟี่ให้ไปท่องได้ไหม

นักเรียน: ฟี่...ยังท่องไม่ได้เลย ใ้เวลาอีกหน่อยไม่ได้หรือ

อาจารย์ภาษาอังกฤษ: ไม่ได้ ๆ ต้องท่องวันนี้แหละ ถ้าท่องไม่ได้ทำยังไง คัดนะ คำละ 20 คำนะ เตรียมตัวให้ดี เอ้า! คนนั้น อย่าหลบ ครับอย่าหลบ ท่องคำว่า examination ครับ

นักเรียน: ... (นักเรียนก้มหน้าดูสมุด)

อาจารย์ภาษาอังกฤษ: Stop! เราตกลงกันว่าใ้ มองได้ 2 ที่ หน้าฟี่กับเพดาน หรือหลับตาไปเลย ไม่ได้ใ้ไหม 20 คำครับ

วิชาภาษาอังกฤษรุ่นที่ 5 (05/02/48)

วิธีการสอนของอาจารย์ภาษาอังกฤษจะยึดหลักตามหนังสือ เมื่อต้องการเน้นความสำคัญ หรือคำศัพท์ จะเขียนกระดานพร้อมอธิบาย ก่อนลบแล้วให้นักเรียนท่องเพื่อทวนความจำ

“เวลา...สอน ... จะเอาตามหนังสือ แล้วก็เพิ่มเติมจากข้างนอกด้วย บางทีก็เอาช่วมาให้น้องอ่าน ส่วนมากเขาก็ไม่ค่อยทำหรอก จะมีทำบางคน แต่ก็ทำผิด ๆ มาแหละ”

อาจารย์ภาษาอังกฤษ (05/02/48)

เมื่อสอบถามจากนักเรียนพบว่า นักเรียนรู้สึกสนุกกับการสอนของอาจารย์ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะเวลาถูกเรียกให้ตอบคำถามจะตื่นเต้นมาก

“ฟี่....(อาจารย์ภาษาอังกฤษ) เขาสอนช้า อย่างบางทีตอบไม่ได้ เขาก็จะถามว่า น้องรู้ใหม่ว่าฟี่เรียนยิมนาสติกมาก่อน พวกหนูก็งั้น แล้วฟี่เขาก็พูดต่อว่า ถ้าตอบไม่ได้เจอดีลังกา ทำเกลียว 2 รอบ ถีบขาคู่นะครับ ฮาทั้งห้องเลยฟี่”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (05/02/48)

เมื่อไปดูบรรยากาศการเรียนการสอนของนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 ซึ่งเรียนวิชาการงานฯ ในวันอาทิตย์พบว่า นักเรียนให้ความสนใจพอสมควร มีบางส่วนที่หลับ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนจะยิ้ม ๆ แล้วบอกให้ปลุกเพื่อน

“เฮ้ย! ปลุกเพื่อนดิ พี่ไม่ได้มาร้องเพลงกล่อมมะเว้ยไฉนนี่ เดี่ยวโดน (เมื่อ นักเรียนตื่น) ใจหลับได้เลขเด็ดไหม ถ้าไม่ได้อย่าหลับ เสียเวลา ถ้าหลับแล้วได้เลขเด็ดค่อยหลับ (นักเรียนทั้งห้องหัวเราะ)”

อาจารย์วิทยาศาสตร์ (06/02/48)

บางครั้ง เมื่อนักเรียนไม่สนใจการเรียนการสอนในห้อง ผู้สอนจะใช้เสียงในการกระตุ้น เช่น การสอนวิชาคณิตศาสตร์นักเรียนทุนรุ่นที่ 6

“ตรงนั้นคุยอะไรกัน ฉันถามว่าคุยอะไรกัน (เสียงดัง) ไม่เห็นแก่ความตั้งใจในการสอนก็เห็นใจในความน่ารักบอบบางของฉันบ้าง (นักเรียนทั้งห้องหัวเราะ)”

อาจารย์คณิตศาสตร์ (06/02/48)

เมื่อสอบถามผู้สอนเกี่ยวกับความตั้งใจในการเรียนพบและพฤติกรรมการเรียนว่านักเรียนบางส่วนมีความตั้งใจเรียนดี แต่บางส่วนก็ไม่ตั้งใจ

“เด็กไม่ตั้งใจมันต้องมีอยู่แล้วพี่ แต่บางคนก็ตั้งใจเรียนดีนะ บางทีก็เป็นเพราะเนื้อหาที่สอนมันยาก บางทีก็เป็นเพราะเราสอนน่าเบื่อก็ต้องพักผ่อนบ้าง”

อาจารย์ภาษาอังกฤษ (05/02/48)

“เด็กมันไม่ค่อยตั้งใจเท่าไรหรอก ประมาณ 30 นาที ก็เริ่มแล้ว บางทีมันต้องใช้ลูกเล่นกันบ้าง ใช้เสียง หลอกด่าเล็ก ๆ ให้มันรู้สึก”

อาจารย์คณิตศาสตร์ (06/02/48)

จากการสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนพบว่า นักเรียนบางส่วนที่ไม่ตั้งใจเพราะเรียนไม่รู้เรื่อง และบางส่วนง่วงนอน ซึ่งในกลุ่มนักเรียนทุนด้วยตนเองจะเรียกการแอบหลับออกจากห้องเรียนไปนอนว่า “เข้ากะ”

“บางคนมันก็ไม่ตั้งใจเรียน บอกก็ไม่ค่อยฟัง เพราะเพื่อน ๆ กัน บางคนมันก็เข้ากะ อะไรจ้ะ”

หัวหน้านักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (05/02/48)

“ส่วนมากเขาเรียนไม่รู้เรื่อง”

หัวหน้านักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (06/02/48)

นอกจากการไม่ตั้งใจเรียนในชั้นเรียนแล้วแล้ว บางครั้งเมื่อสั่งการบ้านหรืองานให้นักเรียนทำ แล้ว นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ทำส่ง ส่งงานไม่ครบเมื่อสอบถามสาเหตุพบว่า สาเหตุมาจากการเรียนไม่ทัน และทำการบ้านตามที่คุณสอนสั่งไม่ได้

“มันไม่มีคนสอนอย่างอังกฤษทำไม่ได้ ก็รอพี่...(อาจารย์ภาษาอังกฤษ) มาเฉลย เพราะถามพี่...(พี่เลี้ยงหญิง) แกก็ไม่ได้ แกไม่มีเวลา เขาดูแลหลายด้าน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“การบ้านแก (อาจารย์ปรับพื้นฐานคณิต) สั่ง 40 ข้อ ยังไม่เสร็จเลย พวกผมต้องตื่นเช้าทุกวัน แล้วก็ทำงานถึงเย็น บางทีกลับมาเล่นกีฬาเหนื่อยไม่ไหวแล้ว”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (24/02/48)

“การบ้านยังทำไม่ทันเลย มันยังไม่เสร็จ หนูเรียนวิทย์ไซ้ใหม่ ต้องทำวิทย์ด้วย แล้วมีการบ้านวิชาอื่นมาอีกแต่มันไม่ใช่วิชาหลัก ก็เหมือนกับว่าเขามีงานล่วงหน้า แล้วมีการบ้าน แต่ว่าพวกเราทำไม่ค่อยทัน เพราะบางทีทำงานมาก็เหนื่อยแล้ว”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (24/02/48)

“ทำไปแล้วทำไม่ได้ก็ไม่ต้องจะถามใคร”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (24/02/48)

จากการสังเกตการสั่งการบ้านในชั้นเรียน และข้อมูลจากสมุดของนักเรียนพบว่า การบ้านที่ผู้สอนสั่งให้นักเรียนไปทำเพื่อทบทวนความรู้ นั้น เป็นแบบฝึกหัดที่ไม่มีในหนังสือ แต่มีเนื้อหาตรงตามหนังสือเรียน และมีส่วนของความรู้ที่เรียนเพิ่มเติมนอกเหนือจากในหนังสือเรียนเพิ่มเติมมา

นอกจากนี้ จากการสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน พบว่า ทั้งผู้เรียนและผู้สอนมีความสนิทสนมกันดี โดยผู้สอนจะแทนตัวเองว่าพี่และเรียกนักเรียนว่าน้อง เมื่อสอบถามความสัมพันธ์กับผู้สอนและความรู้สึก ประสพการณ์ที่ได้รับจากการเรียนพบว่า นักเรียนรู้สึกเป็นกันเองกับผู้สอน และการเรียนที่ได้รับช่วยเพิ่มความรู้และทำให้ตนมีความรับผิดชอบมากขึ้น

“เราสอนเหมือนเป็นพี่กับน้อง มันก็ดีกว่าสอนแบบครูอาจารย์เพราะถ้าแบบนั้นพวกผมไม่กล้าถามหรอก”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“เขาก็สอนเราแบบเป็นกันเองมากกว่า เหมือนเพื่อน สนุกกันมาก”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“แบบพี่กับน้อง เวลาเรียนเขาไม่บังคับ ก็เหมือนกับว่า เขาก็สอนให้เรา รู้จักรับผิดชอบตัวเอง ช่วยตัวเอง พี่เขาอะดี แต่พวกหนูเอง ไม่พอใจตัวเอง มันเหมือนเขามาสอนจริง ๆ ความตั้งใจก็ไม่เต็มที่”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (10/02/48)

“เวลาที่เขาไม่มาสอนก็อยากให้เราสอน มันเหมือนเวลาทำอะไรแล้วเราไม่มีใครมาให้กำลังใจเรา เวลาที่อาจารย์ (นิสิตจุฬาฯ) เขาให้กำลังใจหนูอยากเรียนมากเลยวันนั้น”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (10/02/48)

จากความสนิทสนมดังกล่าวนี้ ทำให้การพูดคุยกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนใช้คำพูดที่ไม่เป็นทางการนัก และบางครั้งมีการพูดเล่นกันได้ เช่น การแต่งกาย เนื่องจากการเรียนระบบการศึกษานอกโรงเรียนของนักเรียนทุนนั้น นักเรียนจะแต่งชุดนักศึกษาในวันเสาร์ และแต่งชุด

ทำงานวันอาทิตย์ ส่วนผู้สอนมักใส่เสื้อยืด กางเกงยีน บางครั้งการแต่งกายของผู้สอนก็เป็นหัวข้อของการสนทนาก่อนเริ่มการเรียนการสอน เช่น

ในช่วงโมฆะภาษาอังกฤษของนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 อาจารย์ภาษาอังกฤษใส่หมวกเดินเข้ามาในห้อง

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5: พี่...ทำไมต้องใส่หมวกด้วย

อาจารย์ภาษาอังกฤษ: อ้อ เป็นแฟชั่นใหม่ พวกเด็กแนวเขาแต่งกันแบบนี้แหละ

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5: ไม่ใช่นอนมาในรถ แล้วหัวฟูเป็นไก่เทรอปี่...

ชั่วโมงวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (22/01/48)

3) การควบคุมการดำเนินงานและติดตามผล

จากขั้นตอนของกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน การตรวจสอบว่า ขั้นตอนเหล่านั้นเป็นอย่างไร ย่อมอยู่ที่ขั้นตอนของการควบคุมการดำเนินงานและการติดตามผลนั่นเอง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งในโครงการนักเรียนทุนเองนั้นแบ่งการติดตามงานออกเป็น 3 ส่วนคือ นักเรียน พี่เลี้ยง และผู้สอน ทั้งนี้จากการสังเกตพบว่าฝ่ายภาครัฐและเอกชนต่างแบ่งภาระรับผิดชอบในการควบคุมและติดตามกัน โดยบุคลากรด้านการศึกษานั้นโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้ดูแล ส่วนบุคลากรด้านการศึกษานั้นสถานประกอบการเป็นผู้ดูแลโดยไม่ก้าวล่วงการจัดการภายในของอีกฝ่าย แต่มีการตรวจสอบกันและกันทางอ้อมโดยใช้นักเรียนทุนเป็นสื่อกลาง และในส่วนของนักเรียนทุนเป็นภาระรับผิดชอบร่วมกันของทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชน

(1) นักเรียน

นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับการประเมินทั้งในส่วนของการศึกษาและการทำงาน ดังนี้

ด้านความเป็นอยู่

การประเมินนักเรียนทุนในส่วนของสถานประกอบการ เป็นการประเมินความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของการทำงานซึ่งทางฝ่ายภาคเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบ

“ส่วนนี้ก็สำคัญคือ มันเกี่ยวกับการที่ผมอยู่ตลอดเนี่ย เราจะมีประชุมกันทุกอาทิตย์ มีช่วงปีที่แล้วนี้จะได้ประชุม เพราะมีอะไรที่มีอะไรด้วย จะประชุมกันแล้วคุยกันแล้วก็เอ้อ ในเรื่องของตัวเขา ในเรื่องของการประเมินการทำงาน ว่าเขาทำงานเป็นไงบ้างแต่ละคน แล้วก็มันเป็นการดูความคืบหน้าของการทำงานมีอะไรบ้าง ผมก็จะอธิบายให้เขามันเป็นโรงงาน ตอนเนี่ย สมมติว่ามีกรขยาย

ไลน์ เออมือออเดอร์อันใหม่ มีอะไรอย่างนี้เราก็จะอธิบายให้เขาฟัง นักเรียนหลายคนอาจจะรู้ข้อมูลมากกว่าพนักงานธรรมดา ที่นี้อีกส่วนหนึ่งก็คือในเรื่องของการเรียนการสอนว่า เออ ช่วงนี้เป็นยังไง เราอธิบายให้เขาฟังว่าสมมติมีการสอนพิเศษในช่วงนี้เราต้องทำยังไงบ้าง หรือในช่วงวันที่มีโอทีของโรงสาม เขาก็ต้องอาจจะรู้ก่อนว่าเขาต้องเตรียมโอที”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (10/02/48)

“การเรียนเนี่ยประเมิน ประเมินท้ายเทอมเลย สุดท้ายแต่ว่าจะต้องติดตามเรื่องของการเข้าเรียนพวกนี้เอะ โดนส่วนใหญ่ สืบดูเรื่องของการเข้าเรียน การสนใจส่งการบ้านพวกนี้เอะ เขาก็จะมีการประเมินว่า เช่น ถ้าเกิดเช็คนักเรียนก็จะมีเรื่องการเรียน เข้าเรียน มาสาย ไม่สาย”

พี่เลี้ยงชาย (15/02/48)

“ติดตามผลการดำเนินงานเอาที่เด็กก่อน ตามผลการดำเนินงานของเด็กหรือการเรียน มีการประเมิน ทั้งเรื่องของการทำงานแล้วก็เรื่องของการเรียน คนประเมินก็หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าฝ่ายที่เด็กทำงานอยู่ เป็นคนประเมินให้แล้วเราก็เป็นคนสรุปผลประเมิน อันนี้เป็นประเมินรายเดือน ประเมินทุกเดือน ประเมินทุกๆ เดือน ทุกเดือน แต่ว่าเราจะมาสรุปเปรียบเทียบการพัฒนางานของเขาเนี่ย สองเดือนต่อหนึ่งครั้ง ก็คือเราจะดูว่าเดือนแรก ก็คือเดือนที่หนึ่งเปรียบเทียบกับเดือนที่สองแล้วเขาพัฒนางานแตกต่างกันยังไง ดีขึ้นหรือว่าแย่ลงอะไรยังไง ถ้าในส่วนของครูก็คืออันนี้ประเมินก็คือตอนนี้ยังไม่เห็นว่ามีการทำแผน ทำแบบสอบถามอะไรยังไง ถ้าจะประเมินก็คงจะเป็นการทำแบบสอบถามขึ้นมาให้เด็ก ๆ เขาได้แสดงความคิดเห็นว่าเขาชอบที่จะเรียนกับครูคนไหนใหม่ เพราะว่าอะไร แล้วไม่ชอบที่จะเรียนกับครูคนไหนเพราะอะไร อันนี้คือจุดสำคัญที่ทำให้เด็กที่ที่เราจะรู้เรื่อง”

พี่เลี้ยงหญิง (22/02/48)

ด้านการศึกษา

เพื่อให้การเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการเรียนแต่ละสัปดาห์นักเรียนต้องสรุปสาระการเรียนรู้ ส่งให้กับที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา โดยนักเรียนแต่ละคนจะมีหนังสือสรุปสาระการเรียนรู้คนละหนึ่งเล่ม และแต่ละรุ่นจะมีหนังสือสรุปสาระการเรียนรู้ของรุ่นอีก 1 เล่ม เพื่อเป็นการประเมินความรับผิดชอบของนักเรียนด้วย

“เขาจะมีสมุดสรุปการเรียนรู้ให้คนละเล่ม ไม่ต้องเป็นเรื่องที่เรียนในห้องก็ได้ เป็นเรื่องที่เอามาจากที่อื่น ก็ได้ คือเขาอยากให้เราเรียนรู้เองมาก ๆ ไม่เอาเวลาไปทิ้งหรืออยู่เฉย ๆ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (03/02/48)

“เขาจะให้เขียนสรุปทุกอาทิตย์ว่าเราเรารู้อะไรบ้าง แล้วก็เอาไปส่งที่พี่... (พี่เลี้ยงหญิง) แล้วเขาก็จะเช็คชื่อตรวจ แล้วก็ให้อาจารย์พ่อ ตรวจอีกที”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (14/02/48)

“ตรงนี้นั้นเป็นการให้ผลสะท้อนกลับมายังพ่อว่า ที่มันเรียนไปเนี่ยมันได้อะไร ความคิดมันเพิ่มขึ้นใหม่ แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบแล้วก็ความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของเขา ทางอ้อมก็คือมันทำให้รู้ว่าเขาบริหารเวลาเพื่อหาความรู้ของเขาเองเป็นไหม”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (23/01/48)

(2) พี่เลี้ยง

หนังสือสรุปสาระการเรียนรู้ นอกจากใช้ประเมินนักเรียนแล้ว ยังเป็นการใช้ประเมินการทำงานของพี่เลี้ยงทางอ้อมด้วย โดยเฉพาะหัวหน้าพี่เลี้ยงและพี่เลี้ยงหญิงที่รับหน้าที่โดยตรงในการประสานงานกับที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ผู้สอน และนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ประสบเหตุการณ์เกี่ยวกับการรับผิดชอบงานโดยตรง

ในสำนักงาน

พี่เลี้ยงหญิงกำลังโทรศัพท์:

จะออกข้างนอกใช้ไหม แม่จะมารับที่โมง เอาใบเซ็นออกข้างนอกให้ยาม ดูลายเซ็นพี่ก็ได้แล้วละ ออกไปก็คน อ้อ แล้วกลับมาให้ตรงเวลานะ

สักพักโทรศัพท์เรียกสายพี่เลี้ยงหญิง

พี่เลี้ยงหญิงกำลังโทรศัพท์:

ไม่อนุญาต แล้วที่เซ็นออกแล้วละบ้า (หัวหน้าพี่เลี้ยง) ยกเลิก ค่ะได้ค่ะบ้า (วางสายและต่อสายถึงฝ่ายงานที่

นักเรียนทุนรุ่น 6 อยู่) นี่...(นักเรียนทุนรุ่น 6) ที่พี่เซ็น อนุญาตออกข้างนอก ยกเลิกนะ ป้าไม่ให้ ไม่ได้ยังไงก็ไม่ได้ ออกไม่ได้อย่าเรื่องมาก

ขณะเดินกลับจากสำนักงานตอนเย็น มีนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 รอพบพี่เลี้ยงหญิง

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6: พี่...(พี่เลี้ยงหญิง) ทำยังไงแม่เขา มาแล้ว ตอนแรกพี่ว่าอนุญาต พอแม่ เขามาแล้วพี่จะทำยังไง

พี่เลี้ยงหญิง: ก็พี่บอกไปแล้วว่าไม่ได้ อาจารย์... (ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากร มนุษย์) เขาสั่งมา เราต้องหัดเข้าใจ บ้างสิ (สีหน้าไม่พอใจ) ถ้าไม่เชื่อ ก็ตามใจ

หลังเลิกงาน (07/02/48)

เมื่อผู้วิจัยสอบถามเนื่องจากอยู่ในเหตุการณ์และทราบว่าผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่าย ทรัพยากรมนุษย์ไม่อยู่ ก็ได้คำตอบว่า

“มันต้องอย่างนี้แหละพี่ ไม่อ้างชื่ออาจารย์มันก็ไม่กลัว ถึงอาจารย์รู้เขาก็ ไม่ว่าหรอก”

พี่เลี้ยงหญิง (07/02/48)

นอกจากนี้สืบเนื่องจากหนังสือสรุปสาระการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องสรุปส่งที่ปรึกษา โครงการพบว่านักเรียนหลายคนไม่ได้ส่ง เมื่อสอบถามนักเรียนได้คำตอบว่า พี่เลี้ยงหญิงไม่รับ เนื่องจากเกินกำหนดส่ง

“พอหนูเอาไปส่งเขาก็ไม่รับบอกว่าเกินกำหนด แล้วถือว่าขาดไปเลย พวก หนูก็งอ อ้าว! ก็อาจารย์พอบอกว่าส่งนะลูก ช้ายังไงก็ส่ง แต่พอพวกหนูเอาไปเขา ก็ไม่รับ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (24/02/48)

ผู้วิจัยสอบถามจากพี่เลี้ยงหญิง ก็ได้คำตอบว่าทำตามคำสั่งของที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา

“ก็อาจารย์เขาสั่งมาอย่างนี้ แล้ว..(พี่เลี้ยงหญิง) ก็อยากให้ได้มีความรับผิดชอบด้วย”

พี่เลี้ยงหญิง (24/02/48)

เมื่อมีโอกาสได้พบที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา ผู้วิจัยถือโอกาสสอบถามเรื่องสรุปสาระการเรียนรู้ ก็ได้คำตอบว่าที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษาให้นักเรียนส่งย้อนหลังได้แต่ให้หมายเหตุว่าส่งช้า

“พอให้เขาส่งช้าได้ แต่ให้หมายเหตุว่าส่งช้า เพราะเราจะได้อะไร เออ เขาทำนะ แต่เขาส่งช้า จะได้เรียกคุยกัน แต่ถ้าไม่ส่งมันอีกกรณีหนึ่ง”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (26/02/48)

เมื่อผู้วิจัยสังเกตพบพฤติกรรมด้านการปฏิบัติงานโครงการ ทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม เช่น การไม่ตรงต่อเวลาหรือการใช้คำพูดรุนแรงกับนักเรียน ซึ่งขณะนั้นผู้วิจัยอยู่ในห้องพักชั้นสามจึงสามารถได้ยินเสียงจากข้างล่างอย่างชัดเจน ดังนี้

“พวกแกยังเป็นนักเรียน ต้องอยู่ในกฎ จะมาทำตัวไม่มีระเบียบไม่ได้ ถ้าทำตามกฎไม่ได้ก็ออกไปเลย ออกจากโครงการไปเลย ฉันทูดอะไรต้องเชื่อฟังเข้าใจไหม”

พี่เลี้ยงหญิง (05/02/48)

ในวันถัดมาพี่เลี้ยงหญิงลงมาตรวจแถวนักเรียนช้า และเดินเข้ามาด้วยสีหน้ายิ้มแย้มและพูดติดตลกเชิงขบขัน

“ไครบใหม่ เรามาสาย (หัวเราะ) ดูเวลาผิด ถ้าครบแล้วก็ร้องเพลงชาติได้”

พี่เลี้ยงหญิง (05/02/48)

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลการประเมินส่วนใหญ่ในส่วนของผู้เลี้ยง พบว่า เป็นลักษณะของการติดตามผลจากการดำเนินงานของผู้เลี้ยงเองว่าเป็นอย่างไร โดยใช้การพูดคุยและซักถามจากผู้เลี้ยงโดยตรง

“อย่างเขาให้มาดูนักเรียนทุนนะ ตรงนี้มันมีปัญหาเรื่องของการออกไปข้างนอก เรื่องของการปกครองอย่างนี้ เราปกครองยังไงให้เด็กหนีออกไปข้างนอก แอบไปเที่ยวได้อะไรอย่างนี้ ก็คือง่ายๆเลย ถ้าเขาจะดูหลังจากที่เรามาทำงานแล้ว เขายังมีเด็กที่แอบออกไปได้ไหม ยังมีเด็กที่ออกไปข้างนอก แล้วเราไม่รู้ไหม อะไรแบบนี้ ถ้าเรามาดูแลจจริง ๆ เขาออกไปข้างนอกเราอาจจะรู้แต่เราบอกเขาไม่ทำอะไรแบบนี้ ก็ถือว่าเป็นผลนะ เป็นผลที่เขาเป็นการดำเนินการอยู่ แต่ว่าถ้าเป็นการวัดประเมินไม่มี แต่ว่าเขาจะดูจากการทำงาน ดูจากที่มันเกิดขึ้นทั้งหมด แล้วมันอยู่ในความรับผิดชอบเรา”

ผู้เลี้ยงชาย (23/02/48)

(3) ผู้สอน

นอกจากในส่วนของผู้เลี้ยงแล้ว ผู้สอนก็เป็นบุคลากรที่มีส่วนผลักดันการเรียนรู้นักเรียนทุนให้เกิดขึ้น ซึ่งจากการสอบถามและสัมภาษณ์ ทราบว่า กลุ่มผู้สอนชุดปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นชุดเดิม จึงไม่มีการประเมินอย่างเป็นทางการ แต่ใช้การสังเกต และสอบถามจากนักเรียนแทน

“สำหรับครู พวกอาจารย์กับนักเรียนนะมี อาจารย์ก็จะมีกันตั้งแต่ประเมิน มีใบประเมินของอาจารย์ ช่วงหลังอาจารย์เขาจะประเมินว่า บางทีเราเจอเหมือนกันว่า อาจารย์คนนี้ดูจั่ง อาจารย์คนนี้ทำไมตวาดนักเรียนตลอดเลย หรือสอนไม่รู้เรื่อง หรืออะไรอย่างนี้ นักเรียนเราก็มีเหมือนกันประเมินนักเรียนว่า เออ นักเรียนส่วนมากจะประเมินเรื่องการทำงานมากกว่า ในเรื่องของการเรียน เพราะว่าเราจะบอกสรุปสิ้นปี เราก็รู้ละ หรือสิ้นเทอมเราก็รู้ว่าเกรดดีไม่ดีอะไรอย่างนี้ แล้วก็ฟังจากอาจารย์ที่เล่ามา เรื่องการประเมินการสอนไม่ค่อยมีการประเมินสำหรับอาจารย์ก็จะมีแบบฟอร์มสำหรับการสอน เขาเรียกประเมินการสอน สำหรับนักเรียนก็ดูจากผลสอบแล้วก็ดูจากความตั้งใจส่วนมากจะสอบถามจากอาจารย์ เพราะวาประเมินจากตัวนักเรียนนี่จริง ๆ ยังไม่ได้ทำ ดูแล้วก็แก้ปัญหาด้วย แต่เดี๋ยวนี้ไม่ได้ประเมิน”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (10/02/48)

“การประเมินการติดตามช่วงนี้ต้องถามว่าเอ่อโดยมารยาทในรูปแบบการติดตามก็คือแบบบันทึกรายงานที่เห็นว่ามันมีระบบของมันอยู่หนึ่ง เรียนแล้วก็ให้ผู้สอนบันทึกและผู้สอนประเมินเพราะฉะนั้นถามว่ามาตรฐานอยู่ตรงไหนถ้าเราไม่ให้ความไว้วางใจจากวิทยากร แล้วเนี่ยมันก็ไม่ได้มีมาตรฐานเพราะเราจะลองเปิดปัญหา คนที่มาสอนเนี่ยไม่มีเป็นวุฒิศึกแต่เห็นว่า การเรียนรู้นั้นไม่จำเป็นต้องเรียนรู้จากครูเสมอไป”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (13/02/48)

“ติดตามผลของครูผู้สอนก็คงสอนนานอาจจะไว้วางใจก็ไม่มี”

พี่เลี้ยงชาย (23/02/48)

“พวกครูพวกหนูไม่ได้ประเมิน แต่พวกรุ่นพี่ก่อน ๆ เขาได้ประเมิน แต่ที่ไม่ประเมินคงเพราะคนสอนก็กลุ่มเดิม ๆ”

หัวหน้านักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (15/02/48)

“พวกผมมีประเมินการทำงาน กับถ้าเป็นเรื่องการเรียนก็พวกอาจารย์เขา แต่พวกอาจารย์ที่ผมไม่เคยประเมิน”

หัวหน้านักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (06/02/48)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการแล้วความเห็นส่วนใหญ่ของทั้งผู้บริหาร พี่เลี้ยง และนักเรียน เห็นว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แต่ในส่วน of นักเรียนนั้นเห็นว่า ควรเพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้นกว่าเดิม และลดเวลางานน้อยลงเพื่อให้มีเวลาเรียนมากขึ้น

“เท่าที่ดำเนินโครงการมาเลยก็คิดว่าสอดคล้องนะ”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (10/02/48)

“พอพอใจกับผลงานของนิสิตกลุ่มนี้”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (09/01/48)

“การเรียนการสอนเหมาะสมไหม ถ้าจะให้วัดเต็มร้อยเลยก็อาจจะประมาณ 90 กับ 10 เปอร์เซนต์ 90 นี่ก็คือคุณภาพดี การสอนของอาจารย์ก็โอเคแล้ว แต่อาจจะติดบางครั้งที่อาจารย์เขาที่มีอาจารย์บางคนที่เขา ยังต้องเรียนหนังสืออยู่ แล้วเขาอาจจะมึนอะไรอย่างงี้ เขาอาจจะติดขัดมาไม่ได้ อะไรอย่างงี้ นี่คืออุปสรรค แต่ว่าเขาก็คือบางครั้งเขาก็ไม่ได้แจ้งเราล่วงหน้าอะไรอย่างงี้ คืออาจจะเป็นแบบกะทันหันอะไรอย่างงี้ แล้วเขาแจ้งเราไม่ทันอะไรอย่างงี้ ปัญหาการเรียนของเด็กก็อาจจะเกี่ยวกับ เด็กมันไม่เข้าใจเนื้อหา ไม่เข้าใจเนื้อหาของ ๆ รายวิชาที่เรียน เพราะว่าอาจารย์เขาก็มาอยู่แค่วันเสาร์วันเดียว แล้วคือเมื่อเด็กไม่มีปัญหาเด็กก็ไม่กล้าถาม เพราะว่าไม่รู้จะถามอะไรเพราะตอนเรียนก็ไม่เข้าใจอยู่แล้ว ไม่รู้ว่าจะเอาปัญหาอะไรมาถาม แต่พออาจารย์เขาสั่งงานมาจริง ๆ เนี่ย เด็กก็คืออึ้งไม่รู้ว่าจะตัวเองต้องทำอะไร และก็ไม่ได้กล้าที่จะถามเพราะอาจารย์บางท่านอาจเป็นลักษณะของเด็กไม่กล้าถาม แต่ถามว่าสอดคล้องไหมก็สอดคล้องนะ”

พี่เลี้ยงหญิง (07/02/48)

“จุดประสงค์กับการจัดการเรียนการสอนที่ว่ามันไม่เต็มร้อยได้ 80% มันติดปัญหาเรื่องเด็กทำงาน เวลาให้กับการเรียนมันมีน้อย”

พี่เลี้ยงชาย (15/02/48)

“ก็โอเค ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์นะในการให้เด็กได้รับการศึกษาเนี่ย”

อาจารย์คณิตศาสตร์ (13/02/48)

เมื่อพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการแล้ว ความเห็นส่วนใหญ่ของทั้งผู้บริหาร พี่เลี้ยง และนักเรียน เห็นว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แต่ในส่วนของนักเรียนนั้นเห็นว่า ควรเพิ่มเวลาเรียนให้มากขึ้นกว่าเดิม และลดเวลางานน้อยลงเพื่อให้มีเวลาเรียนมากขึ้น ซึ่งการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แต่ยังขาดประสิทธิภาพด้านการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรและการประเมินติดตามผลการดำเนินโครงการ

จากการพิจารณาการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนด้านการดำเนินงานพบว่า

1) การมีเป้าหมายเดียวกัน: กระบวนการดำเนินร่วมกันระหว่างโรงเรียนวัดราชโอรสและบริษัทไดสตาร์ฯ เมื่อรับนักเรียนเข้าร่วมโครงการตลอดโครงการนั้น มีการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานที่ได้ประชุมและหารือร่วมกันก่อนรับนักเรียนเข้าร่วมโครงการ โดยการจัดการเรียนรู้ผู้ทำงานอาชีพ คือแนวคิดสำคัญของโครงการนักเรียนทุนทำงาน

2) การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค: ทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนต่างแบ่งภาระรับผิดชอบในการควบคุมและติดตามกัน โดยบุคลากรด้านการศึกษานั้น โรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้ดูแล ส่วนบุคลากรด้านความเป็นอยู่ สถานประกอบการเป็นผู้ดูแลโดยไม่ก้าวก่ายการจัดการภายในของอีกฝ่าย และแต่ละฝ่ายมีอิสระในการบริหารงานในความรับผิดชอบ แต่มีการตรวจสอบกันและกันทางอ้อมโดยใช้นักเรียนทุนเป็นสื่อกลาง และในส่วนของนักเรียนทุนเป็นภาระรับผิดชอบร่วมกันของทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชน

3) การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ: ผู้บริหารทั้ง 2 ฝ่ายแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานโดยฝ่ายภาครัฐคือโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาทั้งหมดตลอด ส่วนฝ่ายสถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดงานอาชีพ และเนื่องจากนักเรียนเข้าร่วมโครงการในลักษณะของนักเรียนประจำ ดังนั้นฝ่ายสถานประกอบการจึงต้องดูแลด้านความเป็นอยู่ของนักเรียนด้วย แต่จากการสังเกตพบว่า แม้ทั้งสองฝ่ายจะมีการแบ่งหน้าที่หลักในการรับผิดชอบแต่ก็ยังคงมีการประสานงานเพื่อดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่จะปรึกษากันโดยตรง หรือประสานงานผ่านพี่เลี้ยงอีกทอดหนึ่ง เช่น การจัดกิจกรรมด้านความเป็นอยู่ ซึ่งหน้าที่การควบคุมส่วนใหญ่อยู่ที่ฝ่ายสถานประกอบการคือผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ที่จะประชุมติดตามงานในวันปกติ ส่วนที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษาจะติดตามงานและเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมเพิ่มเติมในวันเสาร์-อาทิตย์ โดยการประสานงานผ่านพี่เลี้ยงก่อนลงนามอนุมัติร่วมกัน เป็นต้น และมีกระบวนการตอบรับและป้อนกลับผลการดำเนินงานจากการติดตาม แต่ทั้งนี้ เป็นการให้ผลการป้อนกลับข้ามสายงานที่ไม่ก้าวก่ายงานเกินหน้าที่ความรับผิดชอบของตน

3. การประเมินผลหลังการดำเนินงาน

ในการประเมินผลหลังการดำเนินงานนั้น ผู้วิจัยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านผลผลิตและผลลัพธ์ ดังนี้

3.1) ด้านผลผลิต

ในด้านผลผลิตนั้น จะเห็นได้ว่านักเรียนทุนที่เข้าร่วมโครงการมีกิจกรรมที่ต้องเข้าร่วมในโครงการ 2 ประเภทคือ ด้านการศึกษาและการทำงาน ซึ่งจัดตามแนวคิดสำคัญของโครงการคือการจัดการเรียนรู้สู่งานอาชีพ ผลการดำเนินงานวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งผู้รับผิดชอบหลักในการดูแลและประเมินติดตามสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นคะแนนเก็บของนักเรียนทุนคือโรงเรียนวัดราชโอรส และคะแนนส่วนหนึ่งมาจากการประเมินความประพฤติในการเข้าชั้นเรียน การใช้เวลาว่างค้นคว้าเพิ่มเติมและการร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาซึ่งสถานประกอบการมีส่วนร่วมประเมินด้านความประพฤติของนักเรียน ส่วนความสามารถในการทำงานนั้นสถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการประเมิน ซึ่งจากการวิเคราะห์เอกสารการประเมินผลการทำงานพบว่านักเรียนจะได้รับการประเมินผลการทำงานจากหัวหน้างานทุกเดือน นอกจากนี้ การดำเนินงานร่วมกันโดยรวมทั้งฝ่ายโรงเรียนวัดราชโอรสจะประสานงานร่วมกับสถานประกอบการในการเสนอให้นักเรียนหยุดทำงานล่วงเวลาในช่วงใกล้สอบซึ่งได้จากการศึกษาผลผลิตของโครงการทั้ง 2 ด้าน ได้ผลดังนี้

(1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน คือ ดอกผลของการลงทุน ในนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 นี้ เนื่องจากนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 เพิ่งลงทะเบียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 นี้ เป็นภาคเรียนแรก จึงยังไม่ได้สอบวัดความรู้ คงมีเพียงนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 ที่ผ่านการสอบวัดความรู้มาแล้ว ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเกรดเฉลี่ยรวม 2 ภาคเรียนของนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 จำนวน 27 คน ได้ผลดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ผลการเรียนเฉลี่ยรวม 2 ภาคเรียนของนักเรียนทุนรุ่นที่ 5

ระดับผลการเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)	%
3.80-4.00	22	81.48
3.60-3.79	3	11.11
3.40-3.59	0	0.00
3.20-3.39	2	7.41
3.00-3.19	0	0.00
รวม	27	100.00

หมายเหตุ ผลการเรียนเฉลี่ยสูงสุด 4.00

ผลการเรียนเฉลี่ยต่ำสุด 3.31

ที่มา: บันทึกผลการเรียนนักเรียนทุนประจำประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547

จากตารางที่ 4.17 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีผลการเรียนดีมาก (81.48%) ซึ่งคาดว่าผลการเรียนของนักเรียนน่าจะเป็นที่พอใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

แต่จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารพบว่าผลยังไม่เป็นที่พอใจ เนื่องจาก หลักสูตรใหม่ของการศึกษานอกโรงเรียนค่อนข้างง่าย นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แต่ความรู้ความสามารถจริงยังไม่ตามที่หวังไว้

“ข้อสอบของ กศน. มันง่ายขึ้น เพราะคนออกข้อสอบเนี่ยก็เหมือนพวกเค คือเป็นมือปืนรับจ้างมาออกข้อสอบ ถ้าสอบออกมาแล้วคนตกเยอะเขาก็อยู่ไม่ได้ ดังนั้นข้อสอบจะค่อนข้างเอาใจคนเรียนมากกว่าวัดความรู้จริง เกรดของพวกนี้ (นักเรียนทุนรุ่นที่ 5) เอาไปเทียบกับพวกหลักสูตรเก่ารุ่นก่อน ๆ สิ มันกระโดดมาแบบเห็นได้ชัด แต่ความรู้จริงมันไม่ได้กระโดดตามเกรดมาด้วย”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (26/02/48)

“ถ้าคุณภาพด้านการเรียนก็คงพอใจในระดับหนึ่ง แต่คิดว่าพอใจมากคงไม่เพราะว่าของเรานี้ยังเป็นปัญหาที่เจอกันทั่วไปคือเรายังอ่อนภาษาอังกฤษกับคณิตศาสตร์ จากการสอบอะไรก็ตาม ก็จะมีผู้เข้าไม่ได้เลย แต่สำหรับในด้านการทำงานแล้วคิดว่าพอใจมากเพราะว่าทำงานได้ดีกว่า คือตอนนี้อยู่ได้เลยดีกว่าพนักงานธรรมดา”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (10/02/48)

“เดี๋ยวนี้ข้อสอบมันง่ายขนาดข้อสอบ ... (อาจารย์คณิตศาสตร์) เขายังทำไม่ค่อยได้ แต่พอไปสอบได้เกรด 3 คนเดียวเอง”

อาจารย์คณิตศาสตร์ (06/02/48)

“อ่า ก็ถือว่าเป็นผลสำเร็จเพราะว่าเทียบกับโรงเรียนที่เขาชื่อจริง ๆ ละ เขาเอนทรานซ์ได้แค่ 2 คน อะไรอย่างเงี้ย ก็แสดงว่าคุณภาพของเราค่อนข้างที่จะแน่นอนถาวรเหมือนกัน”

หัวหน้าพี่เลี้ยง (16/01/48)

“ถ้าเรื่องการเรียนเด็กที่ประสบความสำเร็จจริง ๆ เกี่ยวกับเรื่องการเรียน 100 นิ่ง ประมาณ 5% ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตนะ ที่มาเรียนที่นี่แต่ก่อนนั้น ถ้าเรื่องอาชีพ ถ้ามาเรียนที่นี่แล้วมีงานทำคุณจบมาคุณมีงาน 80% ทำกับบริษัท แต่ออกไปที่อื่นก็มีแต่ก็เป็นส่วนน้อย ส่วนมากก็อยู่ที่นี้แล้วก็กลับบ้าน”

พี่เลี้ยงชาย (18/01/48)

เมื่อสอบถามข้อมูลจากนักเรียนพบว่าข้อสอบของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนนั้น เหมือนแบบฝึกหัดที่มีในหนังสือเรียน ซึ่งนักเรียนรู้สึกว่าการทำข้อสอบง่ายเมื่อเทียบกับแบบฝึกหัดของนิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ข้อสอบมันก็ออกตามหนังสือ พี่เปิดดูสิเหมือนทุกข้อ ไม่ได้เปลี่ยนโจทย์อะไรเลย ตอนแรกผมว่าผมตกแน่ ๆ เพราะข้อสอบที่ว่าง่าย ๆ ของพี่...(อาจารย์คณิตศาสตร์) ยังทำได้ไม่ถึงครึ่งเลย”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (04/01/48)

“มันไม่ยาก ตอนแรกกลัวมากเพราะพี่รุ่น 4 เขาบอกว่าระวังไว้ ข้อสอบยากมาก พอพวกหนูสอบเสร็จ พี่เขามาเห็นข้อสอบพวกหนูนะ เขาว่ายมาก หนูก็ว่าว่าง่ายนะ เพราะเห็นของพี่รุ่น 4 เขาเหมือนข้อสอบ Ent' เลย”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (04/01/48)

(2) ความสามารถในการทำงาน

ในด้านการงานนั้นนักเรียนทุนจะมีการประเมินคุณภาพการทำงานทุกเดือนเพื่อดูพัฒนาการของนักเรียนทุน

“จากการประเมินกัน คือเราประเมินทุก ๆ เดือน มีการประเมินจะให้หัวหน้ามาประเมินทุกเดือน ดูว่ามีการปรับปรุงกันก็ 90% มีการพัฒนาดีขึ้น แล้วก็อีกส่วนหนึ่งก็คือในช่วงแรกที่ทำโครงการนี้ขึ้นมาเนาะ พนักงานหรือหัวหน้างานไม่ได้ยอมรับเลยในช่วงแรก แต่หลังจากนั้นปีสองปี ปรากฏว่าจะถามหาและจะเอานักเรียนทุน แล้วก็จะไม่เอาพนักงานธรรมดา เพราะนักเรียนทุนของเราในการที่จะอยู่กับเขาเนี่ย เรื่องคุณภาพอย่างหนึ่ง เรื่องการเชื่อฟังการบังคับบัญชาไม่มีปัญหา ขาดลาหายไม่ค่อยมี การออกจากงานก็ไม่ค่อยมี อีกอย่างการเรียนรู้นี้คือเรียนรู้ได้เร็วกว่า ความประพฤติดีด้วยคือ หนึ่งเด็กเราห้ามอยู่แล้วว่าไม่ให้กิน

เหล่า ไม่ให้สูบบุหรี่ ไม่ให้เสพสิ่งเสพติดทุกชนิด แล้วก็เรื่องความรับผิดชอบ เด็ก
เราจะมีเยอะ เอ่อเรื่องของคุณภาพการผลิตค่อนข้างจะมีเยอะ”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

“ถ้าการทำงานของเด็ก เด็กทำงานได้มีประสิทธิภาพกว่าพนักงานทั่วไป
เพราะมันจะเป็นช่วงต่อเนื่อง อย่างบางที่รับพนักงานอย่างนี้มาทำงานได้ไม่ถึง
เดือน บางที่ 7 วันก็ออก พอพนักงานออกไปแล้วงานมันก็ไม่ต่อเนื่อง แต่รับเด็ก
มาเนี่ยอย่างน้อย ๆ ก็ 3 ปี ก็คือเขาจะอยู่กับโรงงานนี้ก่อนจะขายออกไปที่อื่น ก็
คือเด็กมันจะรู้งาน ระบบของงานเขาจะดี”

พี่เลี้ยงชาย (18/01/48)

จากการสัมภาษณ์หัวหน้างาน ซึ่งรับผิดชอบในการดูแลพนักงานโดยตรงพบว่า
หัวหน้างานมีความพึงพอใจในการทำงานของนักเรียนทุนมาก เพราะเรียนรู้งานได้เร็วและมี
ความรับผิดชอบสูง

“เรารู้ว่าเด็กเรามีคุณภาพมากกว่า ก็คือเราวัดจากอะไรละคุณภาพสินค้า
และความถูกต้องในการประกอบอุปกรณ์อย่างเช่นทีวี อะไรอย่างนี้คือเด็ก ๆ เขา
จะทำเป็นขั้นเป็นตอน คือเหมือนกับการเรียนไปในตัวเพราะว่าเขาเองก็อาจจะ
เรียนในสายอิเล็กทรอนิกส์อยู่แล้วคือถ้าเกิดคงเป็นไปไม่ได้ที่เด็กมันจะข้ามขั้นขึ้น
ในการประกอบทีวีเครื่องหนึ่งขึ้นมาแล้วส่งออกไปข้างนอก คือถ้าเทียบกับ
พนักงานบางคนที่ทำให้แต่พอแล้วเสร็จ แต่ถ้าเป็นเด็ก ๆ เนี่ยคือหายากมากที่จะ
ทำแบบลวก ๆ เพราะว่า หนึ่งเขาจะต้องมีจุดมุ่งหมายเหมือนกันว่าถ้าเกิดสมมติ
ว่าเขาประกอบทีวีเครื่องหนึ่งขึ้นมาเนี่ยถ้าเด็กประกอบได้แล้วเป็นที่ยอมรับของ
ของลูกค้านั้นคือความภาคภูมิใจของเขาแสดงว่าเขาทำสำเร็จแล้วในเรื่องของ
ฝีมือเขาอะไรประมาณเนี่ย แต่ถ้าเกิดเป็นอย่างพนักงานเขาคงไม่สนใจ เขาสนใจ
แต่เงินเดือนอย่างเดียวเพราะเขาไม่ได้เอาความรู้ไปใช้อย่างอื่นอยู่แล้วก็คือผลิต
แต่พอเสร็จไป พอออกไปข้างนอก เขาตีกลับมาเขาก็ไม่รู้สึกละ”

ผู้จัดการส่วนการผลิต (24/01/48)

“เวลาเรารับพนักงานใหม่ เราก็ต้องฝึกใหม่อีก มันจะอาจจะทำให้
คุณภาพตรงนี้ที่พนักงานที่รับหน้าโรงงานเนี่ยมันจะต่ำลง แต่ว่าของนักเรียนทุน
เรารับมาครั้งเดียวเขาก็อยู่กับเรา 3 ปี 4ปี 5ปี อ่า ตรงนี้คุณภาพมันจะคงที่ใน

เขาทำมา เขานาน เขาเกิดความชำนาญเกิดความคล่องตัว ยิ่งไงก็ได้ นี่คือข้อดี เด็กนักเรียนทุนเนี่ยจะไม่ค่อยลา ไม่รู้มันจะไปไหน อ้อ มันไปไหนไม่ได้ก็ต้องมาทำงานจันทร์ถึงศุกร์ก็ทำงาน เสาร์อาทิตย์ก็ไปเรียนก็ปกติไม่มีอะไร ผลตอบรับ จากพวกหัวหน้างาน ตามที่ผมได้เข้าไปคลุกคลีเรื่องของการประเมินเนี่ยะ ผมดู แล้วมันจะออกมาดี ออกมาดีมาครบเรื่องของการประเมิน เพราะว่า หนึ่งแหละ เด็กเขาถูกบังคับ ถูกฝึกในเรื่องของการแต่งกายนะเรื่องของการมีสัมมาคารวะเราก็ฝึกเขาบ่อย ๆ ถ้าอย่างอยู่ที่หอเจอะพี่เลี้ยงเจอะทักทายกัน อย่างรุ่นน้องเจอรุ่นพี่ก็ต้องยกมือไหว้ ต้องทักทายกันเป็นธรรมเนียม แล้วเขาก็จะได้ผลนั้นมาเวลาเขา มาทำงานเขาเจอหัวหน้างาน เจอผู้จัดการ เขาก็ต้องยกมือไหว้ทักทายเป็นเรื่องของเนี่ย ก็คือเขามีส่วนดีตรงนี้ได้รับคำชมมาด้วย แล้วก็การทำงานเขาก็ดี อ้อ ถ้าเปรียบเทียบกับพนักงานธรรมดา ก็ถือว่าดี”

หัวหน้างาน (24/01/48)

ซึ่งในส่วนของนักเรียนเอง เกี่ยวกับเรื่องงานพบว่านักเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องงานและเอาใจใส่มาก

“เวลาสอบเราไม่ได้หยุด บางทีช่วงมีไอที งานเร่ง ช่วงงานเข้าโรงงาน งานไม่ทัน ถ้าเราไม่ทำทั้งหมดก็ไม่ได้ งานมันก็คืองาน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (03/02/48)

“ถ้าขาดส่วนใดส่วนหนึ่งนี้ไม่ได้ อย่างโรง 1 คือเขาจะหาคนจากไลน์ที่ไม่มีไอมีมาทำได้ แต่ถ้าเป็นโรง 3 มันก็ยากเพราะว่ามันเป็นไอที เขาให้ทำทั้งโรงงานเลยเพราะว่างานเขาเร่ง มันก็คือคนหนึ่งออกไป ก็ต้องหาอีกตำแหน่งมาเสริม มันก็จะเหนื่อยขึ้นเพราะคนน้อยลง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (03/02/48)

“ที่จริงพวกหนูจะหยุดก็ได้ หัวหน้าเขาจะถามว่ามีสอบหรือเปล่า ถ้ามีเขาก็ให้ไปเรียน แต่ว่าถ้าพวกหนูไม่ทำใครจะทำละ พี่เขาก็ต้องมาทำเอง ก็ส่งสารพี่เขา ยิ่งงานเร่งนะพี่ อย่าให้พูดเลย”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (14/02/48)

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แม้ว่าผลการเรียนของนักเรียนจะอยู่ในระดับสูง แต่ผู้บริหารและผู้สอนเห็นว่านักเรียนยังมีความรู้ความสามารถวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ค่อนข้างต่ำ ส่วนด้านความสามารถในการทำงานนั้น นักเรียนเรียนรู้งานได้เร็ว มีความรับผิดชอบสูง เป็นที่พึงพอใจของหัวหน้างาน ซึ่งในส่วนของนักเรียนเอง เกี่ยวกับเรื่องงานพบว่านักเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องงานและเอาใจใส่มาก

จากการสังเกตการทำงาน of นักเรียนพบว่า นักเรียนทุนแต่ละคนจะมีตำแหน่งในการทำงานประจำไฉนในโรงงานที่ตนเลือก ซึ่งบางครั้งงานในตำแหน่งประจำของนักเรียนเสร็จก่อนกำหนด หรือกรณีกำลังคนงานในส่วนผลิตอื่นขาด นักเรียนทุนสามารถไปทำหน้าที่แทนได้ ซึ่งจากการสังเกตและการสอบถามพบว่า หัวหน้าในส่วนงานเป็นผู้แนะนำงานให้ในเบื้องต้น แต่ส่วนใหญ่ นักเรียนใช้ทักษะการสังเกตและเรียนรู้งานด้วยตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงนักเรียนมีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการทำงานในส่วนงานอื่นของโรงงานนอกเหนือจากงานประจำของนักเรียนได้

3.2) ด้านผลลัพธ์

ในด้านผลลัพธ์ นั้นแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

- 1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- 2) ปัญหาหรืออุปสรรคการดำเนินงาน

1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จากผลการดำเนินงานของโครงการ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งนักเรียนที่ร่วมโครงการและสถานประกอบการ ดังนี้

นักเรียน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน จะพิจารณาจากสิ่งที่ได้รับจากโครงการและความพึงพอใจซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) สิ่งที่ได้รับการเข้าร่วมโครงการ

ในส่วนของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ พฤติกรรมด้านการเรียน และการทำงานนั้น เกิดจากโอกาสทางการศึกษาที่ได้รับ และการเรียนรู้อาชีพคือสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของตนเอง ซึ่งจากการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนและการก่อตั้งโครงการนักเรียนทุนทำงานขึ้น ทำให้นักเรียนทุนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิงได้กลับเข้าสู่เส้นทางการศึกษาอีกครั้ง และได้พัฒนาทักษะการทำงานควบคู่กับการเรียนด้วย

“เหมือนเด็กที่มาเข้าโครงการนี้มีความคิดพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างมาก เป็นผู้ใหญ่เพราะว่า หนึ่งแหละ เราได้รับการบริหารเพราะได้การบริหารตัวเองด้วย อย่างน้อย ๆ เนี่ย ถ้าตอนอยู่บ้านเขาเคยแน่ๆ ยี่สิบ แม่ 10 บาท ก่อนที่จะไปเรียน ทุกวันนี้ไม่ใช่ เขาได้เงินมา 1 เดือนเนี่ย สี่พันห้าพันเนี่ย เงินเป็นก้อนนะเขาต้องได้บริหารแล้ว ต้องซื้อเครื่องใช้นะ ต้องซื้อข้าวเท่านั้นนะ ต้องเป็นเงินเก็บเท่านั้น ต้องส่งให้แม่เท่านั้น ประมาณนี้ แล้วถึงจะเกิดการบริหารของเขาเองโดยอัตโนมัติเลย แล้วส่วนหนึ่งที่เราทำให้เขามีความคิดอย่างนี้ เพราะว่าเรามีการเข้าไปควบคุมดูแลค่าใช้จ่ายอย่างเขารับมา 4 พันอย่างนี้ ก็ต้องให้เขารายงานมาว่าเดือนนี้เขาจะใช้อะไรบ้างแต่ไม่ได้ไปเอาของเขามาไว้ ก็ต้องถามเขาว่าใช้อย่างนี้พอไหม แล้วก็ส่งกลับบ้านเท่าไร แล้วมีเงินเก็บไหม ประมาณเท่าไร ประมาณนี้”

ประธานนักเรียนทุน (27/02/48)

“ได้เงิน ได้ประสบการณ์”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ ได้ใช้ชีวิตไว้ยะ (หัวเราะ) ได้ทำงานได้ใช้ตัวเอง ตัดสินใจเอง”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“รู้สึกเป็นผู้ใหญ่ขึ้น อย่างตั้งค้ก็แบ่งว่าเงินนี้ให้แม่ อันนี้เก็บไว้เรียน เอาต่อปริญญา”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (24/02/48)

“ได้เงินของเราเอง ในขณะที่เดียวกันก็ได้เรียนด้วย แต่สิ่งสำคัญไม่ได้อยู่ที่เรียนหรือเปล่า ส่วนมากเดี๋ยวนี้ก็จะอยู่ที่ทำงาน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (24/02/48)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมที่นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ มีดังนี้

- 1) ได้บริหารและรับผิดชอบตนเอง
- 2) ได้ความรู้

- 3) ได้ประสบการณ์
- 4) มีรายได้เป็นของตนเอง

(2) ความพึงพอใจ

เมื่อสอบถามถึงความพึงพอใจที่มีต่อโครงการ นักเรียนรู้สึกพึงพอใจที่ได้ร่วมโครงการแม้บางครั้งจะรู้สึกว่างานค่อนข้างหนักและมีเวลาเรียนน้อย

“เรียนน้อยเกินไป อีกอย่างเราไม่ค่อยมีเวลาด้วย อย่างเช่นเรามี โอิที เรา ก็แบ่งเวลาไม่ถูก ในการอ่านหนังสือ คือมาช่วงแรก ๆ นี่ปรับตัวลำบากมาก แต่ อยู่ ๆ ไป ก็สนุกดี เพื่อนเยอะ ได้ทำงานได้เรียน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (21/02/48)

“โครงการเขาก็ดีนะพี่ให้หนูได้เรียน ดีมาก ๆ เลยแหละ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (21/02/48)

“เราได้เยอะนะพี่ทั้งค่าเรียนทั้งเงิน ก็ขอบคุณเขา แต่ก็เรื่องการเรียนการสอน อยากให้เขาเพิ่มเวลาให้หน่อย”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (21/02/48)

“ถ้าพี่เลี้ยงคนใหม่จะก็อยากจะทำให้แบบว่าเก่งคณิตหรือว่าเก่งอังกฤษ แล้วก็จริงใจกับเรามาก ๆ หน่อย”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (21/02/48)

สถานประกอบการ

ในส่วน of สถานประกอบการเองนั้น เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ถึงผลที่เกิดจากการลงทุนทางการศึกษาของภาคเอกชนนั้น สิ่งที่ภาคเอกชนหรือสถานประกอบการเองได้รับ คือ การให้โอกาสทางการศึกษากับเด็ก และผลพลอยได้ที่ตามมาคือแรงงานคงที่ และต่อเนื่อง 3 ปี ซึ่งเป็นแรงงานที่ถือได้ว่าเป็นแรงงานคุณภาพ

“คือเราได้ให้โอกาสเด็กที่ไม่มีโอกาสเลย ได้มีโอกาสทั้งการได้เรียนด้วย แล้วได้ทำงานด้วย แล้วสิ่งสำคัญก็คือ สามารถส่งเงินกลับไปที่บ้านด้วย คือส่วนที่

สำคัญที่เป้าหมายของเด็ก แล้วมันก็สอดคล้องกันกับเป้าหมายของเรา ก็คือเราได้
อีกส่วนหนึ่งคือได้แรงงานที่มีคุณภาพ”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (14/12/47)

“กำลังผลิตของเราต่อเนื่อง เราไม่ต้องกังวลเรื่องคนงานขาด หรือไม่มี
ความรับผิดชอบ เพราะเด็กของโครงการที่มาทำงานกับเรา เขาเรียนรู้งานได้เร็ว
แล้วก็ไม่ทิ้งงาน”

หัวหน้าฝ่ายผลิต (04/02/48)

“สิ่งที่บริษัทได้ หนึ่งก็คือกำลังคน อย่างน้อย ๆ คนที่ทำงาน 3 ปี อย่าง
พนักงานฝ่ายผลิตนี้ถ้าเข้ามาอย่างเอาพนักงานทั่วไปคนธรรมดาเข้ามา 100 คน
อยู่ไม่ถึง 10 คน แต่ถ้าเอาเด็กมา 100 คน อย่างน้อย ๆ ส่งกลับเนี่ยไม่ถึง 10%
90 คน ที่อยู่กับเขาเนี่ยเขาอยู่ได้แล้ว คือความต่อเนื่องของงาน ผลกำไรที่เขาจะได้
มันก็ดีดีกว่าอยู่แล้ว ส่วนสิ่งที่เด็กได้คือเด็กมีความรับผิดชอบมากขึ้น ทุกวันนี้เขา
บริหารเงินเอง เงินเดือนอาจจะ 3-4 พัน กว่าบาท เขาก็ใช้ให้ได้ภายในเดือนนั้น
แล้วก็เหลือเก็บด้วยเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น”

พี่เลี้ยงชาย (18/01/48)

จะเห็นว่า การลงทุนทางการศึกษาของภาคเอกชนนั้น นอกจากเป็นการตอบแทนสังคม
โดยให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสแล้ว ผลตอบแทนที่ภาคเอกชนได้รับและถือว่าคุ้มค่าง
กับการลงทุน คือ แรงงานคุณภาพคงที่และต่อเนื่อง 3 ปี

2) ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานของโครงการนั้น ปัญหาและอุปสรรคสำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และฝ่าย
ภาครัฐ และฝ่ายสถานประกอบการ ได้ร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพร้อมกันคือ ปัญหาเกี่ยวกับ
ความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนทุนที่เกิดขึ้นในโครงการ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน
ของทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนที่ต้องดำเนินการแก้ไขร่วมกันและสามารถทำตามบทบาทและหน้าที่
ของแต่ละฝ่ายได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่
กำลังพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากเด็กสู่ผู้ใหญ่ ความใกล้ชิดและการมีโอกาสอยู่ร่วมกัน
กับเพื่อนต่างเพศ ทำให้เกิดความรักแบบหนุ่มสาว ที่อาจนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงที่ไม่เหมาะสมขึ้น
ซึ่งถือเป็นปัญหาหลักที่พบเป็นประจำของโครงการ หรือปัญหาการพนัน และการเสพยาเสพติด

เช่น บุหรี่ เหล้า เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ ถือเป็นโทษร้ายแรงของโครงการที่ทำให้นักเรียนต้องพึ่งสภาพการเป็นนักเรียนทุน หากกระทำผิด

“เรื่องพฤติกรรมอันพึงประสงค์ แนนอนที่สุดผู้เข้าร่วมโครงการเป็นวัยรุ่นตอนต้นและก้าวกระโดดเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่เลย ต้องรับผิดชอบภาระงาน ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง และบางคนต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวด้วย ดังนั้น ปัญหาที่ต้องพ่อและคณะทำงานต้องหากลยุทธ์ในการป้องกันและแก้ไขจึงมีมาเป็นระยะทั้งที่เกิดจากผู้เข้าร่วมโครงการเอง ทั้งที่เกิดจากคณะทำงาน แต่พ่อเชื่อว่าความที่ผู้เข้าร่วมโครงการมีความมุ่งมั่นที่จะแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าให้กับชีวิตของเขา เป็นเงื่อนไขทำให้พ่อผ่านอุปสรรคไปได้ทุกครั้งที่มีปัญหาแต่ก็มีที่ต้องส่งตัวกลับคืนผู้ปกครองก็เป็นธรรมดา”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (01/02/48)

“ต่อมาคือสาเหตุที่ทำให้เด็กต้องออกจากโครงการ ก็คือการทำผิดกฎระเบียบร้ายแรง ก็มีอยู่ 2 เรื่อง ที่เป็นเรื่องใหญ่ คือเรื่องขู้สาว ถ้าเป็นขู้สาวคือเดือนแล้ว อะไรแล้วยังไม่เชื่อและก็มีการทำอะไรเกินเลยมากกว่านั้น ทางเราก็ต้องตักเตือน ภาคทัณฑ์ คือเราจะเตือนเป็นระบบว่าเตือนด้วยวาจา เตือนด้วยเอกสาร ภาคทัณฑ์ ภาคทัณฑ์เราก็มีภาคทัณฑ์แบบธรรมดา ภาคทัณฑ์แบบร้ายแรง จนถึงขั้นสุดท้ายคือไม่ไหวแล้วก็ส่งกลับบ้าน อันนี้ก็คือเรื่องขู้สาวในระดับหนึ่ง อีกกลุ่มที่มีน้อยมากก็คือเรื่องของยา การติดบุหรี่ เหล้า จะมีอยู่สองอย่าง กลุ่มที่น้อยมากคือการชกต่อยมีอยู่คนตั้ง 4-5 ปี หรือ 6 ปี เพิ่งมีคนเดียว”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (04/01/48)

“ถ้าเกิดปัญหา เอ่อ สรุปลงเป็นเคส ๆ ไป เป็นเรื่องๆไปว่า เอ่อคนนี้เขามีปัญหา อ่า อย่างเช่นเขาบอกว่าถ้าจะไปข้างนอกแล้วมีปัญหา มันก็คือเราไม่ให้ไป แล้วเขาหนีไปอย่างงี้ ก็ต้องมาคุยว่าทำไม ไปทำอะไร ยังไง เมื่อไหร่ ถ้าเขามีเหตุผลเราก็โอเค ก็ยอมรับแต่ว่าบางครั้งเนี่ยปัญหามันเกิดเราก็แก้ไข ก็คือสอบถามสาเหตุก่อน ถ้ามันผิดจริงเราก็ให้ อ่า ทำโทษไป ชั้นแรกอาจเรียกมาตักเตือนก่อนประมาณนี้ แล้วถ้าเขาทำผิดครั้งต่อไปก็ต้องเป็นลายลักษณ์อักษร เรื่องของใบตักเตือนใบภาคทัณฑ์ตามมา แล้วก็ลงโทษนี่อะไม่ได้ให้ใบภาคทัณฑ์ไปตักเตือนเฉย ๆ ต้องมีการทำงานด้วย อาจจะเป็นให้ล้างห้องน้ำ ใต้หอพักนะที่มันเป็นห้องน้ำส่วนรวมนะครับ ใต้หอพักประมาณซัก 1 เดือนครับ ภายใน 1

เดือนนี้คุณต้องตื่นมาทำทุกวันถ้าผลงานเขาทำ 1 เดือนดีก็โอเคก็ผ่านก็คือเอ่อ โทษตัวนี้ก็หมดโทษไปครับพันโทษไป ก็คือ ถ้าในกรณีโทษหนัก ๆ นะครับ ผู้สาว ยาเสพติด กินเหล้าเมายา การพนันครับอันนี้แน่นอนเป็นโทษยาวแน่นอน ก็คือภาคทัณฑ์ครั้งเดียว ”

พี่เลี้ยงชาย (19/02/48)

จากการสอบถามนักเรียนพบว่า

“ถ้าทำผิดกฎ ผิดระเบียบพวกผู้สาว กินเหล้า สูบบุหรี่ ไม่เข้าห้องตาม เวลา ไม่เข้าห้องเรียน หรือห้องนอน ก็ไล่ออกกลับบ้านไปเลย”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (21/02/48)

“เวลาทำผิดเรื่องผู้สาวไม่ได้ ไม่ได้เด็ดขาด โทษหนักออกจากโครงการไปเลย แล้วก็พวก อะไหล่เหล้ายา ก็โดน”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (21/02/48)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการฝ่ายภาครัฐและเอกชนจะดำเนินงานจัดการศึกษาร่วมกันตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน แต่ปัญหาภายในโครงการบางส่วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนของ การบริหารจัดการของสถานประกอบการซึ่งอยู่นอกเหนือขอบข่ายอำนาจการตัดสินใจของฝ่าย ภาครัฐ ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีดังนี้

(1) ความไม่ชัดเจนของนโยบายการดำเนินงานภายใน

จากแนวคิดสำคัญของโครงการที่ต้องการจัดการเรียนรู้ผู้สูงงานอาชีพนั้น นอกจากความรู้ ทางวิชาการแล้ว การเรียนรู้งานอาชีพด้านอิเล็กทรอนิกส์ผ่านการทำงานในส่วนงานผลิตต่าง ๆ ของสถานประกอบการ เป็นนโยบายที่ผู้บริหารทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชน ต้องการให้เกิดขึ้น แต่ใน ขั้นตอนของการดำเนินงานภายในนั้น ไม่เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดเท่าที่ควร เนื่องจากข้อจำกัด ในการบริหารงานภายในของสถานประกอบการเอง ที่แต่ละส่วนงานผลิตต้องผลิตสินค้าตาม เป้าหมายที่สถานประกอบการกำหนด การจัดให้นักเรียนทุนได้การเรียนรู้งานอาชีพในส่วนงาน ผลิต จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการดำเนินงานตามนโยบาย

“ยังไม่สามารถบูรณาการกำหนดภาระงานของนักเรียนนักศึกษาให้ สอดคล้องกับสาระในหลักสูตรให้ได้ร้อยละร้อย คือเรื่องการเวียนฐานการปฏิบัติ

ให้สอดคล้องกับสาระที่ลงทะเลเบียน ทั้งนี้เนื่องมาจากปัญหาการบริหารจัดการของบริษัทซึ่งอยู่เกินขอบเขตที่พอจะเข้าไปก้าวไปได้ แต่ก็ใช้กลยุทธ์ในการชี้แนะทางอ้อม ซึ่งก็ช่วยให้บรรลุผลมากทีเดียว ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้พื้นฐานของการคงผลประโยชน์ร่วมกัน”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (01/02/48)

จากการสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายผลิต ทำให้ทราบปัญหา ดังนี้

“ผมเข้าใจว่าจริง ๆ โครงการอยากให้ได้เด็กได้เรียนรู้งานทุกด้านของโรงงาน แต่คุณคิดถึงสภาพความเป็นจริงสิว่า ใครเขาจะมาฝึกงานให้คุณใหม่ทุก 3 เดือน 6 เดือน เราฝึกคนให้ชำนาญงาน และเรียนรู้งานได้เร็ว แค่นี้ผมก็ว่าน่าจะโอเคแล้ว”

หัวหน้าฝ่ายผลิต (10/02/48)

นอกจากนี้ในส่วนของการจัดสรรงบประมาณด้านค่าใช้จ่ายให้กับโครงการ ซึ่งเป็นงบประมาณที่คิดแยกจากค่าใช้จ่ายในส่วนอื่นของสถานประกอบการ แต่ในการอนุมัติงบประมาณภายในโครงการนั้น ยังต้องผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารโครงการก่อน ซึ่งคณะกรรมการบริหาร โครงการส่วนหนึ่งไม่ได้ทำหน้าที่กำกับดูแลโครงการนักเรียนทุนทำงานโดยตรง ทำให้ค่าใช้จ่ายเป็นปัญหาสำคัญส่วนหนึ่งของนโยบายการดำเนินงานภายในด้วย

“เรื่องทุนสนับสนุนการดำเนินการ เรื่องนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก ที่พอบอกว่าโครงการนี้เป็นโครงการแรกของวงการศึกษาก็ด้วยเหตุนี้ โครงการนี้เป็นการให้งานอาชีพและให้การศึกษา ไปพร้อมกันบริษัทต้องรับภาระตั้งแตงบลงทุนในการสรรหาทรัพยากร งบลงทุนทางด้านการจัดการศึกษาแบบให้เปล่าในช่วงชั้นที่ 4 ในระดับมหาวิทยาลัยแม้กระทั่งงบสำรองจ่ายสำหรับกลุ่ม ปวส. งบลงทุนด้านที่พักอาศัยและค่าอาหารในเดือนแรก **ประเด็นปัญหาจึงอยู่ที่** ทำอย่างไรคณะกรรมการบริหารของบริษัทจะยังคงให้ความเชื่อมั่นในโครงการและยินดีลงทุนอย่างต่อเนื่อง **เงื่อนไขในประเด็นนี้จึงอยู่ที่กระบวนการกำกับดูแลมาตรฐานคุณภาพของผู้เข้าร่วมโครงการให้เป็นที่พึงพอใจต่อเจ้าของทุน เป็นพื้นฐาน** ดังนั้นการติดตามกำกับดูแลโครงการอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องจึงเป็นยุทธศาสตร์หลักของพ่อ”

ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษา (01/02/48)

“สำหรับงบประมาณเนี่ย ที่เราเป็นปัญหาเพราะว่าบางส่วนเราใช้งบประมาณของโรงงาน เราก็แก้ไขโดยปรับจากค่าใช้จ่ายของโรงงานเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหาร ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นต้นทุนการผลิต เหมือนว่าค่าใช้จ่ายตัดเอามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการนี้โดยเฉพาะไม่อิงกับโรงงาน อิงเฉพาะเงินเดือนที่เขาทำกับโรงงานเป็นเงินค่าจ้าง แต่ถ้าเป็นเรื่องการเรียนการสอน เราตัดออกไปไม่เกี่ยวกับโรงงาน งบประมาณก็อาจจะเริ่มมีปัญหาถ้าคนเยอะขึ้น เพราะต้องมีการสร้างตึกสร้างอะไร”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (04/01/48)

(2) บุคลากรที่รับผิดชอบไม่ได้จบด้านการศึกษาโดยตรง

เนื่องจากโครงการนักเรียนทุนทำงาน เป็นโครงการด้านการจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิง ดังนั้นการดำเนินงานของโครงการ ควรมีบุคลากรที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการศึกษาโดยเฉพาะประจำโครงการ ทำหน้าที่ดูแลให้คำปรึกษาด้านการเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษามีความต่อเนื่อง แต่จากบุคลากรในส่วนของสถานประกอบการปัจจุบัน พบว่า เป็นบุคลากรที่คัดเลือกมาจากบุคคลที่ทำงานในสถานประกอบการเอง ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนของสถานประกอบการอยู่แล้ว การเข้ามาทำงานในส่วนของโครงการด้วยทำให้บุคลากรต้องทำหน้าที่ควบคู่กัน 2 ตำแหน่ง ประสิทธิภาพการทำงานอาจลดลง โดยเฉพาะการทำงานของบุคลากรที่ดูแลด้านความเป็นอยู่ของนักเรียนทุน ที่ต้องดูแลนักเรียนทุนอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

“บริษัทไม่มีตำแหน่งงานด้านการศึกษาโดยเฉพาะ ต้องใช้พนักงานใน ส่วนงานทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบด้านงานสวัสดิการ มาเป็น คณะทำงานดำเนินโครงการ โดยจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนเป็นค่าล่วงเวลา ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่มีพื้นฐานด้านการบริหารการศึกษา”

ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา (01/02/48)

“เด็กที่รับเข้ามาเนี่ย เป็นเด็กที่ยากจนและก็พูดจริง ๆ มันก็คือปัญหาเขา ในเรื่องส่วนตัว เรารับมาครั้งแรกก็เป็นปัญหา ก็คงต้องคอยให้คำปรึกษา ให้กำลังใจเขาตลอดเวลา ต้องลองสังเกตจะรวนเข้ามาเลย ช่วงเดือนแรกนี่รวนมาก จะอยู่หรือจะไปนี่ยังไม่รู้เลยเพราะว่าต้องเจอทั้งงาน ทั้งการเรียน ต้องปรับตัวนานเลย ถ้าเลย 3 เดือนไปแล้วก็จะโอเคละ เขาจะปรับตัวได้ละ เพราะนั่นงานเนี่ยคง

จะไม่ได้เป็นที่ปรึกษาเท่าไรก็เลยให้เป็นพนักงานที่ทำในเรื่องของสวัสดิการ เรื่อง
อย่างอื่นด้วย มันก็เลยต้องให้ทำ 2 หน้าที่”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (12/01/48)

เมื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากนักเรียน ได้ข้อมูลดังนี้

“เขาทำงานยังไงล่ะ พี่...(พี่เลี้ยงหญิง) นะ อย่างเรื่องสรุปการเรียนส่ง
อาจารย์พ่อนะ หนูส่งเข้าพอหนูเอาไปส่งเขาก็ไม่รับบอกว่าเกินกำหนด แล้วถือว่า
ขาดไปเลย พวกหนูก็งอ อ้าว! ก็อาจารย์พ่อบอกว่าส่งนะลูก ซ้ำยังไงก็ส่ง แต่พอ
พวกหนูเอาไปเขาก็ไม่รับ”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (24/02/48)

“พี่...(พี่เลี้ยงหญิง) เขานะ เขาไม่ค่อยสนใจพวกหนูเท่าไร อย่างเพื่อน
ป่วย เขากำลังเช็คชื่อเข้าแถว หนูก็ขอเอาข้าวไปให้เพื่อน เขาก็อนุญาตนะ แต่พอ
หนูลงมา เขาเช็คชื่อหนูขาด พอหนูบอกเขา เขาก็ไม่ฟัง บอกว่าตอนนั้นเขาไม่เห็น
หนู หนูก็อ้าว กลายเป็นว่าหนูผิดเอง”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ 6 (19/01/48)

“ถามการบ้านใครล่ะพี่ เวลาทำไม่ได้นะภาษาอังกฤษ ถามพี่ ๆ เขาก็
ตอบไม่ได้ ถามพี่...(พี่เลี้ยงหญิง) ขนาดว่าเขาจบภาษาอังกฤษมาแกยังทำ
การบ้านที่พี่...(อาจารย์ภาษาอังกฤษ) ให้ไม่ได้เลย”

สนทนากลุ่มนักเรียนทุนรุ่นที่ (05/01/48)

(3) ความไม่เข้าใจของพนักงาน

นับตั้งแต่ดำเนินโครงการมา ปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะแรกคือ ความไม่เข้าใจของพนักงาน
ที่มองว่านักเรียนทุนได้สิทธิเหนือพนักงานทั่วไป ทำให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจในระยะแรกขึ้น

“คือในช่วงแรกก็เป็นความเข้าใจของพนักงานแล้วก็ฝ่ายจัดการของ
โรงงาน เฮ้ย! มันทำไมเอาเด็กมาทำงาน มันจะไปได้รอดหรืออะไรอย่างนี้ ทำไหว
หรือเปล่า อันนี้คือคุยความเข้าใจ แต่พอเราสั่งสอนให้ดีกว่า เอ้อ คุณมี
ความอดทนและคุณทำงานให้ดีที่สุดแล้วก็อย่าเกียจคร้าน อย่าอะไร เรา
พยายามพรีสอนเขาตลอดเวลา สรุปว่าก็ผ่านมันไปได้ด้วยดีในช่วงต่อ ๆ ไป”

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ (04/01/48)

“เขาก็มีบ้าง ประมาณว่าเวลาเขาขึ้นค่าแรง เราก็รู้ก่อนเขา นักเรียนทุน
ได้รับความไว้วางใจในการทำงานมากกว่า ทั้งที่จริงเขาน่าจะคิดได้ว่าก็เขาไม่ทำ
อะไรให้โรงงานบ้างนี่”

นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 (17/02/48)

“ส่วนมากเขาพูดเหย๋ ๆ ว่าเนี่ยทำไมเวลาเราจะไปนั้นไปนี่ เราลาได้ แต่
เขาไม่ได้ ที่จริงหนูไปเพราะหัวหน้าให้ไปนะ”

นักเรียนทุนรุ่น 6 (14/02/48)

การเปลี่ยนแปลงที่นักเรียนได้รับคือโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้งานอาชีพ โดย
นักเรียนรู้สึกพึงพอใจที่ได้ร่วมโครงการ ส่วนปัญหาสำคัญของโครงการที่ทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชน
มีอำนาจการตัดสินใจแก้ปัญหาร่วมกันคือ ปัญหาความประพฤติไม่เหมาะสมของนักเรียนทุน ส่วน
ปัญหาความไม่ชัดเจนของนโยบายการดำเนินงานภายใน และบุคลากรของสถานประกอบการที่
รับผิดชอบไม่ได้จบด้านการศึกษาโดยตรงอยู่นอกเหนือขอบข่ายการตัดสินใจแก้ปัญหาร่วมกัน

ดังนั้นผลการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาจากการประเมินผล
หลังดำเนินโครงการ ได้ผลดังนี้

- 1) การมีเป้าหมายเดียวกัน: นักเรียนทุนที่ร่วมโครงการได้รับการศึกษาซึ่งสามารถช่วย
พัฒนาความรู้และความสามารถในการทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 2) การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค: การทำงานร่วมกันของฝ่ายภาครัฐและเอกชนพบว่า
มีปัญหาบางส่วนซึ่งเป็นปัญหาภายในสถานประกอบการ และอยู่นอกเหนืออำนาจการตัดสินใจ
ร่วมกันระหว่างฝ่ายภาครัฐและเอกชน และส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินงานของโครงการทำให้
การดำเนินงานบางส่วนขาดความเสมอภาคในการทำงาน
- 3) การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ: การดำเนินงานมีการประสานงานร่วมกัน
ตามแผนที่วางไว้ยกเว้นการดำเนินบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานภายในสถานประกอบการ
ที่ทำให้ผลการดำเนินโครงการตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนมีอุปสรรค

การดำเนินงานของโครงการนักเรียนทุนทำงาน เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ
และเอกชน ในการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิง โดยแนวคิดสำคัญของ
โครงการคือ การจัดการเรียนรู้สู่งานอาชีพ ซึ่งตลอดการดำเนินงานในการจัดการศึกษาให้กับ
นักเรียนทุนรุ่นที่ 5 และ 6 นั้น แม้หน้าที่ความรับผิดชอบจะแบ่งเป็น 2 ส่วน แต่ในความเป็นจริง

ขั้นตอนการดำเนินงาน ยังคงมีตัวกลางเชื่อมประสานการทำงาน เพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ผลผลิตที่มีคุณภาพของโครงการ นั่นคือ นักเรียนทุนนั่นเอง ซึ่งจากผลการศึกษามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน

ขั้นตอน	ลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน		
	การมีเป้าหมายเดียวกัน	การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค	การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
1. การประเมินก่อนเริ่มโครงการ			
1.1 ด้านสถานะแวดล้อม			
1) ความเป็นมาของโครงการ	√	√	√
2) วัตถุประสงค์โครงการ	√	√	√
3) แนวทางการดำเนินงาน	√	√	√
4) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย	√	√	√
1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า			
1) ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม	√	√	√
2) บุคลากร	√	√	√
3) รูปแบบหลักสูตร	√	√	√
4) รูปแบบกฎระเบียบควบคุมความประพฤติ	√	√	√
5) งบประมาณ	√	ภาคเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบหลัก	√
2. การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน			
1) กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน	√	√	√
2) การจัดกิจกรรม	√	√	√
3) การควบคุมการดำเนินงานและติดตามผล	√	√	√
3. การประเมินผลหลังการดำเนินงาน			
3.1 ด้านผลผลิต			
1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	√	ภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบหลัก	√
2) ความสามารถในการทำงาน	√	ภาคเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบหลัก	√
3.2 ด้านผลลัพธ์			
1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	√	√	√
2) ปัญหาหรืออุปสรรคการดำเนินงาน	√	ปัญหาภายในของภาคเอกชน	√

หมายเหตุ √ หมายถึง ภาครัฐและเอกชนดำเนินงานร่วมกัน

จากตารางที่ 4.18 สรุปผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยการประเมินผลใน 3 ระยะได้ดังนี้

1. การประเมินก่อนเริ่มโครงการ

1.1 ด้านสภาวะแวดล้อม: ความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ แนวทางการดำเนินงานและการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วน โดยมีเป้าหมายเดียวกัน การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค และมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า: ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกันในด้านการพิจารณาความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม บุคลากร รูปแบบหลักสูตร รูปแบบกฎระเบียบ ควบคุมความประพฤติ ตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วน ยกเว้นด้านงบประมาณ ที่ภาครัฐและเอกชนดำเนินงานร่วมกันตรงตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน เฉพาะลักษณะการมีเป้าหมายเดียวกัน และการมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ แต่ลักษณะการยึดหลักการทำงานที่เสมอภาคนั้น พบว่าภาคเอกชนเป็นฝ่ายเดียวที่มีอำนาจการตัดสินใจในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณดำเนินการ

2. การประเมินในระหว่างดำเนินงาน

ในด้านการดำเนินงานนั้นพบว่า ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกัน ในด้านกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน การจัดกิจกรรม และการควบคุมการดำเนินงานและติดตามผลตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วน

3. การประเมินผลหลังการดำเนินงาน

3.1 ด้านผลผลิต: ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกันตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน เฉพาะลักษณะการมีเป้าหมายเดียวกัน และการมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเท่านั้น แต่ในลักษณะการยึดหลักการทำงานที่เสมอภาคนั้น พบว่า ทั้งสองฝ่ายมีการดำเนินงานร่วมกัน แต่ฝ่ายภาครัฐมีอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนมากกว่า ฝ่ายภาคเอกชน ในขณะที่ฝ่ายภาคเอกชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานของนักเรียนมากกว่าฝ่ายภาครัฐ

3.2 ด้านผลลัพธ์: ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกันตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วนในกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิด แต่ด้านปัญหาหรืออุปสรรคการดำเนินงานนั้น ภาครัฐและเอกชนดำเนินงานแก้ไขปัญหาร่วมกันตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนเฉพาะเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียน แต่ปัญหาบางส่วนนั้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงานของสถานประกอบการซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจในการตัดสินใจร่วมกันของภาครัฐและเอกชน

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การวิจัยประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตาม แนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน: กรณีศึกษา” ครั้งนี้ มุ่งประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการประเมินผล โดยพิจารณา 3 ระยะ คือ 1) การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ประเมินจาก ด้านสภาวะแวดล้อม และด้านปัจจัยนำเข้า 2) การประเมินในระหว่างการทำงาน ประเมินจาก ด้านการดำเนินงาน 3) การประเมินผลหลังการทำงาน ประเมินจาก ด้านผลผลิตและผลลัพธ์ โดยยึดแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาในการจัดโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนซึ่งประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) มีเป้าหมายเดียวกัน 2) ยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน 3) มีขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นกรอบการประเมินผลโครงการ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการศึกษาประมาณ 4 เดือน โดยผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ คือ การศึกษาก่อนลงภาคสนาม และการศึกษาในภาคสนาม ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group interview) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีอุปนัยและการจำแนกข้อมูล นำเสนอข้อมูลการวิจัยแบบพรรณนา (description) และการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description)

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การประเมินก่อนเริ่มโครงการ

ตอนที่ 2 การประเมินในระหว่างการทำงาน

ตอนที่ 3 การประเมินผลหลังการทำงาน

ในการประเมินผลโครงการโดยพิจารณา 3 ระยะ คือ 1) การประเมินก่อนเริ่มโครงการ ประเมินจาก ด้านสภาวะแวดล้อม และด้านปัจจัยนำเข้า 2) การประเมินในระหว่างการทำงาน ประเมินจาก ด้านการดำเนินงาน 3) การประเมินผลหลังการทำงานประเมินจาก ด้านผลผลิต และผลลัพธ์ โดยยึดแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาในการจัดโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนซึ่งประกอบด้วย ลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) มีเป้าหมายเดียวกัน 2) ยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค มีความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน รับผิดชอบผลงานร่วมกัน 3) มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลการประเมินมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การประเมินก่อนเริ่มโครงการ

1. ด้านสภาวะแวดล้อม

จากการพิจารณาการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนด้านสภาวะแวดล้อมพบว่า

1) การมีเป้าหมายเดียวกัน: โครงการมีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายเดียวกันโดยสถานประกอบการมีแนวคิดจะจัดโครงการให้ทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยสิ้นเชิง ส่วนโรงเรียนวัดราชโอรสซึ่งได้ดำเนินโครงการในลักษณะเดียวกันและผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชโอรส มีนโยบายขยายผลโครงการ จึงนำมาสู่ความร่วมมือและกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการร่วมกันคือ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างสิ้นเชิง ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และมีโอกาสได้เข้าสอบแข่งขัน เพื่อศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐ อีกทั้งมีอาชีพที่ยั่งยืนรองรับสามารถเลี้ยงชีพตนเองได้โดยมิต้องพึ่งผู้ปกครอง

2) การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค: การดำเนินร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ตัวแทนหรือผู้บริหารทั้งฝ่ายภาครัฐคือ โรงเรียนวัดราชโอรส และสถานประกอบการ คือ บริษัท ไทสตาร์ฯ เริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงานภายใต้เงื่อนไขหรือข้อกำหนดที่ได้จากการประชุมร่วมกันซึ่งแสดงให้เห็นถึงการโดยใช้หลักการทำงานที่เสมอภาค และมีการรับผิดชอบในผลงาน

3) การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ: การดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน เป็นการดำเนินงานที่มีการวางแผนและร่วมกันประชุมเพื่อหาแนวทางการดำเนินงานทั้งรูปแบบการให้ทุนการศึกษา จนได้ข้อสรุปของรูปแบบการให้ทุน และการคัดเลือกนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการดังที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

จากการพิจารณาการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า

1) การมีเป้าหมายเดียวกัน: โครงการมีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการสรรหาทรัพยากรที่มีคุณภาพเข้าร่วมโครงการ เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ประสบผลสำเร็จสูงสุด

2) การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค: ผู้บริหารทั้งสองฝ่ายต่างมีบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจในโครงการเท่าเทียมกัน เช่น การพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับตั้งโครงการร่วมกันของคณะกรรมการของโครงการได้แก่ผู้บริหารฝ่ายภาครัฐและผู้บริหารฝ่ายภาคเอกชน

3) การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ: การดำเนินงานร่วมกันของทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนนั้น ต้องผ่านการประชุมร่วมกันของทั้งฝ่ายโรงเรียนและสถานประกอบการในการเสนอแนวทางการดำเนินงานจนได้มติเห็นชอบร่วมกันก่อนนำไปปฏิบัติ เช่น การจัดหาสื่อและอุปกรณ์เสริมการเรียน ซึ่งโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้รับผิดชอบคัดเลือกหนังสือที่ได้จากการสอบถามนักเรียน และวิเคราะห์จากเนื้อหาวิชาที่นักเรียนต้องเรียน ส่วนสถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อและควบคุมการใช้บริการสื่อของนักเรียน เป็นต้น

จะเห็นว่าการประเมินผลการดำเนินงานของโครงการตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนก่อนเริ่มโครงการนั้น พบว่า

1) การมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน: ทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือทำให้โอกาสทางการศึกษากับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิงซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่นำมาสู่ความร่วมมือกัน

2) การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค: ในการทำงานนั้นทั้งฝ่ายภาครัฐและสถานประกอบการต่างมีอำนาจในการบริหารจัดการและมีความเสมอภาคกันตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายซึ่งยอมรับในกันและกัน เช่น ความมีอิสระในการคัดเลือกบุคลากรของโครงการของแต่ละฝ่าย หรือมีการรับผิดชอบผลลงและตัดสินใจร่วมกัน เช่น ในการบวนการคัดเลือกนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการ เป็นต้น

3) การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ: การดำเนินงานร่วมกันของทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนนั้น ต้องผ่านการประชุมร่วมกันของทั้งฝ่ายโรงเรียนและสถานประกอบการตั้งแต่การวางแผนเพื่อหาแนวทางการดำเนินงาน และการจัดสรรทรัพยากรโดยการเสนอแนวทางการดำเนินงานจนได้มติเห็นชอบร่วมกันก่อนนำไปปฏิบัติ

ตอนที่ 2 การประเมินในระหว่างดำเนินโครงการ

ด้านการดำเนินงาน

จากการพิจารณาการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนด้านการดำเนินงานพบว่า

1) การมีเป้าหมายเดียวกัน: กระบวนการดำเนินร่วมกันระหว่างโรงเรียนวัดราชโอรสและบริษัทไคสตาร์ฯ เมื่อรับนักเรียนเข้าร่วมโครงการตลอดโครงการนั้น มีการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานที่ได้ประชุมและหารือร่วมกันก่อนให้นักเรียนเข้าร่วมโครงการ โดยการจัดการเรียนรู้ผู้ทำงานอาชีพ คือแนวคิดสำคัญของโครงการนักเรียนทุนทำงาน

2) การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค: ทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนต่างแบ่งภาระรับผิดชอบในการควบคุมและติดตามกัน โดยบุคลากรด้านการศึกษานั้นโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้ดูแล ส่วนบุคลากรด้านการศึกษานั้นสถานประกอบการเป็นผู้ดูแลโดยไม่ก้าวก่ายการจัดการภายในของอีกฝ่าย และแต่ละฝ่ายมีอิสระในการบริหารงานในความรับผิดชอบ แต่มีการตรวจสอบกันและกันทางอ้อมโดยใช้นักเรียนทุนเป็นสื่อกลาง และในส่วนของนักเรียนทุนเป็นภาระรับผิดชอบร่วมกันของทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชน

3) การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ: ผู้บริหารทั้ง 2 ฝ่ายจึงแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานโดยฝ่ายภาครัฐคือโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาทั้งหมดตลอด ส่วนฝ่ายสถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดงานอาชีพ และเนื่องจากนักเรียนเข้าร่วมโครงการในลักษณะของนักเรียนประจำ ดังนั้นฝ่ายสถานประกอบการจึงต้องดูแลด้านความเป็นอยู่ของนักเรียนด้วย แต่จากการสังเกตพบว่า แม้ทั้งสองฝ่ายจะมีการแบ่งหน้าที่หลักในการรับผิดชอบแต่ก็ยังคงมีการประสานงานเพื่อดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่จะปรึกษากันโดยตรง หรือประสานงานผ่านพี่เลี้ยงอีกทอดหนึ่ง เช่น การจัดกิจกรรมด้านความเป็นอยู่ ซึ่งหน้าที่การควบคุมส่วนใหญ่อยู่ที่ฝ่ายสถานประกอบการคือผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ที่จะประชุมติดตามงานในวันปกติ ส่วนที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษาจะติดตามงานและเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมเพิ่มเติมในวันเสาร์-อาทิตย์ โดยการประสานงานผ่านพี่เลี้ยงก่อนลงนามอนุมัติร่วมกัน เป็นต้น และมีมีกระบวนการตอบรับและป้อนกลับผลการดำเนินงานจากการติดตาม แต่ทั้งนี้ เป็นการให้ผลการป้อนกลับข้ามสายงานที่ไม่ก้าวก่ายงานเกินหน้าที่ความรับผิดชอบของตน

ตอนที่ 3 การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ

1. ด้านผลผลิต

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แม้ว่าผลการเรียนของนักเรียนจะอยู่ในระดับสูง แต่ผู้บริหารและผู้สอนเห็นว่านักเรียนยังมีความรู้ความสามารถวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ค่อนข้างต่ำ

ส่วนด้านความสามารถในการทำงานนั้น นักเรียนเรียนรู้งานได้เร็ว มีความรับผิดชอบสูง เป็นที่พึงพอใจของหัวหน้างาน ซึ่งในส่วนของนักเรียนเอง เกี่ยวกับเรื่องงานพบว่านักเรียนให้ความสำคัญกับเรื่องงานและเอาใจใส่มาก

2. ด้านผลลัพธ์

จากผลการดำเนินงานของโครงการ ความเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมที่นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ มีคือ ได้บริหารและรับผิดชอบต่อตนเอง ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ และมีรายได้เป็นของตนเอง และ นักเรียนรู้สึกพึงพอใจที่ได้ร่วมโครงการแม้ บางครั้งจะรู้สึกว่างานค่อนข้างหนักและมีเวลาเรียนน้อย ในส่วนของสถานประกอบการเองนั้น เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ถึงผลที่เกิดจากการลงทุนทางการศึกษาของภาคเอกชนนั้น สิ่งที่ภาคเอกชนหรือสถานประกอบการเองได้รับ คือ การให้โอกาสทางการศึกษากับเด็ก และผลพลอยได้ที่ตามมาคือแรงงานคงที่ และต่อเนื่อง 3 ปี ซึ่งเป็นแรงงานที่ถือได้ว่าเป็นแรงงานคุณภาพผู้ที่ได้รับผลประโยชน์

ส่วนปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานที่สำคัญซึ่งทั้งสองฝ่ายภาครัฐและเอกชนร่วมมือแก้ไขปัญหาร่วมกัน คือ ปัญหาความประพฤติไม่เหมาะสมของนักเรียนทุน ความไม่ชัดเจนของนโยบายการดำเนินงานภายใน บุคลากรที่รับผิดชอบไม่ได้จบด้านการศึกษาโดยตรง หรือความไม่เข้าใจของพนักงานนั้น เป็นแต่ปัญหาภายในโครงการบางส่วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนของการบริหารจัดการของสถานประกอบการซึ่งอยู่นอกเหนือขอบข่ายอำนาจการตัดสินใจของฝ่ายภาครัฐ ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ดังนั้นผลการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาจากการประเมินผลหลังดำเนินโครงการ ได้ผลดังนี้

- 1) การมีเป้าหมายเดียวกัน: นักเรียนทุนที่ร่วมโครงการได้รับการศึกษาซึ่งสามารถช่วยพัฒนาความรู้และความสามารถในการทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 2) การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค: การทำงานร่วมกันของฝ่ายภาครัฐและเอกชนพบว่า มีปัญหาบางส่วนซึ่งเป็นปัญหาภายในสถานประกอบการ และอยู่นอกเหนืออำนาจการตัดสินใจร่วมกันระหว่างฝ่ายภาครัฐและเอกชน และส่งผลกระทบต่อกระบวนการดำเนินงานของโครงการทำให้การดำเนินงานบางส่วนขาดความเสมอภาคในการทำงาน
- 3) การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ: การดำเนินงานมีการประสานงานร่วมกันตามแผนที่วางไว้ยกเว้นการดำเนินบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานภายในสถานประกอบการที่ทำให้ผลการดำเนินโครงการตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนมีอุปสรรค

ดังนั้น สรุปผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน โดยแบ่งการประเมินผลใน 3 ระยะ ได้ดังนี้

1. การประเมินก่อนเริ่มโครงการ

1.1 ด้านสภาวะแวดล้อม: ความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ แนวทางการดำเนินงานและการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วน โดยมีเป้าหมายเดียวกัน การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค และมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า: ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกันในด้านการพิจารณาความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม บุคลากร รูปแบบหลักสูตร รูปแบบกฎระเบียบ ควบคุมความประพฤติ ตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วน ยกเว้นด้านงบประมาณ ที่ภาครัฐและเอกชนดำเนินงานร่วมกันตรงตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน เฉพาะลักษณะการมีเป้าหมายเดียวกัน และการมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ แต่ลักษณะการยึดหลักการทำงานที่เสมอภาคนั้น พบว่าภาคเอกชนเป็นฝ่ายเดียวที่มีอำนาจการตัดสินใจในการพิจารณาอนุมัติงบประมาณดำเนินการ

2. การประเมินในระหว่างดำเนินงาน

ในด้านการดำเนินงานนั้นพบว่า ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกัน ในด้านกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน การจัดกิจกรรม และการควบคุมการดำเนินงานและติดตามผลตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วน

3. การประเมินผลหลังการดำเนินงาน

3.1 ด้านผลผลิต: ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกันตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน เฉพาะลักษณะการมีเป้าหมายเดียวกัน และการมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเท่านั้น แต่ในลักษณะการยึดหลักการทำงานที่เสมอภาคนั้น พบว่า ทั้งสองฝ่ายมีการดำเนินงานร่วมกัน แต่ฝ่ายภาครัฐมีอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนมากกว่า ฝ่ายภาคเอกชน ในขณะที่ฝ่ายภาคเอกชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานของนักเรียนมากกว่าฝ่ายภาครัฐ

3.2 ด้านผลลัพธ์: ภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินงานร่วมกันตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนครบถ้วนในกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิด แต่ด้านปัญหาหรืออุปสรรคการดำเนินงานนั้น ภาครัฐและเอกชนดำเนินงานแก้ไขปัญหาร่วมกันตามลักษณะของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนเฉพาะเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนทุน แต่ปัญหาบางส่วนนั้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงานของสถานประกอบการซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจในการตัดสินใจร่วมกันของภาครัฐและเอกชนในการดำเนินแก้ไขปัญหาร่วมกันตามแนวคิดความเป็นส่วน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยประเมินผลโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) การมีเป้าหมายเดียวกัน

เนื่องจากโครงการนักเรียนทุนทำงาน เกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจของกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัทไดสตาร์อิเล็กทรอนิกส์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นเจ้าของบริษัท มีแนวคิดจะจัดโครงการให้ทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิง ประกอบกับขณะนั้นโรงเรียนวัดราชโอรสร่วมกับบริษัทห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ได้ดำเนินโครงการในลักษณะเดียวกัน และมีนโยบายขยายผลโครงการ จากจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกันนี้ ภายหลังจากติดต่อประสานงานกับ โรงเรียนวัดราชโอรสแล้วโครงการนักเรียนทุนจึงได้ก่อตั้งขึ้น ฯ โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่กำหนดขึ้นร่วมกันเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างสิ้นเชิง ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และมีโอกาสได้เข้าสอบแข่งขัน เพื่อศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐ อีกทั้งมีอาชีพยั่งยืนรองรับสามารถเลี้ยงชีพตนเองได้โดยมิต้องพึ่งผู้ปกครอง เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน จากจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกันทำให้การดำเนินงานร่วมกันของฝ่ายภาครัฐและเอกชนสอดคล้องกับแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนที่นำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายการดำเนินงานให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เนื่องจากข้อจำกัดของภาคเอกชน ในเรื่องการติดต่อประสานงานด้านการศึกษา และภาครัฐเองก็ต้องการขยายผลโครงการประสานสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชน เมื่อความต้องการของสองหน่วยงานที่สอดคล้องกันในหลักการ การร่วมมือจึงเกิดขึ้นซึ่งจุดมุ่งหมายของหุ้นส่วนที่มาร่วมมือร่วมกัน จะทำให้ผลการดำเนินงานดีขึ้น เสริมสร้างศักยภาพ ความสามารถของการดำเนินงาน และก่อให้เกิดความยั่งยืนในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของโครงการ นอกจากนี้การให้นักเรียนมีโอกาสเรียนและในขณะเดียวกันการทำงานควบคู่กับการเรียนนอกจากทำให้นักเรียนได้เรียนรู้งานอาชีพแล้ว นักเรียนยังมีรายได้ด้วย และสามารถแก้ปัญหาวิกฤติคนงานขาดแคลนของสถานประกอบการได้อีกทางหนึ่ง

2) การยึดหลักการทำงานที่เสมอภาค

จากการมีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายเดียวกันในการดำเนินงาน ขั้นตอนของการทำงานจึงต้องมีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน เนื่องจากการทำงานร่วมกันข้ามหน่วยงานซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน การกำหนดภาระหน้าที่โดยยึดหลักความเสมอภาค นอกจากเพื่อให้เกิดความชัดเจนและสร้างแนวทางสู่การปฏิบัติในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนแล้ว ความเท่าเทียมกันระหว่างหน่วยงานยังก่อนให้เกิดอำนาจการมีส่วนร่วม และรับผิดชอบในผลงานร่วมกัน และเนื่องจาก

การความร่วมมือกันทางการศึกษานี้ เป็นความร่วมมือกันข้ามหน่วยงานระหว่างภาครัฐและเอกชน การวางแผนที่ชัดเจนรัดกุมจึงเป็นกรอบการดำเนินงานตามบทบาทของแต่ละฝ่ายภายใต้หลักการ ทำงานที่เสมอภาคและให้เกิดความเท่าเทียมกัน เพื่อให้หน่วยงานสามารถตรวจสอบกรดำเนินงานและ ถ่วงดุลการทำงานให้เป็นกลางและเป็นธรรมมากที่สุด

นอกจากนี้ การดำเนินงานที่ดีนั้นต้องมีขั้นขั้นตอนการดำเนินงานร่วมกันตามหลัก ความเสมอภาค ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งการที่ผู้บริหารทั้งสองฝ่ายได้มีการวางแผน การดำเนินงานร่วมกันนั้นและมีอำนาจการตัดสินใจโดยเท่าเทียมกัน จะทำให้เกิดความเคารพซึ่ง กันและกันระหว่างหน่วยงานขึ้น และทำให้กระบวนการดำเนินงานเป็นระบบและแต่ละฝ่ายทราบ บทบาทหน้าที่และขอบข่ายในการทำงานของตนเพื่อนำไปปฏิบัติต่อไป โดยตลอดเวลา 5 ปีที่ ร่วมมือกันมาในการดำเนินงาน บริษัทไคสตาร์ ฯ ขอความอนุเคราะห์ให้โรงเรียนวัดราชโอรสเป็น ฝ่ายสรรหาทรัพยากรกลุ่มเป้าหมาย และควบคุมคุณภาพด้านการจัดการศึกษา ส่วนสถาน ประกอบการเป็นฝ่ายจัดงานอาชีพรองรับและสนับสนุนด้านงบประมาณโดยกระบวนการ ดำเนินงานมีการวางแผนร่วมกัน และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ผู้บริหารทั้งสองฝ่ายต่างมีบทบาทและ อำนาจในการตัดสินใจในโครงการเท่าเทียมกัน เช่น การพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่สำหรับ ตั้งโครงการร่วมกันของคณะกรรมการของโครงการได้แก่ผู้บริหารฝ่ายภาครัฐและผู้บริหารฝ่าย ภาคเอกชน เป็นต้น

แต่ทั้งนี้ ในการดำเนินร่วมกันนั้น ขอบเขตการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชนไม่ สามารถยึดหลักการทำงานที่เสมอภาคได้ เช่น การที่ฝ่ายภาคเอกชนมีอำนาจการตัดสินใจด้าน บัญชีนำเข้า ในส่วนของงบประมาณมากกว่าภาครัฐนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงกระบวนการบริหาร จัดการภายในหน่วยงานของสถานประกอบการในฐานะที่เป็นผู้ลงทุนและสนับสนุนด้าน งบประมาณ ซึ่งต้องมีการพิจารณาภายในหน่วยงานก่อนอนุมัติงบประมาณให้กับโครงการ หรือใน ส่วนของด้านผลผลิตที่แบ่งหน้าที่การดูแลเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการศึกษาและด้านการทำงานแม้ว่า ทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนจะดำเนินงานร่วมกัน แต่ในความเป็นจริงอำนาจการตัดสินใจไม่เท่าเทียม กัน โดยฝ่ายภาครัฐมีอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนมากกว่าฝ่ายภาคเอกชน ในขณะที่ฝ่ายภาคเอกชนมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำงานของนักเรียนมากกว่าฝ่าย ภาครัฐ ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากความถนัดและความเชี่ยวชาญในการทำงานที่ต่างกัน การมอบอำนาจการตัดสินใจว่าฝ่ายควรมีมากกว่า จึงขึ้นอยู่กับพิจารณาความสามารถใน การบริหารจัดการด้วยว่าฝ่ายควรมีมากกว่า

3) การมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

การดำเนินงานร่วมกันของทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนนั้น ต้องผ่านการประชุมร่วมกันของ ทั้งฝ่ายโรงเรียนและสถานประกอบการในการเสนอแนวทางการดำเนินงานจนได้มติเห็นชอบ

ร่วมกันก่อนนำปฏิบัติ ซึ่งแม้ว่าในการดำเนินงานร่วมกันครั้งนี้ ทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนได้แบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานโดยฝ่ายภาครัฐคือโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาทั้งหมดตลอด ส่วนฝ่ายสถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดงานอาชีพ และเนื่องจากนักเรียนเข้าร่วมโครงการในลักษณะของนักเรียนประจำ ดังนั้นฝ่ายสถานประกอบการจึงต้องดูแลด้านความเป็นอยู่ของนักเรียนด้วย แต่แม้ทั้งสองฝ่ายจะมีการแบ่งหน้าที่หลักในการรับผิดชอบแต่ก็ยังคงมีการประสานงานเพื่อดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่จะปรึกษากันโดยตรง หรือประสานงานผ่านพี่เลี้ยงอีกทอดหนึ่ง แต่ทั้งนี้ทั้งสองฝ่ายจะไม่ก้าวก้าวยการจัดการภายในของอีกฝ่ายเนื่องจากการยึดหลักความเสมอภาคในการดำเนินงาน ทำให้แต่ละฝ่ายมีอิสระในการตัดสินใจและดำเนินการเต็มที่ แต่มีการตรวจสอบกันและกันทางอ้อมโดยการสอบถามนักเรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง หรือเอกสารต่าง ๆ ของโครงการเป็นสื่อกลาง การตรวจสอบ

นอกจากนี้กระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนวัดราชโอรสและบริษัทไดสตาร์ฯ เมื่อรับนักเรียนเข้าร่วมโครงการตลอดโครงการนั้น มีการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานที่ได้ประชุมและหารือร่วมกันก่อนนับนักเรียนเข้าร่วมโครงการ โดยการจัดการเรียนรู้สู่สถานอาชีพ คือแนวคิดสำคัญของโครงการนักเรียนทุนทำงาน และ เนื่องจากโครงการนี้เป็นการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน 2 หน่วยงาน ดังนั้นการกำหนดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบหลักของโครงการจึงควรมีความชัดเจน เพื่อให้ระบบการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ ภาระงานที่สำคัญของโครงการแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือการจัดการศึกษา และการจัดงานอาชีพ ซึ่งแต่ละฝ่ายมีความสามารถและความถนัดในการบริหารจัดการต่างกัน ผู้บริหารทั้ง 2 ฝ่ายจึงแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานโดยฝ่ายภาครัฐคือโรงเรียนวัดราชโอรสเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาทั้งหมดตลอด ส่วนฝ่ายสถานประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบด้านการจัดงานอาชีพ และเนื่องจากนักเรียนเข้าร่วมโครงการในลักษณะของนักเรียนประจำ ดังนั้นฝ่ายสถานประกอบการจึงต้องดูแลด้านความเป็นอยู่ของนักเรียนด้วย

ในด้านผลการดำเนินงานแก้ปัญหาในโครงการ ปัญหาที่ทั้งสองฝ่ายภาครัฐและเอกชนสามารถร่วมกันแก้ไข คือปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนทุนที่เกิดขึ้นในโครงการ เป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชนที่ต้องดำเนินการแก้ไขร่วมกัน และสามารถทำตามบทบาทและหน้าที่ของแต่ละฝ่ายได้อย่างเต็มที่ที่เป็นปัญหาของโครงการที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินภายในของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ในขณะที่ปัญหาอีกส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นปัญหาในหน่วยงานของภาคเอกชนคือสถานประกอบ โดยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในส่วนของการบริหารจัดการของสถานประกอบการ ซึ่งอยู่นอกเหนือขอบข่ายอำนาจการตัดสินใจของฝ่ายภาครัฐ คือปัญหาความไม่ชัดเจนของนโยบายการดำเนินงานภายใน ซึ่งนโยบายที่ผู้บริหารทั้งฝ่ายภาครัฐและเอกชน ต้องการให้เกิดขึ้น แต่ในขั้นตอนของการดำเนินงานภายในนั้น

ไม่เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดเท่าที่ควร เนื่องจากข้อจำกัดในการบริหารงานภายในของสถานประกอบการเอง ปัญหาบุคลากรที่รับผิดชอบไม่ได้จบด้านการศึกษาโดยตรง และปัญหาความไม่เข้าใจของพนักงานซึ่งเป็นปัญหาที่ฝ่ายสถานประกอบการต้องดำเนินการแก้ไขปัญหภายในหน่วยงานเหล่านี้เอง โดยภาครัฐไม่มีอำนาจการตัดสินใจร่วม

จากผลการศึกษาโครงการนักเรียนทุนทำงานซึ่งเป็นโครงการจัดการศึกษาตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนนั้น พบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการร่วมกันตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วน ซึ่งต้องหาแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาโครงการให้ความร่วมมือประสบผลสำเร็จสูงสุดต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ความรู้จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติต่อคณะผู้บริหารและกรรมการกำกับดูแลโครงการนักเรียนทุนทำงาน กล่าวคือผลการวิจัยนี้ทำให้คณะผู้บริหารและกรรมการกำกับดูแลโครงการนักเรียนทุนทำงานทราบว่า กระบวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของโครงการมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และผลการดำเนินงานมีประสิทธิผลและจุดบกพร่องใดบ้างที่ควรต้อง ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ในการดำเนินงานร่วมกันตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา

1. การดำเนินงานร่วมกันในลักษณะของความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนนั้น ถือว่ามีประโยชน์คุ้มค่ากับการลงทุน และควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดโครงการที่ดำเนินงานในลักษณะของความเป็นหุ้นส่วนให้แพร่หลายมากขึ้น เพราะการลงทุนทางการศึกษานั้น แม้ผลตอบแทนทางการศึกษาไม่อาจวัดเป็นตัวเงินหรือกำไร แต่เมื่อพิจารณาถึงคุณภาพของแรงงานที่สถานประกอบการจะได้รับจากการลงทุนแล้ว ถือว่าเป็นการลงทุนที่ได้ผลคุ้มค่า อีกทั้งเป็นการคืนกำไรให้สังคม และช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาโดยสิ้นเชิงได้กลับเข้าสู่เส้นทางการศึกษาอีกครั้ง ซึ่งผลสำเร็จที่เกิดขึ้นหมายถึงพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป และนอกจากนี้ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการดึงความสนใจให้สถานประกอบการมาร่วมลงทุนกับภาครัฐควรออกกฎหมายให้เอกชนมีสิทธิถึงตัวนักเรียนในส่วนของการผลิตนักเรียน เพื่อลดภาระการลงทุนให้กับสถานประกอบการต่อไป

2. เนื่องจากแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษา ร่วมกัน ยังเป็นแนวคิดใหม่ที่อาจเกิดความสับสนและไม่เข้าใจระบบการทำงานร่วมกัน ดังนั้นควรมีการจัดทำคู่มือการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อกำหนดบทบาทและข้อตกลงของการดำเนินให้กับ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น คู่มือสำหรับหน่วยงานที่ดำเนินงานร่วมกัน โรงเรียน สถานประกอบการ และนักเรียน เป็นต้น

ด้านการบริหารจัดการ

1. การติดต่อประสานงานระหว่างโครงการและโรงเรียนเครือข่ายที่เป็นโรงเรียนต้นสังกัด ต้องมีความชัดเจน และสร้างความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกันระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะในส่วนของอาจารย์ประจำโรงเรียน ที่ทางโครงการควรชี้แจงโดยตรงนอกเหนือการชี้แจงผ่านเอกสารแนะนำโครงการ

2. การพิจารณาความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้า โดยเฉพาะในส่วนของห้องเรียนนั้น ควร มีวางแผนการสำรอง หรือพิจารณาความเหมาะสมระยะยาวเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการเรียนในระยะยาวของนักเรียนทุน

3. ควรวางแผนการคัดเลือกหรือคัดสรรบุคลากรเข้าร่วมโครงการโดยจัดระบบการทำงาน และตำแหน่งหน้าที่เฉพาะส่วนเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ต้องการ กระบวนการคัดเลือกบุคลากรควรมีความชัดเจนและเหมาะสมกับตำแหน่งงานโดยเฉพาะ และมีการกำหนดงานหรือมอบหมายภาระงานที่ต้องรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย และเกิดประสิทธิภาพ

4. ควรมีกระบวนการควบคุมงานและการประเมินติดตามผลการดำเนินโครงการ โดยใช้หลักเกณฑ์ที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ผู้บริหารทั้งฝ่ายภาครัฐและภาคเอกชนต้องประชุมและปรึกษาหารือเพื่อวางแผนหาแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในนโยบายการดำเนินงานและการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนทุนที่เข้าร่วมโครงการสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับโครงการที่มีลักษณะการดำเนินงานหรือการจัดการเรียนคล้ายคลึงกัน เช่นความร่วมมือในลักษณะโรงเรียนโรงงานทั่วไป หรือการศึกษานอกโรงเรียนปกติที่นักเรียนเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชน

3. ควรมีการศึกษาโดยใช้วิธีการวัดความสำเร็จด้วยวิธีอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้ร่วมกัน

4. เพื่อให้ได้การประเมินผลที่เป็นระบบมากขึ้น ควรมีการพัฒนาตัววัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมล สูดประเสริฐ และสุนทร สุนันท์ชัย. (2541). *วิสัยทัศน์ทางการศึกษา: ทิศทางที่ไทยต้อง
ทบทวน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2543). *ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิตใน
ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). *รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของ
พ่อแม่ ผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559)*.
กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559):
ฉบับสรุป*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- จงณี ชันธิกุล. (2530). *การประเมินการใช้ทรัพยากรในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
ของรัฐและเอกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีสาขาเศรษฐศาสตร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจตนา มีแสงเพ็ชร. (2542). *การให้การศึกษาแก่ลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัด
พระนครศรีอยุธยาในทศวรรษหน้า*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชา
สารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2540). *ศัพท์การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ แกรมมี่.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2540). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมี
ส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย*.
- ทวีป ศิริรัศมี. (2544). *การวางแผนและประเมินโครงการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ทิพาวดี เมฆสวรรค์. (2539). *การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- เทอดพงษ์ ใจกว้าง. 3 กรกฎาคม 2547. *ที่ปรึกษาและอำนวยการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษา
ไคสตาตาร์ จังหวัดระยอง, อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดราชโอรส. สัมภาษณ์*.

- ธีรภัทร์ เจริญดี. (2542). การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 11. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ กลางใจ. (2537). การวิเคราะห์ความมีประสิทธิภาพของภาควิชาในวิทยาลัยครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: อรุณสภาลาดพร้าว.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. (2544). 108 คุณ 2 ปัญหาปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- ประกอบ คูปรัดน์. (2528). ประชาชนกับการมีส่วนร่วมทางการศึกษา. ใน โอวาท สุขธนารักษ์, การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สारมวลดชน.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2542). การบริหารโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์ (2541).
- พรทิพย์ มีสัตย์. (2536). การประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพการฝึกอาชีพระยะสั้น: ศึกษาเฉพาะกรณีวิทยาลัยสารพัดช่าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรภรณ์ บางเขียว. (2542). การประเมินประสิทธิผลของโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัตตี, โจเซฟ เอ็ม. (2532). เทคนิคการเพิ่มประสิทธิผล. แปลโดยวิวรรณ ธาธาหิรัญโชติ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- พิมพ์ใจ เขียวเพ็ชร. 7 กันยายน 2547. ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, กรมการศึกษานอกโรงเรียน, กระทรวงศึกษาธิการ. สัมภาษณ์
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2543). จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพพรรณ เกียรติโชติชัย. (2546). การศึกษาบนเส้นทางธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เอส พี เค เปเปอร์แอนด์ฟอรัม.
- ภรณ์ (กิริติบุตร) มหานนท์. (2529). การประเมินประสิทธิผลขององค์การ. กรุงเทพมหานคร: โอเอส พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.

- ภัทรพล มหาพันธ์ . (2545). การศึกษาประสิทธิผลของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน: อนาคตภาพจากการประยุกต์โมเดลสมการโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2546). การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวเรศ ทับพันธุ. (2541). การประเมินโครงการตามแนวทางเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐวิชัย จิวสวัสดิ์. (2545). เศรษฐศาสตร์เพื่อการประเมิน. ใน พจวรรณ สมศิริ, *ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินและการจัดโครงการประเมิน หน่วยที่ 11-15*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2540). การประเมินผลโครงการ: การวิจัยเชิงประเมิน. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อแกรมมี.
- รัตนา ตั้งศิริชัยพงษ์. (2532). การเปรียบเทียบทรัพยากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพการสอนและประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทยจำแนกตามขนาด ประเภท และที่ตั้งของโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ ภาควิชาวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แรงงาน, กระทรวง. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2546). *รายชื่อสถานประกอบการที่พร้อมจัดตั้งโรงเรียนในโรงงาน ปีงบประมาณ 2546*. กรุงเทพมหานคร: กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- ลักษณะ เต็มศิริกุลชัย และสุชาดา ตั้งทางธรรม. (2541). *ภาคีเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- วัชรินทร์ จำปี. (6 กันยายน 2547). บทความพิเศษ: กศน.กับการพัฒนาคุณภาพประชาชน. *สยามรัฐ*: 3.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และสุรียา วีรวงศ์. (2545). *คู่มือการประเมินผลโครงการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการฝึกอบรม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาสนา ประवालพุกษ์. (2544). *คู่มือการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เรื่อง "หลักการและเทคนิคการประเมินทางการศึกษา"*. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมนเนจเม้นท์.
- วิชุดา ไชยศิวามงคล และคณะ. (2535). รายงานการวิจัยการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาต่าง ๆ ของคณะวิทยาศาสตร์. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ศิริกาญจน์ โกลุม. (2542). *การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ศิริกาญจน์ วีระพันธ์. (2536). *ความต้องการการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้ใช้แรงงาน*
 อุดสาหกรรม: *ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชา
 การศึกษานอกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริกุล กลวิวัฒน์. (2547). *หุ้นส่วนการพัฒนา*. Retrieved August, 1, 2004, from [www.thai.net/
 rdcdd/cdforum/cd_forum_4406.htm](http://www.thai.net/rdcdd/cdforum/cd_forum_4406.htm)
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). *ทฤษฎีการประเมิน*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2538). *ศัพท์การบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: วิสิทธ์พัฒนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. *กรมการศึกษานอกโรงเรียน*. (2538). *ไม่ดู รู้จริง*. กรุงเทพมหานคร:
 ศรีเมืองการพิมพ์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. *กรมการศึกษานอกโรงเรียน*. (2544). *การศึกษาตามอัธยาศัย*
แนวความคิดและประสบการณ์. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
 (จ.ส.พ.).
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. *กรมการศึกษานอกโรงเรียน*. (2546). *รายงานการจัดการเรียนการสอน*
โครงการโรงเรียนในโรงงานของสถานประกอบกิจการทั่วประเทศ. กรุงเทพมหานคร:
 กลุ่มงานกองทุนสงเคราะห์ลูกจ้าง. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. *กรมสามัญศึกษา*. (2543). *รายงานการวิจัย “การมีส่วนร่วมของชุมชนใน*
การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา (ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542)”. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- ศูนย์การศึกษาโดสตาร์, 2546. *สรุปผลการดำเนินงานโครงการประสานสัมพันธ์ร่วมภาคเอกชน*
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนด้อยโอกาส. ระเบียบ: ศูนย์การศึกษาโดสตาร์. (อัคราเนา)
- สมคิด พรหมจ้อย. (2544). *เทคนิคการประเมินโครงการ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมใจ ลักษณะ. (2543). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏ
 สอนสุนันทา.
- สมบุญ เตมียวณิชย์. (2532). *ประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิตของวิทยาลัยเทคโนโลยีและ*
อาชีวศึกษาด้านค่าใช้จ่ายและการลงทุน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัย
 การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมภพ ตติยาภรณ์. (2541). *ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน*. Retrieved August, 1, 2004, from
<http://www.cpd.go.th/depart/vicha/som14.htm>

- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, บรรณาธิการ. (2541). *วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). *วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และวิชุนา ปาณปฺณณัง. (2546). *กลยุทธ์คืนปัญญาสู่ชุมชน : กรณีศึกษา โรงเรียนสามประโยชน์ กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลำราญ มีแจ้ง. (2544). *การประเมินโครงการทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: นิชิน แอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.
- สิริเดช สุชีวะ. (2545). การประเมินผลการดำเนินโครงการ. ใน พจวรรณ สมศิริ, *ประมวลสาระชุดวิชาการประเมินและการจัดโครงการประเมิน* หน่วยที่ 6-10. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุกุมล ต่อชีวะ. (2544). *การเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นและประสิทธิภาพในการผลิตบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างโปรแกรมการศึกษาแบบปกติ และโครงการเร่งรัดการผลิตและพัฒนาบัณฑิตระดับปริญญาตรี สาขาคณิตศาสตร์: การประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นทุนและผลที่ตามมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2546). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2546). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2543). *การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงทอง ภูศรี. (2545). *แนวคิดและการปฏิบัติด้านความเป็นหุ้นส่วนระหว่างครอบครัวและโรงเรียนในการจัดการศึกษา: การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรวิทย์ นาครทรรพ และสังวร จัดกระโทก. (2541). *จับชีพจรการศึกษา: บทวิเคราะห์กระแสความเคลื่อนไหวทางการศึกษาของนานาประเทศในรอบปี 2540-2541*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คุณาโลม ธิติสุทธิ. (2538). บทบาทที่เป็นจริงของโรงเรียนและผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุ้นตา นพคุณ. (2528). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา. ใน โอวาท สุทธนารักษ์. การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สारมวลดชน.

ภาษาอังกฤษ

Bucy, L. L. (1990). *Community Coordination and Cooperation: The Need for Coordination and Cooperation*. Retrieved June, 19, 2004, from <http://home.tweny.rr.com/hiemstra/commch5.html>

Cheng, Y., and Townsend, T. (2000). Trends and issues in Asia-pacific education. In Cheng, Y., and Townsend, T. *Education change and development in the Asia-Pacific region: Challenges for the future*. Mepple: Netherland by Krips.

Community Networks, Inc. (2001). *Community Empowerment Collaboration*. Retrieved June, 20, 2004, from <http://129.71.94.5/htdoes/Benedum/bendum11.htm>

Dennis P. Doyle. (1997). *The community and the classroom*. Retrieved June, 19, 2004, from <http://usinfo.org/facts/edu/dotle.htm>

Epstien, J. L. (1995). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan* 76(9): 701-712.

Ford, and others. (1988). *Organization Theory: Anintegration Approach*. NewYork: Harper and Row.

Gordon, Judith R. and others. (1990). *Management and Organization*. Boston: Ally and Bacon.

Holdsworth, N. (2000). Russia buids base for a great leap forward in skills: partnership between a techical collage and phone company. *The Times Educational Supplement*. 4360(January): 5.

Northcraff, Gregory B. and Margaret A. Neal. (1990). *Organization Behavior: A Management Challenge*. Chocago: The Dryden Prell.

- Pelham. (2001). Technical scholar: a three-way partnership for career development. *Community Collage Journal of Research and Pratics*. 25(December): 783-791.
- Saltman, K. J. (2004). Coca-Cola's Global Lesson: From Education for Corporate Globalization to Education for Global Justic. *Teacher Education Quarterly* 31(Winter): 155-72.
- Schmitz, C. D., Baber, S. J. & John, D. M. (2000). Creating the 21st-century school of education: collaboration, community, and partnership in St. Louis. *Peabody Journal of Education* 75: 64-84.
- Wallace, W. (2002). It's the business: education business partnership in Tower Hamlets. *The Times Educational Supplement*. 4488(July): 10-13.
- Werf, G. vander, Creemers, B., and Guldmond, H. (2001). Improvement parental involvement in primary education in Indonesia: Implementation, effects and costs. *School Effectiveness and School Improvement* 12: 447-466.
- Wright, K. & Stegelin, A. S. (2003). *Building School and Community Partnerships Through Parent Involvement*. 2nd ed. United States: Pearson Education.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

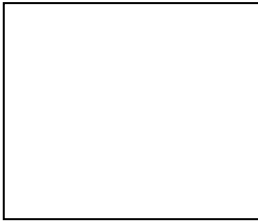

ภาคผนวก ก

- ใบสมัครสอบเข้าร่วมโครงการทุนนักเรียนทำงาน
- แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพผู้สมัครเข้าร่วมโครงการนักเรียนทุนทำงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**โบสถ์ครอบครัวร่วมโครงการทุนนักเรียนทำงาน
บมจ. ไດสตาร์ อีเลคทริก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ร่วมกับโรงเรียนวัดราชโอรส
เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3
โครงการทุนการศึกษา ไດสตาร์**

คำชี้แจง

1. ให้ผู้ขอรับทุนกรอกข้อความในช่องว่าง.....และใส่เครื่องหมาย X ลงใน ที่อยู่ข้างหน้าข้อความตามความเป็นจริง
2. พยายามกรอกข้อความและ / หรือใส่เครื่องหมายภายใน ให้ครบทุกข้อมูล เหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ขอรับทุนเอง
3. ข้อมูลทุกข้อจะใช้ในการประกอบพิจารณาการให้ทุนการศึกษา หากพบข้อมูลที่ไม่เป็นจริงคณะกรรมการจะงดพิจารณาทุนแก่ผู้ขอรับทุนนั้น ๆ ทันที

ความประสงค์ในการทำงานและการศึกษา

(เลือกได้ 2 เงื่อนไขโดยกรอก 1 ,และ 2 ตามลำดับความต้องการ)

- ทำงานบริษัทไດสตาร์ ศึกษาต่อช่วงชั้นที่ 4 (ม.4,5,6) ระบบการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการศึกษาต่อ
- ทำงานบริษัทไດสตาร์ ศึกษาต่อ ปวช. สาขาอิเล็กทรอนิกส์ ระบบทวิภาคี วิทยาลัยเทคนิคบ้านค่าย จังหวัดระยอง
- ทำงานบริษัทแคว ศึกษาต่อช่วงชั้นที่ 4 (ม.4,5,6) สายสามัญ ระบบการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการศึกษาต่อ
- ทำงานบริษัทแคว ศึกษาต่อ ปวช. สาขา ระบบทวิภาคี

1. ผู้ขอรับทุน

1.1 ชื่อ (น.ส. / นาย).....นามสกุล.....
 วัน / เดือน / ปี เกิด.....อายุ.....ปี.....เดือน ศาสนา.....
 1.2 ปัจจุบันอาศัยอยู่กับ ชื่อ - นามสกุล.....เกี่ยวข้องเป็น.....
 ผู้ขอรับทุน ณ บ้านเลขที่.....ซอย.....ถนน.....
 รหัสไปรษณีย์.....หมายเลขโทรศัพท์.....

1.3 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้

ณ.บ้านเลขที่.....ซอย.....ถนน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

หมายเลขโทรศัพท์ (ถ้ามี).....

1.4 สุขภาพของผู้รับทุน

สมบูรณ์ – แข็งแรง

มีโรคประจำตัวคือ.....

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

1.5 ปัจจุบันใครเป็นผู้ให้การอุปการะเลี้ยงดูแก่ผู้ขอรับทุน (จ่ายค่าเล่าเรียน , ค่าอุปกรณ์การเรียน , ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า และอื่น ๆ เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

บิดา

มารดา

ญาติ คือ.....

2. ประวัติการศึกษา

2.1 สถานศึกษาปัจจุบัน

ชื่อโรงเรียน.....

บ้านเลขที่.....ซอย.....ถนน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

2.2 ผลการเรียน

ม.1 เทอม 1 เกรดเฉลี่ย =.....

เทอม 2 เกรดเฉลี่ย =.....

ม.2 เทอม 1 เกรดเฉลี่ย =.....

เทอม 2 เกรดเฉลี่ย =.....

ม.3 เทอม 1 เกรดเฉลี่ย =.....

ผลการเรียนเฉลี่ย 5 ภาคเรียน =.....

(ผู้ขอรับทุนต้องแนบสำเนาใบแจ้งผลการเรียน ที่มีลายเซ็นของอาจารย์ใหญ่รับรองสำเนาถูกต้องมาพร้อม ใบสมัครนี้ หากไม่มีเอกสารส่วนนี้ท่านจะไม่มีสิทธิเข้ารับการพิจารณารับทุนการศึกษา)

2.3 กิจกรรมอื่น ๆ เกียรติบัตรหรือรางวัลที่ได้รับ:

.....

.....

.....

3. บิดา – มารดา

3.1 บิดาของผู้รับทุนชื่อ.....นามสกุล.....
 วัน / เดือน / ปี.....อายุ.....ปี อาชีพ.....
 สถานที่ทำงาน.....รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....
 รายได้พิเศษอีกเดือนละ.....บาท ประเภทของงานพิเศษ.....
 รวมรายได้เฉลี่ยต่อปี.....บาท

สุขภาพของบิดา ดี ทุพพลภาพ

ไม่ดี ถึงแก่กรรม

บิดาให้การอุปการะแก่ผู้ขอรับทุนดังต่อไปนี้

จ่ายค่าเล่าเรียน.....บาท / เดือน

ให้ค่าใช้จ่ายทั่วไป.....บาท / เดือน

เลี้ยงดูทุกอย่าง

ไม่ได้เลี้ยงดูผู้ขอรับทุน

ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่.....ซอย.....ถนน.....
 ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....หมายเลขโทรศัพท์ (ถ้ามี).....

3.2 มารดาของผู้รับทุนชื่อ.....นามสกุล.....
 วัน / เดือน / ปีเกิด.....ปี อาชีพ.....
 สถานที่ทำงาน.....รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....
 รายได้พิเศษอีกเดือนละ.....บาท ประเภทของงานพิเศษ.....
 รวมรายได้เฉลี่ยต่อปี.....บาท

สุขภาพของมารดา ดี ทุพพลภาพ

ไม่ดี ถึงแก่กรรม

มารดาให้การอุปการะแก่ผู้ขอรับทุนดังต่อไปนี้

จ่ายค่าเล่าเรียน.....บาท / เดือน

ให้ค่าใช้จ่ายทั่วไป.....บาท / เดือน

เลี้ยงดูทุกอย่าง

ไม่ได้เลี้ยงดู

ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่.....ซอย.....ถนน.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....หมายเลขโทรศัพท์ (ถ้ามี).....

3.3 จำนวนคนในครอบครัวที่บิดาต้องเลี้ยงดู จำนวน.....คน

3.4 ปัจจุบันบิดา – มารดา

แยกกันอยู่

หย่ากันตามกฎหมาย

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ผู้มีอุปการะคุณอื่น ๆ (ผู้ที่ให้การช่วยเหลือคนอื่นที่มีไข้บิดา และมารดา)

4.1 ผู้มีอุปการะคุณ ชื่อ.....นามสกุล.....

อายุ.....ปี ความสัมพันธ์กับผู้รับทุน.....

อาชีพ.....รายได้เฉลี่ยเดือนละ.....บาท

สุขภาพของผู้มีอุปการะคุณ

ดี

ทุพพลภาพ

ไม่ดี

4.2 ใ้การอุปการะแก่ท่านดังต่อไปนี้

จ่ายค่าเล่าเรียน.....บาท / เดือน

ให้ค่าใช้จ่ายทั่วไป.....บาท / เดือน

เลี้ยงดูทุกอย่าง

อื่น ๆ.....

4.3 จำนวนคนในครอบครัวของผู้ให้ความอุปการะที่ผู้อุปการะต้องเลี้ยงดู จำนวน.....คน

4.4 ผู้ที่ให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ แก่ผู้ขอรับทุนเป็นประจำ

ให้ความช่วยเหลือเดือนละ.....บาท / เดือน

ให้ค่าใช้จ่ายทั่วไปเดือนละ.....บาท / เดือน

ญาติให้ความช่วยเหลือเดือนละ.....บาท / เดือน

บุคคลอื่น คือ.....ให้ความช่วยเหลือ เดือนละ.....บาท

5. ข้อมูลเพิ่มเติม

5.1 เคยได้รับทุนการศึกษา ไม่เคย

เคย จาก.....

จำนวนเงิน.....บาท (เดือน / ปี)

เมื่อปีการศึกษา.....

5.2 ปัจจุบันได้รับทุนการศึกษา ไม่ได้รับทุนการศึกษาใด ๆ

ได้รับทุนการศึกษาจาก.....

จำนวนเงิน.....บาท (เดือน / ปี)

เป็นระยะเวลา.....ปี

5.3 เหตุผลที่ขอรับทุนนี้.....

.....

.....

5.4 ให้ผู้ขอรับทุนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อต่อไปนี้

5.4.1 ข้าพเจ้าเห็นว่าหมู่บ้านที่ข้าพเจ้าอาศัยอยู่มีปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

.....

.....

.....

.....

5.4.2 หากข้าพเจ้ามีโอกาสพัฒนาบ้านเกิดของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะ

.....

.....

.....

.....

5.5 เขียนเรียงความเรื่อง “ ความใฝ่ฝันทางการศึกษา ” และวิสัยทัศน์ในเรื่อง “ เศรษฐกิจพอเพียง ”

เขียนด้วยลายมือบรรจง ความยาวอย่างน้อย 1 หน้ากระดาษที่เตรียมไว้

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการและข้าพเจ้าได้ศึกษาระเอียดโครงการเป็นอย่างดีแล้ว

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร
(.....)

ลงชื่อ.....หัวหน้าสถานศึกษา
(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
(ประทับตราโรงเรียน).

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำรับรองของสถานศึกษา

ชื่อของสถานศึกษา.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า (นาย / นาง / นางสาว).....นามสกุล.....

ขอรับรองว่า (ด.ช. / ด.ญ. / นาย / นางสาว).....นามสกุล.....

กำลังศึกษาอยู่ที่สถานศึกษาแห่งนี้ เป็นผู้มีความประพฤติ.....

.....
.....
.....
.....

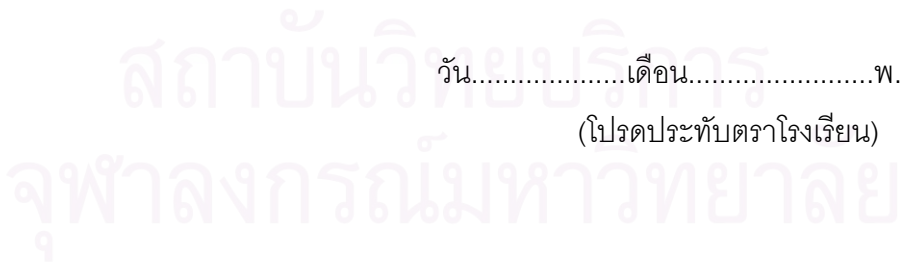
ความเห็นอื่น ๆ .....

.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....
(.....)

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

(โปรดประทับตราโรงเรียน)

**แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพ
ผู้สมัครเข้าร่วมโครงการนักเรียนทุนทำงาน**

เกณฑ์การประเมิน

ระดับ 1 หมายถึง ไม่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ต้องได้รับการกำกับดูแลอยู่เสมอ

ระดับ 2 หมายถึง สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีผู้กำกับดูแล

ระดับ 3 หมายถึง สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง และสามารถเป็นแบบอย่างหรือให้การแนะนำผู้อื่นได้

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน		
		1	2	3
บุคคลแห่งการเรียนรู้	1. มีความกระตือรือร้น และมีความสนใจที่จะเรียนรู้จาก แหล่งต่าง ๆ ตลอดจนรู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล			
	2. มีนิสัยรักการอ่านและค้นคว้าหาความรู้			
	3. สามารถเลือกใช้วิธีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง			
	4. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้			
มีระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม พึงประสงค์	1. มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมโดยสามัญสำนึก			
	2. มีความเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริตและปฏิบัติตามหลักเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ			
	3. รักชื่นชมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทย และมีค่านิยมอันพึงประสงค์			
มีสุขนิสัย สุขภาพกายและ สุขภาพจิตที่ดี ปลอดจากสิ่งเสพติด ให้โทษ	1. รู้จักออกกำลังกาย และดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง			
	2. ไม่เสพสิ่งเสพติดและปลอดจากสิ่งมอมเมา รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์			
	3. มีความร่าเริงแจ่มใส มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลทั่วไป สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม			
มีทักษะในการจัดการ การทำงาน รักการ ทำงาน มีเจตคติที่ดีต่อ อาชีพสุจริต และ สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้	1. เห็นภาพของงานตลอดแนว สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ			
	2. สามารถใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ			
	3. สามารถประเมินผลเพื่อปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีความเหมาะสมอยู่เสมอ			

.....ผู้ประเมิน
(.....)

ตำแหน่ง .....

ภาคผนวก ข

- หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการให้ทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของ
โครงการนักเรียนทุนทำงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการให้ทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ของโครงการนักเรียนทุนทำงาน (ฉบับเก่า)

ตามที่ทางบริษัท ไตสตาร์ อิเล็กทริก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้เปิดโครงการนักเรียนทุนทำงานขึ้นตั้งแต่ ปีการศึกษา 2542 โดยวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อให้โอกาสการศึกษาแก่เยาวชนที่ด้อยโอกาส จากการจัดระบบการศึกษาซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระบบ ได้แก่ระบบทวิภาคี และระบบ กศน. โดยคณะกรรมการได้มีนโยบายให้การสนับสนุนด้านการศึกษาต่อเนื่องจนถึงระดับอุดมศึกษา พร้อมนี้เพื่อให้การสนับสนุนในด้านการศึกษาเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนทุน จึงได้กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ดังนี้

1. **คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการสนับสนุนในด้านการสมัครสอบ เพื่อศึกษาต่อในแต่ละสาขา**
  - 1.1 จะต้องมีผลการเรียนในระบบ กศน. 4 ภาคเรียน มีผลการเรียนไม่ต่ำกว่า 2.50 และในระบบทวิภาคี มีผลการเรียนไม่ต่ำกว่า 3.50
  - 1.2 ต้องมีความประพฤติดี
  - 1.3 ต้องให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางคณะกรรมการโครงการจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ
  - 1.4 ต้องมีความรับผิดชอบ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อุดหนุน
  - 1.5 ต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการโครงการ
2. **สวัสดิการที่จะได้รับในการสมัครสอบ**
  - 2.1 ได้รับอนุญาตในการลาสอบตาม วัน เวลา ที่ประกาศสอบวัดความรู้ในแต่ละปี
  - 2.2 จะได้รับค่าใช้จ่ายในการสมัครสอบทั้งหมด
3. **สถาบันอุดมศึกษาที่ทางบริษัท ฯ กำหนดให้ทุนด้านการศึกษา จะต้องเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่เป็นส่วนราชการ โดยมีคณะและสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของบริษัท ดังต่อไปนี้**
  - 3.1 คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ อุตสาหกรรม
  - 3.2 คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ / คณะวิทยาการจัดการ สาขาบัญชี บริหารธุรกิจ การเงิน
  - 3.3 คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาจิตวิทยา มัธยมศึกษา พลศึกษา วิชาเอกการศึกษานอกโรงเรียน
  - 3.4 คณะอักษรศาสตร์ ศิลปศาสตร์ / มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาอังกฤษ, การจัดการทรัพยากรมนุษย์
  - 3.5 คณะนิติศาสตร์
หากมหาวิทยาลัยคณะและสาขาวิชาไม่ได้เป็นไปตามเงื่อนไขข้างต้นบริษัท ฯ จะสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาเป็นราย ๆ ไป
4. **สวัสดิการที่นักเรียนทุนจะได้รับหลังจากที่ผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาตามที่มหาวิทยาลัยที่ทางบริษัท ได้กำหนดไว้**
  - 4.1 ได้รับการสนับสนุนเงินทุนทางการศึกษาตลอดระยะเวลาการจบหลักสูตร (ภายใน 4 ปี เท่านั้น)
  - 4.2 ได้รับการสนับสนุนเงินทุนใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน เดือนละ 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน)
  - 4.3 ได้รับการสนับสนุนค่าวัสดุ – อุปกรณ์การศึกษา โดยจะพิจารณาตามความเหมาะสม
  - 4.4 ได้รับการพิจารณาเข้าทำงานในบริษัท ฯ ตามอัตราว่างและตำแหน่งที่เหมาะสม

5. เงื่อนไขข้อตกลงในระหว่างการศึกษา
- 5.1 ต้องส่งรายงานด้านการเรียนและเรื่องทั่วไปให้กับโครงการนักเรียนทุนทุก ๆ เดือน
  - 5.2 ต้องรักษาผลการเรียนให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยมีผลการเรียนไม่ต่ำกว่า 2.50 หากผลการเรียนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ บริษัท ฯ จะงดการให้ทุนการศึกษาทันที
  - 5.3 ต้องประพฤติ ปฏิบัติตนตามระเบียบของสถาบันการศึกษาอย่างเคร่งครัด
  - 5.4 ต้องให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางบริษัท ฯ จัดขึ้นตามแต่ความเหมาะสม
  - 5.5 บริษัท ฯ จะสนับสนุนทุนการศึกษาในแต่ละปีไม่เกิน 3 ทุน หากมีผู้สอบได้เกินกว่านี้จะพิจารณาเรียงลำดับของคะแนนที่สอบได้ (ลำดับที่ 1- 3)
6. ในกรณีที่นักเรียนทุนศึกษาไม่จบด้วยเหตุผลอันไม่สมควรต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายของบริษัทฯ ที่ออกให้ทั้งหมด
7. บริษัทสงวนสิทธิ์ที่จะยกเลิกโครงการหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการให้ทุนการศึกษา โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการโครงการนักเรียนทุนทำงาน

จึงประกาศมาให้ทราบ

.....
(นายวิพร เหลืองวิริยะแสง)

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์

.....
(นายเทพพงษ์ ใจกว้าง)

ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา

.....
(นายไกรวิทย์ สัตยภิวัดณ์)

กรรมการผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่

.....
(นายวิวัฒน์ ทีฆศิริกุล)

กรรมการผู้จัดการใหญ่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการให้ทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา
ของโครงการนักเรียนทุนทำงาน
(ฉบับล่าสุด)**

ตามที่ทางบริษัท ไตสตาาร์ อีเลคทริก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ได้เปิดดำเนินโครงการนักเรียนทุนทำงานขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 โดยวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นการให้โอกาสทางกับเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา พร้อมนี้จากการจัดระบบการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 2 ระบบ ได้แก่ระบบทวิภาคีและระบบ กศน. และตามนโยบายของคณะกรรมการโครงการได้ให้การสนับสนุนการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนถึงชั้นอุดมศึกษาพร้อมนี้เพื่อให้การสนับสนุนในด้านการศึกษาเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนทุน จึงได้กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ดังนี้

1. **คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการสนับสนุนในด้านการสมัครสอบ**
  - 1.1 จะต้องมามีผลการเรียนในระบบ กศน. 4 ภาคเรียน ไม่ต่ำกว่า 2.50 และในระบบทวิภาคี ไม่ต่ำกว่า 3.50
  - 1.2 ต้องมีความประพฤติดี
  - 1.3 ต้องให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางคณะกรรมการโครงการจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ
  - 1.4 ต้องมีความรับผิดชอบ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อุดม
  - 1.5 ต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการโครงการ
2. **สวัสดิการที่จะได้รับในการสมัครสอบ**
  - 2.1 ได้รับอนุญาตในการลาสอบตามวัน เวลา ที่ประกาศสอบแข่งขันคัดเลือกในแต่ละปี
  - 2.2 จะได้รับค่าใช้จ่ายในการสมัครสอบทั้งหมด
3. **สถาบันอุดมศึกษาที่ทางบริษัท ฯ กำหนดให้ทุนด้านการศึกษา จะต้องเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่เป็นส่วนของราชการดังรายนามต่อไปนี้**
  - 3.1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - 3.2 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
  - 3.3 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
  - 3.4 มหาวิทยาลัยมหิดล
  - 3.5 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
  - 3.6 มหาวิทยาลัยบูรพา
  - 3.7 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
  - 3.8 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
  - 3.9 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)
  - 3.10 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
  - 3.11 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

หากมหาวิทยาลัยข้างต้นได้เปลี่ยนแปลงเป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่เป็นส่วนราชการจะสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาเป็นราย ๆ ไป
4. **สวัสดิการที่นักเรียนทุนจะได้รับหลังจากที่ผ่านการคัดเลือกหลังจากที่ผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาตามที่มหาวิทยาลัยที่ทางบริษัทได้กำหนดไว้**
  - 4.1 จะได้รับการสนับสนุนเงินทุนทางการศึกษาตลอดระยะเวลาการจบหลักสูตร (ภายใน 4 ปี เท่านั้น)

- 4.2 จะได้รับการสนับสนุนเงินทุนใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน เดือนละ 3,000 บาท (สามบาทถ้วน)
- 4.3 จะได้รับการสนับสนุนค่าวัสดุ – อุปกรณ์การศึกษา
- 4.4 จะได้รับการพิจารณาเข้าทำงานภายในบริษัท ฯ ตามแต่ตำแหน่งที่เหมาะสม
5. เงื่อนไขข้อตกลงในระหว่างการศึกษา
- 5.1 จะต้องส่งรายงานด้านการเรียนและเรื่องทั่วไปให้กับโครงการนักเรียนทุนทุก ๆ เดือน
- 5.2 จะต้องรักษาผลการเรียนให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยมีผลการเรียนไม่ต่ำกว่า 2.00 หาก การเรียนต่ำกว่าที่กำหนดไว้ บริษัทฯ จะงดการให้ทุนการศึกษาทันที
- 5.3 จะต้องประพฤติ ปฏิบัติตนตามระเบียบของสถาบันการศึกษาอย่างเคร่งครัด
- 5.4 จะต้องให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางบริษัท ฯ จัดขึ้นตามแต่ความเหมาะสม
- 5.5 บริษัท ฯ จะสนับสนุนทุนการศึกษาในแต่ละปีไม่เกิน 3 ทุน หากมีผู้สอบได้เกินกว่านี้ จะพิจารณา เรียงลำดับของคะแนนที่สอบได้
6. ในกรณีที่นักเรียนทุนศึกษาไม่จบด้วยเหตุผลอันไม่สมควรมีข้อกำหนดดังนี้
- 6.1 ทางบริษัท ฯ จะไม่รับเข้าทำงานต่อ
- 6.2 จะต้องมียกเลิกค่าใช้ค่าใช้จ่ายของบริษัท ฯ ที่ออกให้ทั้งหมด
7. บริษัทสงวนสิทธิ์ที่จะยกเลิกโครงการหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการให้ทุนการศึกษา โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการโครงการนักเรียนทุน
8. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขนี้ให้เริ่มดำเนินการใช้ใน ปี 2547

จึงประกาศ มาเพื่อทราบ

.....	.....
(นายวิพร เหลืองวิริยะแสง)	(นายเทอดพงษ์ ใจกว้าง)
ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรมนุษย์	ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการจัดการศึกษา
.....	.....
(นายไกรวิทย์ สักยภิวัฒน์)	(นายวิวัฒน์ ทีฆศิริกุล)
กรรมการผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่	กรรมการผู้จัดการใหญ่

ภาคผนวก ค

- ตัวอย่างเครื่องมือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณะผู้สอนและเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ

ชื่อ-นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

วันที่สัมภาษณ์.....

1) ด้านสภาวะแวดล้อม

- (1) โครงการมีความเป็นมาอย่างไร และจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดโครงการนักเรียนทุนคืออะไร
- (2) วัตถุประสงค์และเป้าหมายสูงสุดของโครงการคืออะไร
- (3) รูปแบบการให้โอกาสทางการศึกษาก่อนเริ่มโครงการมีลักษณะอย่างไร
- (4) ทำไมเลือกจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสแทนการให้ทุนการศึกษาหรือให้โอกาสทางการศึกษาในรูปแบบอื่น
- (5) ไตสตาร์ฯ มาร่วมมือจัดการศึกษาร่วมกับวัดราชโอรสได้อย่างไร และเริ่มโครงการร่วมกันอย่างไร
- (6) มีขั้นตอนและกระบวนการวางแผนการจัดการศึกษาของโครงการร่วมกันระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการอย่างไร
- (7) กำหนดภาระการดำเนินงานก่อนเริ่มโครงการของแต่ละฝ่ายอย่างไร ใช้หลักการทำงานร่วมกันอย่างไร
- (8) หน้าที่หลักที่แต่ละฝ่ายรับผิดชอบก่อนเริ่มโครงการคืออะไร
- (9) คัดเลือกบุคลากร (พี่เลี้ยง/ผู้สอน) ในโครงการอย่างไร มีขั้นตอนและวิธีการอย่างไร ในกระบวนการคัดเลือก
- (10) มีการติดตามผลการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไร
- (11) การคัดเลือกนักเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการมีขั้นตอนและวิธีการอย่างไร
- (12) แบ่งหน้าที่รับผิดชอบโครงการนักเรียนทุนภายในอย่างไร มีอุปสรรคหรือไม่อย่างไร และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

2) ด้านปัจจัยนำเข้า

- (1) สาเหตุที่ทำให้เลือกที่ตั้งปัจจุบันเป็นสถานที่ตั้งโครงการคืออะไร และพิจารณาร่วมกันอย่างไร
- (2) ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งในปัจจุบันเป็นอย่างไร

(3) โครงการมีการขยายหรือเพิ่มเติมส่วนใดหรือไม่

(4) การจัดกิจกรรมทั้งด้านความเป็นอยู่และการเรียนการสอนเป็นอย่างไร มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

(5) ผลการจัดการศึกษาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการหรือไม่

3) ด้านการดำเนินงาน

(1) มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร

(2) การประสานงานระหว่างหน่วยงานแต่ละฝ่ายเป็นอย่างไร และมีกระบวนการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างไร

(3) มีการควบคุมการดำเนินงานและติดตามผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนหรือไม่ อย่างไร

(4) วิธีการจัดกิจกรรมในโครงการ หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้น มีแนวทางอย่างไร

4) ด้านผลผลิต

(1) ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการจัดการศึกษาเป็นที่พอใจหรือไม่อย่างไร

(2) ความสามารถในการทำงานของนักเรียนเป็นอย่างไร เป็นที่น่าพอใจหรือไม่ อย่างไร

(3) ความสามารถในการทำงานของนักเรียนทุนแตกต่างจากพนักงานทั่วไปหรือไม่ อย่างไร

5) ด้านผลลัพธ์

(1) นักเรียนได้รับสิ่งใดบ้างจากการเข้าร่วมโครงการ

(2) ผลที่สถานประกอบการได้รับจากการลงทุนทางการศึกษากับโครงการ

(3) ความพึงพอใจที่นักเรียนทุนและสถานประกอบการมีต่อโครงการ

(4) นับตั้งแต่ดำเนินโครงการมาประสบปัญหาใดบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขอย่างไร

(5) การดำเนินโครงการในปัจจุบันแตกต่างจากในอดีตอย่างไร

(6) ความรู้สึกรู้สึหรือความคิดเห็นที่มีต่อโครงการและข้อเสนอแนะ

แบบสัมภาษณ์นักเรียน

ชื่อ-นามสกุล.....วันที่.....
วันที่สัมภาษณ์.....

1) ด้านสภาวะแวดล้อม

- (1) นักเรียนทราบข้อมูลโครงการได้อย่างไร
- (2) เพราะเหตุใดจึงสมัครเข้าร่วมโครงการ
- (3) สิ่งที่นักเรียนคาดหวังก่อนเข้าร่วมโครงการและเมื่อเข้าร่วมโครงการแล้วเป็นอย่างไร
- (4) นักเรียนต้องผ่านกระบวนการใดบ้างในการเข้าร่วมโครงการ
- (5) นักเรียนทราบข้อตกลงในการเข้าร่วมโครงการหรือไม่อย่างไร
- (6) สวัสดิการด้านการศึกษาเป็นอย่างไร เหมาะสมหรือไม่

2) ด้านปัจจัยนำเข้า

- (1) สภาพแวดล้อมของโครงการเป็นอย่างไร เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนหรือไม่ เพราะเหตุใด
- (2) การจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างไร มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร
- (3) การจัดการศึกษาตรงตามความคาดหวังและต้องการหรือไม่อย่างไร
- (4) สิ่งที่คาดหวังหรือต้องการให้เกิดขึ้นในโครงการ หรือสิ่งที่ต้องการให้ ปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น

3) ด้านการดำเนินงาน

- (1) กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างไร
- (2) แบ่งหน้าที่รับผิดชอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายอย่างไร ใครเป็นผู้กำหนด
- (3) วิธีการจัดกิจกรรมในโครงการ หรือกิจกรรมกิจกรรมนอกหลักสูตรที่จัดขึ้น
- (4) การควบคุมการดำเนินงานและติดตามผลการดำเนินงาน

4) ด้านผลผลิต

- (1) ระดับผลการเรียนของนักเรียนเป็นที่พอใจหรือไม่ อย่างไร
- (2) ระดับผลการเรียนที่คาดหวังกับที่เป็นจริงแตกต่างกันหรือไม่ ถ้าแตกต่าง สาเหตุ น่าจะมาจากอะไร

(3) นักเรียนสามารถเรียนรู้กระบวนการทำงานตามข้อกำหนดของโครงการได้หรือไม่
อย่างไร

5) ด้านผลลัพธ์

- (1) ผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการความพึงพอใจที่มีโครงการ
- (2) นับตั้งแต่เข้าร่วมโครงการมานักเรียนได้รับการพัฒนาในด้านใดบ้าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางการสนทนากลุ่มกับนักเรียน

นักเรียนทุนรุ่นที่..... วันที่สัมภาษณ์.....

1. สภาพการดำเนินงาน
2. รูปแบบการจัดการศึกษาของโครงการ
3. ความเหมาะสมของโครงการ
4. ข้อดี/ข้อเสีย หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในการร่วมโครงการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

- กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุนมุ่งเน้นเพื่อให้เป็นทรัพยากรที่ เก่ง ดี มีสุข
ทั้งในด้านงานอาชีพ การศึกษา และการอยู่ร่วมกันในสังคม

การเข้ากลุ่ม กศน. วันอาทิตย์

การศึกษาด้วยตนเองหลังเลิกพบ

ผู้บริหารวันปฐมนิเทศงาน

ปฐมนิเทศ

พิธีไหว้ครู

ทำบุญหอพัก

รางวัลคุณภาพการทำงาน

บรรยากาศของการทำงานของคณะนักเรียนทุน ณ บริษัทไวด์สตาร์ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง

กิจกรรมนันทนาการ

กิจกรรมทัศนศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาเยี่ยมชมโครงการ ฯ

โรงงานบริษัทไดสตาร์ อ.ปลวกแดง จ.ระยอง สภาพภายในโรงงานและการทำงานของพนักงาน

อาคารหอพักเพื่อรองรับโครงการ ฯ

สภาพห้องพัก พักได้ห้องละ 4 คน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวกมลทิพย์ ศรีหาเศษ เกิดวันจันทร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ 2523 ที่บ้านเลขที่ 67 หมู่ 13 ถนนราษฎร์พัฒนา ตำบลเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม สำเร็จการศึกษาคณะครุศาสตร์บัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา วิชาเอกคณิตศาสตร์ โครงการเร่งรัดการผลิตและพัฒนาบัณฑิตระดับปริญญาตรีสาขาขาดแคลนคณิตศาสตร์ของประเทศ (รพค.) จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2545 และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา วิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2546

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย